Pisica lui Dalai Lama și
Trezirea pisicuței interioare

David Michie

Pisica lui Dalai Lama şi trezirea pisicuţei interioare

Editura Atman
Bucureşti, 2022

David Michie

The Dalai Lama's Cat: Awaken the Kitten Within

© 2021

Original English language edition published by Conch Books 97 Barker Rd., Subaco, WA6008, Australia. Arranged via Licensor's Agent: DropCap Inc. All rights reserved.

Copyright © 2022 Editura ATMAN – pentru traducerea în limba română

ISBN ePub: 978-606-9644-12-6

Editura ATMAN, Bucureşti, 2022
Tel: 0746.201.369
Web: http://www.editura-atman.ro
E-mail: office@editura-atman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MICHIE, DAVID
Pisica lui Dalai Lama şi trezirea pisicuţei interioare / David Michie. -
Bucureşti : Atman, 2022
ISBN 978-606-9644-05-8
821.111

Reproducerea oricărui fragment din lucrarea de faţă este posibilă numai cu acordul scris al editurii.

Cu profundă recunoştinţă maeştrilor mei nepreţuiţi:

Les Sheehy, o extraordinară sursă de inspiraţie şi înţelepciune;

Geshe Acharya Thubten Loden, maestru inegalabil şi întrupare a Dharmei;

Zasep Tulku Rinpoche, nepreţuit Vajra Acharya şi yoghin.

Guru este Buddha, Guru este Dharma, Guru este Sangha,

Guru este sursa fericirii.

Mă închin, aduc ofrande şi îmi caut refugiu în toţi guruşii.

Fie ca această carte să poarte cu ea inspiraţia propriilor mei maeştri spirituali

Către inimile şi minţile nenumăratelor fiinţe vii.

Fie ca toate fiinţele să aibă fericire şi adevărate motive de fericire.

Fie ca toate fiinţele să fie izbăvite de suferinţă şi de adevăratele motive de suferinţă.

Fie ca toate fiinţele să fie pentru eternitate una cu fericirea absolută, marea bucurie a eliberării, nirvana.

Fie ca toate fiinţele să trăiască în pace şi calm, cu mintea eliberată de ataşament, aversiune şi indiferenţă.

„Bufniţa şi pisica au plecat pe mare
Într-o frumoasă bărcuţă verde,
Au luat nişte miere şi o grămadă de bani,
Înfăşuraţi într-o bancnotă de cinci lire.”

— Edward Lear, poet

„Imaginea lumii pentru fiecare om este şi rămâne un construct al minţii sale şi nu se poate dovedi că are vreo altă existenţă.”

— Erwin Schrödinger, fizician

PROLOG

MUSONUL – HM, NU E PERIOADA MEA PREFERATĂ, dragă cititorule. Pentru o felină cu o blană somptuos de absorbantă ca a mea şi cu un mers oarecum şchiopătat, să mă aventurez afară pe o vreme neprielnică este un exerciţiu extrem de periculos. Tocmai de aceea ploile interminabile şi ceaţa mă ţin prizonieră în interior, neavând de ales decât să-mi petrec zilele pe pervazul camerei Sfinţiei Sale, de la primul etaj, fără să mă bucur chiar de priveliştea mea deosebită. Nici curtea Mănăstirii Namgyal nu mai e cuprinsă de forfota robelor maronii şi a turiştilor efervescenţi, care speră ca Sfinţia Sa să apară în

orice clipă în mijlocul lor. În schimb, este la fel de cenuşie şi de neatrăgătoare ca o farfuriuţă goală de la ultima cină.

Aşa că, într-o dimineaţă, când un ciocănit uşor în uşă a fost urmat de apariţia lui Tenzin, mi-am ridicat privirea cu un interes special. Consilier în chestiuni diplomatice pentru Sfinţia Sa, Tenzin era agreabil ca întotdeauna în timp ce discuta cu Dalai Lama, amândoi aruncând priviri spre ceas. Călugării novici se strecurau în cameră ca să cureţe ghivecele şi să scuture pernele – un bine cunoscut preludiu pentru primirea oaspeţilor. Întinzându-mi mai întâi labele din faţă, apoi pe cele din spate, am tremurat toată, încântată că plictiseala avea să ia sfârşit.

Dar cine era oare cauza?

Unul dintre multele avantaje de a fi Pisica Sfinţiei Sale este multitudinea de celebrităţi care vin în Himalaya şi care calcă mai ales pragul acestei camere. Preşedinţi şi staruri pop, înţelepţi şi oameni de ştiinţă bat la uşa noastră. Motivele declarate ale vizitelor lor sunt multe şi variate, dar eu şi tu ştim care e adevăratul motiv, nu-i aşa?

În primul şi-n primul rând, oaspeţii vin să experimenteze *senzaţia* de a fi în prezenţa lui Dalai Lama. Acel câmp energetic binevoitor cu care îi învăluie. Înţelegerea pe care o oferă, în mod spontan şi fără efort, că, indiferent ce se întâmplă în vieţile noastre şi în lumea din jurul nostru, totul este bine în esenţă.

În ultimii ani, a mai existat un motiv pentru care oaspeţii rafinaţi fac tot posibilul să obţină o audienţă. Poate că e impertinent din partea mea să sugerez care este, dar falsa modestie este o calitate atât de neatrăgătoare, nu-i aşa? Cu siguranţă eu nu-mi doresc să fiu acuzată de aşa ceva. Vezi tu, acest motiv irezistibil

pentru care oameni din întreaga lume vin în această cameră este acela de a descoperi, pe propria piele, dacă lucrurile stau întocmai. Dalai Lama chiar „are o pisică”, ca să folosesc această expresie comună şi derutantă? Este Pisica Sfinţiei Sale – PSS în cercurile oficiale – doar un mit seducător sau o realitate uluitoare, cu ochi albaştri? Acel gri strălucitor surprins într-o învăţătură pe Zoom era cumva vârful unei cozi stufoase aparţinând felinei sale legendare sau doar un joc de lumină, o himeră, a cărei sursă trebuie să rămână învăluită în mister?

***

ÎN ACEA DIMINEAŢĂ MOHORÂTĂ, în timp ce la porţile Mănăstirii Namgyal au apărut lumini de faruri, am privit prin ceaţă, dar n-am putut zări decât un vehicul apropiindu-se încet. Huruitul slab al unui motor care s-a intensificat pentru o clipă, pentru ca apoi să înceteze. Tăcere, urmată de deschisul şi de trântitul portierelor. Cu câteva minute înainte ca Tenzin să introducă în cameră o femeie.

După cum ai presupus corect, sunt o pisică foarte discretă şi nu pot divulga identitatea oaspeţilor Sfinţiei Sale. Şi totuşi, în acest caz, este probabil important pentru tine să ştii că este o vedetă pop. Ştii tu, una al cărei nume de scenă este altul decât cel real. De fapt, este mai mult un titlu – ca şi cum ar fi căsătorită cu un lord britanic.

Acestea sunt singurele indicii discrete şi subtile pe care ţi le pot oferi, cu excepţia faptului că fanii ei sunt cunoscuţi ca Little Monsters. Şi că ar fi o jucătoare de poker foarte pricepută.

Da, *ea*!

Din celălalt capăt al încăperii, am urmărit îndeaproape cum Dalai Lama şi musafira sa şi-au împreunat mâinile în dreptul inimii şi au făcut o plecăciune, apoi s-au aşezat faţă-n faţă pe sofale separate, în jurul unei măsuţe de cafea. În capul măsuţei, Tenzin supraveghea umplutul ceştilor cu cafea şi servitul prăjiturelelor pe o tăviţă din faţa lui. Apoi s-a aşezat într-un fotoliu, cu maniere specifice unui diplomat desăvârşit, o prezenţă aşa de discretă, că aproape că dispărea complet în fundalul scenei.

Afară, negura învolburată se înteţea, învăluindu-mi pervazul în beznă. Exact aşa cum îmi plăcea. Precum majoritatea felinelor, îmi place să observ fără să fiu observată. Ca să îmi fac o idee asupra oaspeţilor, înainte ca ei să-şi dea seama că sunt prezentă.

Acea musafiră specială urma să împartă scena cu Dalai Lama la o conferinţă despre starea de bine mentală. Vizita ei avea legătură cu pregătirea evenimentului. La îndemnul Sfinţiei Sale, ea a explicat că, deşi şi-a început cariera vrând să devină cântăreaţă, pe parcurs ţelul ei s-a lărgit. Nu mai voia doar să distreze oamenii, ci şi să le influenţeze viaţa. Să aibă impact asupra lor. Fiind abuzată în tinereţe, scopul ei era să-i ajute pe alţii care trecuseră prin aceeaşi traumă. A descris cum amintirile propriului abuz fuseseră atât de tulburătoare, încât continuaseră să o chinuie la nivel fizic mult timp după aceea.

Ascultându-i atent povestea, chipul lui Dalai Lama a devenit plin de compasiune.

Mintea şi trupul sunt totuna, a răspuns el după o vreme. Să faci rău unuia înseamnă să le faci rău amândurora.

Musafira s-a oprit, privindu-l cu atenţie.

Mi-a luat ceva vreme să-mi dau seama, a recunoscut ea. Ani întregi, nu am înţeles ce se petrecea. Am crezut că-mi pierd minţile!

Sfinţia Sa s-a aplecat, cuprinzându-i liniştitor mâinile într-ale sale. Privind-o adânc în ochi, a întrebat:

Cum ai reuşit să ieşi din situaţia asta?

Ea a cugetat o vreme şi apoi a răspuns:

Cu ajutorul doctorilor, al terapeuţilor. Am învăţat multe.

Apoi, după o altă pauză, a adăugat:

Poate că cel mai important lucru pentru mine a fost inventarea unei versiuni ideale a mea.

Şi atunci Dalai Lama i-a rostit numele de scenă.

Exact. M-am gândit la toate calităţile pe care mi le doream cel mai mult şi am hotărât că ar trebui să-i aparţină. Apoi am încercat să-mi imaginez că sunt ea. Când fanii mei au reacţionat faţă de ea, au reacţionat de fapt faţă de sinele meu ideal. În timp, mi-a fost din ce în ce mai uşor să accept că deveneam ceea ce îmi dorisem să fiu.

Versiunea idealizată a devenit reală?

Da.

Sfinţia Sa a dat uşor din cap.

Bună psihologie. O folosim extrem de mult în budismul tibetan.

Cu adevărat? a părut femeia surprinsă.

S-ar putea spune că este una dintre învăţăturile fundamentale ale lui Buddha, a confirmat el. Gândurile se transformă în cuvinte. Iar cuvintele se transformă în fapte. Totul începe aici, şi-a bătut Dalai Lama tâmpla cu degetul. Şi aici, şi-a atins el pieptul, arătând spre inimă. Ceea ce gândim, aceea devenim. În orice situaţie, oriunde ne aflăm, suntem totuşi liberi să gândim ceea ce dorim. Mai ales liberi să alegem cum gândim despre noi înşine. Să te hotărăşti să trăieşti conform celei mai bune versiuni ale tale pe care ţi-o poţi închipui..., a zâmbit el. Câtă înţelepciune!

Mulţumesc!

Chiar şi din întunericul pervazului, mi s-a părut că acel compliment al Sfinţiei Sale o făcuse pe femeie să se îmbujoreze, înainte să spună:

Desigur, e mai uşor de spus decât de făcut. Uneori, nu reuşesc.

Să-ţi schimbi obiceiurile mentale..., s-a aplecat în faţă Dalai Lama, ... este dificil. Uneori, nu este posibil. Aşa că acceptăm, a dat el din umeri. Acceptăm, dar continuăm să încercăm.

Acceptare de sine, a răspuns ea.

Cea mai importantă.

Lăsându-se iar pe spate în scaun, Sfinţia Sa a chicotit.

Nu-i putem ajuta pe ceilalţi pe de-a-ntregul, dacă noi înşine suferim. De aceea, trebuie ca mai întâi să avem compasiune pentru noi înşine.

Ea a dat din cap, cu o expresie serioasă.

Să ne arătăm nouă înşine... aceeaşi bunătate pe care i-am arăta-o unui prieten drag, i-a scânteiat privirea.

Indiferent cine păşea în această cameră şi care îi era povestea, nu trecea mult timp până să-şi descopere cele mai profunde calităţi reflectate de Sfinţia Sa. În prezenţa sa atotcuprinzătoare, te simţeai înţeles, apreciat, pe de-a-ntregul acceptat. Ar putea exista oare un dar mai valoros?

Continuând să urmăresc discuţia, după o vreme am decis că era musai să ascult sfatul Sfinţiei Sale. Sărind de pe pernuţa mea de pe pervaz, m-am strecurat prin cameră neobservată, printre obiectele de mobilier, apoi m-am aruncat pe sofa, lângă starul pop.

La început uimită, expresia ei s-a preschimbat în încântare.

O, ce minunăţie! a exclamat ea, întinzându-se să mă mângâie. Deci *este* reală!

Mi-am ridicat capul, ca să simt mai bine scărpinătura degetelor ei lungi sub bărbiţă. Femelele umane au rostul lor.

Mereu m-am întrebat dacă există cu adevărat, a explicat ea. Sau dacă este doar o idee născocită de cineva.

Păi, acum ştiţi, a zis Tenzin.

Se ridicase deja din scaun, pregătit, după cum îi era obiceiul, să mă ducă de acolo la primul semn de reacţie alergică.

Dar musafira nu a vădit niciunul. În schimb, în timp ce continua să-mi mângâie ceafa, a şoptit:

Să vezi înseamnă să crezi.

De pe sofaua de vizavi, Dalai Lama a remarcat:

Da, da. Şi e valabil şi invers. Să crezi înseamnă să vezi.

Fruntea ei s-a încruntat.

Dacă nu vezi, atunci cum poţi crede? a întrebat ea. Nu trebuie să vezi mai întâi?

Sfinţia Sa a făcut semn spre ea şi, din nou, a folosit numele ei de scenă.

Ai văzut-o mereu sau mai întâi a trebuit să crezi că ar fi posibilă?

O, am priceput, a făcut ea semn jucăuş cu degetul. Mai întâi vine ideea. Şi apoi realitatea.

Exact.

„Ceea ce gândim, aceea devenim”, a repetat ea ceea ce Sfinţia Sa spusese mai devreme.

Ajunge cu vorbăria şi cu mângâiatul, am gândit eu, păşind pe măsuţa de cafea şi îndreptându-mă spre destinaţia mea finală – vasul cu lapte.

Am observat privirile întrebătoare schimbate între Tenzin şi Dalai Lama. Între Dalai Lama şi musafiră. Starul pop a luat vasul, şi-a pus ceaşca goală pe tavă şi a turnat lapte în farfuriuţa ei. Toţi au privit în tăcere în timp ce m-am aplecat să lipăi cu zgomot.

Unele fiinţe, a observat Tenzin, se pricep foarte bine să manifeste realitatea pe care şi-o doresc.

Şi toţi au izbucnit în râs.

***

OASPETELE DIN ACEA DIMINEAŢĂ a plecat puţin mai târziu, dar nu înainte de a poza pentru o fotografie oficială cu Sfinţia Sa şi pentru un selfie neoficial cu Pisica Sfinţiei Sale. După ce şi-a luat rămas-bun, cu mâinile împreunate în dreptul inimii, Dalai Lama a traversat camera, m-a ridicat şi s-a îndreptat spre fereastră. Din josul scărilor s-a auzit din nou zgomotul portierelor. Apoi huruitul unui motor în timp ce vehiculul s-a pus în mişcare.

Ştiu că nu-ţi place musonul şi că trebuie să îţi petreci timpul în interior, a spus Sfinţia Sa. Dar se va sfârşi curând. Şi atunci o să te bucuri de vreme, micuţul meu Leu de Zăpadă. Cea mai bună perioadă din an.

Deşi sunt o pisică cu multe nume, preferatul meu este cel special al Sfinţiei Sale: în Tibet, miticul Leu de Zăpadă este o fiinţă înzestrată cu mult curaj şi multă bucurie.

Luminile roşiatice ale farurilor au dispărut în ceaţă, în timp ce maşina oaspetelui a pufăit încet prin curte.

Şi în acel moment nu a mai contat că vremea era mohorâtă sau că nu puteam să-mi petrec timpul afară. Ca întotdeauna, în prezenţa lui Dalai Lama eram învăluită de o stare de bine profundă, care izvora din bunăvoinţa sa nemărginită. Torsul meu s-a intensificat în semn de apreciere şi, în scurtă vreme, nu am mai ştiut unde trupul şi mintea mea se sfârşeau şi unde începeau cele ale lui Dalai Lama. Era doar strălucirea bunătăţii pline de iubire, blândă şi străbătând de undeva de dincolo de noi, o energie ce aduce bucurie tuturor celor care au inimă s-o simtă.

***

DUPĂ CE SFINŢIA SA S-A ÎNTORS LA BIROUL SĂU, eu m-am tolănit iar pe pervaz, cu lăbuţele sub mine. Din ceaţă, a apărut un alt oaspete, care a străbătut uşor curtea mănăstirii. Cineva cu care legasem în ultimele luni una dintre cele mai călduroase prietenii, dar despre care ştiam că nu îl întâlnise niciodată pe Dalai Lama. După cum se uita la clădirea noastră, era clar că venea să ne viziteze.

Care era oare scopul chemării lui neaşteptate? Şi infirmierul din urma sa căra cu adevărat ce credeam eu că era?

CAPITOLUL UNU

CU O SĂPTĂMÂNĂ ÎN URMĂ

CÂND SUNTEM DOAR NIŞTE PISOIAŞI, simţim asta adesea. Nu e nevoie decât de o pană suflată de vânt, de o delicateţe neaşteptată sau de tremurul fascinant al apei şi brusc suntem cuprinşi de această senzaţie. Minune. Încântare. Suntem absorbiţi pe deplin de momentul prezent.

Când ajungem la maturitate, nu mai suntem impresionate nicicum de asemenea lucruri mărunte, căci am devenit experimentate şi indiferente. Dacă am fost rănite profund şi cicatricea noastră s-a adâncit, se prea poate să devenim imune la bucuriile simple ale vieţii.

Dar am pierdut ceva, nu-i aşa? Abilitatea de a ne extazia în faţa lumii din jurul nostru. Să ne abandonăm pe

deplin momentului, fără nicio rezervă. Să vedem lucrurile ca şi cum ar fi pentru prima oară.

Toate acestea imploră răspunsul la câteva întrebări fascinante. Este posibil să-ţi recapeţi entuziasmul faţă de viaţă care altădată venea firesc? Să scapi de blazare? Putem tu şi eu, dragă cititorule, să trezim pisicuţa din interiorul nostru?

Deşi habar nu aveam la acea vreme, într-o dimineaţă liniştită în care moţăiam pe dulapul din biroul asistenţilor Sfinţiei Sale, acea zi părea să aducă un răspuns neaşteptat la această întrebare. Şi acest răspuns a venit pe fondul unei drame pe care m-aş fi dat peste cap s-o evit.

Tenzin, diplomatul desăvârşit, stătea la computer şi scria un e-mail cancelarului Germaniei. În sacou şi cravată, cu un parfum discret de fenol de la săpunul cu care se spăla mereu pe mâinile atent îngrijite, arăta întotdeauna ca şi cum tocmai venea de la o întâlnire cu un lider mondial, un secretar de stat sau cu un alt VIP – întâlnire pe care, în era on-line-ului, o avea adesea.

La biroul de vizavi stătea translatorul Sfinţiei Sale, Oliver. Un englez vânjos şi vesel, cu cei mai limpezi ochi albaştri strălucind în spatele ochelarilor. Deşi Oliver este călugăr budist, totodată este şi fiul unui vicar al Bisericii Anglicane şi posedă o inteligenţă radiantă şi o bunătate sufletească ce îl fac plurilingvist din punct de vedere spiritual. Cu Tenzin, un anglofil convins, împărtăşeşte dragostea pentru ceaiul englezesc, pasiunea pentru postul de radio al BBC şi entuziasmul pentru cricket.

Lucrând la prefaţa unei noi cărţi despre tărâmurile *bardo*, Oliver era nefiresc de preocupat în acea dimineaţă. Ca şi Tenzin, de altfel. Nu mai era semn de obişnuitele glume sau de sporovăială. Nici de discuţii despre ultima

victorie a echipei indiene de cricket împotriva echipei locale din Perth, Australia. Nu existau decât holbat în monitoare şi zgomot de tastatură, cu câte o vorbă rătăcită între ei, dar nu şi către mine.

Plictisită şi total lipsită de interes faţă de activitatea lor – comportamentul uman e inexplicabil pentru o felină cu raţiune! –, cred că am adormit pentru o vreme. Când s-a apropiat ora 11.00, Oliver a părăsit biroul. S-a întors puţin mai târziu, ţinând la subraţ cel mai alarmant obiect din toată Mănăstirea Namgyal: cuşca de pisici.

Unde era ţinută şi cum arăta, nu ştiam şi nici nu îmi păsa. Dar am fost zguduită de felul în care şi-a făcut brusc, pe neaşteptate, prezenţa. De felul lejer, stilat al lui Oliver în care a scos-o de la subraţ şi a aşezat-o pe birou. Cum Tenzin s-a ridicat simultan şi s-a întors spre locul în care zăceam, fără să-mi trezească suspiciunea. Cu o eficienţă neîndurătoare, m-a prins în strânsoarea degetelor cu parfum de fenol. Oliver ţinea uşa cuştii deschisă.

Într-o clipită, am fost închisă în aparatul infernal.

E doar controlul anual, PSS, s-a aplecat Oliver ca să mă privească printre gratiile nemiloase, ca şi cum ambuscada lor era neînsemnată.

Am scos un urlet îngrozitor.

Am continuat să mă plâng tot drumul până la cabinetul veterinar, dar tare surzi sunt cei care nu vor să audă. Odată ajunsă în camera ororilor, adică în camera de consultaţie, un nou veterinar care se descria ca locţiitor mi-a deschis fălcuţele şi apoi pleoapele, mi-a palpat burtica şi m-a supus celei mai rele umilinţe – mi-a ridicat coada stufoasă şi mi-a introdus un termometru rece.

Astea trebuie tăiate, a zis el detaşat, studiindu-mi gheruţele.

Oliver a consimţit pe dată.

În timp ce locţiitorul îmi tăia sistematic fiecare gheruţă – o libertate pe care Oliver ştia prea bine că nu aş fi tolerat-o acasă, dar pe care nu am putut-o nicicum evita, fiind imobilizată pe masa acestui măcelar –, el îşi continua observaţiile clinice.

Gheruţele lor au tendinţa de a se uza mai puţin pe măsură ce îmbătrânesc. A devenit cumva mai sedentară în ultima vreme?

PSS? şi-a plecat Oliver capul în timp ce se gândea la întrebare.

Ce vârstă are? a insistat el, înainte ca Oliver să fi răspuns.

Cel puţin şase ani.

Oliver calcula din momentul în care începuse să lucreze cu Sfinţia Sa.

Poate opt? s-a hazardat el.

Când a sfârşit infama sarcină, veterinarul s-a aşezat la un calculator.

Prima dată s-a prezentat aici pentru vaccinări acum zece ani, a anunţat el.

Zece? era surprins Oliver.

Îmbătrâneşte, a zis veterinarul. Şi la pisicile mai mature trebuie multă grijă cu rinichii. Dacă nu cumva faceţi deja asta, recomand bobiţe pentru pisici adulte. Au o doză bună

de proteine şi vitamina E. Şi mai puţin fosfor, ca să reducă suprasolicitarea renală.

Pisici mai mature? Să îmbătrânesc?! În doar câteva minute, fusesem redusă de la o celebritate globală perfect mulţumită la o felină bătrână fragilă, cu probleme medicale. Cine era acest sadic monstruos în halat alb?

Bea cumva mai multă apă decât altădată? a continuat el.

N-am observat.

Vă rog să o ţineţi sub supraveghere. Problemele la rinichi sunt frecvente când pisica îmbătrâneşte. Mai bine am face nişte analize de sânge.

Şi, înainte să mă dumiresc, mi-a şi introdus un ac în lăbuţă.

Nu e o idee rea să monitorizăm starea de sănătate a pisicilor mai în vârstă.

Mai în vârstă?

Pare că ai ajuns la vârsta a doua, PSS.

Oliver încerca să ia lucrurile în glumă, în timp ce veterinarul s-a întors la calculator. A deschis cuşca şi m-a ajutat să intru în ea, de data asta fără nicio încurajare.

Hmmm, îşi actualiza concentrat veterinarul informaţiile din calculator.

În timp ce tasta, chipul reflectându-i-se în albul fantomatic al ecranului, aproape că a rostit absent fraza care avea să mă bântuie multă vreme. Răspunzând la ceea ce tocmai spusese Oliver, cuvintele erau atât de

şocante, şi totuşi erau rostite atât de firesc, ca şi cum era ceva normal.

Ştiţi, 13 ani este o vârstă bună pentru pisici. Pentru o pisică cu probleme de mers, a avut deja o viaţă bună.

Nu am mai auzit nimic după asta. Nu am mai fost deloc atentă în drum spre mănăstire. Şi n-am scos niciun mieunat. Oliver s-o fi gândit că eram uşurată că mă întorceam acasă. În realitate, eram zguduită rău de ceea ce spusese veterinarul.

Evident, mare parte din viaţa mea trecuse şi cei mai buni ani ai mei pe pământ se încheiaseră. Oare nu se mai întrezărea nimic în viitor în afară de insuficienţă renală şi bobiţe pentru pisici adulte? Nu mai existau pentru mine decât declin inexorabil, boală şi moarte?

***

DE ÎNDATĂ CE AM AJUNS ACASĂ şi am fost eliberată din cuşca blestemată, am părăsit furtunos şi cu mare mânie clădirea. Nu îmi păsa cât de umed şi de ceaţă era – trebuia să plec. Undeva. Oriunde. După ce am traversat curtea Namgyal, am ieşit pe poartă şi am luat-o pe stradă, intuitiv, într-o direcţie care devenise familiară în ultimele luni.

Aproape de locul unde locuiam exista o grădină consacrată şi în centrul gazonului său era un cedru mare şi bătrân, sub care se găsea o bancă îmbietoare. Petrecusem multe ore fericite în această grădină – mai ales în tufişurile de iarba-mâţei care creşteau pe o latură a sa.

Destinaţia mea din acea zi nu era iarba-mâţei, care era doar o încâlceală jilavă din pricina musonului. Şi nici căminul care dădea spre grădină, unde devenisem o preferată – Pisica pentru Terapie. Nu, mă îndreptam dincolo de veranda căminului, printr-o grădină de zarzavat plină de legume, spre ceea ce fusese odată o magazie mare de grădină.

Înainte să ajung acolo, am putut auzi ritmul liniştitor al unei muzici baroce, în ciuda vremii mohorâte. M-am oprit la uşă pentru o vreme, dichisindu-mă, lingându-mi blăniţa ca să scap de mirosul antiseptic de la cabinetul veterinar, limbuţa mea simţind marginile ascuţite ale ghearelor proaspăt tăiate.

Bărbatul care stătea în mijlocul încăperii a aruncat o privire, observându-mi apariţia, dar nu s-a lăsat distras de asta, ci şi-a reîntors atenţia la şevaletul său. Exact de asta aveam nevoie. Aventurându-mă înăuntru, am ajuns curând la scaunul meu din răchită, cel cu pernuţă, şi m-am făcut confortabilă, înainte de a mă întoarce să-l studiez pe artist la lucru.

***

PRIMA DATĂ CÂND ÎL VIZITASEM, cu câteva luni în urmă, fusese o experienţă cu totul neaşteptată – una care este un deliciu pentru o pisică aşa de curioasă ca mine. Era acolo, cu o pânză dinainte, adăugând tuşe îndrăzneţe de culoare, mişcându-se între şevalet şi banca din spatele lui, încărcată cu vopsele, palete şi pensule. Dintr-un vechi sistem audio, mânjit cu vopsea şi aflat într-un colţ, răzbătea un *divertimento* de Bach.

Un bărbat bine făcut, cu un smoc de păr alb şi o reflexie subversivă în ochii săi mari şi căprui, ştiam exact cine e – tot aşa cum şi el mă ştia pe mine. Eram, de fapt, deja prieteni buni. În vizitele anterioare la cămin, într-o cameră plină de rezidenţi care moţăiau, Christopher fusese mereu cel mai doritor să mă răsfeţe, declarându-mă „un înger”. Îi reaminteam de o pisică pe care o avusese cândva.

Poate că avea pielea pătată şi manşetele zdrenţuite, dar părea să aibă mai multă viaţă în el decât majoritatea rezidenţilor. Şi ceva anume la el mă intriga: petele viu colorate care miroseau curios, pe pantalonii săi de velur.

Ca din întâmplare l-am văzut în acea zi în care se plimba pe aleea de lângă grădină. L-am urmărit descuind lacătul magaziei, apoi deschizând uşa, pentru a dezvălui un loc plin de lumină şi culoare. Fireşte că am cercetat mai îndeaproape.

Ceea ce m-a izbit în acea primă vizită la studioul lui Christopher a fost să mă trezesc într-un veritabil tezaur de delicii senzoriale – şi să mi se dea acordul tacit de a explora locul după sufletul meu. Apoi, precum astăzi, Christopher a aruncat o privire şi mi-a remarcat prezenţa, în timp ce continua să lucreze. Nu am înţeles vreun semn de neprietenie în absenţa unui salut. Nu era neprimitor. Ci doar concentrat asupra altor lucruri, dându-mi libertate absolută să inspectez fiecare ungher şi fiecare crăpătură.

Păşind înăuntru, mi-am luat răgaz să cercetez fiecare obiect nefamiliar şi să adulmec fiecare miros înţepător din acel loc curios. Fireşte, cândva fusese o magazie de grădină cu multe ascunzişuri, înainte de a avea instalate ferestre în plus şi un luminator, mochetă de sisal dintr-un capăt în altul şi o gamă de obiecte care nu se potriveau între ele – două scaune de răchită, o masă înaltă şi un blat

într-un colţ, cu un frigider mic şi un ceainic. Fără îndoială, cel mai captivant aspect la nivelul solului era tunelul lung creat de panouri şi pânze pictate sprijinite de cei trei pereţi din faţa lui Christopher. O cavernă extinsă în care o pisică se putea pierde fără urmă.

Am fost imediat atrasă de mirosul unei picturi în ulei pe pânză, de acea aromă de pământ, distinctă, dar deloc neplăcută. Deschizându-mi organul vomeronazal, am stat acolo o vreme, cu boticul adulmecând pânzele, inspirând mirosul. Apoi am explorat tunelul misterelor, panourile întunecate, presărate cu fante de lumină. Multitudinea de mirosuri – de vopsea, sisal, lipici şi vechi urme de fertilizatori şi îngrăşământ. Era o peşteră fascinantă a lui Aladdin, în care m-am cufundat cu totul, părăsind-o după multă vreme.

Christopher încă picta, aşa că am sărit pe unul dintre scaunele de răchită, care avea să devină curând scaunul meu de răchită, şi i-am studiat mişcările. Nu mai văzusem niciodată un artist în plin avânt şi părea angajat într-un fel de dans, mişcându-se cu o dinamică care n-avea nimic de-a face cu fundalul sonor al lui Bach. Inspirat de o energie de care nu eram conştientă; în timp ce-l urmăream, era pe deplin absorbit de acţiunile sale. Senzaţia pe care o experimentam îmi amintea de cineva, dar noutatea vibrantă din studioul acestui artist cu luminile, culorile şi amestecul de arome mă împiedica să-mi amintesc de cine anume.

Haina sa uzată de tweed, pe care o purta mereu în camera de zi a căminului, era aruncată pe spătarul celuilalt scaun. Într-un buzunar, am observat o hârtie care părea răscitită. Din unghiul meu, privind spre multele pânze sprijinite de pereţi, am văzut una care era separată de restul. Era înrămată cu auriu şi stătea pe singurul raft

de pe peretele văruit de vizavi – un portret al unei femei vivace, cu păr închis la culoare.

După ceva vreme, Christopher a izbucnit brusc într-o criză de tuse. După ce şi-a revenit, şi-a pus cu grijă pensula pe bancă şi s-a întors spre mine, deschizându-şi braţele şi recitând nişte versuri extravagante:

„Bufniţa şi-a ridicat ochii spre stelele de deasupra

Şi a cântat la o chitară mică:

«O, dragă pisicuţă! O, pisicuţă, iubirea mea,

Ce pisicuţă frumoasă eşti tu,

Eşti, da, eşti!

Ce pisicuţă frumoasă eşti tu!»”

„Bufniţa şi pisica”, draga mea Minou! a continuat el, cuvintele rostogolindu-i-se pe limbă. Scrisă de Edward Lear. Dar sunt sigur c-o ştii. Cât am recitat aceste versuri pisicuţei mele! Un vis doar, domnişoară pisicuţă. Cel puţin, asta am crezut. Dar iată-te aici, în mod neaşteptat. Din eter. Şi nu orice pisică, ci cea mai frumoasă dintre fiinţe cu ochii ăştia superbi de safir.

S-a întins să mă mângâie pe ceafă, aşa cum făcea în camera de zi de la cămin. Am tors amabilă, întrebându-mă ce să fac cu vorbele sale extravagante – ca să nu mai spun, că eram confuză de referirile sale la draga sa Minou. Poate o pisică cu care îşi împărţise traiul cândva?

Când un concert pentru pian de Mozart a ajuns la final, el trebăluia în colţ, pregătindu-şi o cană de ceai. Apoi s-a aşezat pe scaunul de răchită de vizavi de mine, holbându-se la pânzele la care lucrase. A luat o sorbitură şi apoi mi-a aruncat o privire.

O, scuză-mă, draga mea pisicuţă! Neobişnuit cu oaspeţii, am uitat de bunele maniere.

Punându-şi cana jos, s-a urnit din scaun cu oarecare efort şi a izbucnit într-o altă criză de tuse, apoi s-a îndreptat spre blat şi s-a întors cu o porţie de lăptic într-un capac de borcan. L-a aşezat dinaintea mea, reverenţios, şi m-a privit extrem de fascinat lipăind lăpticul.

M-am delectat cu el până la ultima picătură.

E cel mai simplu lucru care aduce bucurie, nu-i aşa? a vorbit el, cu ochii strălucind de afecţiune. Să oferi o trataţie unei pisicuţe aflate în trecere.

Cu un licăr de poznaş în privire, a continuat:

Sper să fie un stimulent ca să te conving să vii din nou în vizită.

Atât de captivant era studioul său şi atât de mare libertatea mea acolo, încât nu aveam nevoie de alte stimulente. Acea cană de ceai şi acel capac cu lăptic aveau să fie primele din ceea ce avea să devină o rutină.

***

CÂND DALAI LAMA A TREBUIT SĂ PĂRĂSEASCĂ Dharamshala pentru câteva săptămâni, ca să supravegheze nişte examene monastice în sudul Indiei, m-am trezit petrecându-mi multe ore fericite pe scaunul de răchită, absorbită în această nouă lume de picturi în ulei, muzică de Vivaldi, spaţiu şi culori, Christopher fiind scamatorul vizual care crea peisaje impetuoase şi vârfuri semeţe, scene rustice pline de verdeaţă şi cascade

vuitoare – sau cel puţin aşa spunea. Căci uitându-mă la operele terminate, era cam greu de ghicit.

Abstracţie, a explicat el odată. Nu pentru cei ignoranţi sau pentru cei slabi de inimă. Dar *pe noi* nu ne deranjează, nu-i aşa? Nu, nouă ne place. Întreaga lume este o proiecţie a minţii, nu-i aşa, domnişoară Babou?

Mă obişnuisem deja cu vorbele lui încântătoare şi tulburătoare şi cu termenii tainici de alint la adresa mea. Spre deosebire de orice altă fiinţă umană pe care o întâlnisem, ajunsesem să învăţ că Christopher glăsuia mai mult o secvenţă de gânduri decât o impresie generală. Un carnaval de imagini şi idei vibrante, cu care unei pisici îi era greu să ţină pasul, dimpreună cu aplicarea vopselei pe pânze.

Şi totuşi, nu era nimic abstract la portretul femeii. Din când în când, Christopher lua o pauză de la ceea ce era pe şevalet, se apropia de imaginea înrămată şi se oprea, privind-o îndelung. Uneori, îşi pleca capul într-un unghi diferit. Făcea un pas sau doi într-o parte şi alta, după care îşi privea opera cu ochi critic. Uneori, destul de rar, se apropia cu pensula şi aplica cea mai mică pată de culoare, pentru ca apoi să se retragă pentru a sesiza diferenţa.

Când ne serveam ceaiul într-o companie tăcută, obişnuia să se întindă spre haina de pe spătar, să caute în buzunarul de la piept şi să scoată un plic cu o scrisoare redactată de mână, lungă de câteva pagini. Îi urmăream ochii parcurgând fiecare rând, de la început până la sfârşit, cu o intensitate de parcă o citea pentru prima oară, deşi, după încreţituri, era clar că era o scrisoare care fusese deschisă şi închisă de nenumărate ori înainte.

A împăturit scrisoarea cu cea mai mare grijă, a pus-o în plic şi apoi în buzunarul hainei, înainte de a se lăsa pe spătar şi de a privi contemplativ în depărtare.

Într-o asemenea ocazie, i-am văzut lacrimi în ochi. De pe celălalt scaun, am întins o lăbuţă din faţă. Mişcarea l-a smuls din gânduri.

Oh! s-a aplecat el să mă mângâie pe ceafă. Ce scumpă eşti, draga mea ocelot! Toţi acei ani copleşiţi de eşec. Şi de vină. Ce pierdere de timp!

L-a cuprins un acces de tuse destul de serios.

Şi totuşi, am reuşit într-un final, nu-i aşa? Poate că a fost *karma* mea să cobor în infern, pentru propria călătorie nocturnală. Dar aici sunt la capătul tuturor lucrurilor, în pace în Himalaya, alături de a mea Babou.

***

ÎNTR-O ANUME DIMINEAŢĂ, când primele lumini scăldau munţii cu o irezistibilă claritate şi promisiune, mi-am părăsit pervazul de la primul etaj foarte devreme şi m-am aventurat afară ca să respir parfumul proaspăt de pin şi de stejar de Himalaya. Sfinţia Sa era încă plecat, apartamentul era gol şi m-am trezit mergând în direcţia grădinii, apoi spre studioul lui Christopher. Nu că ar fi fost deja acolo.

Dar uşa studioului său era deschisă. Şi, când am apărut, s-a întors să mă privească.

Oh, *Exsultate Jubilate*! Iubita mea pisicuţă! O simţi şi tu?

Am mieunat.

Fireşte că da. Eşti o creaţie a naturii. Tocmai când eram în căutarea clarităţii pure şi a extazului, îşi face apariţia chiar prinţesa cu ochi de safir! Trebuie să profităm de aceşti zori primordiali. Un asemenea moment preţios s-ar putea să nu mai vină niciodată.

Tocmai fixa o pânză proaspătă pe şevalet şi desfăşura o paletă cu vopsele – albastre, galbene şi albe. Lucrând rapid, cu o explozie de efervescenţă, performa iar un dans, complet concentrat, absorbit, contopindu-se cu momentul prezent.

Urmărindu-l îndeaproape, mi-am dat seama pentru prima dată de când începusem să vin aici de unde venea acea senzaţie puternic reminiscentă. O legătură poate atât de evidentă care îmi scăpase până acum. Când el picta, simţeam ceva ce aducea cu Sfinţia Sa meditând. Nu făcea nicio deosebire între sine şi celălalt, între subiect şi obiect. Exista doar ceea ce se petrecea în momentul prezent, un flux de bucurie.

Fireşte că mintea lui Christopher era diferită de cea a lui Dalai Lama – şi cine eram eu să ghicesc experienţele interioare ale celor doi? Şi totuşi, ceea ce puteam discerne era transformarea paralelă care se produsese. O senzaţie de unicitate sublimă, în ambele cazuri, atât de puternică, încât părea să radieze dincolo de formele lor fizice şi să pătrundă spaţiul din jurul lor – *în care* mă aflam şi eu, ca din întâmplare.

În acea dimineaţă, în timp ce picta, Christopher îmi acorda mai multă atenţie decât de obicei, privind adesea spre mine. Era o atenţie diferită de cea conversaţională. De parcă aş fi fost sursa sa, inspiraţia sa. Se uita la mine ca şi cum era sub vraja muzei sale.

A lucrat temeinic timp de mai multe ore, înainte de a-şi pune jos pensula. În momentul acela, a fost cuprins iar de o tuse năprasnică, cum nu mai avusese până acum, fiind nevoit să o potolească ţinându-se de bancă, în timp ce întregul lui trup era cuprins de convulsii.

Când şi-a revenit, era destul de palid.

***

În ziua în care am căutat refugiu, după una dintre cele mai neplăcute vizite la veterinar, am stat ascultând Haydn şi observându-l pe Christopher în starea sa extatică. S-a petrecut acelaşi lucru – după cea mai lungă perioadă de concentrare, Christopher s-a îndoit sub forţa tusei grele, dureroase.

De data asta, s-a auzit zgomot de paşi care zoreau pe aleea de afară. Apoi a apărut Marianne Ponter, managera căminului. O femeie la 50 şi ceva de ani, îmbrăcată într-un sacou clasic şi cu părul coafat elegant, Marianne s-a grăbit să vină lângă el şi să-l ajute să se aşeze pe un scaun drept pe care Christopher îl adusese de curând din sala de mese.

De îndată ce s-a aşezat şi şi-a revenit din cea mai rea criză, ea i-a umplut un pahar cu apă şi i l-a întins. El i-a mulţumit, abia respirând. Ea şi-a aşezat o mână reconfortantă pe umărul lui.

Face parte din riscurile meseriei, i-a spus el, după o vreme.

Te descurci foarte bine, l-a liniştit ea.

El a gesticulat cu paharul cu apă de jur-împrejurul studioului.

Asta a făcut diferenţa, a zis el. Singurul lucru pe care ţi-l pot oferi este recunoştinţa mea. Aş vrea să fi putut mai mult. Să nu fi rămas fără niciun ban. Sunt dureros de conştient că îţi datorez 300 000 de rupii..., a gesticulat în spatele său.

Pe micul raft de lângă ceainic era un vraf de plicuri maro. La fiecare două săptămâni, era livrat unul nou. Fusesem acolo când s-a petrecut, unul dintre asistenţii domnului Naidoo de la Contabilitate ciocănind în uşa magaziei, cu plicul în mână. Christopher a dat din cap ca o confirmare de primire. Asistentul a traversat în tăcere încăperea şi a adăugat plicul la vraful existent.

Spre deosebire de plicul din buzunarul hainei, nu-l văzusem vreodată pe Christopher deschizând vreun plic maro. Rămâneau neatinse la locul lor.

Nu trebuie să-ţi faci griji, a zis cu hotărâre Marianne. Comitetul a agreat să rămâi din motive de compasiune. S-a aranjat.

Şi îţi sunt extrem de recunoscător că i-ai convins, şi-a stăpânit Christopher un acces de tuse. Nu ar trebui să mai profit mult.

Din motive de compasiune? Eram confuză. Să nu mai profite?

Toţi anii ăştia ai fost un rezident, a continuat Marianne conversaţia. Şi doar acum ne spui că ai fost un artist. Noi toţi am crezut că eşti zugrav!

Am fost, a încuviinţat el. Mulţi ani. Dar înainte de asta, ca tânăr în Anglia, am studiat cu nişte celebrităţi. Se

ţineau expoziţii în Cork Street. Colecţionari adevăraţi. Câteva picturi prezentate la Royal Academy.

Sfinte!

Am uneori o fantezie despre acea promisiune timpurie că ar fi devenit o concretizare glorioasă. Despre opera mea devenind foarte râvnită.

Marianne a privit spre toate picturile.

Dacă se petrecea asta, toate astea ar fi valorat o avere!

Ştiu! s-a luminat el.

Mai mulţi bani decât ar şti cineva ce să facă cu ei!

Oh, *eu* aş şti ce să fac cu ei, a zis el cuprins de entuziasm. Un fond de binefacere pentru artiştii în vârstă. Un sanctuar, precum cel pe care mi l-ai oferit tu.

Ce viziune generoasă. Fondul de binefacere Christopher Ackland?

El a scuturat din cap.

Oh, e prea rigid. Mai bine Sanctuarul Bătrânilor Boemi Faliţi.

Christopher a însoţit asta cu un zâmbet, înainte ca expresia să i se schimbe.

Adevărul este că uneori nu e aşa de distractiv să fii artist. După succesul meu timpuriu, am fost copleşit şi mi-am pierdut curajul. Criticilor nu le-a plăcut direcţia în care o luasem, dar nu ştiam ce aş fi putut face. Brusc, m-a copleşit teama de eşec. Aşa că am plecat din ţară. A fost laş din partea mea, ştiu. Dar la acea vreme am simţit că nu am de ales decât să dispar.

Expresia lui era ciudat de chinuită.

Nu ştiu de ce îţi spun toate astea, a scuturat el din cap. Nu am mai vorbit despre asta de ani întregi. Mă rog, am trăit în Europa o vreme, înainte de a ajunge în India. Am ajuns să pictez casele din New Delhi-ul *nouveau riche*.

Înainte de a ajunge în munţi? a sugerat Marianne.

Când am auzit de locul ăsta, *a trebuit* să vin. E o oportunitate minunată să te poţi retrage chiar lângă Dalai Lama!

Ea a dat din cap.

De unde întoarcerea la artele plastice?

Emfizemul, a zâmbit trist Christopher.

După o pauză, a adăugat:

Doar un diagnostic terminal te poate face să conştientizezi valoarea fiecărei zile.

Asta era, fără niciun dubiu. Declarat pe faţă. Spasmele de tuse nu erau un chin temporar sau o meteahnă a bătrâneţii. Aveau o semnificaţie mai sinistră.

Pentru prima dată din copilărie, fac ceea ce îmi place, fără să mă sinchisesc de ce cred alţii, a gesticulat Christopher spre pânzele sale. Fără să mă mai gândesc la clienţi sau critici sau proprietari de galerie. Am pictat din bucurie.

Ea a dat din cap.

Poţi să arunci o privire.

Marianne ezita, păşind spre pânzele de pe pereţi.

Nu sunt expertă în artă, a mărturisit ea, privind când la una, când la alta.

Nici nu trebuie, a ridicat el din umeri. Contează ceea ce îţi place. Asta este cea mai recentă, a arătat el spre trei tablouri întinse pe banca înaltă. Este un triptic cu Himalaya. L-am numit *Umbre albastre*.

Marianne s-a îndreptat spre bancă şi a privit tablourile. Din unghiul ei, erau pieziş, cu cerul în partea de jos şi cu munţii în partea de sus. Christopher mi-a aruncat o privire cu înţeles. Marianne nu părea să înţeleagă.

Abstracţie, dragă cititorule.

Foarte drăguţ, a zis ea, privind în jur, înainte de a zări portretul femeii cu rama suflată cu aur. Şi aceasta cine este? a întrebat ea, uşurată să găsească ceva ce recunoştea.

Caroline. Iubirea vieţii mele. Şi pe ea am lăsat-o în urmă, ca un neghiob ce sunt. Nu am uitat-o niciodată. Şi după ce doctorul mi-a spus, ştii, cât mai am de trăit, am decis că nu trebuie să mor cu regrete. Aşa că am reuşit să fac rost de adresa ei, ca să-i scriu să-mi cer scuze. Mi-a răspuns cu cea mai frumoasă scrisoare. Şi cu o mică fotografie, de care m-am folosit ca s-o pictez, şi-a înclinat el bărbia spre pictură.

Marianne dădea din cap.

Spirit liber?

Poţi să vezi asta? s-a luminat el la faţă.

Fireşte. A fost primul lucru care mi-a atras atenţia.

S-a întors, întâlnindu-i privirea cu un zâmbet apreciativ. Apoi a dat cu ochii de mine, care îi studiam pe amândoi din scaunul meu de răchită.

A, da, i-a urmărit Christopher privirea. Orice artist trebuie să aibă o pisică de studio. Kandinsky l-a avut pe Vaske, Picasso pe Minou, iar Salvador Dali a avut un ocelot pe nume Babou.

Un ocelot?

O specie de pisică sălbatică. Din Americi.

Marianne a ridicat din sprâncene.

Habar nu aveam despre asta. Şi nici despre faptul că artiştii au o afinitate faţă de feline.

E clar o tradiţie, draga mea. Nici bine nu ai aranjat cu amabilitate să mă mut aici, că a şi apărut micuţa asta. Are cea mai uimitoare prezenţă. Foarte armonioasă. Şi cel mai extraordinar simţ al sincronizării.

Marianne i-a studiat o vreme expresia indulgentă înainte de a spune încet:

Ştii cine este, nu-i aşa?

Am făcut cunoştinţă, a încuviinţat el. Este prea stimata Pisică pentru Terapie.

Da, aşa e. Face asta foarte bine, ca voluntară. Dar ştii de unde vine?

Când el nu i-a răspuns, ea s-a mai apropiat puţin.

Nu vrem ca toată lumea să ştie, pentru siguranţa ei, a zis ea, privindu-mă. Ne vizitează de alături.

Apoi, cum lui i-a luat ceva ca să priceapă, a zis:

Este Pisica lui Dalai Lama.

Sfinte! era euforic Christopher. Doamne Dumnezeule!

E adevărat.

Mi-e greu să...

Ştiu.

Ce privilegiu!

Aşa cred şi eu, a zis Marianne.

Extazul lui Christopher era total. Holbându-se la mine, sceptic, a zis după o vreme:

E ca şi cum am primi binecuvântarea Sfinţiei Sale!

Ca pisică ce preferă să joace rolul observatorului decât pe cel al observatului şi trezindu-mă brusc ţinta atenţiei entuziaste, am simţit că nu aveam alternativă, dragă cititorule. Sărind de pe scaun, m-am îndreptat spre uşa studioului în cea mai mare grabă.

Amândoi au izbucnit în râs.

***

MI-AM CONTINUAT VIZITELE, iar Christopher a continuat să picteze şi să vorbească şi chiar să cânte puţin. Dar crizele de tuse au devenit mai dese şi mai lungi, în urma cărora rămânea aplecat, ţinându-se de bancă ca să se sprijine, şi trecea multă vreme până să stea iar drept.

Sosirea mea a avut mereu un efect plăcut asupra lui. Din ce în ce mai mult cu trecerea timpului. Devenea liric în privinţa impactului inspirator al prezenţei mele. Odată ce a

aflat care îmi era identitatea, s-a întrebat cu voce tare dacă experimenta cumva vreun fel de transfer de energie; puterile sale fizice erau în declin, dar, în mod paradoxal, doar acum era conştient de culmile sale artistice. A declarat că tabloul pe care îl începuse în timpul vizitei mele din acea dimineaţă timpurie era cel mai reuşit. Era lucrarea pe care şi-ar fi dorit s-o creeze cu mulţi ani în urmă, în cele mai întunecate momente ale sale. Dar trebuise să-şi încheie călătoria sumbră ca să ajungă aici, atât de departe de locul de pornire. Poate că asta era şi ideea?

A cugetat o vreme dacă trebuia să ofere cea mai bună lucrare a sa lui Dalai Lama, dat fiind că fusese inspirat de el, într-un fel sau altul.

Pauza de ceai s-a prelungit, întotdeauna însoţită de delicatese pentru mine. Odată, a scos cărţulia uzată din haină. Pe faţa ei erau o fotografie a lui Dalai Lama, vorbind la un microfon galben, şi titlul Mahamudra.

Omul tău are de spus lucruri înţelepte despre minţile noastre şi despre realitatea noastră, a zis el. Cartea asta, mai mult decât oricare alta, mi-a redat sănătatea. Dacă aş fi capabil să meditez...

Ultima mea vizită la Christopher fusese cea mai tulburătoare. Atelierul era gol. Când a apărut pe aleea dinspre cămin, era într-o maşinărie cu roţi şi îi ieşeau nişte tuburi din nări.

Oxigen, domnişoară pisicuţă. O, pisicuţă, iubita mea.

S-a aşezat cu greu, de îndată ce-a ajuns în studio.

Asta este culmea declinului meu. Ştii, una dintre puţinele temeri din viaţa mea este frica de înec. Dar, din păcate, e aproape sigur că aşa voi pleca.

***

MOMENTUL PREZENT

PRIN CEAŢĂ, L-AM VĂZUT PE CHRISTOPHER îndreptându-se spre clădirea noastră, încet şi plecat. Infirmierul, la câţiva paşi în urma sa, ducea ceea ce părea a fi tabloul, acum terminat.

Nu folosea tubul de oxigen, dar între maşină şi clădire a trebuit să se oprească ca să se odihnească. Şi, la multă vreme după ce a dispărut din vedere, s-au auzit un ciocănit în uşă şi un anunţ, de data aceasta din partea lui Oliver, care l-a introdus pe oaspete şi apoi s-a retras.

Christopher şi-a împreunat mâinile şi s-a plecat dinaintea Sfinţiei Sale.

Sunt profund recunoscător că aţi acceptat să mă primiţi, a zis el, străduindu-se să respire normal şi să-şi reţină un tuşit.

Se uita la Dalai Lama, aşa cum o fac mulţi oaspeţi, cu un amestec de neîncredere că se afla cu adevărat în prezenţa unuia dintre cei mai faimoşi oameni din lume şi în acelaşi timp cedând stării de bine în care se simţea învăluit.

Ştiam că mă observase şi pe mine. A aruncat o privire spre pervazul pe care stăteam, mustăcind în faţa noii situaţiii în care ne aflam. Una în care ştiam că formalitatea avea să-l împiedice să izbucnească cu drăgălăşenii precum „*O, dragă pisicuţă! O, pisicuţă, dragostea mea*” sau alte tandreţuri retorice. Dar mă văzuse, iar eu îl văzusem pe el, şi mă văzuse văzându-l, şi legătura noastră s-a restabilit.

Aş vrea să vă ofer ceva, Sfinţia Voastră.

Dalai Lama a dat din cap. Protocolul uzual era ca oaspetele să-i ofere Sfinţiei Sale o eşarfă sau *khata*, pe care acesta o aşeza la gâtul oaspetelui, returnându-i astfel darul, care devenea mai valoros prin binecuvântarea sa şoptită.

Christopher nu adusese astăzi nicio *khata* albă, dar de pe coridor a apărut infirmierul pe care l-am recunoscut de la cămin. Căra tabloul.

Dalai Lama a făcut semn ca infirmierul să îl aşeze pe masă, la lumină. Nu era ca nicio altă operă de artă care fusese prezentată în această încăpere. Expresia supremă a abstracţiei, am putea spune, pentru că nu părea să trimită la nimic. Cel puţin, la nimic anume. Nu existau munţi, păduri sau cascade. În tuşe galbene, albe şi vag albastre, era mai degrabă o impresie panoramică de lumină radiantă. De pace nemărginită.

Se numeşte *Zori primordiali* şi aş vrea să vi-l ofer, Sfinţia Voastră. În special pentru că m-aţi inspirat să-l pictez.

Dalai Lama stătuse tăcut, cu palmele împreunate în dreptul inimii, studiindu-i pictura. Cu uimirea unui copil, s-a apropiat, holbându-se la vopseaua de pe pânză. Aplecându-se spre ea, a inspirat mirosul de uleiuri – aşa cum făcusem şi eu, în prima mea vizită la atelier. Aprecierea lui era multisenzorială. O descoperire şi o concentrare copleşitoare, care umpleau camera de bucurie.

E minunată! s-a întors el în cele din urmă spre Christopher. Extraordinară!

Lacrimi ţâşneau din ochii lui Christopher. Oare putea exista o apreciere mai mare?

Conştiinţă pură, a confirmat Sfinţia Sa.

Înghiţind, Christopher a dat din cap.

Nu am mai văzut asta transpusă în felul acesta. Vizual. E minunat! a chicotit Sfinţia Sa.

Christopher nu s-a putut abţine nici el să nu chicotească.

De ce ai spus că eu sunt inspiraţia? a întrebat Dalai Lama.

Păi, a aruncat Christopher o privire spre mine. În mare parte din cauza cărţii dumneavoastră.

Şi a scos cărţulia din buzunar.

Cu o expresie curioasă, Dalai Lama a întins mâna, de la care îi atârnau mărgelele rozariului.

Era rândul lui Christopher să fie surprins, în timp ce i-o înmâna. Sfinţia Sa i-a răsfoit paginile, văzând cât de ponosită era, cercetând sublinierile şi notele de pe margine, dovadă a faptului că era foarte studiată.

Când s-a oprit la o pagină, la o frază anume, Christopher nu s-a putut abţine să nu o citeze: *„Dacă vrei să realizezi ce e dincolo de intelect, de posibilităţile tale, renunţă la conştientizarea limitată şi stăruie în pura conştientizare. Cufundă-te în apele lucidităţii pure, neîntinate de nicio gândire conceptuală.”*

Bun, bun, a zâmbit Sfinţia Sa. Ai memorat citatele astea, nu?

Christopher a încuviinţat.

Sfinţia Sa a continuat să răsfoiască paginile, dând peste o altă frază subliniată.

Pagina 288? a întrebat el, cu ochi strălucitori.

„Fără să ne strunim mintea prea strâns sau prea lejer, trebuie să o avântăm în starea sa de lumină pură cu precizie şi claritate şi apoi să o lăsăm să alunece într-o manieră relaxată, fără să practicăm mindfulness sau vigilenţa în vreun fel frenetic, extins”, a recitat el.

Excelent! Este ca un fel de examen, nu? Ca şi cum ţi-ai da examenele monastice.

Zâmbind, Dalai Lama a lăsat să se deschidă iar cartea.

Pagina 121?

Un citat preferat, a replicat Christopher. *„Ca oricare dintre norii care apar pe cer, zămisliţi din şi risipindu-se iar pe cer, tot aşa înfăţişarea a tot ce există îşi are izvorul şi dispare iar în mintea iluminată.”*

Devenind serios, Dalai Lama a închis cartea şi i-a înmânat-o respectuos lui Christopher. Apoi a gesticulat spre tablou.

Pot înţelege cum ai creat asta.

Sper să-l acceptaţi în dar, a confirmat Christopher.

Sfinţia Sa a făcut o pauză.

Mănăstirea Namgyal nu este o galerie, un muzeu cu o securitate infailibilă, a spus el, îngrijorat pentru ceea ce considera că era de o mare valoare financiară. Dar în numele tuturor, accept cu mulţumiri din inimă. Cred că va fi un bun salut de întâmpinare pentru oaspeţii noştri, şi-a împreunat el palmele.

Nu vă pot spune cât de fericit mă face asta. Vedeţi, Sfinţia Voastră, sunt pe moarte. Nu mai am mult de trăit.

Să ştiu că doriţi să primiţi tabloul înseamnă mult pentru mine.

Multă vreme, în timp ce Dalai Lama îl privea în ochi, am simţit ca şi cum noi toţi eram prinşi într-un vortex de compasiune. O experienţă de claritate radiantă pe care Christopher o exprimase deja, în clipa de faţă fiind impregnată de fericire transcendentală.

Sfinţia Sa a gesticulat spre buzunarul în care Christopher pusese la loc cartea.

Cunoşti deja adevărata natură a realităţii. Când va veni vremea, meditează la asta. Poţi aştepta cu încredere zorii luminii clare a morţii.

Urmărindu-i vorbele atent, expresia lui Christopher a devenit neliniştită. După o pauză, nu şi-a mai putut stăpâni angoasa.

Dar nu pot medita! a exclamat el, ca şi cum Dalai Lama tocmai îi ordonase să facă imposibilul. Cunosc conceptele, teoria, s-a scuzat el. Doar că nu le pot *experimenta*.

Dalai Lama a reflectat o vreme, apoi s-a întors spre tablou şi l-a studiat.

Când ai pictat asta, l-a întrebat pe Christopher, la ce te gândeai?

Christopher a fost luat prin surprindere de această întrebare.

Eu... Eu nu... Nu e ca şi cum... Cum să spun...

Căuta cuvintele potrivite şi, în cele din urmă, a spus:

Când pictez, nu e ca şi cum aş gândi. Nu ca de obicei. Mă concentrez doar pe ce pictez.

Te concentrezi asupra obiectului?

Da.

Nu te întrebi ce culoare, ce pensulă să foloseşti?

E ceva instinctiv, a răspuns Christopher. E greu să exprim asta în cuvinte. Eu... eu doar... Mă pierd în ceea ce fac.

Te pierzi... pe tine? a zâmbit Dalai Lama.

Pe buzele lui Christopher se citea emoţia, în timp ce începea să înţeleagă.

Devii una cu obiectul? a întrebat Dalai Lama.

Christopher a înghiţit greu şi a dat din cap.

Sfinţia Sa descria o stare de concentrare adâncă, meditativă, în care atenţia era atât de profundă, încât nu mai exista cel care medita observând obiectul meditaţiei. Ci o experienţă unică a obiectului. O absorbţie în starea de *nondualitate* în care sinele şi timpul devin una.

După o vreme, Dalai Lama a adăugat:

Aş dori să îţi cer ceva. Doar că nu pot plăti pentru asta, a chicotit el.

Fireşte, Sfinţia Voastră.

Buddha Amitabha. Îl cunoşti?

Christopher a încuviinţat.

Buddha cel roşu?

Buddha al Infinitei Lumini şi Vieţi, a confirmat Dalai Lama, înainte de a se întoarce să-i şoptească ceva lui Oliver, care era încă în prag.

Acesta a părăsit camera ca şi cum tocmai primise o sarcină.

Aş vrea să-i pictezi portretul, în mărime naturală, a gesticulat Sfinţia Sa spre pânza lui Christopher, *Zori primordiali*.

Ar fi o onoare pentru mine, a zis Christopher, deopotrivă surprins şi ciudat de exaltat.

Când Oliver a reapărut cu o *mala* pentru încheietura mâinii, din lemn de santal, Dalai Lama a cuprins-o în mâinile sale împreunate şi a rostit o binecuvântare asupra ei, înainte de a i-o oferi oaspetelui său.

Darul meu pentru tine, a zis el. Să repeţi mantra lui Amitabha. Permite-mi să-ţi ofer mantra.

De trei ori, Sfinţia Sa a rostit mantra: „*Om Amitabha hrih.”*

Şi de trei ori a repetat şi Christopher.

Aceasta este transmiterea sacră, prin care mantrele sunt oferite de guru discipolului şi prin care se stabileşte o legătură permanentă între cei doi – nu numai între ei, ci cu toţi practicanţii de dinainte şi din viitor. Se deschide un portal energetic, nu numai către Buddha Amitabha, ci către întreaga filiaţie a adoratorilor lui Amitabha.

Acum ai mantra, a confirmat Dalai Lama. Unul dintre călugării prezenţi aici la Namgyal, Geshe Wangpo, ţine o clasă în fiecare marţi seara. Marţea viitoare va susţine o oră specială. Îţi recomand să mergi.

Firește.

Din lateral, Oliver s-a apropiat de cei doi, semnalând astfel că audienţa era pe sfârşite. Christopher s-a plecat, cu mâinile împreunate în dreptul inimii.

Mulţumesc, mulţumesc, Sfinţia Voastră. Nu îmi mai este aşa de teamă.

Dalai Lama şi-a întins mâinile şi le-a cuprins pe cele mari şi pătate ale lui Christopher, privindu-l direct în ochi.

Nu ai de ce să te temi de moarte, a zis el cu convingere. Te aşteaptă un tărâm pur.

Plecându-se amândoi în faţă ca să-şi atingă frunţile, cei doi au rămas împreună într-o comuniune tăcută pentru multă vreme.

Christopher a suspinat când s-a retras. Pe când se întorcea să plece, Sfinţia Sa l-a întrebat:

Când pictezi, nu eşti mereu singur, nu-i aşa?

Christopher nu s-a putut abţine să nu privească din nou în direcţia mea, scuturând din cap.

Uneori ea îţi ţine companie? a gesticulat Sfinţia Sa spre mine.

Sunteţi clarvăzător, a zis Christopher, oarecum cu lacrimi în ochi.

Doar un simplu călugăr, a chicotit Dalai Lama. Când se întoarce acasă, miroase a vopsea de ulei. Acum am aflat de unde vine mirosul.

Era rândul lui Christopher să râdă.

Este o inspiraţie, a zis el.

Puţin mai târziu ei au părăsit camera, Oliver închizând uşa în urma lor. Christopher a fost cuprins iar de o criză severă de tuse.

***

ÎN ACEA NOAPTE am stat la capătul cuverturii Sfinţiei Sale, torcând uşor, în timp ce el stătea rezemat în pat citind. Era momentul meu preferat din zi, doar noi doi în lumina blândă a dormitorului, un loc al siguranţei, al căldurii şi al reflecţiei.

În cele din urmă, Dalai Lama s-a oprit din citit, şi-a pus cu grijă cartea pe noptieră şi s-a uitat la mine, aşa cum făcea întotdeauna înainte să stingă lumina.

Am auzit că a fost util controlul la veterinar de săptămâna trecută, a vorbit el blând.

Era prima dată când vorbea despre această vizită – eram sigur că nu din cauză că uitase, ci pentru că ştia că aveam nevoie să înţeleg ce se petrecuse. Şi, aşa cum era mereu cazul cu Sfinţia Sa, deşi vorbele sale erau simple, ideea era profundă. Şi aproape contrar a ceea ce te-ai fi putut aştepta. Dar deja aflasem pe pielea mea că era uimitor de adevărat ceea ce el exprima.

La acea vreme, cu siguranţă nu mă gândisem la prognosticul doctorului ca fiind „util”. Cine ar vrea să i se spună de către un doctor în halat alb că mai are puţine zile de trăit? Că îi este în declin calitatea vieţii? Că viaţa care i se părea firească atârnă de un fir subţire de aţă?

Dar, aşa cum descoperisem cu ajutorul lui Christopher, valoarea vieţii depinde mai puţin de durata ei cât de

intensitatea ei. Fie că preţuieşti fiecare zi pe care ai privilegiul s-o trăieşti, fie că o consideri ceva absolut normal. Depinde de capacitatea ta de a aduce bucurie altora, fără teamă sau descurajare. Asta face diferenţa între o viaţă cu sens şi una care trece ca prin ceaţă.

Este un dar preţios să conştientizezi efemeritatea vieţii, a continuat Sfinţia Sa. Nu să eviţi sau să pretinzi altceva, ci s-o apreciezi cu adevărat. Fiecare zi, chiar şi pe cele mai neguroase. Atunci putem trăi cu entuziasm. Precum pisoiaşii, s-a întins el să mă mângâie pe ceafă.

Punându-mi lăbuţa pe degetele lui, le-am muşcat uşor în joacă.

Şi atunci când murim, a şoptit el, lăsându-se pe spate şi întinzând mâna să stingă lumina, este întocmai aşa.

Într-o clipită, eram în beznă completă.

– Dacă am avut o viaţă fericită şi utilă, atunci mâine când ne vom trezi vom găsi fericire şi sens.

CAPITOLUL DOI

ŞTII CUM E, DRAGĂ CITITORULE, când încerci vitejeşte să faci ceea ce trebuie, iar universul, în loc să te recompenseze pentru eforturile tale nobile, te împroaşcă cu noroi?

Ştii? Ei bine, atunci ştii exact cum m-am simţit eu când m-am trezit din somnul meu de dimineaţă şi am văzut că Sfinţia Sa era plecat la o întâlnire care avea să dureze toată ziua, că biroul asistenţilor executivi era gol şi că nu mai era ceaţă afară.

Şi, ca să valorific din plin fiecare zi, ştiam ce trebuie să fac. De săptămâni de zile nu mai trecusem pe la Himalaya Book Café. Era timpul să fac o vizită.

Mergând pe dalele ude de piatră din curte, lumea mi se părea mohorâtă şi neatrăgătoare. Deşi nu mai era ceaţă, mă simţeam mulţumită de mine însămi că înfruntam natura pentru a putea beneficia de fiecare oră care trecea. Dar tot eram hotărâtă să îmi feresc lucioasa blăniţă crem de apa murdară de pe jos.

De obicei, când mergeam prin curte, primeam un anumit tip de atenţie. Toţi călugării de la Namgyal ştiau exact cine eram şi, când mă vedeau, îşi plecau capetele reverenţios sau îşi duceau mâinile în dreptul inimii, prosternându-se. Turiştii care vizitau mănăstirea erau aproape la fel de emoţionaţi să mă vadă pe cât erau de emoţionaţi să-l zărească pe Dalai Lama. Inevitabil, erau selfie-uri şi poze, chiar şi filmuleţe video trimise celor dragi din întreaga lume, ca să se laude că au întâlnit-o pe Pisica Sfinţiei Sale.

În dimineaţa asta, nu erau călugări, ci doar un grup dezordonat de turişti în depărtare. Dar atunci o uriaşă sferă portocalie a venit ca fulgerul de nicăieri, direct spre mine. Nu am avut de ales şi am sărit. Pentru o pisică cu lăbuţe şubrede ca ale mele, o săritură în înălţime nu e deloc uşoară. Iar încercarea mea nu a fost una reuşită. M-am azvârlit în sus cu toată puterea. M-am zbătut în aer. M-am întins cât eram de lată, deloc elegant, pe pământ – direct într-o băltoacă ce se formase într-un loc unde lipsea o dală de piatră. Am aterizat dureros, apoi am fugit cât m-au ţinut lăbuţele când am auzit un băiat râzând pe înfundate.

Ia uită-te la pisica aia! i-a strigat el prietenului său.

Am auzit o pocnitură puternică de la contactul încălţămintei cu mingea înainte ca mingea de fotbal să treacă pe lângă mine – de data asta, nu atât de aproape.

E oloagă! a râs celălalt.

Infirmă! a strigat primul, în timp ce mă apropiam de poartă, iar labele din spate mă usturau şi mă dureau din pricina cruzimii lor fără minte.

Speram cu disperare că băieţii îşi vor îndrepta atenţia spre altceva. Strecurându-mă în spatele tarabelor de la porţile Mănăstirii Namgyal, care îmi ofereau protecţie, m-am simţit în siguranţă numai după ce m-am făcut nevăzută în spatele unei jardiniere din beton.

Am analizat dârele cenuşii-maronii de mizerie de pe mine. Burtica pătată şi codiţa udă. Miroseam respingător. Şi, pe măsură ce mă curăţam superficial, mi-am dat brusc seama de un lucru pe care am făcut tot posibilul să-l evit, dar care uneori apare brusc, cu ferocitatea unei mingi portocalii de fotbal: motivul pentru care călugării şi turiştii se purtau cu mine aşa cum o făceau nu avea nimic de-a face cu mine personal. Aveau un mare respect pentru mine doar datorită persoanei cu care îmi împărţeam viaţa. Dacă mă luai de pe pervazul meu şi mă dădeai afară, într-o zi ploioasă şi mohorâtă, ce eram? O oloagă. O pisică infirmă. O figură de clovn haioasă, murdară pe faţă. Oricât de bine aş fi reuşit să trec cu vederea acest adevăr neplăcut de cele mai multe ori, odată ce a prins rădăcini în conştiinţa mea, s-a transformat într-o realitate de netăgăduit.

Mi-am continuat drumul. Pentru vânzătorii de pe stradă şi clienţii lor, o pisică sau un câine în trecere nu era un lucru care să le trezească interesul. O vacă sfântă avea să atragă mai multă atenţie şi să fie în mod sigur tratată cu

mai multă bunătate. După câteva minute de mers, am zărit Himalaya Book Café. Uşile de pe colţ erau larg deschise, iar clienţii erau aşezaţi la mesele de-afară. Era paradisul cu care devenisem atât de minunat de familiarizată de-a lungul anilor. Sau poate că acum ar trebui să spun de-a lungul decadei?

Cu toate că decorul cafenelei şi al librăriei are farmecul lui, oamenii sunt cei care mă atrag spre acest loc deosebit. Eram întotdeauna primită cu căldură, fie de Franc, care venise din San Francisco într-un nor de Kouros cu ani înainte, când deschisese cafeneaua, fie de buldogul Marcel şi de lhasa apso pe nume Kyi Kyi, care dormeau împreună în acelaşi coş sub tejghea, un coş în care uneori mai stăteam şi eu. Lui Sam, managerul librăriei şi cel mai cordial bibliofil, îi plăceau pisicile. Şi nu strica deloc că şeful de sală, Kusali, care se ocupa de cafenea cu omniscienţă discretă, se asigura mereu că eram servită cu bucăţele alese din *plat du jour* înainte de siesta de după-amiază pe raftul de sus al standului cu reviste.

Serena, care trecea aproape zilnic pe la cafenea, era preferata mea – preferata *tuturor*. Era fiica bucătarului-şef al Sfinţiei Sale, exuberanta doamnă Trinci, o bună prietenă a lui Franc. Cu doi ani înainte, Serena dăduse naştere primului ei copil, un băiat pe care ea şi Sid l-au numit Rishi. Dat fiind cât de apropiată eram de familie, la început, am fost curioasă să văd mica creatură roz, înfăşurată în păturica ei albă. Dar pe măsură ce au trecut săptămânile, apoi lunile, a devenit evident că nu avea niciodată să se formeze o relaţie caldă între mine şi copil. Serena a continuat să-mi arate afecţiune, dar am învăţat să păstrez distanţa faţă de micul Rishi.

Mai aveam doar puţin până să ajung la intrarea în cafenea, când, dintr-odată, am fost ridicată şi pusă pe una dintre mesele de-afară.

Ia uite ce-a adus pisica! s-a auzit vocea zgomotoasă a unei englezoaice.

Pe toţi sfinţii! a spus un bărbat grizonat, cu ochelari de soare în formă de lacrimă şi cu respiraţie urât mirositoare, aplecându-se asupra mea.

Ce are de spus preşedintele Asociaţiei Crescătorilor de Pisici din Swansea şi Aberystwyth despre acest... specimen?

Nu prea-ţi vine să te apropii, a menţionat el pe un ton arogant.

Ce miros! a râs sec femeia.

Într-adevăr.

Purta un sacou verde-lămâi cu revere largi, iar la buzunarul de la piept avea o batistă de culoarea muştarului.

Rasă persană, evident. Ceea ce numim noi Colorpoint Longhair, cunoscută de altfel cu denumirea de rasă himalayană. Corp mic, gros, cu oase grele. Blană luxuriantă.

M-a izbit mirosul urât al gurii lui în timp ce mă studia.

E greu de evaluat condiţia. Blana nu este prea murdară, dar...

În ce stare e!

Probabil că e o pisică fără stăpân.

Mă săturasem! Deşi eram la înălţime, iar coborârea avea să fie dureroasă, refuzam să mă las insultată de acei oameni îngrozitori, fie numai şi pentru o clipă. M-am apropiat de marginea mesei.

Bună! a vorbit din nou femeia încrezută.

Interesant.

Bărbatul m-a prins brusc de ceafă şi m-a ţintuit de masă. Picioarele mele din spate mă usturau. Am mieunat de durere. Pentru a doua oară în acea dimineaţă, eram chinuită de nişte persoane complet străine. Oare o luase razna toată lumea?

Slăbiciune în labele din spate, a spus bărbatul, ignorându-mi protestul. Probabil e congenital.

De-asta e pe străzi.

Creatura e inutilă, a declarat el, dându-mi drumul. În orice ţară civilizată, ar fi fost eutanasiată.

Luând un exemplar din acea zi a ziarului *Times of India*, l-a apăsat pe mine, folosindu-l ca să mă dea jos de pe masă, aşa cum te-ai debarasa de resturile de mâncare de la cină.

Am căzut cu un zgomot strident.

Ar fi trebuit măcar sterilizată, a spus el, împingându-mă cu pantoful mai departe de masă. Ca să nu ducă genele mai departe.

În acel moment de profundă umilinţă am auzit o altă voce, tânără şi imperioasă:

Pisica asta nu este un gunoi!

Era o voce feminină, cu un accent puternic, columbian.

Este o alteţă!

Ridicată imediat de la pământ cu reverenţa unei icoane, am fost imediat dusă înăuntru, fiind ţinută în braţele salvatoarei mele necunoscute. Era o tânără frumoasă, cu părul lung şi negru, prins în coadă, şi cu cea mai fină piele arămie. Privirea din ochii ei căprui era plină de indignare. Mă ducea direct în librărie, la masa la care stăteau Franc şi Sam.

O bruschează! a zis femeia, cu ochii plini de suferinţă.

Cine? a întrebat Franc negru la faţă.

Ăia de afară, a răspuns ea, arătând din cap spre cuplul care acum stătea la masă. O tratează ca pe un nimic.

Biata de tine, PSS! Ai căzut într-o groapă? m-a întrebat Sam, mângâindu-mă îngrijorat.

Kusali a apărut de nicăieri cu o cârpă umedă şi un prosop gros, pe care l-a întins pe masă.

Natalia, mulţumesc că ai salvat-o! a spus Franc, în timp ce m-a pus pe prosop.

Franc l-a chemat pe Kusali şi, apropiindu-şi capetele unul de altul, cei doi s-au sfătuit ce aveau de făcut, în timp ce se uitau fix în direcţia asupritorilor mei.

Cum pot oamenii să chinuiască o pisică lipsită de apărare? a întrebat Natalia, care se pusese deja pe treabă, ştergându-mi cu blândeţe blăniţa.

Nu am ştiut că ai întâlnit-o pe Rinpoche, a spus Sam.

Domnul Franc mi-a spus de musafirul nostru special şi să mă uit după ea.

Natalia m-a privit cu un respect care nici că putea fi mai departe de bătaia de joc la care fusesem supusă afară. Am observat pentru prima oară că purta un şorţ cu dungi negre şi albe, care părea să-i confere o anumită poziţie oficială. Nu era o uniformă pe care să o mai fi văzut în cafenea până atunci.

După un timp, când blăniţa mea era mai curată şi mai uscată, a spus:

Acum mă duc să îl ajut pe Ricardo.

A arătat spre un bărbat cu pielea mai închisă la culoare, ca a ei, cu aceeaşi uniformă, care stătea lângă o invenţie nouă din inox, într-un colţ al restaurantului.

Minunat, a spus zâmbind Sam, uitându-se la ceas. Ceilalţi vor veni şi ei curând.

***

S-A DOVEDIT CĂ, DE LA ULTIMA MEA VIZITĂ, în timpul acelor săptămâni ploioase, vechiul aparat de espresso pe care Franc îl cumpărase când deschisese cafeneaua se stricase. Multe lucruri s-au schimbat în lume de când îşi deschisese afacerea – inclusiv pasiunea oamenilor pentru cafea. Aproape toţi turiştii occidentali erau din oraşe în care o doză zilnică de cafea pregătită de barista era o obişnuinţă. Mulţi localnici adoptau şi ei acest obicei. Peste tot se deschideau cafenele şi chioşcuri unde se vindea cafea. Franc începuse să simtă din ce în ce mai puternic că Himalaya Book Café rămânea în urmă. Fără s-o mai lungească, a căutat aparate bune de cafea şi a cumpărat unul italian aproape nou la o lichidare de stoc. La sugestia

Serenei, a reconfigurat restaurantul, făcând o deschizătură în perete la un capăt al verandei. Prin urmare, la Himalaya Book Café aveau să se găsească unele dintre cele mai bune sortimente de cafea din McLeod Ganj – servită acolo sau la pachet.

După ce a primit noul aparat de cafea, Franc a trebuit să găsească pe cineva care să-l folosească, iar aici interveneau cei doi noi angajaţi. Străbătând sud-estul Asiei cu rucsacul în spinare, Ricardo şi Natalia, în vârstă de vreo douăzeci şi ceva de ani, originari din Manizales, o regiune din Columbia unde creşteau arborii de cafea, lucraseră ca barista, mai întâi în Bogota, iar mai apoi în Barcelona. Ajunseseră în Dharamshala cu doar o săptămână în urmă şi se întâlniseră cu Franc la numai câteva ore după ce văzuseră anunţul postat on-line. După înmânarea scrisorilor de recomandare şi un interviu reuşit la restaurantul unui prieten, au fost angajaţi.

Şi tocmai s-a nimerit ca momentul adevărului să fie în dimineaţa asta, când urmau să parcurgă toţi paşii şi să pună noul aparat de cafea în funcţiune. Franc şi Sam erau deja prezenţi, când s-a simţit o pală de vânt care anunţa sosirea Stimabilului Degustător-Şef, Cunoscător al tuturor lucrurilor italiene şi Fanul meu Numărul Unu, doamna Trinci. Serena era la câţiva paşi în spatele ei şi, spre uşurarea mea, fără cărucior.

Mama Serenei a intrat cu stil, purtând o rochie vaporoasă albastră şi având o coafură impecabilă. Ca întotdeauna, purta bijuterii din aur, şase brăţări la mâna dreaptă care făceau zgomot în timp ce ea transmitea bezele prietenilor din cafenea. De când începuse să mediteze, instruită personal de Dalai Lama, era o versiune mai puţin vulcanică a propriei personalităţi extravagante şi teatrale. Dar nu era mai puţin colorată.

În urma ei, Serena, elegantă la cei treizeci şi ceva de ani ai ei, cu părul negru bogat trecându-i de umeri, arăta exact aşa cum sugera şi numele, în contrapunct cu mama ei.

Ia uitaţi-vă la voi! a exclamat bucuroasă doamna Trinci cu braţele desfăcute, cuprinzând cu privirea cele două canapele mari pe care eram aşezaţi, de parcă eram cel mai minunat grup pe care şi-ar fi dorit să-l întâlnească. După ce ea şi Serena i-au sărutat pe Franc şi pe Sam pe ambii obraji, în stil italian, a arătat spre Ricardo şi Natalia, care erau la aparatul de cafea.

Nu-i aşa că e minunat?

Când a văzut unde eram, pe un prosop murdar, ochii machiaţi i s-au umplut de groază.

Mica mea *tesorina*! Ce s-a petrecut cu Cea Mai Frumoasă Fiinţă Care A Existat Vreodată?

O băltoacă, probabil, a spus Serena.

Franc părea să fie pe punctul de a oferi o explicaţie mai detaliată, dar apoi s-a răzgândit.

O, *dolce mio*! a spus doamna Trinci, aplecându-se şi acoperindu-mi capul şi ceafa cu săruturi, înainte de a se îndrepta şi de a chema un chelner cu o expresie urgentă. Micuţa a fost foarte stresată, a declarat ea. Adu-i ceva bun de mâncare!

Acesta era leacul ei pentru toate relele.

Doamna Trinci şi Serena stăteau cu faţa la cei doi bărbaţi când chelnerul a venit din bucătărie cu nişte smântână. Fiind în centrul atenţiei, m-am gândit cât de diferite erau lucrurile faţă de momentul în care fusesem

supusă unui mod diferit de atenţie, pe masa de-afară, sau de momentul în care, cu câteva minute mai devreme, fusesem batjocorită în curtea Mănăstirii Namgyal.

Eram cu adevărat Cea Mai Frumoasă Fiinţă Care A Existat Vreodată? Sau un specimen fără valoare? Eram o oloagă sau o alteţă? Era oare posibil să fiu toate aceste lucruri în acelaşi timp? Iar dacă da, cum?

Oamenii au fost amuzaţi de felul în care mi-am savurat smântâna cu zgomot şi au râs când au văzut că m-am murdărit pe botic, lucru care nu mă deranja, căci aveam eu să rezolv problema asta mai târziu.

Dându-şi seama despre ce era vorba, Marcel a apărut de sub tejghea, urcând repede treptele şi atingându-i piciorul lui Franc cu botul ca să primească şi el ceva bun. Franc a scos o delicatesă din buzunar.

Kyi Kyi nu primeşte nimic? a întrebat doamna Trinci.

Ridicându-se ca să-i dea o bucăţică savuroasă în coşuleţul ei, Franc s-a întors încruntat.

Sunt îngrijorat pentru Kyi Kyi. Nu e în apele ei în ultima vreme.

În jurul mesei erau chipuri îngrijorate. Marcel şi Kyi Kyi se bucuraseră dintotdeauna de o sănătate bună. Făceau parte din familie, iar la Himalaya Book Café sănătatea lor fusese de la sine înţeleasă.

Nu mai mănâncă? a întrebat Serena.

Nu, şi în plus, şi-a pierdut vitalitatea, a răspuns Franc, muşcându-şi buza.

Pe chipul doamnei Trinci se citea îngrijorarea.

Serena a fost cea care a văzut-o pe Heidi în librărie, frunzărind cărţi. I-a făcut semn cu mâna.

Vino! i-a strigat ea. Facem proba primei cafele făcute de barista de la Himalaya Book Café!

Heidi Schmidt sosise în McLeod Ganj cu doi ani în urmă când Ludo, fondatorul Şcolii de Yoga Downward Dog, se întorsese dintr-o vacanţă în Germania, aducând-o cu el pe superba lui nepoată. Războinicul cărunt le spusese cursanţilor săi că viitorul şcolii lor de yoga era asigurat, deoarece Heidi era şi ea instructoare calificată de yoga.

După un an şi jumătate în care studiase în diferite mănăstiri din India, Heidi revenise ca să-l ajute pe Ludo. Orele ei deveniseră populare, atrăgând un grup diferit, de persoane mai tinere, pe lângă cursanţii fideli ai lui Ludo. Entuziasmul ei pentru noi abordări privind dezvoltarea personală ar fi fost suficient ca să-i asigure o primire călduroasă. Şi felul ei modest în care îşi etala frumuseţea şi postura corpului îi atrăgea pe oameni.

Nu sunt expertă în cafea, a mărturisit ea, apropiindu-se de masa la care ne aflam toţi şase.

Nu contează, i-a răspuns Serena.

Nu vreau să vin neinvitată.

Dar te invităm!

Doamna Trinci îi făcea deja semn să se aşeze pe canapea, lângă ea.

Nici măcar nu sunt îmbrăcată adecvat, a protestat ea, privindu-şi maioul şi colanţii de yoga cu care era îmbrăcată, dat fiind că tocmai terminase o oră.

Eşti frumoasă! a spus doamna Trinci.

Suntem numai noi, a comentat Sam. Cursanţii tăi.

Şi prietenii tăi, a adăugat Serena, care a fost aprobată de ceilalţi.

Observând lucrurile de la locul meu de pe masă, unde mă spălam pe faţă după masa de prânz, instinctele mele feline mi-au spus că Heidi nu era numai politicoasă. Mai era şi altceva la mijloc.

Haide, i-a făcut semn Franc. Ia loc. Ne vor prinde bine simţurile tale de nemţoaică. Vreau să mă asigur că vom avea un produs bun pentru toţi cei care vin la cafenea. La masa asta avem America, a spus el arătând spre el însuşi şi spre Sam. Italia, a gesticulat spre doamna Trinci. Şi a ridicat întrebător din sprâncene spre Serena.

Italia/India via Anglia, s-a indicat Serena pe ea însăşi.

Germania? a îndemnat-o el pe Heidi.

Heidi şi-a dat la o parte o şuviţă de păr, apoi s-a aşezat pe canapea lângă doamna Trinci.

Ricardo a venit şi el puţin mai târziu, anunţând că aparatul de cafea era gata de pus în funcţiune. La cei treizeci şi ceva de ani ai săi, cu aceiaşi ochi negri strălucitori şi cu acelaşi păr până la umăr ca al Nataliei, ceva în faţa lui nebărbierită şi în maniera lui relaxată exprima un şarm latin.

A trăncănit despre nişte opţiuni de cafea, inclusiv unele de care nu auzisem în viaţa mea. Doamna Trinci şi Serena au cerut espresso, Sam a ales un flat white, iar Franc a vrut un macchiato lung cu frişcă. Heidi şi-a cerut scuze şi a ales un ceai latte. Ricardo şi-a notat ce-a comandat fiecare, uitându-se mai mult la Heidi, singura care nu a cerut cafea.

După ce a plecat, m-am aşezat între doamna Trinci şi Serena, ascultând conversaţia lor despre cafea. Cum gusturile difereau de la o ţară la alta sau de la un grup de vârstă la altul. Cum ţările producătoare de cafea din lume produceau arome diferite.

Doamna Trinci era o susţinătoare înfocată a cafelei espresso. Serena susţinea că acesta era un gust dobândit. Franc s-a arătat în defavoarea îndulcitorilor artificiali folosiţi atât de mult în Statele Unite ale Americii. Ori de câte ori se adunau laolaltă, vorbeau aşa cum îşi vorbesc nişte prieteni vechi, fără reţineri.

La un moment dat, Franc s-a întors cu faţa spre Heidi, care până atunci fusese destul de tăcută, şi a întrebat-o ce părere avea.

Nu vă sunt de folos. Îmi pare rău, dar eu nu beau cafea aproape niciodată.

Heidi nu mai era prezenţa impunătoare de la orele de yoga; avea privirea plecată; era o versiune diferită faţă de Heidi cu care eram noi obişnuiţi.

Eviţi excitanţii? a întrebat Serena, care voia şi ea să o atragă pe Heidi în conversaţie.

Heidi a ridicat din umeri.

Nu au fost niciodată o problemă pentru mine.

Eşti mai degrabă băutoare de ceai? a întrebat Sam.

Heidi a dat din cap în semn că nu.

Nu neapărat.

Nici băutoare de cafea, dar nici băutoare de ceai, a spus Sam, încercând să facă o glumă.

Franc, aruncându-i o privire îngrijorată Serenei, l-a înghiontit discret cu cotul pe Sam.

– Ei bine, mă bucur că ai cerut ceai latte, i-a spus el. Sper să avem multe cereri, aşa că trebuie să-l gustăm şi pe el.

Dar lui Heidi nu-i stătea gândul la ceaiul latte, surprinsă de ceea ce tocmai spusese Sam.

Asta e, a rostit ea cu buze tremurânde, în timp ce se uita la Sam. Când eram la şcoală, îmi doream să fiu balerină. Am urmat academia, a vorbit ea cu privirile plecate, fără să privească pe nimeni în mod particular. Mi-a plăcut şi gimnastica şi la un moment dat, se discuta dacă să reprezint clubul. Nu m-am putut hotărî ce să aleg: academia sau gimnastica. Academia a decis pentru mine. Când nu m-am dedicat 100% programului lor de repetiţii, m-au dat afară. Am fost dezamăgită. Am fost atât de tristă, încât mi-a afectat performanţa în gimnastică.

Heidi s-a înclinat în faţă, încrucişându-şi braţele în jurul ei.

După aceea nu m-a ales nici clubul, aşa că am pierdut pe ambele planuri.

Se uita acum la Sam.

Exact aşa cum ai spus tu, nici una, nici alta.

Dar ai mers mai departe, devenind o instructoare de yoga cu adevărat minunată! a exclamat Serena, fiind prima care protesta împotriva acelei relatări deprimante, în timp ce Sam se foia inconfortabil pe scaun.

Oare? a întrebat Heidi, uitându-se la ea cu o expresie chinuită.

Bineînţeles că da! a spus Serena cu convingere, fiind aprobată cu tărie de toţi cei aflaţi la masă.

Doamna Trinci a mângâiat-o cu un gest matern pe mână şi i-a murmurat:

Si, *si*.

De ce crezi că la orele tale a venit din ce în ce mai multă lume? a întrebat Sam.

Franc şi-a spus şi el părerea:

Eşti cel mai bun lucru care s-a petrecut în Şcoala Downward Dog.

Dacă ceilalţi erau surprinşi de neaşteptata confesiune a lui Heidi legată de neîncrederea în ea – şi, judecând după expresiile de pe chipurile lor, erau fără doar şi poate surprinşi –, aveau în curând să descopere care era cauza.

Scuturând din cap, după o pauză lungă, Heidi i-a răspuns încet lui Franc:

Nu ştiu. Nu cred că unchiul Ludo are o părere bună despre mine.

Ba desigur că are! a protestat Serena.

De ce nu ar avea? a întrebat Franc surprins. Studioul nu a fost niciodată atât de popular.

Pentru că e de modă veche, a spus Heidi. Preferă să aibă şapte cursanţi serioşi, şi nu treizeci de „amatori”.

Foarte bine, a spus Sam. Nu toată lumea poate.

– Dar e cum ai spus tu. Nici una, nici alta.

– Ştiu eu ce hram poartă Ludo, a spuse Franc. *Este* de modă veche. Disciplină. Concentrare. Efort. Şi mi-l

imaginez folosind cuvântul „amatori!”, zise el imitând accentul nemţesc. Dar dedicarea nu apare peste noapte. Un profesor trebuie să tragă oameni după el. Şi asta este ceea ce faci tu atât de bine.

Heidi nu părea convinsă.

Am venit aici cu tot felul de idei despre ce aş putea face. Cum ar fi terapia prin sunet, de săptămâna trecută.

A fost minunată! a exclamat doamna Trinci, fluturând din gene.

A fost prima dată când a venit la studio, a menţionat Serena.

Nu m-am mai simţit atât de relaxată de ani de zile! s-a destăinuit doamna Trinci, imitând o postură relaxată.

Nu cred că unchiul Ludo a fost impresionat. Care a fost scopul fizic sau spiritual?

E foarte purist ceea ce spui, a vorbit Sam.

Dar are dreptate, a argumentat Heidi. Când mă gândesc la tot ceea ce a realizat cu studioul, pur şi simplu nu simt că îl merit. Întotdeauna am avut sentimentul că e ceva în neregulă cu mine. De ce nu m-am putut hotărî dacă vreau să fiu o balerină sau o gimnastă. O instructoare de yoga sau cineva care să ţină şedinţe de relaxare. E ca o... temă constantă. Motivul pentru care am venit azi este acela de a vedea dacă găsesc vreo carte care să mă ajute să nu mă mai simt atât de mediocră.

Franc nu voia nicidecum să accepte aşa ceva.

Ideea că tu crezi că e ceva în neregulă cu tine ar fi comică dacă nu ar fi atât de tristă, Heidi. Adevărul este că totul e în regulă cu tine, cu excepţia unui singur lucru.

Ea l-a privit întrebătoare.

Îţi lipseşte acceptarea de sine.

Franc a vorbit limpede, cu chipul strălucindu-i de compasiune.

Ai născocit poveşti negative despre tine, precum cea cu balerina şi cu gimnasta, şi le-ai repetat atât de des, încât ai ajuns să le consideri idei corecte. Au devenit realităţi despre tine. Adevăruri.

Ea îl privea cu atenţie.

Din fericire, te afli în companie bună, a spus el pe un ton care acum a devenit uşor glumeţ. Mulţi dintre noi am trecut prin asta.

Văzându-i chipul surprins, a adăugat:

Încă mai trecem. E greu să scapi de sentimentul ăsta.

Ceilalţi aflaţi la masă dădeau din cap aprobator.

Am avut un tată care mi-a spus încă de când eram mic că nu voi valora niciodată nimic, s-a confesat Franc. Sora mea mai mare, specializată în fizica nucleară, era mândria lui tati. Ani şi ani de zile, şi eu am crezut că e ceva în neregulă cu mine. Cu siguranţă că aveam vreun defect sau ceva, căci altfel cum se explica de ce nu realizam nimic, de ce nu eram demn de afecţiunea lui?

Heidi arăta uluită.

La fel şi eu! a izbucnit Sam, neputându-se abţine. Vă aduceţi aminte cât eram de deprimat când am venit aici pentru prima oară? Stăteam zi de zi acolo, a arătat el spre o băncuţă de la fereastră. Nu a mai fost nevoie de mine într-un lanţ de librării din Statele Unite ale Americii, i-a

explicat el lui Heidi. Ştiam că eram un tocilar fără speranţă. La şcoală, colegii mei nu mă cruţau deloc. Când am fost concediat, am fugit în India, unde am descoperit că nu puteam scăpa de personalitatea mea. Aşa că am ajuns şomer *şi* un locuitor al unei ţări străine fără relaţii sociale.

Care s-a nimerit să fie la locul potrivit, în momentul potrivit, doar că nu a văzut asta, a spus Franc. Locul ăsta se numea înainte Franc's Café. Dintotdeauna am vrut să îl transform într-o cafenea cu cărţi, însă aveam nevoie de un specialist în cărţi despre minte, trup şi spirit. Care s-a nimerit să fie... el, a adăugat Franc, înghiontindu-l pe Sam. Dar crezi că a vrut să accepte?

Franc scutura din cap dezaprobator.

Practic a trebuit să-l oblig să se ocupe de librărie pentru mine.

Aşa e, a confirmat Sam.

– Cum ai făcut asta? a vrut Heidi să ştie.

Am luat o pagină din cartea lui Geshe Wangpo. Ştii tu, cel mai important lama de la Namgyal?

Stând drept şi adoptând o înfăţişare severă, Franc a lovit cu pumnul în masă, în timp ce a imitat:

E necesar să ai încredre. Multă încredere! Poţi să stai aici şi să citeşti toată ziua *The Tibetan Book of Dying („Cartea tibetană a morţilor")* sau poţi să-ţi deschizi propria librărie. Ce alegi?

Am avut senzaţia că eram complet depăşit de situaţie, a povestit Sam. Adică, fusesem doar asistent într-o libărie,

iar acum Franc voia ca eu să mă ocup de absolut totul. Comenzi. Prezentări. Contabilitate.

Este ceea ce eu numesc „Comitetul de Doi Bani”, a spus Serena.

Ceilalţi s-au întors spre ea, surprinşi de remarca neobişnuită.

Ştiţi voi, vocile din interior care spun: „Nu, nu poţi!”, „ Nu ai mai făcut asta niciodată!”, „Nu eşti suficient de capabil.” Ca nişte babe care spun: „Nu! Nu! Nu!”

Ceilalţi râdeau.

Cu toţii îl avem, a fost Franc de acord.

Comitetul de Doi Bani! a exclamat Heidi. Îmi place ideea!

Deci, ce-ai de gând să faci în legătură cu el? a întrebat Sam. În legătură cu Comitetul de Doi Bani?

Spune-i să facă paşi! a răspuns categoric Serena.

Cu toţii au izbucnit în râs.

Dacă asculţi ce-ţi spune Comitetul de Doi Bani, nu vei face niciodată nimic. Nu vei fi niciodată suficient de bună, i-a zis Serena lui Heidi.

Si, *si!* a intervenit doamna Trinci, nerăbdătoare să vorbească. Aşa m-am simţit eu când mi s-a cerut să gătesc pentru Sfinţia Sa.

Şi dumneavoastră? a întrebat uimit Franc.

Când spui „nici una, nici alta”, prin asta am trecut eu, a spus doamna Trinci, prinzând-o pe Heidi de braţ. Eram furnizor de catering, nu bucătar-şef într-un restaurant cu

stele Michelin. Nu ştiam nimic despre mâncarea tibetană. Mă stresam atât de mult din cauza acestui Comitet de Doi Bani.

Când a rostit cuvintele în accentul ei puternic italian, ceilalţi au început din nou să râdă.

Mă simţeam ca o..., a început ea fraza, după care s-a uitat la Serena. *Impostera.*

Impostoare, a tradus Serena pentru ea.

Da, aşa. Impostoare, a confirmat ea.

Sindromul impostorului, a intervenit Franc în discuţie. Mereu aşteptându-te să fii prins.

Doamna Trinci a dat aprobator din cap.

Cred că din cauza asta am avut atacul de cord.

Pentru câteva momente, toţi cei de la masă au reflectat asupra poveştilor pe care le auziseră. Şi eu puteam să recunosc cum îndoiala de sine putea apărea de nicăieri, cu viteza unei mingi de fotbal portocalii. Sau din pricina unui aşa-zis expert cu respiraţie urât mirositoare, care te declară un specimen fără valoare.

E la fel pentru toată lumea? a vrut Heidi să se asigure după câteva momente.

Cam da, a dat Serena din cap, înainte de a se întoarce spre Sam. Ce autor vorbeşte despre „transa nevredniciei”?

Tara Brach, a răspuns el imediat, arătând spre librărie. Al treilea raft în faţă. *Radical Acceptance*. Avem mereu câteva exemplare. Tara Brach este psiholog şi profesoară budistă. E o carte minunată. Îmi amintesc că spune o poveste despre un tigru alb regal, Mohani...

Mi-am ciulit urechile.

... care a trăit mulţi ani într-o cuşcă de patru metri din beton şi cu bare din fier. Se plimba mereu de la un cap la altul al acelei cuşti mici. În cele din urmă, personalul a reuşit să creeze un habitat natural de câteva hectare, cu coline, copaci, un lac şi multă vegetaţie. Partea tragică e că, atunci când s-a văzut eliberat, tigrul a găsit un colţ de patru metri în care s-a plimbat până când nu a mai rămas iarbă pe pământ. Şi-a petrecut restul zilelor în acel colţişor, deşi putea să umble liber.

La masă, toţi s-au întristat auzind povestea.

Chiar şi când suntem liberi, ne limităm din pricina propriei gândiri, a cugetat Serena. *Noi* suntem cei care ne punem în calea împlinirii noastre, chiar dacă avem libertate.

S-a făcut linişte înainte ca Heidi să întrebe:

Aşadar, cum ne dezvăţăm de obiceiul ăsta?

Unul câte unul, toţi şi-au ridicat privirile spre Franc.

Aceasta era o recunoaştere interesantă. La început, când Franc deschisese Franc’s Café, patronul şi şeful de sală al cafenelei fusese mult prea plin de el pentru ca cineva să vrea să-i pună vreo întrebare despre budism. Cu un cercel din aur în forma simbolului OM, cu numeroase brăţări şi o aură de îngâmfare, avea toate legăturile externe ale Dharmei, dar fără înţelepciune interioară. Acesta era omul care, prima dată când l-am văzut, fusese pe punctul de a mă arunca afară pe uşa cafenelei după ce fusesem alergată de Marcel.

Cum se mai schimbaseră vremurile! Geshe Wangpo anticipase transformarea lui personală. Franc de acum nu

arăta niciun semn exterior că ar fi budist. Dar, de-a lungul anilor, meditaţia şi studiul îl transformaseră într-o persoană calmă, bună şi înţeleaptă. Îl transformaseră în genul de om pe care prietenii îl întrebau cum să-şi cultive mai bine acceptarea de sine.

Franc s-a uitat în ochii tuturor, asigurându-se că mă include şi pe mine.

Sunt două etape, cred. În primă fază, când ne dăm clar seama că ne facem singuri rău, trebuie să ne întrebăm: De ce fac asta? De ce sunt cel mai aspru critic al meu? Nu m-aş purta aşa cu un prieten bun. Nu m-aş purta aşa nici măcar cu un străin. Prin urmare, de ce sunt atât de dur cu mine? Atunci când acceptăm că trebuie să ne oprim, că nu ne facem nicio favoare, trebuie să ne păzim mintea practicând mindfulness. Adică, trebuie să ne urmărim tot timpul propriile gânduri, ca să ne prindem când mintea tinde să devină iar autodistructivă.

Asta-i partea grea, a spus Serena. Să opreşti Comitetul de Doi Bani. Chiar şi atunci când vrei cu adevărat.

Antrenarea minţii. Preluarea controlului asupra minţii noastre. Se aseamănă mult cu antrenamentul fizic – cu yoga, a aprobat Franc, privind-o pe Heidi în ochi. Chiar şi atunci când ştii rezultatul exact a ceea ce vrei, tot îţi ia timp. Nu poţi să te decizi pur şi simplu că *Vreau asta*, ca şi cum ai trece lin dintr-o postură în alta în yoga vinyasa, şi să poţi să o faci. Trebuie să exersăm în continuare, puţin câte puţin, până când descoperim că nu mai suntem în punctul din care am plecat.

Toţi au reflectat în tăcere la cele spuse, după care Heidi i-a reamintit:

Ai spus că sunt două etape?

A, da!

Franc s-a rezemat de spătarul scaunului cu o expresie contemplativă pe chip.

Cea convenţională şi cea finală. Ce-am spus până acum a fost faza convenţională. Antrenarea minţii.

Şi cea finală?

În faza finală trebuie să ne întrebăm: Ce anume mai exact este acest „eu” în care îmi pierd nădejdea? Unde îl pot găsi – o pot găsi? De ce uneori mă simt atât de minunat în pielea mea, iar alteori sunt convins că acest „eu” este plin de defecte? Cum de pot avea atâtea idei contradictorii despre mine?

S-a oprit, lăsându-i să cugete asupra întrebărilor, apoi a continuat:

Nu ştiu cum sunteţi voi, dar chiar şi în cea mai proastă perioadă a mea, tot aveam uneori momente plăcute. Perioade în care eram fericit cu mine. Nu eram deprimat chiar tot timpul.

Si, *si*, a spus doamna Trinci cu un entuziasm neaşteptat, pe cel mai sincer ton posibil.

Cu toţii au chicotit.

Este adevărat!

S-a făcut dintr-odată mai mare şi mai volubilă când şi-a adus aminte de ceva.

Când preşedintele Franţei a spus că nu a gustat o cremă de zahăr ars mai bună decât a mea în toată partea de est a Bosforului, bineînţeles că m-am simţit specială, chiar dacă eram stresată la maximum!

Şi eu, când am citat rândul acela din Abhidharmakośa pe care chiar şi Geshe Wangpo se chinuia să şi-l amintească, s-a confesat Sam. M-a făcut să mă simt bine.

Exact, a zis Franc. Uneori e bine, alteori e rău. Uneori, ne simţim bine în pielea noastră. Alteori, nu prea. La un nivel *suprem*, această idee de „eu” care ne obsedează atât de mult nu este nimic mai mult decât... o idee, a spus el, uitându-se înapoi la Heidi.

A ridicat din umeri.

O poveste despre mine pe care o inventez. Care, apropo, se poate schimba cu uşurinţă în funcţie de persoana cu care tocmai mi-am petrecut timpul, de cât de mult am băut şi aşa mai departe. Şi e o idee foarte diferită de cea pe care o au oamenii despre mine. Aşadar, de ce ne-am agăţa de o idee trecătoare?

Heidi a făcut ochii mari în timp ce reflecta asupra acestei noţiuni radicale.

Vrei să spui că *eu* sunt doar o idee temporară? a întrebat ea cu o urmă de zâmbet pe chip.

El a dat aprobator din cap.

În cele din urmă, doar un concept.

Asta e chiar...

Heidi s-a scuturat de parcă tocmai ar fi ieşit din piscină.

Eliberator? a răspuns Franc cu un zâmbet. Da. Când încetăm să ne mai luăm atât de în serios tot timpul. Când renunţăm la introspecţia nesfârşită şi ne concentrăm pe momentul prezent, atunci găsim mai multe motive de fericire.

Oricum, să nu crezi în toată chestia aia negativă că nu eşti ceva sau altceva, a îndemnat-o Sam. Orice trăsătură poate fi văzută în moduri negative sau pozitive.

De pildă, să ne adaptăm, a sugerat Serena, făcând-o pe Heidi să zâmbească. Să fim creativi.

Să gândim în afara regulilor, a propus Sam, iar zâmbetul lui Heidi a devenit mai larg.

Să luăm o gură de aer proaspăt, a spus doamna Trinci, care a luat mâna dreaptă a lui Heidi într-a ei şi a strâns-o încurajator.

Să vrem să încercăm lucruri noi, a adăugat şi Franc. Şi câţi oameni pot spune cu adevărat asta?

Heidi s-a uitat de la unul la altul cu recunoştinţă.

Prieteni! Ce pot să spun? Sunteţi mai buni decât terapia!

Psihologie bazată pe exerciţiu. Nu aşa spune Dalai Lama?

Auzindu-i numele, am mieunat ca un ciripit.

În timp ce au chicotit, Serena a întins mâna să mă mângâie.

După cum confirmă şi PSS.

Ceea ce-mi place e că Dharma ne poate ajuta indiferent unde ne aflăm în călătoria noastră. Nu trebuie să fim practicanţi de elită, aşa cum sunt călugării de-acolo, a spus Franc, arătând spre Mănăstirea Namgyal. Chiar şi nouă, oamenilor obişnuiţi, ne trebuie instrumentele transformării.

Ceva din ceea ce tocmai spusese a părut să rezoneze foarte puternic cu Heidi. A rămas cu privirea fixă în zare mult timp, uimită de vorbele lui.

***

RICARDO ŞI NATALIA VENEAU în cadrul unei procesiuni imaginare. Natalia ducea o tavă plină cu ceşti de dimensiuni variate, oprindu-se lângă masă, astfel încât Ricardo, cu o oarecare formalitate agitată, să poată pune fiecare ceaşcă în parte în faţa clienţilor.

S-a făcut linişte în timp ce toţi au luat câte o gură, savurându-şi băuturile cu impenetrabilitatea unor juraţi de la televizor.

Doamna Trinci a vorbit prima.

Boabele de cafea? Robusta sau Arabica? l-a întrebat ea pe Ricardo.

Prefer Arabica, a răspuns el. Sunt mai uşoare şi mai aromate.

Aşa e! a confirmat ea. *Bellissimo!*

Splendid de dulce, a afirmat Serena, aruncând o privire spre Natalia, care se uita la Ricardo cu mândrie. Pentru o clipă, m-am simţit de parcă eram în Florenţa!

M-am întrebat cât lapte mai aveai de gând să adaugi, a spus Franc, arătând spre cafeaua lui.

Macchiato înseamnă „pătat” în italiană, a răspuns Ricardo. Doar un strop.

Dar ai făcut altceva? a întrebat el. l-a redus din tărie.

Lapte cald cu puţină spumă.

Ei bine, felicitările mele! a aclamat Franc.

Şi ale mele, a spus Sam, arătându-şi cana. Am observat desenul.

Toţi l-am observat! a confirmat doamna Trinci.

Cafeaua lui Sam era decorată cu imaginea unui vârf de munte.

Aici e mâna Nataliei! a spus Ricardo, care a văzut-o strălucind de fericire.

Bună treabă, i-a spus Sam. Cred că ne-ai oferit un logo! Ne tot întrebam ce să punem pe paravanul din pânză de deasupra deschizăturii din perete.

Heidi era singura care nu spusese încă nimic. Toate privirile erau aţintite asupra ei.

Eu îmi beau ceaiul mai dulce. Mult mai dulce. Acasă e dulce ca siropul. Dar asta e o băutură cu totul diferită! a zis ea, ridicându-şi privirea.

În multe locuri, siropurile sunt de bază, a spus Ricardo. Mie îmi place să controlez cât e de dulce, aşa că am o reţetă proprie.

E mai uşor şi într-un fel... mai curat, a zâmbit Heidi.

Folosesc lapte de migdale pentru ceai, a menţionat Ricardo cu sinceritate. Este popular în rândul veganilor, motiv pentru care am început să-l folosesc.

Şi a vorbit despre perioada petrecută în Barcelona, despre cum cunoscuse oameni care veniseră să studieze artele şi muzica şi care preferau să bea ceai. Despre turişti

care îl alegeau în locul cafelei. Era un subiect care părea să-l captiveze.

Am observat că Natalia îi făcea semn cu piciorul pe ascuns pe sub masă, dându-i de înţeles că trebuiau să plece.

Mai cred de asemenea că laptele de migdale merge mai bine cu condimentele, a continuat el. Mai ales cu aparatele de făcut spumă. Oferă băuturii o anumită claritate...

Ar fi continuat, însă Natalia i-a făcut din nou semn, de data asta mai insistent, călcându-l cu pantoful şi păstrându-şi în tot acest timp zâmbetul pe buze.

Vă lăsăm să vă savuraţi băuturile, a spus ea. Sau vreţi să mai comandaţi încă un rând?

M-am întrebat ce se petrecea, fiind singura care putea să vadă semnele ascunse pe sub masă, dar şi ce se petrecea deasupra ei. Ceaiul latte părea un subiect ciudat de fascinaţie pentru un barista.

***

LĂSÂNDU-I SĂ DEGUSTE ÎN CONTINUARE, m-am dus la locul meu obişnuit pe raftul de sus al standului cu reviste. Mă obosise toată agitaţia acelei dimineţi, aşa că nu a durat mult până să aţipesc.

Dar somnul mi-a fost întrerupt în cel mai neplăcut mod posibil. O umbră prevestitoare de rău era dintr-odată deasupra mea, iar mirosul, mai mult decât orice, m-a făcut să mă trezesc. Mirosul urât al respiraţiei – la fel de neplăcut ca asocierea lui recentă. Preşedintele Asociaţiei

Crescătorilor de Pisici din Swansea şi Aberystwyth se apleca în direcţia mea, iar chipul lui era la numai câţiva centimetri distanţă.

O să iasă o poză foarte frumoasă pentru următoarea revistă! a spus femeia, care se afla în apropiere, gata să facă o poză.

Un instantaneu ca ăsta – şi ajunge direct pe prima pagină! a râs bărbatul, izbindu-mă cu un val de respiraţie urât mirositoare.

Va trebui să o trezeşti, a sugerat femeia. Trebuie să-i vedem ochii.

Întinzând mâna spre mine, preşedintele era pe cale să mă înghiontească, când Kusali a apărut de nicăieri şi a împins la o parte cu putere braţul vizitatorului.

Nu aveţi voie să o atingeţi!

Privirea lui feroce şi expresia regală a feţei erau o combinaţie intimidantă.

Poftim? s-a arătat surprins bărbatul.

Netulburat, Kusali s-a pus chiar între aparatul de fotografiat şi mine.

Nu se atinge nimeni de Rinpoche, a repetat el.

Cum îndrăzneşti! s-a aratat indignată femeia. Reg, spune-i!

Sacoul verde-lămâi cu batista de culoarea muştarului a tremurat în timp ce bărbatul şi-a scos pieptul în faţă.

Ştii cine sunt eu?

Asta nu...

Eu sunt preşedintele..., a spus el exploziv, ... Asociaţiei Crescătorilor de Pisici din Swansea şi Aberystwyth.

Putea să fie şi preşedintele Statelor Unite ale Americii; lui Kusali nu-i păsa. Tăcerea furioasă a prezenţei şefului de sală părea întărită de bătaia din picior a vizitatorului.

Kusali a arătat spre un semn discret de pe perete. Un aparat de fotografiat în interiorul unui cerc roşu cu o linie tăiată peste el. Fusese pus acolo cu trei ani în urmă, după ce un grup de copii coreeni mult prea entuziasmaţi îmi stricase somnul de după-amiază. Şi, cu toate că regula „fotografiatul interzis" era rareori pusă în aplicare, semnul era păstrat în special pentru vizitatori ofensatori precum preşedintele Asociaţiei Crescătorilor de Pisici din Swansea şi Aberystwyth. Şi soţia lui.

Cei doi nu au avut de ales şi au plecat. Nu că au făcut-o fără zarvă mare, fără ameninţări că vor scrie conducerii, că vor pune ratinguri proaste pe aplicaţiile de călătorie şi că vor spune tuturor celor pe care îi întâlneau cât de prost fuseseră trataţi.

Mi-am ţinut ochii deschişi doar cât să-i văd plecând jigniţi, fără să facă fotografii. De când ajunsesem la cafenea şi până să-mi fac somnul de după-amiază, vizitatorii aflaseră în mod evident unde stăteam. Drept rezultat, în mai puţin de o oră, îmi reetalonaseră valoarea de la o pisică fără stăpân, care nu avea nicio valoare şi care merita să fie eutanasiată, la un model extrem de căutat, demn de prima pagină a revistelor.

Mi-am amintit că Franc spusese: „La un nivel *suprem*, trebuie să ne întrebăm: Ce anume mai exact este acest «eu» în care îmi pierd nădejdea? Unde îl pot găsi? De ce uneori mă simt atât de minunat în pielea mea, iar alteori

sunt convins că acest «eu» este plin de defecte? Cum de pot avea atâtea idei contradictorii despre mine însumi?”

Acelaşi lucru evident era valabil şi în ceea ce privea percepţiile celorlalţi oameni. Schimbarea dramatică a percepţiei preşedintelui şi a soţiei lui nu avea nimic de-a face cu mine. *Eu* nu mă schimbasem în puţinul timp petrecut la Himalaya Book Café, cu excepţia faptului că nu mai eram la fel de murdară ca înainte.

Nu, atitudinea lor diferită se datora în întregime unei noi idei pe care o aveau despre mine. Un gând şi nimic mai mult. Eram acelaşi specimen cu corpul gros şi oase grele, cu gene inferioare, ca şi mai înainte. Noua mea charismă provenea numai din mintea lor.

Odată ce prinsese rădăcini, charisma s-a dovedit fascinantă. S-au aşezat încă o dată la masa de-afară, de data aceasta aşteptând. Ca în cazul oricărui alt vizitator, sosirea mea trebuia în mod inevitabil să fie urmată de plecare – sau cel puţin asta era logica lor. Operaţiunea lor de fotografiere în interior fusese zădărnicită. Dar stai să pună ei mâna pe mine după ce aveam să ies din cafenea, fără protecţia intimidantului Kusali!

Motiv pentru care, atunci când Serena şi doamna Trinci au plecat după ce au degustat diverse sortimente de cafea, având numai cuvinte de laudă la adresa lui Ricardo şi a Nataliei, Kusali s-a asigurat că mă vor lua cu ele. Cu Serena mergând în faţă, doamna Trinci m-a strâns la pieptul ei generos, iar cele două s-au dus direct la maşina Serenei, un model european de lux, maşină pe care Sid o cumpărase pentru siguranţa fiului lor, Rishi.

Eram conştientă de cele două perechi de ochi care ne urmăreau din afara cafenelei, plini de indignare. Mi-am spus în sinea mea să nu mai trec pe la Himalaya Book Café

pentru o vreme. Majoritatea turiştilor veneau în Dharamshala pentru câteva zile, după care plecau. Nu voiam să mă mai întâlnesc cu oamenii ăia îngrozitori.

***

ÎN TIMP CE SERENA A BĂGAT ÎN VITEZĂ şi a pornit maşina, a vorbit veselă despre ceva ce văzuse mai devreme în ziua aceea când vizitase Mănăstirea Namgyal ca să se pregătească pentru următorul prânz al lui Dalai Lama. Fusese afişat pe peretele din sala principală de primire. După un timp, mi-am dat seama că motivul entuziasmului ei era tabloul lui Cristopher, *Zori primordiali*.

Auzi oameni vorbind despre cum sunt atraşi de un tablou, îi spunea Serena mamei ei. Nu am avut niciodată sentimentul ăsta până când am văzut *Zori primordiali*. Este uimitor felul în care simţi că eşti transportat într-o senzaţie a spaţiului, a luminii şi a frumuseţii. Acolo nu e de fapt nimic, nu e niciun obiect, niciun punct focal. Te transpune mai degrabă într-o stare superioară.

O să mă duc să-l văd, a asigurat-o doamna Trinci. Mâine, când o să fac inventarul.

Tenzin mi-a spus că pictorul, Cristopher Ackland, este la sanatoriu.

Al lui Marianne?

Serena a încuviinţat.

A transformat o magazie într-un studio pentru el. O să-i sugerez lui Sid să-l viziteze. Pereţii din noul lui birou sunt

foarte goi. Locul ăla trebuie înveselit. Un tablou ca acela ar fi exact ce-i trebuie.

Doamna Trinci a cugetat pentru un moment, după care a spus melancolică:

Toată casa ar fi mai veselă dacă micuţa asta ar începe din nou să vină în vizită.

În timp ce mă mângâia, brăţările de pe mâna ei se atinseră unele de altele cu un clinchet.

Mi-am ridicat privirea.

Micuţa mea *tesorina*, chiar îmi doresc ca tu şi Rishi să puteţi fi prieteni.

Şi eu îmi doream, la fel de mult ca doamna Trinci. Dar dacă învăţasem ceva în această dimineaţă, acest lucru era că nu există o explicaţie pentru ideile pe care le au alţi oameni despre tine, deoarece acele idei sunt o proiecţie a minţii lor, şi nu a ta. Indiferent cum te consideră ei, bun sau rău, este o opinie asupra căreia ai foarte puţin control. Într-adevăr, opinia ta pe care o ai raportându-te la propriul sine, opinie care poate oscila puternic de-a lungul unei seri, este doar o idee. Una trecătoare ca o briză himalayană şi imposibil de fixat.

Ca să ne recăpătăm lipsa de griji pe care o luăm ca atare când suntem foarte tineri, se pare că trebuie să renunţăm la furtuna de gânduri şi de elaborări minuţioase care ne consumă. Dacă vrem să recâştigăm francheţea jucăuşă a pisicuţelor, cu cât ne gândim mai puţin la noi înşine, cu atât mai bine.

S-ar putea să ne bucurăm iar de noi privelişti. Să explorăm, să descoperim şi să rezolvăm diverse lucruri. Iar pentru restul lucrurilor, în rutina noastră, lumea pare mult

mai încântătoare când mintea este eliberată de agitaţie. Suntem mult mai mulţumiţi când ne concentrăm pe ceea ce percepem în clipa prezentă, şi nu pe vocile din capul nostru, inclusiv pe influenţa nefastă a Comitetului de Doi Bani.

Aici şi acum, în confortul cald al maşinii, al zornăitului liniştitor al brăţărilor doamnei Trinci, al râsului cristalin al Serenei şi al parfumului ei, ce mai lipsea? Mulţumirea mea era totală.

***

O SĂPTĂMÂNĂ SAU CEVA MAI TÂRZIU, în biroul asistenţilor executivi, Tenzin se uita la reportajele din acea zi. Şi brusc a izbucnit în râs, lucru care nu-i stătea în fire. El era genul care mai degrabă chicotea tăcut.

Aflat faţă-n faţă cu el, Oliver şi-a ridicat privirea.

Tenzin scutura din cap.

Trebuie să vezi asta, a chicotit el.

Oliver a venit şi el în faţa calculatorului. Mi-am deschis ochii şi i-am văzut pe amândoi uitându-se de la ecranul calculatorului la mine.

Nu e PSS, nu? a întrebat Tenzin.

Nici pe departe, a râs Oliver. Şi nici măcar nu cred că este McLeod Ganj!

Articolul, care făcea parte din presa britanică din acea zi, era pe prima pagină a revistei Asociaţiei Crescătorilor de Pisici din Swansea şi Aberystwyth. Arăta o fotografie a

odiosului preşedinte şi a soţiei acestuia, îngenunchind lângă un zid pe care stătea Pisica lui Dalai Lama.

Doar că nu eram eu. Chiar şi eu puteam să văd asta de pe dulapul cu dosare pe care stăteam. Pisica din poză era un fel de persană cu ochi albaştri şi mustăţi mari. Aici, asemănarea se termina.

„*Partea cea mai frumoasă a vizitei noastre în Dharamshala a fost o audienţă personală cu Pisica Sfinţiei Sale.*”, a citit Tenzin cu voce tare. Ai atins un nivel de celebritate, PSS! a exclamat el, întorcându-se spre mine. Acum sunt oameni care pretind că te-au întâlnit.

Aflat la biroul lui, Oliver a zâmbit şi a scuturat din cap:

Ce lucru curios despre care să povesteşti!

Că ai întâlnit-o pe PSS? a întrebat Tenzin.

Că ai întâlnit orice celebritate, a spus el ridicând din umeri. De parcă o întâlnire scurtă cu cineva faimos te face într-un fel mai atrăgător.

Acesta crede cu siguranţă că-l face mai atrăgător, a spus Tenzin, uitându-se de la ecranul lui la ochii mei albaştri. Tu ce crezi, PSS?

Aş vrea să pot spune că am vreo cunoaştere interioară profundă. Din păcate, de fapt mă gândeam ce bine este că un calculator nu putea să transmită şi mirosuri. Pentru că, dacă ar putea, dragă cititorule, atunci Tenzin şi Oliver s-ar ţine de nas în clipa asta.

CAPITOLUL TREI

CLARVIZIUNE, TELEPATIE, PUTERI MAGICE. Acestea sunt ideile care te fac să ciuleşti urechile, nu-i aşa, dragă

cititorule? Întocmai cum se înfioară în mod benefic mustăţile unei pisicuţe!

Mulţi dintre cei care ajung în Dharamshala sunt pelerini, atraşi de poveştile pe care le-au auzit despre întâmplările mistice din budismul tibetan. E oare adevărat, se întreabă ei, că un yoghin în robă roşie ar putea şti totul despre ei doar dintr-o privire? Că o asemenea persoană posedă *siddhi*-uri, sau abilităţi paranormale, precum mersul în viteză, levitaţia sau trecerea prin pereţi? Că acestea nu sunt doar poveşti mitice dintr-un trecut îndepărtat, ci realităţi din prezent?

De pe pervazul camerei Sfinţiei Sale, de la primul etaj, am avut marele noroc să fiu martoră la toate conversaţiile despre aceste subiecte ani întregi. Şi să întâlnesc yoghinii pe care tocmai i-am descris. Fireşte, mă asigur întotdeauna să las nişte blăniţă crem pe hainele lor, ca să le amintesc de marea fericire pe care au simţit-o în prezenţa mea, atunci când se întorc în chilii, în mănăstiri sau în *gompa* din munţi.

Dacă te gândeşti că sunt vanitoasă să sugerez că sunt o sursă de mare fericire, permite-mi să te contrazic. Adevărul este că un asemenea yoghin experimentează realitatea într-o stare perpetuă de fericire. Pisică sau nu. Peşteră sau castel. Marile vicisitudini ale vieţii nu au mare însemnătate pentru asemenea fiinţe dintr-un simplu motiv: şi-au antrenat mintea până în punctul în care experienţa lor asupra realităţii este una de bine profund şi trainic. Indiferent de circumstanţele aparente, realitatea pe care o percep este una de mulţumire stăruitoare. Şi dacă suntem suficient de norocoşi să ne aflăm în prezenţa lor, ceva din această percepţie ni se transmite şi nouă.

Poate că te întrebi cum de sunt posibile aceste lucruri. Cum de sunt oamenii capabili de asemenea stări de exaltare – şi să sfideze legile ştiinţei?

Într-o dimineaţă, lenevind pe dulapul din biroul asistenţilor Sfinţiei Sale, l-am văzut pe Oliver ridicându-şi privirea de la pasajul pe care îl traducea din tibetană în engleză. Ochii săi albaştri au strălucit, fiind impresionat de ce tocmai citise.

– *„Unul dintre adevărurile fundamentale propovăduite de Buddha”*, a citat el tare, pentru ca Tenzin să fie deschis acestei întreruperi, *„este că mintea noastră nu percepe pur şi simplu realitatea. Ci o creează.”*

I-am simţit entuziasmul din voce.

– Ştiu că am studiat Dharma ani întregi şi aceasta este o învăţătură esenţială. Chiar şi aşa, a scuturat el din cap, uneori încă sunt frapat de cele mai simple elemente.

De vizavi, Tenzin s-a lăsat pe spate în scaunul său.

Exprimate atât de simplu, a zis el.

Şi totuşi profunde ca înţeles!

Atât de contrare presupunerilor noastre obişnuite.

Oliver dădea din cap.

În teorie, nu mă îndoiesc de felul în care mintea mea creează realitatea mea. Când meditez, e ca şi cum aş ţine o oglindă spre lumea mea interioară. Toate preocupările, tiparele mentale, ideile recurente. Văzându-le cum apar zi de zi, este chiar evident că lucrurile la care mă gândesc, felul în care mă gândesc la ele şi ideea mea despre ce este normal îmi aparţin. Cum îmi contruiesc propria lume, propria mandala, cu gândurile mele.

Tenzin a dat din cap.

Dar de îndată ce m-am ridicat de pe pernă şi ies afară, nu pare totul aşa. Dar aşa cum se spune..., a citat el din nou, *„Nu există o lume independentă acolo în exterior, care să nu aibă nimic de-a face cu noi, şi tot ce putem face noi ca fiinţe vii este să profităm la maximum de ea, mai exact, realitatea noastră este extrem de subiectivă. Este, de fapt, o proiecţie. Aşadar...”*, a făcut el o pauză pentru un efect dramatic, pentru a sublinia ce urma să spună, *„dacă ne-am antrena mintea să proiecteze o realitate cu totul diferită?”*

Tenzin dădea din cap. Şi în timp ce şi-a împreunat degetele şi s-a întins spre monitor, din vârful dulapului am simţit un miros slab, antiseptic.

Logica are sens, nu-i aşa?

Antrenament al minţii, a confirmat Tenzin.

Oliver i-a susţinut privirea pentru o clipă, gânditor.

Problema culturii occidentale este că acest tip de antrenament ne este străin.

Tenzin s-a gândit la asta pentru o clipă, înainte de a clătina din cap.

Nu *întru totul* străin, a zis el.

Cum aşa?

Antrenament *fizic*, a sugerat Tenzin.

O, da, a încuviinţat el, cu un zâmbet trist. Obsesia noastră faţă de partea fizică.

– Oamenii vor face orice ca să fie cei mai buni jucători de cricket, de fotbal, atleţi olimpici.

Îşi dedică viaţa acestui scop.

Ţi-l aduci aminte pe acel individ, pe tipul de la triatlon?

Chipul lui Tenzin s-a luminat cu neîncredere, în timp ce îşi amintea de acea întâlnire.

Care dormea într-o capsulă fără oxigen în fiecare noapte.

Oaspetele campion îl impresionase şi pe Oliver.

Se trezea la ora trei dimineaţa ca să meargă pe bicicletă într-o saună, a chicotit Tenzin, în timp ce scutura din cap. Exact la aceeaşi oră se trezeşte Sfinţia Sa ca să mediteze. E impresionantă determinarea. Concentrarea absolută.

– Occidentalii au făcut asta de milenii, a zis Oliver. Încă de pe vremea primelor Jocuri Olimpice din anul 800 î.Hr., i-am pus, literal, pe sportivii de elită pe piedestaluri şi i-am împodobit cu lauri, dacă au fost capabili să alerge mai repede sau să sară din ce în ce mai sus.

În timpul ăsta, ai noştri s-au închinat la picioarele elitei de performeri mentali, a observat Tenzin. Şi le-au oferit ghirlande. *Rishi* şi *maharishi*. *Sadhu* şi *sadhvi*. Maeştri ai conştiinţei care şi-au remodelat mintea. *Ei* au fost eroii noştri tradiţionali.

Oliver a privit contemplativ pentru o vreme înainte de a spune:

Ştiu ce fel de dezvoltare mă interesează mai mult. Când murim, ne lăsăm în urmă trupul. Conştiinţa, fiind fără formă, continuă.

Uitându-se la Tenzin, a adăugat:

În plus, roadele vieţii contemplative sunt chiar fascinante.

Siddhi-uri? a sugerat Tenzin. Aceste abilităţi au un rol important în imaginarul indian. Tot aşa cum performanţele fizice au fost apreciate în cultura occidentală, precum cursa de 1,6 km în patru minute sau mai puţin, călătoria la Polul Nord, escaladarea Everestului.

Mi-aş dori ca oamenii din Occident să înţeleagă că marii practicanţi şi puterile lor spirituale excepţionale, *siddhi*-urile – în tradiţia budistă, nu s-au născut astfel.

Adică vrei să spui că ei sunt un fel de atleţi la triatlon ai Orientului? a sugerat Tenzin. Ei se concentrează pe dezvoltarea interioară, apelează la antrenamentul mental riguros şi...

Obţin rezultatele pe care le au, a intervenit Oliver. În Occident, dacă oamenii cred că abilităţi precum clarviziunea şi telepatia nu există, le văd ca daruri cu care te naşti.

Şi nu ca produsul antrenamentului minţii?

Exact. Puţini oameni înţeleg că antrenamentul minţii este ca un antrenament fizic, a continuat Oliver. Ca şi cum ar merge la sală. Ca exerciţiile. Dacă ai ghidul potrivit, obţii rezultate.

Tenzin îl urmărea îndeaproape.

Şi în timp ce mintea se linişteşte, voalul obscurităţii dispare. În locul gândurilor zumzăitoare, experimentăm adevărata natură a minţii.

Terenul divin al existenţei, după cum a spus Aldous Huxley.

Oliver s-a uitat din nou la paginile la care lucra.

„Cu cât ne familiarizăm cu o asemenea conştiinţă, cu atât proiectăm o realitate foarte diferită. Una care apare din binele nemărginit şi din interconectare.”

De pe dulap, mi-am întins lăbuţele din faţă cu un tremurat indulgent, apoi am căscat.

Amândoi m-au privit contemplativ.

Uneori, mă minunez de mintea micuţei, a zis Oliver. Şi de cea a altor animale.

Nonverbală, a zis Tenzin. Mai puţină gândire conceptuală decât noi.

Starea pe care căutăm s-o atingem atunci când meditǎm.

În care puterile aşa-zis paranormale – *siddhi*-urile – apar firesc.

Crezi că PSS e telepatică? a întrebat jucăuş Oliver.

Tenzin a făcut ochii mici spre mine.

Ţi-aduci aminte când a trebuit s-o ducem la control luna trecută? Cât de atent a trebuit să evităm subiectul, până în ultima clipă?

Eu cu siguranţă nu uitasem. Cum lucraseră amândoi cu o intensitate aparte, aparent absorbiţi de ce se afla pe monitorul lor.

Nu m-am îndoit că, dacă ne-am fi *gândit* prea mult că mergem la veterinar, s-ar fi făcut nevăzută, a zis Tenzin.

Oliver dădea din cap.

În mintea mea, am evitat subiectul cuştii tocmai din acest motiv.

– Că e telepatie sau comunicare nonverbală, nu ştiu, a dat Tenzin din umeri după o pauză. Dar pisicile înţeleg lucruri.

Oliver m-a privit ca pe un *siddha* care era capabil să citească gândurile, chiar dacă eram unul cu blăniţă pufoasă.

Cu siguranţă înţeleg, a încuviinţat el.

***

DRUMUL DE DINCOLO DE PORŢILE MĂNĂSTIRII NAMGYAL ducea, într-un sens, în josul colinei spre Himalaya Book Café şi, în celălalt, spre grădina cu cedrul singuratic de la cămin. În continuarea acestui drum se afla unul dintre locurile mele preferate, unde peisajul devenea mai suburban. Era o casă frumoasă la capătul unei alei şerpuite, distingându-se prin aspect şi prin multele unghere şi crăpături pe care noi pisicile adorăm să le explorăm.

Tara Crescent nr. 21 era casa familială a Serenei, a lui Sid – prescurtare de la Siddharta – şi a băieţelului lor de 2 ani, Rishi. Fiica lui Sid dintr-o căsătorie anterioară, Zahra, cu care aveam o legătură foarte strânsă încă din clipa în care ne întâlniserăm, studia acum psihologia la Universitatea Oxford.

Fusesem alături de ei încă de la începutul vieţii lor împreună. Martoră la cursurile lor de la Şcoala de Yoga Downward Dog. Am urmărit cum s-au curtat, de la poarta

fostei case a lui Sid, de pe Bougainvillea Street nr. 108, o clădire mare, dar oarecum instituţională, nu departe de studioul de yoga. La uimirea Serenei că bărbatul chipeş şi tăcut de care se simţea atrasă era nimeni altul decât Maharajahul din Himachal Pradesh, lucru pe care el se străduise să-l ascundă, fiind discret din fire. La anxietatea lui Sid privind sentimentele Zahrei faţă de Serena – mama ei murise într-un tragic accident de maşină cu ani în urmă. La problemele Serenei de a rămâne însărcinată şi la grijile ei că, la aproape patruzeci de ani, poate că era prea târziu pentru asta.

Pe fundalul acestor drame, ei fuseseră sprijiniţi nu numai de Dalai Lama, pe care Serena îl cunoscuse când era o fetiţă şi se juca în bucătăria din josul scărilor, ci şi de o prezenţă permanentă.

Yoghinul Tarchin nu era un călugăr, ci era onorat ca meditator, siddha şi un maestru inspirator. Rinpoche, cum era în general cunoscut – titlul tibetan pentru „cel preţios” – avea cei mai calzi ochi căprui şi un chip fără vârstă, mustaţa şi barbişonul lui sure dându-i o înfăţişare de înţelept prin excelenţă. Mai mult decât orice, primul lucru pe care îl observai la Yoghinul Tarchin era o senzaţie radiantă de lumină. De bucurie. Transmitea senzaţia nedefinită, dar intensă că, deşi era din carne şi oase ca orice altă fiinţă, într-un fel era atemporal.

Sid şi Serena menţinuseră tradiţia familiei Trinci de a-l sponsoriza pe Yoghinul Tarchin în perioadele de izolare meditativă. Şi o auzisem pe Serena spunându-i doamnei Trinci că tocmai se întorsese dintr-o izolare de trei luni într-o peşteră din munţi. Fuseseră încântate când le acceptase invitaţia de a locui în casa lor de oaspeţi pe care o construiseră în grădină, pentru a-i primi pe oaspeţii pe termen lung.

Invitat să li se alăture în casa familială oricând voia, Serena a spus că vizitele sale fuseseră până atunci pasagere şi arbitrare. Doar după ce trecuseră câteva zile au ajuns să recunoască un scop anume dincolo de aceste apariţii întâmplătoare. Din partea mea, eram foarte nerăbdătoare să mă aflu în prezenţa sa – trecuse cel puţin un an de la ultima noastră întâlnire.

Din capătul aleii, casa lui Sid şi a Serenei arăta la fel de primitoare ca întotdeauna. Un bungalou întortocheat, cu pereţi albi şi o verandă spaţioasă, circulară, cea mai distinctivă caracteristică a sa fiind un turn crenelat înalt cât două etaje, acoperit de iederă. Aproape de vârful său era o cameră cu ferestre largi pe cele patru laturi. Stătusem aici în nenumărate ocazii, bucurându-mă de priveliştea spectaculoasă şi comunicând cu soarele, luna şi Munţii Himalayei, cu vârfuri îngheţate, care se întindeau în depărtare, dincolo de casă.

M-am îndreptat tiptil spre casă, am trecut de grădina cu pajişte tip terasă, direct spre pădurile de pin şi covoarele de buganvilea pline de flori purpurii. Le văzusem casa transformându-se încă de când o cumpărase Sid. Cum se adăugaseră aripa dormitorului, casa de oaspeţi şi, mai recent, o altă extensie cu o intrare separată, unde Sid îşi stabilise biroul. Mereu era câte o mică modificare – un lucru care întreţinea curiozitatea felină – şi casa devenise precum o stea de mare cu trei braţe care se întâlneau în centru.

Am urcat treptele de piatră, oprindu-mă să adulmec o chestie astringentă, vegetativă pe care vreun oaspete o adusese pe tălpile pantofilor săi. Apoi am pătruns pe uşile deschise şi am păşit de-a lungul unui covor larg, ţesut de mână, cu un design elaborat, în direcţia vocilor.

Stăteau la o masă pentru ceea ce părea o întâlnire de afaceri. Şase persoane în costum închis, clasic, cu Sid în capul mesei. Cu spatele la mine, într-o cămaşă vişinie lejeră, pantaloni ocru şi sandale în picioare, Rinpoche ocupa un scaun la masă, deşi în felul său unic părea să existe într-o realitate complet separată.

Era oare una din vizitele sale aparent întâmplătoare sau fusese invitat de Sid? Sperasem să-l găsesc singur, poate în căsuţa lui, bucurându-mă de lumina eterică a fiinţei sale. Cum stăteam la intrare, urmărind evenimentele, părea ciudat să-l găsesc la această întrunire. Ceilalţi din jurul mesei, patru bărbaţi şi două femei, discutau problemele de producţie şi de distribuţie, cu solemnitate.

După o vreme a devenit limpede că erau directorii organizaţiei de pachete cu condimente, pe care Serena o fondase cu ani în urmă cu ajutorul lui Sid. Debutase ca o operaţiune la scară mică, cu turişti care se întorceau acasă de la Dharamshala şi comandau combinaţii de pachete cu condimente, ca să poată pregăti preparate ca cele de care se bucuraseră la Himalaya Book Café. Profiturile erau folosite pentru pregătirea în domeniul IT a tinerilor din comunitatea locală, ca să-i ajute să obţină joburi.

Pe atunci, Serena se ocupase de tot. Profiturile erau folosite pentru cumpărarea de calculatoare. Sam asigurase pregătirea tinerilor fără niciun cost. Dar actul de caritate avusese atât de mult succes, încât acum existau 20 de angajaţi full-time, care colaborau cu producători de condimente din India şi distribuitori din întreaga lume. Sute de tineri beneficiau în fiecare an – şi cu fiecare an care trecea, actul de caritate primea din ce în ce mai multe mâini de ajutor.

În timp ce în jurul mesei directorii discutau despre problemele întâmpinate, Yoghinul Tarchin şi-a lăsat mâna în jos pe lângă scaun şi mi-a făcut semn cu degetele. Nu fusese nevoie să se întoarcă ca să mă vadă sosind. O simţise.

Nu am avut nevoie de mai multă încurajare. Făcându-mi loc spre locul în care era aşezat, m-am frecat de mâinile sale şi i-am simţit degetele trecând prin blana mea, spre codiţa mea ridicată. Nu era nevoie să se uite în jos – şi nici eu să mă uit în sus – ca să ne împărtăşim încântarea reciprocă de a fi din nou unul în prezenţa celuilalt. Un asemenea gest ar fi fost superflu.

Strecurându-mă printre picioarele sale, lovindu-l uşor cu capul şi torcând a mulţumire, după ce l-am salutat, am încercuit masa către o băncuţă capitonată care acoperea toată lungimea peretelui de vizavi şi am sărit pe ea pentru a urmări mai bine ce se petrecea – ca şi pe Yoghinul Tarchin. Lângă mine se afla o masă lustruită, plină de fotografii în rame argintii care ilustrau momentele importante ale familiei.

Sosirea mea a părut să nu fie remarcată de nimeni în afară de Yoghinul Tarchin. Neobişnuită să fiu ignorată în această casă – cu excepţia oaspeţilor –, am testat amploarea preocupărilor lor lansându-mă într-o sesiune de dichisit serios. Mai întâi mi-am spălat urechile şi faţa în poziţie şezândă. Apoi m-am întins ca să îmi ling burtica pufoasă. Neprimind vreo reacţie, m-am regrupat, ca pe o saltea de yoga, ca să performez o asana, cu o lăbuţă din spate întinsă pe verticală şi pe cealaltă orizontal pe scaun, ca să am acces la o parte intimă a anatomiei mele pentru cea mai delicată dintre abluţiuni – postura violoncelului. Eforturile mele au fost în van, dragă cititorule. Sid a

aruncat o privire scurtă, distras. Yoghinul Tarchin era vizibil amuzat. Nimeni altcineva nu părea să observe.

Obosită după plimbare şi dichisit şi plictisită de conversaţia despre indicatori digitali, m-am liniştit, privind dincolo de cei adunaţi la masă, spre Yoghinul Tarchin, care urmărea discuţia. Prezenţa sa era atât de subtilă, încât oricine din încăpere părea să fi uitat că el se afla acolo.

***

M-AM TREZIT LA SUNETUL VOCILOR, în timp ce directorii îşi luau ceremonialul rămas-bun. Sid era la uşă, conducându-i spre ieşire, apoi s-a întors la masă. Deşi încerca s-o ascundă, întâlnirea din acea seară îl lăsase împovărat.

Sid era un bărbat înalt, elegant, chiar regal în purtare. Dar acum chipul îi era chinuit, iar umerii îi erau căzuţi.

A fost o întâlnire destul de obositoare. Îmi pare rău că a trebuit să fii martor la asta, a zis el, trântindu-se în scaunul pe care îl ocupase, în capul mesei.

Am venit neinvitat, a răspuns Yoghinul Tarchin, pe un ton vesel, în timp ce al lui Sid părea trist.

Vreo observaţie? s-a uitat Sid spre el.

Deşi părea puţin probabil ca cineva care s-a întors dintr-o izolare meditativă de trei luni să fi avut ceva de spus despre detalii comerciale complicate, Sid ştia că nu trebuia să-l subestimeze pe Yoghinul Tarchin.

Şi cum se petrecea adesea, răspunsul lui Rinpoche a venit dintr-o direcţie neaşteptată.

Doar o întrebare, a zis el.

Da?

De ce faci asta?

Adică de ce conduc afacerea? a zis uimit Sid.

Rinpoche a dat din umeri.

Un motiv oarecare?

Păi... a fost ideea Serenei. Să strângem fonduri ca să îi pregătim pe copii pentru joburi. Să le îmbunătăţim perspectivele şi, în acelaşi timp, să creăm canale de distribuţie...

Extrem de meritoriu, a intervenit Rinpoche.

Sid a făcut o pauză, cântărind bine întrebarea înainte de a răspunde din nou.

Eu şi Serena simţim că este o parte din Dharma noastră.

Ochii lui Rinpoche au strălucit.

Perfecţiunea generozităţii, a explicat Sid.

Şi ajutaţi mulţi oameni. Copii. Familiile lor. Pe cei din ţări îndepărtate. Nu încape discuţie.

Era un „dar” în tonul Yoghinului Tarchin. O apreciere pe care trebuia s-o exprime.

Sid îl urmărea îndeaproape.

Scopul Dharmei este transformarea minţii, nu-i aşa?

Fireşte.

Şi pare că a devenit o afacere ca multe altele, de care te ocupi.

De când s-a născut Rishi, am preluat eu responsabilităţile Serenei.

Înţeleg, l-a privit Yoghinul Tarchin călduros. Dacă ceea ce căutăm este transformare, simţul generozităţii trebuie să fie autentic. Trebuie să vină din inimă.

Şi-a ridicat palma stângă spre piept şi a ţinut-o acolo.

Sid a cântărit asta o vreme şi apoi a întrebat:

Spui că ar trebui să renunţăm la caritate? Să le permitem altora să o preia?

Ceea ce spun este că perfecţiunea generozităţii nu depinde de ajutorarea a mii de oameni. Sau a sute de oameni. Nu înseamnă că trebuie să schimbi lumea.

Privirea Yoghinului Tarchin era luminoasă.

Ci să ne transformăm inimile. Să ne amplificăm bunătatea plină de iubire, acea *bodhicitta* a noastră, până în punctul în care devine spontană şi sinceră.

În timp ce Sid reflecta la asta, povara pe care o simţise părea să dispară. Amintirea principiilor-cheie de către Rinpoche avea un efect eliberator.

Poate că adevăratul motiv pentru care am început asta a fost cumva lăsat în urmă, a zis el.

Ca să fim autentici, ca să generăm o transformare adevărată, ajută să cultivăm bunătatea în relaţiile pe care le avem cu cei cu care avem deja o legătură karmică, o relaţie specială, a zis Rinpoche.

Şi şi-a mutat privirea de la Sid spre masa de lângă locul în care eram aşezată, cea cu fotografiile în rame argintii. Şi-a concentrat atenţia asupra uneia anume, aşezată mai

în spate, care îi înfăţişa pe Sid şi pe un alt bărbat în ţinută de ocazie, în faţa unei intrări boltite. Şi între ei, o prinţesă frumoasă, împodobită cu bijuterii – sau era oare mireasa sa?

Cugetând la ceea ce Rinpoche tocmai zisese, Sid nu îi urmărea privirea maestrului său. Nici măcar nu se uita la chipul lui Rinpoche, ci undeva departe.

Rinpoche a încercat din nou.

Odată ce putem cultiva o dorinţă sinceră de bine pentru oamenii cu care avem deja legături de bunătate plină de iubire, a gesticulat el direct spre fotografie, e mult mai uşor să lărgim cercul bunăvoinţei noastre într-un fel sincer.

Rinpoche făcea asta pe cât se poate de evident. Venind lângă masă, ridicând fotografia şi întinzându-i-o lui Sid sau rostind numele oamenilor din ea cu voce tare, mesajul său nu putea fi mai limpede.

Dar Sid a aruncat doar o privire scurtă spre masa spre care indica Rinpoche, înainte ca privirea să i se mute iar undeva în depărtare.

Expresia Yoghinului Tarchin s-a preschimbat în ceva ce îmi închipuiam că era frustrare. I-am susţinut privirea insistent, înainte de a clipi uşor. A înţeles. Şi eu la fel.

Câteva clipe mai târziu, s-a ridicat şi şi-a împreunat mâinile în dreptul inimii.

Sid era deja în picioare, întorcând gestul, surprins de cât de brusc părăsea maestrul său încăperea. Dar ce motiv avea să rămână? Transmisese mesajul, deşi Sid îl înţelesese doar parţial.

***

PENTRU O VREME, după ce Rinpoche a plecat, Sid s-a lăsat pe spate în scaun, adâncit în contemplare. Apoi, în timp ce strângea diverse documente pregătite pentru întâlnire, s-a auzit zgomot de paşi şi tocuri pe verandă şi, câteva clipe mai târziu, Serena şi-a făcut apariţia, împingând căruciorul.

Rishi a dat cu ochii de tatăl său şi a dat din braţe, gângurind fericit, în aceeaşi clipă în care Serena m-a văzut.

Oh, înţeleg, a dat ea din cap spre mine, întorcând brusc căruciorul ca să fie cu faţa în partea cealaltă.

Deja în picioare, mă pregăteam să sar de pe băncuţă.

Nu, nu, Opreşte-te! mi-a poruncit ea, strigând-o pe Maria, bona lui Rishi, în timp ce ducea căruciorul în cealaltă parte a camerei.

Întorcându-se câteva clipe mai târziu, fără cărucior, era uşurată să mă vadă încă acolo.

A fost cât pe-aci, s-a aplecat ea să-l sărute pe Sid.

Într-o rochie bleu şi cu un parfum îmbietor de citrice, era la fel de caldă şi de vivace ca întotdeauna.

El nu a văzut-o, a continuat ea, în timp ce amândoi se uitau la mine. Şi cum abia mai vine în vizită, nu am vrut s-o sperii.

Sid dădea din cap.

Am avut de fapt doi Rinpoche la întâlnire, a zis el.

Serios?

Dându-şi jos geanta de pe umăr, a pus-o pe masă, a tras un scaun şi s-a aşezat lângă el.

Cum a mers?

Am atins toate punctele din agendă, a zis Sid pe un ton calm. Chestii obişnuite. Cererea depăşeşte oferta.

Serena dădea din cap.

Cel mai interesant punct al serii a fost cel mai puţin aşteptat. De la Rinpoche. Celălalt Rinpoche.

Serena avea o mină curioasă.

După ce a plecat toată lumea, m-a întrebat de ce noi, mai exact, de ce fac *eu* asta.

Serena s-a încruntat.

De ce conduci organizaţia?

Despre toate, a zis Sid. I-am spus despre pregătirea copiilor pentru joburi, în timp ce promovăm producătorii locali. Dar el a vrut motivul mai profund. Aşa că i-am spus că e parte din practica Dharma.

Generozitatea, a încuviinţat Serena.

Da, moment în care a venit cu un comentariu că perfecţiunea generozităţii nu înseamnă că trebuie să influenţăm mii de oameni sau măcar sute. Nu trebuie să salvăm întreaga lume.

I-a susţinut privirea Serenei cu o expresie plină de înţelesuri.

Ceea ce spunea era că perfecţiunea generozităţii este despre transformare personală. Şi cel mai bun punct de

pornire este printre cei de care ne simţim deja apropiaţi. Cu care avem o legătură karmică. Începem cu ei, cultivându-ne bunătatea, şi apoi ne străduim să transferăm aceeaşi trăire oamenilor pe care nu-i cunoaştem atât de bine.

Momentul meu venise. O oportunitate de a comunica mesajul pe care Rinpoche încercase deja să-l transmită. Mult mai puţin subtilă decât celălalt Rinpoche, m-am ridicat şi am făcut un scurt salut al soarelui.

Serena dădea din cap.

Este acelaşi sfat pe care Lama Tsong Khapa l-a dat privind practica *tonglen*. Importanţa trăirii autentice.

Exact asta spunea.

Amândoi s-au uitat spre locul în care mă plimbam pe lângă banchetă, apoi adulmecam masa ocazională care mirosea a lac de lemn, după care am sărit pe ea. În timp ce mă urmăreau în tăcere, am păşit printre fotografiile înrămate cu toate sensibilităţile mele feline, având grijă să nu deranjez vreuna. Cu excepţia celei spre care Yoghinul Tarchin încercase să-i atragă atenţia lui Sid. Pe acea m-am asigurat că o răstorn, ca să cadă cu zăngănit pe suprafaţa extrem de ceruită.

Apoi, am sărit de pe măsuţă pe covor.

Serena a venit imediat în jurul mesei.

Rinpoche, ăsta nu este genul de loc pe unde mă aşteptam să te plimbi! a exclamat ea.

Şi aşa era!

Mă întreb ce..., a cugetat ea cu voce tare.

Apoi, când a ajuns la masă, observând ce poză căzuse, a ridicat-o şi a gesticulat cu ea.

Tu la nunta lui Arhaan şi a Binitei, a zis ea.

Sid o urmărea curios.

Apropo, am tot vrut să te întreb, dar mereu uitam. Ai auzit ce i s-a petrecut Binitei?

Sid a scuturat din cap.

La înmormântarea lui Arhaan a fost ultima oară...

– A fost un fel de şoc financiar. După cum ai prezis.

Chipul Serenei era de rău augur.

Sid şi-a plecat privirea solemn spre covor.

Binita şi fetele au pierdut casa. Locuiesc într-o dărăpănătură în Delhi.

Unde ai auzit asta? a întrebat Sid după o vreme, cu privirea aţintită încă spre covor.

De la Emily Cartwright.

Ea şi Binita au mers la aceeaşi şcoală.

Serena reaşeza fotografia pe masă.

Nu au mai ţinut legătura?

Sid a scuturat din cap.

Poate asta a vrut să sugereze Yoghinul Tarchin.

Dacă ar fi ştiut ce a spus Arhaan despre tine..., şi-a scuturat Serena capul în semn de reproş.

Este Rinpoche, i-a susţinut Sid privirea. Fireşte că ştie. Şi – a zis el, în timp ce-şi reamintea conversaţia – a părut

să gesticuleze spre masă, dar nu eram foarte atent. Încercam să-mi dau seama ce voia să spună.

M-am îndreptat spre uşa deschisă.

Rinpoche! a strigat după mine Serena.

M-am întors, fixând-o cu privirea mea de safir.

Nu rămâi pentru o gustărică?

De obicei, eram deschisă tentaţiilor culinare de orice fel. Dar în după-amiaza asta mă reconectasem deja cu Yoghinul Tarchin după cum îmi dorisem. Şi îmi asumasem sarcina neaşteptată.

Întorcându-mă spre verandă, m-am aventurat în seara himalayană, adulmecând parfumul de pin care adia dinspre pădurea din apropiere. Apusul licărea prin ceaţa caldă a musonului. Îmi făcusem treaba pe ziua de azi.

***

UNUL DINTRE MOMENTELE MELE PREFERATE din zi este spre sfârşitul după-amiezii, când Tenzin şi Oliver vin în biroul Sfinţiei Sale. Scopul lor este simplu: să verifice cum stau lucrurile şi să se pregătească pentru următoarea zi. Genul de întâlnire care se petrece, îmi închipui, în mii de alte locuri în jurul lumii. Dar *felul* în care se reunesc mă atrage la ei şi din cauza asta mă cobor de pe pervaz şi sar pe scaunul de lângă Dalai Lama.

Cei trei bărbaţi împărtăşesc o apreciere naturală unul faţă de altul, susţinători reciproci ai unei cauze sincere. Mai mult decât atât, deschiderea pe care o arată are o calitate binevoitoare, o spontaneitate, că, deşi au avut mii

de asemenea întâlniri în trecut, de fiecare dată când se reunesc aici se simte un sens de noi posibilităţi.

În acea seară, ca de obicei, Tenzin a venit cu o tavă cu ceai verde. Oliver căra manuscrisul gros pe care îl tradusese. Punându-se reciproc la curent cu evenimentele zilei şi discutând planuri pentru restul săptămânii, Dalai Lama s-a lăsat pe spătarul scaunului şi şi-a mutat privirea de la Oliver, blond, cu ochi albaştri şi plin de umor, spre trăsăturile tibetane ale lui Tenzin, perspicace, amabil, cu părul scurt cărunt pe la tâmple.

Dar voi doi? i-a întrebat el, cu o privire blândă. Aţi avut nişte discuţii utile, aşa-i?

Aşa cum se petrece uneori cu Sfinţia Sa, era neclar dacă asta era o întrebare generală sau le sugera să exprime ceea ce simţiseră deja.

Oliver, fiind mai puţin rezervat din fire, a răspuns primul.

Tenzin a punctat în dimineaţa asta antrenamentul minţii, care ar putea fi de ajutor unei anumite audienţe, a zis el, atingând manuscrisul. Tocmai îi citeam ceva din asta mai devreme şi el a comentat că, deşi antrenarea minţii poate fi un concept străin pentru mulţi, antrenarea corpului este ceva ce occidentalii consideră normal.

Sfinţia Sa a început imediat să chicotească.

Adu-ţi aminte de Washington D.C., a gesticulat el către Tenzin. Atunci când trăgeam draperiile hotelului dimineaţa, asta vedeam, a imitat el o mişcare de jogging. La câteva secunde, un altul sau câte doi alergau pe lângă hotel.

Toată ziua! s-a amuzat Tenzin.

Chiar şi la orele 8, 9 şi 10 seara. Exact aşa! s-a făcut Dalai Lama că aleargă din nou. Un antrenament constant. Zi şi noapte. Antrenarea corpului. La fel şi în Los Angeles, şi la Sidney.

În Orient, eroii tradiţionali sunt cei care îşi antrenează minţile, sugeră Tenzin. Pe când în Occident, sunt cei care îşi antrenează corpul. Atleţii olimpici. Vedetele din sport.

Sfinţia Sa a cugetat la asta pentru o vreme, după care a încuviinţat.

E adevărat, a intonat el, pe acel ton cald de bariton. Dar chiar şi cei mai obişnuiţi oameni care nu vor fi niciodată vedete sportive sau atleţi olimpici. Şi totuşi, până şi ei înţeleg valoarea antrenamentului fizic – ca să facă faţă la tot ce se petrece la nivel fizic, să rămână într-o formă bună. Dar antrenamentul minţii – ca să înfrunte orice se petrece la nivel mental? Pentru binele emoţional. Nu există prea multă înţelegere a acestui concept.

Şi drept urmare, a continuat Oliver, mai puţină înţelegere a calităţilor naturale ale minţii. Lucruri pe care noi toţi suntem capabili să le facem, numai că avem nevoie de antrenament.

Dalai Lama a dat din cap.

Buddha a ţinut un discurs despre roadele vieţii contemplative în *Samannaphala Sutta*. Roadele mai valoroase, puterea de pătrundere şi puterile aşa-zis paranormale. A explicat în detaliu.

În Occident, dacă oamenii cred în clarviziune sau în cititul gândurilor, au impresia că acestea sunt abilităţi pe care le ai sau nu le ai.

Sfinţia Sa a ridicat din umeri.

Ele apar destul de firesc dintr-o minte mai liniştită. Cu prea multă gândire conceptuală, nu mai e loc de a observa fenomene subtile.

Aflată lângă el, mi-am adus aminte de acea seară la masa din camera de zi a lui Sid. Cum Yoghinul Tarchin încercase să-i atragă atenţia lui Sid asupra fotografiei lui Arhaan şi a Binitei într-un fel evident. Cum Sid, adâncit în gânduri, nu înţelesese aluzia. Nu putem fi ajutaţi, chiar şi de alte fiinţe mai realizate, dacă nu suntem într-o stare mentală receptivă.

Dacă nu cultivăm un anume nivel de linişte mentală, e greu să ne dăm seama de ce se află chiar în faţa noastră – tot aşa cum nu putem vedea într-o furtună de zăpadă, a continuat Dalai Lama. Dar cu un anume nivel de antrenament adevărata natură convenţională a minţii devine aparentă. Claritatea ei luminescentă. Senzaţia de pace statornică.

Mintea cunoaşterii clare, a confirmat Oliver. *Tathagatagarbha*?

Sfinţia Sa a încuviinţat, zâmbind.

Pentru mine, e minunat că putem face toţi această descoperire pentru noi înşine. Cum toţi suntem posesori ai minţii pure.

În timp ce vorbea, Dalai Lama şi comunica ceea ce spunea la un nivel mai subtil. Ne invita să împărtăşim propria experienţă a conştiinţei. Şi, deşi eram trei fiinţe umane şi o pisică care ne aflam în aceeaşi încăpere, împărtăşeam într-un fel diferit zorii unei realităţi diferite, una care aducea o senzaţie de linişte nemărginită. Conştientizarea că preocupările noastre obişnuite, obiceiurile noastre de gândire erau ca spuma de la

suprafaţa oceanului. Şi, la un nivel mai profund, conştiinţa pe care o împărtăşeam toţi era aceeaşi: radiantă, nemărginită şi extrem de binecuvântată.

La un nivel suprem, toţi cei *semchen* au aceeaşi natură cu Buddha.

În acea aură încântătoare de energie, era greu să ştiu dacă Sfinţia Sa rostea cuvintele cu voce tare sau se adresa direct inimilor noastre.

Este nenăscută, pentru că nu are început. Şi necontenită, pentru că nu poate fi distrusă. Scopul nostru este să o realizăm. Să ne realizăm natura supremă ca fiinţe cu dragoste mare şi pură şi cu compasiune mare şi pură.

CAPITOLUL PATRU

S-AR PUTEA PETRECE ÎN ORICE MOMENT şi prin intermediul oricăruia dintre simţurile noastre. Un obiect pe care îl zărim, o anumită privelişte care ne face să ne oprim din motive pe care nu le înţelegem în totalitate. O aromă care ne duce imediat într-un alt loc şi timp, luându-ne prin surprindere.

În cazul meu, a fost sunetul.

În ultimele două săptămâni, muncitorii lucraseră în Camera de Prim Ajutor, care era ceva mai încolo pe hol, de cealaltă parte a biroului asistenţilor. Era o cameră mică, albă, ca de clinică, echipată cu un pat, două scaune şi un dulap mare plin cu medicamente cu care eram familiarizată încă din primele mele zile petrecute la Namgyal. Pentru că era atât de rar folosită, Tenzin o folosea uneori ca să-şi mănânce sandviciul şi să asculte

BBC World Service. Ne-am petrecut în acest fel multe ore odihnitoare şi educative, căci nimic nu e mai plăcut pentru o pisică decât o uşoară schimbare de decor, dar, în acelaşi timp, să rămână în spaţiu familiar.

În ultima perioadă, am stat la distanţă de vocile răguşite şi de cizmele solide ale muncitorilor care veneau şi plecau, ale căror vizite erau mereu însoţite de multe ciocănituri şi zgomote care reverberau în hol.

Dar, într-o dimineaţă, am ieşit din camera Sfinţiei Sale şi am descoperit că nu mai erau. Era din nou linişte. M-am apropiat de uşa Camerei de Prim Ajutor ca să adulmec noile mirosuri fascinante şi acela a fost momentul în care am auzit. Şi a trebuit să mă apropii mai mult.

Am zgâriat uşa cu gheruţele şi am mieunat tare. Câteva clipe mai târziu, am auzit o cheie răsucindu-se în clanţă, iar uşa s-a întredeschis.

PSS! a exclamat Oliver, aplecându-se deasupra mea, fără ochelarii de vedere.

Fără să am nevoie de vreo invitaţie, am intrat în cameră, trecând printre gleznele lui.

Sunetul era mult mai tare aici şi de-a dreptul minunat.

Oliver a încuiat uşa în urma noastră.

De la ultima mea vizită, Camera de Prim Ajutor era de două ori mai mare, avea o uşă care dădea într-o altă cameră în care se aflau o chiuvetă modernă, o toaletă şi – sursa bucuriei mele neaşteptate – un duş. Îndepărtându-şi prosopul din jurul taliei, Oliver a păşit în cabina de duş. M-am dus spre covoraşul care se afla lângă geamul cabinei şi am privit în sus, fascinată.

Apa curentă de orice fel este o sursă de fascinaţie neîncetată pentru noi, pisicile. Felul în care curgea acea apă mă fermeca, dar îmi şi aducea aminte de o perioadă îndepărtată, înainte să fiu salvată de Dalai Lama şi chiar înainte să ajung pe străzile din New Delhi. Era o perioadă despre care nu ştiam că aveam vreo cunoştinţă, vreo amintire, dat fiind că fusesem atât de mică atunci. La urma urmei, se petrecea înainte ca eu şi fraţii mei să fim furaţi din casa noastră de doi derbedei ca să ne vândă.

Era oare posibil ca, fără să ştiu, să duc cu mine amprenta unui duş pornit, încă din primele mele săptămâni de viaţă? Oare mă născusem într-o casă unde avusesem parte de şuvoiul încântător al apei curente? Sau oare era acest sunet o evocare a subconştientului colectiv felin, aşa cum ar putea propune Jung?

Cu siguranţă, ceva s-a declanşat în mintea mea în acea dimineaţă. Un ascunziş minunat şi inexplicabil pe care nu-l experimentasem niciodată, care mă făcea să mă simt conectată la o altă realitate, ce fusese în mod categoric acolo, dar a cărei existenţă nu o bănuisem, la doar un învârtit de robinet distanţă.

În timp ce apa curgea, Oliver fredona. Se părea că şi pe el îl făcea să se simtă mai bine. Nu era vorba numai de curgerea constantă a apei, ci şi de prelingerea încântătoare a pârâiaşelor pe faianţă şi pe geamurile de la cabina de duş. Apa s-a scurs în canalul de scurgere. Dansul magic al *prana*-ei.

Am rămas fermecată tot timpul cât a stat în duş. Iar în momentul în care a păşit afară, eu am păşit înăuntru. Nu a spus nimic, ci a privit în timp ce adulmecam faianţa şi lipăiam, fericită să-mi simt pernuţele şi coada ude. În timp ce s-a şters cu prosopul şi s-a îmbrăcat, eu am rămas

contemplativă în acest sanctuar nou şi imaculat, fericită că l-am descoperit chiar în casa mea.

Eşti de acord, PSS? a întrebat Oliver după un timp.

Întrebarea lui era retorică. Deşi eram familiarizată cu baia Sfinţiei Sale, în ea era o cadă – un obiect cu totul diferit, care nu îmi trezea în vreun fel interesul.

După ce s-a îmbrăcat şi a şters suprafeţele ude, astfel încât să nu mai existe niciun semn că a fost acolo şi şi-a făcut duş, Oliver a spus:

Vei fi mulţumită să ştii că duşurile vor deveni ceva obişnuit. Mi se permite să îmi fac unul ori de câte ori vin pe bicicletă la muncă. Ca azi, de pildă.

A privit în jos, uitându-se în ochii mei.

Asta trebuie să dispară, şi-a mângâiat el burta.

Am înaintat cu paşi şovăielnici, încolăcindu-mi coada în jurul picioarelor lui.

Cred că va fi necesar mult mai mult pedalat, a spus el cu privirea sa albastră gânditoare în spatele ochelarilor.

***

MAI TÂRZIU ÎN ACEA SĂPTĂMÂNĂ, m-am dus în vizită la Himalaya Book Café. Acum, că anotimpul ploios trecuse în cea mai mare parte, iar pe coastă nu se mai aflau aşa-zişii iubitori de pisici, am plecat nestingherită spre cafenea. Pe lângă aglomeraţia de la ora prânzului, se formase o coadă afară, la cafea. După cum se vedea, Natalia şi Ricardo erau şi ei aglomeraţi.

În drumul meu spre standul de reviste, am trecut pe lângă cei doi căţei care dormeau în coşul lor sub tejghea. Când m-am oprit, Marcel s-a ridicat, aşa cum o făcea întotdeauna, ca să mă miroasă. Kyi Kyi, un suflet mai blând şi un animal salvat, ca şi mine, venea de obicei la mine şi dădea bucuroasă din coadă. Însă în această dimineaţă a rămas unde era, cu botul în păturică, şi doar şi-a deschis ochii, semn că ştia că eram acolo.

Văzându-i pe cei doi căţei aşezaţi confortabil în coşul lor şi iubiţi la nebunie de toţi cei de la cafenea, ar fi fost uşor să presupunem că buldogul francez şi lhasa apso duseseră o viaţă de răsfăţaţi. Cu toate acestea, nu era nici pe departe adevărat în cazul lui Kyi Kyi.

Şi acum îmi amintesc foarte bine ziua în care sosisem în biroul asistenţilor şi o găsisem într-un coş de răchită, lângă calorifer. Fusesem pe loc geloasă să descopăr un intrus în acest sanctuar – care mai era şi câine pe deasupra –, chiar dacă era extrem de slăbănog şi avea o blăniţă în stare foarte proastă. Indignarea mea a fost urmată de remuşcări atunci când am aflat ce anume o adusese aici. Stăpânii ei, o familie din Dharamshala, se mutaseră şi o lăsaseră în bucătăria fostei lor case. Plânsul ei jalnic din timpul nopţii alertase un vecin, iar după două nopţi, el intrase în casă şi o descoperise legată cu un lanţ, fără apă şi mâncare, mai mult moartă decât vie.

Biata Kyi Kyi suferise mult la începutul vieţii ei. Numai datorită lui Chogyal, unul dintre asistenţii Sfinţiei Sale de atunci, care-i cunoştea atât pe vecinul care o salvase, cât şi pe Franc, adoptatorul ei, a ajuns Kyi Kyi să se bucure de situaţia ei din prezent.

Acum suferea din nou. M-am oprit pentru un moment, dorindu-mi să am aceeaşi putere ca Dalai Lama, aceeaşi

capacitate de a comunica ceea ce atâtea fiinţe simţeau în prezenţa lui, acea experienţă trainică, fără margini a sănătăţii înfloritoare. Am privit-o cu atenţie, clipind încet. A dat o dată din coadă în timp ce m-a privit în ochi, apoi şi-a îngropat boticul şi mai mult în păturică, închizându-şi din nou ochii. În timp ce Marcel şi cu mine priveam, nu era nevoie de niciun limbaj care să explice ce se petrecea. Amândoi ştiam.

De pe standul de reviste, am observat în acea după-amiază aglomeraţia din cafenea – un amestec intenţionat de feţe albe de masă şi scaune împletite din trestie, cu pereţii plini cu picturi tibetane brodate, *thangka*. Turiştii descopereau un paradis liniştit, departe de agitaţia Indiei, şi se afundau recunoscători în scaunele lor, comandând mâncare şi vin şi relaxându-se într-un mediu în care, deşi exotic şi himalayan, se simţeau ca acasă. Apoi se duceau la magazinul lui Sam şi cumpărau cărţi şi reviste.

În timpul perioadei liniştite de după prânz, mi-am deschis ochii şi am văzut o tânără atrăgătoare căreia Ricardo îi aducea un ceai latte la o masă mai izolată. Mi-a luat un moment ca să-mi dau seama cine era – Heidi! Machiată. Niciodată nu se machia în timpul orelor de yoga. Şi arăta mult mai plină de viaţă faţă de ultima dată când am văzut-o.

Când m-am trezit, cei doi stăteau de vorbă cu vioiciune. Din când în când, Heidi mai arunca câte o privire înspre aparatul de cafea, unde Natalia servea clienţii care stăteau la coadă. Am observat că Ricardo nu s-a uitat la Natalia nici măcar o dată.

Numai după ce a trecut ceva timp Ricardo s-a ridicat ca să-şi ia la revedere de la Heidi, înainte de a se întoarce la aparatul de cafea. În clipa în care el a ajuns acolo, Natalia

s-a retras, şi-a dat şorţul de barista jos de la gât şi l-a aruncat pe tejghea. A urmat o discuţie scurtă şi aprinsă, după care Natalia a ieşit val-vârtej din cafenea.

***

ÎN ULTIMELE LUNI, Franc deprinsese un obicei cu totul fascinant. Aruncând o privire în cafenea şi asigurându-se că Kusali avea totul sub control în cafenea, Sam, în librărie, iar Natalia şi Ricardo, la aparatul de cafea, deschidea uşa de lângă standul de reviste care ducea la o scară. Îi auzeam paşii pe trepte şi, în doar câteva clipe, Marcel şi Kyi Kyi veneau în grabă după el.

Deasupra cafenelei era un apartament care fusese folosit în diferite scopuri de-a lungul anilor – ca locuinţă temporară când Sam deschisese librăria şi ca birou când Serena îşi lansase propria afacere cu condimente. Trecuse mult timp de când nu mai folosea niciunul apartamentul, aşa că eram curioasă să aflu de ce îl vizita Franc atât de des – de obicei, cam pentru o jumătate de oră.

Într-o zi, m-am hotărât să aflu de una singură. Chiar de pe prima treaptă am auzit muzică de sus. Pe a doua treaptă se auzea încă şi mai tare. Nu genul de muzică de fundal care se auzea în cafenea, jos. Aici, sus, era mai lentă, mai liniştitoare.

Găsind uşa de sus întredeschisă, m-am strecurat înăuntru, pătrunzând într-o încăpere care fusese o cameră de zi. Franc stătea întins şi nemişcat pe covor, cu picioarele depărtate, ascultând muzică la telefon. Părea clasică, începând cu o melodie la violoncel, care era atât pătrunzătoare, cât şi lirică, trecând apoi prin diverse

variaţii, crescând în numărul de instrumente şi în volum, înainte de a culmina cu o magnifică orchestră. De o parte şi de alta a stăpânului lor, Marcel şi Kyi Kyi stăteau şi ei nemişcaţi pe două perne plate ecosez care fuseseră folosite pentru scaune. Aşa că m-am aşezat şi eu în acel semiîntuneric, ascultând muzica.

După ce s-a terminat, s-a făcut o linişte totală. Franc şi cei doi căţei stăteau de parcă încă mai rezonau cu muzica, încă pătrunşi de emoţiile transmise de muzică, încă sub impactul ei, lăsându-l să se retragă încetul cu încetul, ca valurile care se retrag la ţărmul unei plaje.

În cele din urmă, Franc s-a ridicat într-un cot înainte de a sta aşezat.

O, ai venit, Rinpoche, a spus el când m-a văzut întinsă lângă fereastră. Mă întrebam eu cât va dura.

În acel moment, mi-am dat seama că nu din întâmplare fuseseră lăsate întredeschise cele două uşi, atât cea de jos, cât şi cea de sus. Ele erau invitaţia lui Franc la adresa mea.

***

ODATĂ ÎNCEPUTĂ, a devenit o rutină pe care eram fericită să o continui. De obicei, era muzică de meditaţie, iar Franc avea cântecele lui preferate, despre care îl auzisem vorbind şi mai înainte. Fie că era vorba de *May It Be*, interpretată la violoncel de 2Cellos, de *Adagio*, compoziţie de Samuel Barber, sau de *Laudate Dominum* a lui Mozart, era o calitate transcendentală a muzicii, un sentiment care te ducea într-o altă realitate.

Alte dăţi, l-am găsit pe Franc stând în picioare în mijlocul camerei, nu întins pe jos, dând din braţe pe ritmul unei muzici mai animate. Mi-a luat ceva timp până când mi-am dat seama că, în imaginaţia lui, dirija o orchestră. Ţinea ritmul, sugera instrumentelor când era rândul lor, indica schimbările de ton prin expresii faciale sugestive.

Nu era un exerciţiu spiritual, cel puţin nu în adevăratul sens al cuvântului, dar era o experienţă specială pentru Franc şi pentru cei doi căţei devotaţi ai lui. Ştiam deja ce rol important avusese muzica clasică în viaţa lui. Când era în San Francisco, învăţase să cânte la pian – l-am ascultat cântând la pianina din cafenea de câteva ori. Era un studiu care-i deschisese uşa spre o experienţă mult mai amplă. Practicând meditaţia, era acum capabil să se concentreze fără să i se distragă atenţia, având acces direct şi imediat la ceea ce experimenta. Fiind prezent cu totul în fiecare moment, cu fiecare nuanţă, fiind deschis la fiecare expresie a compozitorului şi a interpreţilor, muzica comunica acum mai puternic decât oricând, cu o claritate şi o intensitate pentru care nu existau cuvinte.

***

ÎNTR-O ZI, CÂND FRANC S-A DUS LA UŞA de la scări, verificând mersul lucrurilor în cafenea, în librărie şi la aparatul de cafea, Marcel s-a sculat din coşul lui şi s-a îndreptat spre el. S-a oprit pe la jumătatea scărilor, privind înapoi spre coşul de sub tejghea. Kyi Kyi nu se mişcase.

Franc s-a oprit şi el, uitându-se în direcţia în care privise Marcel, apoi s-a dus la tejghea, a ridicat-o pe micuţa lhasa

apso în braţele lui şi a ţinut-o la piept. Cu blândeţe, a cărat-o în braţe până sus.

De data asta, sesiunea de muzică a fost diferită. Marcel s-a aşezat pe perna lui, la stânga lui Franc, dar când Franc s-a aşezat uşor pe covor, a ţinut-o pe Kyi Kyi în braţe, astfel încât să stea lipită de pieptul lui, cât mai aproape de inimă.

L-am văzut rostind cuvintele *Spiegel im Spiegel*, alegând acel titlu din listă. Notele care se auzeau la pian evocau atâta puritate şi lumină, că nu puteau fi decât pentru fiinţa mică şi vulnerabilă de la pieptul lui. Era atâta delicateţe şi tandreţe în acele ritmuri minunate cărora li s-a alăturat arcuşul unui violoncel într-un registru mai grav, adăugând o forţă blândă şi sonoră.

Era o arie captivantă şi emoţionantă. Era descrierea muzicală a unei iubiri discrete, dar profunde. La sfârşit, când notele de pian se pierdeau uşor, din ce în ce mai înalte, s-a perceput ca înţelegerea faptului că, oricât de dulce era muzica pe care o creaseră împreună, cei doi trebuiau să meargă pe căi separate, cel puţin pentru moment.

După ce s-a terminat muzica, am rămas în tăcere, împărtăşind cu toţii recunoaşterea a ceea ce se petrecea şi a ceea ce simţeam, a tot ceea ce împărtăşiserăm de-a lungul anilor, a tristeţii devastatoare a timpului pe care îl mai aveam împreună.

***

ÎNTORCÂNDU-MĂ ACASĂ, pe ruta mea obişnuită, în apartamentul pe care îl împărţeam cu Dalai Lama, rută care ocolea scara interioară şi securitatea, am auzit o voce din bucătărie. Doamna Trinci.

Patru sute de milioane! a exclamat ea. Mi-ai spus de blocul de apartamente. Ştiam asta. Dar patru sute de milioane de rupii!

Şi valorează mai puţin de jumătate din cât a plătit pentru el, a spus Serana pe un ton rece. Iar Arhaan a ştiut asta foarte bine tot timpul.

Strecurându-mă prin fereastra deschisă de la bucătărie, sărind pe un bufet, pe un scaun şi apoi pe podea, tocmai ajunsesem în bucătărie, când am auzit un sunet diferit: un pumn mic lovind repetat pe un bufet şi vocea micului Rishi de doi ani.

Văzându-mă, doamna Trinci a reacţionat imediat.

O, micuţa mea *tesorina*! a gângurit ea pe un ton dulce şi încreţindu-şi pleoapele. Vino, vino, draga mea, mi-a făcut ea semn să vin pe bufet, lângă ea.

Nedându-şi seama că eram acolo, Rishi a continuat să bată cu pumnul pe un ritm fără melodie.

Stai să găsesc ceva bun pentru Cea Mai Frumoasă Fiinţă Care A Existat Vreodată.

Doamna Trinci a deschis dulapul în care se aflau vasele mici, inclusiv cele pentru sufleu, în care-mi punea de obicei bunătăţi.

Ce putea Sid să facă? a continuat Serena de la celălalt capăt al bufetului. Binita era prietenă bună cu Shanti. Cei

patru au fost prieteni foarte buni în facultate. Arhaan era disperat. Lui Sid îi era teamă că va face vreo prostie.

Nu! a spus doamna Trinci cu o privire fulgerătoare.

Serena a băut din cafeaua ei, apoi a vorbit:

Păi, cu siguranţă că ar fi dat faliment, rămânând cu datorii peste tot. Nimeni nu ar mai fi făcut afaceri cu el.

***

ŞTIAM LA CE SE REFEREA SERENA, căci l-am auzit odată pe Sid povestindu-i. Fusese la începutul perioadei lor împreună, pe când Sid era încă văduv şi locuia pe Bougainvillea Street, la numărul 108. Vrând ca Serena să ştie exact cu cine se implica, după ce Sid îi spuse că era maharajahul din Himachal Pradesh, lucru pe care îl ţinuse ascuns până atunci, îi împărtăşise unele dintre dramele din viaţa lui personală. Pierderea soţiei lui, Shanti, care murise într-un accident de maşină, fusese un moment de cotitură în viaţa lui de adult, lăsându-l singur cu preaiubita lui fiică, Zahra.

Drama lui Arhaan fusese una cu totul diferită. Extrovertit şi glumeţ, el şi Sid aveau temperamente total opuse, dar fuseseră în aceeaşi clasă când erau copii. Între timp, Shanti şi Binita fuseseră prietene apropiate, iar cele două împărtăşiseră pasiunea pentru înot, concurând în fiecare an în campionatul anual al şcolii. Când Sid a început să se întâlnească cu Shanti, a devenit o chestiune de timp până când ea şi Binita aveau să-l întâlnească pe Arhaan. Iar din momentul în care a văzut-o prima oară pe

Binita, o femeie de o frumuseţe uluitoare, Arhaan fusese hotărât să o ia de soţie.

Cei doi renunţaseră la universitate, se căsătoriseră din dragoste – neobişnuit pentru membrii unei caste superioare, pe un tărâm al căsătoriilor aranjate – şi o luaseră pe căi diferite în afaceri. Arhaan devenise un dezvoltator de proprietăţi şi un bărbat care-şi etala bogăţia, îndrăzneţ în afacerile pe care le încheia, locuind în vile mari şi conducând maşini luxoase. Râzând de conservatorismul lui Sid, s-a întins mai mult decât îl ţinea plapuma. După o criză puternică pe piaţa imobiliară care l-a lăsat în pragul falimentului, a apelat la Sid, implorându-l să-l ajute. Le-a spus prietenilor că nu avea cum să supravieţuiască fără ajutor financiar. Dacă Sid îl putea împrumuta cu două milioane de dolari, putea să iasă din situaţia asta dezastruoasă şi avea să-i rămână profund îndatorat.

Sid, loial cum era, o persoană care niciodată nu se lăudase cu poziţia sau cu averea sa, îi sărise în ajutor, cumpărând un apartament de la Arhaan pentru care plătise dublu de cât valora pe piaţă.

***

DIN ACEA ZI, lucrurile nu au mai fost niciodată la fel, a continuat Serena. Sid a spus că nu vrea recunoştinţă constantă din partea lui Arhaan – asta ar fi fost ciudat pentru amândoi. Dar nici nu s-a aşteptat la sentimentul pe care îl nutrea prietenul lui faţă de el. Era ca şi cum Arhaan îl detesta. Se părea că avea senzaţia că Sid făcuse avere uşor, prin legături de familie sau noroc, nu datorită faptului

că era un om de afaceri prudent. După moartea lui Shanti, Sid nu i-a mai văzut atât de des pe Arhaan şi pe Binita. Iar când cei doi s-au căsătorit, i-a văzut încă şi mai rar.

Ce s-a petrecut cu afacerea lui Arhaan? a intervenit doamna Trinci. Arhaan s-a pus pe picioare?

Deşi interesată de povestea Serenei, atenţia mea era îndreptată spre vasul mic pe care doamna Trinci îl ţinea în mână. Gol. M-am uitat fix la el, dorindu-mi ca doamna Trinci să-l umple cu ceva bun.

S-a reinventat. Acesta este cuvântul folosit de Sid. A terminat-o cu imobiliarele şi a început cu pieţele bursiere. S-a implicat în companii tranzacţionate, atât aici, cât şi în străinătate. Mai avea încă aceleaşi fixaţii. Chiar mai mult decât înainte.

I-a dat banii înapoi lui Sid?

Serena a scuturat din cap.

Sid nu a mai adus niciodată subiectul în discuţie. Nici Arhaan, nici măcar după ce şi-a cumpărat o casă în Londra cu mult mai mulţi bani decât îi datora lui Sid. Sid mi-a spus că a tot auzit că Arhaan s-a îndatorat iar până peste cap. Oamenii de afaceri din Delhi i-au spus că afacerile lui Arhaan scăpau iar de sub control. Apoi, acum doi ani de zile, el şi Binita au venit aici, în Dharamshala. Ţi-aduci aminte când ţi-am spus de vizita aceea ciudată?

Îmi amintesc. *Si*.

Atât de ciudat! Din senin, a început să-i spună lui Sid că nu uitase niciodată cât de mult a făcut Sid pentru el, cum că mereu a vrut să-i plătească banii înapoi şi cum avea acum ocazia să o facă prin intermediul celor din Silicon Valley care ştiau toate dedesubturile, cumpărând

criptovalută, a cărei valoare avea să crească de douăzeci de ori până la sfârşitul anului. Iar el îi oferea lui Sid o parte din ce avea el, parte care valora două milioane de dolari.

Doamna Trinci s-a încruntat.

Sid trebuia să-l plătească? a întrebat ea, încercând să înţeleagă bine cum stăteau lucrurile. Din nou?

Da.

Două milioane de dolari?

Da, a spus Serena.

Se lupta cu Rishi, care acum strângea o jucărie de pluş care cânta şi cotcodăcea tare.

Ideea era că cele două milioane vor fi valorat în curând douăzeci.

De ce nu i-a dat pur şi simplu Arhaan cele două milioane înapoi? Sau de ce nu s-a oferit să-i investească pentru el?

Exact asta l-am întrebat eu pe Sid.

Sper că Sid nu a...!

Nu, a răspuns Serena, înainte de a încerca să-l liniştească pe Rishi.

În scurta pauză care a urmat, am mieunat. Tare.

O, *si*, *si*!

Doamna Trinci a deschis uşa frigiderului şi s-a aplecat ca să se uite înăuntru.

Sid i-a spus lui Arhaan că nu înţelege ce este şi cum funcţionează criptovaluta, iar el nu a investit niciodată în lucruri pe care nu le înţelege.

Doamna Trinci, oarecum distrasă, a fost de acord.

Dar Arhaan l-a întrebat din nou pe Sid. Următoarea lună. A spus că nu şi-ar face datoria de prieten dacă nu ar insista ca Sid să-i accepte oferta. Mi-aduc aminte după ce Sid a terminat de vorbit cu el la telefon. Arăta abătut – şi ştii, Sid nu se tulbură cu una, cu două.

Doamna Trinci a scos un castron din frigider şi l-a pus pe bufet.

S-a tulburat?

Bănuia că mai era şi altceva în afară de ceea ce spunea Arhaan. Îşi făcea griji că Arhaan s-a întins iar prea mult, numai că, de data asta, era vorba de o afacere mult mai mare, cu oameni puternici din întreaga lume. Asta a fost ultima oară când au vorbit. Două săptămâni mai târziu, Arhaan a murit în urma unui atac de cord. După înmormântare, nu am mai primit veşti de la Binita, deşi Sid a sunat-o de câteva ori ca să-i ofere ajutor. Apoi, din senin, Emily Cartwright îmi spune că Binita locuieşte cu cele trei fiice ale ei într-o dărăpănătură din New Delhi. Aşa cum a prezis Sid, au pierdut totul!

O, vai! s-a plâns doamna Trinci. Pe ele le va vizita Sid?

A fost ieri.

Cu mâncarea pe bufet şi vasul lângă ea, doamna Trinci nu era atentă. Cel puţin, nu la mine. Am mieunat din nou. Chiar atunci, Rishi a început să vorbească pe un ton plângăreţ. A mai trecut ceva timp până când Serena i-a găsit ceva de băut dintr-o geantă pe care o adusese cu ea, în timp ce doamna Trinci a făcut tot posibilul să-i distragă atenţia, cântându-i un cântec în italiană, în timp ce-şi mişca fundul dintr-o parte în alta.

A fost o vizită foarte grea, a continuat Serena când Rishi s-a mai liniştit.

Le era ruşine de casa în care locuiesc?

Asta-i doar o parte, a răspuns Serena. Dar era ceva mult mai rău. Şi foarte personal. Vezi tu, ceea ce niciunul dintre noi nu ştia era că, timp de mai multe săptămâni înainte să moară, Arhaan îl învinovăţea pe Sid pentru ceea ce se petrecea.

Nu! a exclamat îngrozită doamna Trinci.

Îi spusese Binitei că era numai vina lui Sid.

Dar...

Că Sid se retrăsese din cea mai mare afacere a vieţii lui în ultimul moment şi distrusese totul.

Doamna Trinci era şocată.

Şi Binita l-a crezut?

Atunci l-a crezut. Dar cu toate cele care s-au aflat despre Arhaan de la moartea lui, a trebuit să înfrunte nişte adevăruri inconfortabile. Sid a avut ocazia să clarifice lucrurile.

Am mieunat încă o dată, făcându-mă clar auzită. Prinsă în poveste, doamna Trinci nici măcar nu m-a băgat în seamă.

Sid a venit acasă aseară, a spus Serena. Îşi face griji pentru ele. Cele trei fete au călcat pe urmele Binitei, făcând cursuri ca să devină cosmeticiene. Sid a spus că sunt foarte drăguţe, ca mama lor. Binita nu a lucrat niciodată, iar fetele au crezut că nici ele nu vor lucra. Acum se chinuie să supravieţuiască. Cele două surori mai

mici sunt gemene şi au semnat un contract de modelling fals. Aproape că au fost prinse într-o operaţiune cu trafic de persoane.

Mamma mia!

Era clar că nu puteam concura cu povestea captivantă a Serenei sau cu prezenţa lui Rishi. Dacă voiam atenţie, trebuia să fac ceva. Păşind în spatele doamnei Trinci, am făcut ceva ce nu mai făcusem niciodată până atunci. Cel puţin, nu ei. Poate că ea era cel mai mare binefăcător gastronomic al meu din toate timpurile, însă acum nu aveam parte de niciun beneficiu. De aceea, blând, dar ferm, mi-am înfipt colţii în călcâiul ei stâng.

A ţipat, trăgându-şi piciorul.

I-am aruncat cea mai imploratoare privire albastră.

Serena s-a aplecat peste bufet:

Puşlama mică! a chicotit ea.

Doamna Trinci şi-a lăsat piciorul jos şi s-a aplecat ca să mă mângâie pe ceafă.

Iartă-mă, *dolce gatina*, şi-a cerut ea iertare. Nu ţi-am acordat atenţie.

În câteva clipe, a luat vasul de pe bufet în mână, l-a umplut cu o lingură şi l-a pus jos. În curând, lipăiam un delicios gulaş.

Ştiu că Sid pune la cale un plan ca să le ajute. Întotdeauna se gândeşte la strategii. Mereu pune idei cap la cap.

Binita este foarte norocoasă să aibă un prieten ca el. Mulţi oameni ar fi renunţat de mult.

Ea provine dintr-un mediu modest. Părinţii ei erau de modă veche şi naivi. Ea şi fetele au avut încredere în Arhaan. El i-a dezamăgit pe toţi. Unele dintre poveştile pe care mi le-a spus Sid mă cutremurau, a spus Serena.

Te face să te-ntrebi cum pot îndura oamenii în astfel de situaţii. Cum găsesc puterea de a merge mai departe.

Hm, a căzut Serena pe gânduri. Binita şi Sid au vorbit despre asta. Binita i-a spus că nimic din viaţa ei nu era aşa cum sperase. Se simţea neajutorată şi disperată majoritatea timpului. Apoi, Sid a spus că Binitei i-a venit cea mai neaşteptată idee. Când era mult mai tânără, ea şi Shanti erau bune înotătoare la şcoală. Înotul nu era ceva ce i se impusese să facă sau o decizie a părinţilor. Era ceva ce ea alesese. I-a spus lui Sid că singurul lucru care a ajutat-o să nu-şi piardă minţile a fost înotul. Se duce la bazin ca să înoate cel puţin o oră pe zi.

Şi tu înotai când erai mică, îţi aminteşti? a întrebat doamna Trinci.

Desigur. Şi îmi amintesc sentimentul pe care Binita i l-a descris lui Sid, acela de a fi cufundată într-un alt mediu, numai respiraţie şi apă. Sentimentul de a fi în formă.

S-a lăsat liniştea, după care doamna Trinci a spus:

Când faci ceva ce-ţi aduce bucurie în fiecare zi eşti în cu totul alt loc. E atât de important, nu?

Este, mama, a răspuns Serena.

Ca de pildă, să o îmbrăţişezi pe micuţa noastră.

Văzând că mi-am terminat gustarea, doamna Trinci s-a aplecat să mă ia în braţe.

Chiar în acea clipă m-a văzut Rishi. A scos pe loc un ţipăt înfiorător.

O, *merda*!

Doamna Trinci m-a luat din faţa lui, cărându-mă în braţe prin bucătărie, pe hol, sus pe scări spre securitate.

Îmi pare atât de rău, draga mea, a îngânat ea încet cu vocea plină de spaimă. Nu ştiu de ce face aşa.

Nici eu nu ştiu, dragă cititorule. Pe când bărbatul masiv de la securitate i-a anunţat prin staţie pe colegii lui să deschidă uşa suficient cât să treacă un corp blănos, iar eu am intrat, tot ce ştiam era că, de când venise pe lume micul Rishi, cu inexplicabila lui oroare de pisici, viaţa devenise mai complicată.

***

LA CAPĂTUL PATULUI LUI DALAI LAMA, în acea noapte, am avut unul dintre acele vise confuze. În visul meu se făcea că Franc era întins pe covor într-o cameră goală, iar pe pieptul care-i cobora şi urca era mult iubita lui Kyi Kyi. Poate că o fi ea grav bolnavă, dar în timpul acelei cufundări speciale în muzică, sublimă şi simţită reciproc, nu exista altceva decât o senzaţie de legătură profundă şi de pace stăruitoare.

Am visat-o pe Binita cum înota, dar nu într-o piscină, ci în oceanul mare şi albastru, mişcându-şi braţele şi picioarele în ritm constant. Pe pământ, lumea ei se destrăma, însă se putea refugia aici, în apă, cel puţin pentru o vreme. Un loc al vindecării de unde va reveni cu

puterea de care avea nevoie ca să poată înfrunta încă o zi plină cu poveri.

L-am visat pe Christopher, la şevaletul lui, cu furtunul de la tubul de oxigen pe faţă, împrăştiind culoare pe pânzele lui, pensulă după pensulă. Fizic, era prezent, îmbrăcat cu vechiul lui sacou şi în pantalonii lui de catifea pătaţi de vopsea, dar, într-un mod mult mai important şi transcendental, era absorbit într-o altă realitate.

Când m-am trezit dimineaţa devreme ca să meditez alături de Sfinţia Sa, nu mi-era cu nimic mai clar visul pe care îl avusesem, dat fiind faptul că era o intuiţie pe care nu numai că o simţisem, ci şi conform căreia acţionasem.

Într-o viaţă atât de plină de *dukkha* – aşa cum obişnuia deseori să spună Dalai Lama – sau nemulţumire, atât trivială, cât şi profundă, e atât de minunat când putem să găsim o activitate care ne umple de bucurie!

Unde am putea găsi un aşa dar?

Dacă suntem norocoşi, îl regăsim în perioada în care eram mici. Ne-am putea întoarce prin intermediul vreunei întâlniri întâmplătoare într-o lume de aur în care ne-am oferit cu totul, fără reţineri, unor timpuri mai inocente. Unei activităţi pe care să o facem cu inima deschisă, nu pentru vreun câştig material sau pentru vreun avantaj, ci pentru bucuria acelei activităţi.

Deşi poate părea o chestiune fără importanţă, un lucru fără cine ştie ce consecinţe, nu este deloc aşa. Căci, până să devenim meditatori experimentaţi, acestea sunt momentele în care putem găsi cel mai bine starea de nondualitate. Şi numai când ne pierdem întru totul, putem să experimentăm o realitate mai largă şi mai glorioasă.

În următoarele săptămâni aveam să descopăr cum măreţia acelei realităţi poate fi amplificată peste măsură.

***

ŞI AŞA, ÎN URMĂTOAREA DIMINEAŢĂ, când Oliver a sosit roşu la faţă şi transpirat în hainele lui de sport, eu eram acolo ca să-l întâmpin. Gata să-l urmez în baie. Lângă uşa cabinei de duş când a păşit înăuntru. Bucurându-mă de şuvoiul de apă caldă, imediat ce a dat drumul la robinet. Transportată din nou într-un alt timp şi alt loc pe care nu le înţelegeam în totalitate, dar care mă fermecau într-un mod misterios. Nu mai eram Pisica lui Dalai Lama. Nu mai eram nici măcar felină. Doar bucurie pură!

CAPITOLUL CINCI

FUSESE PRIMA DUPĂ-AMIAZĂ după mult timp în care vremea era suficient de calmă şi de uscată pentru ca un asistent nu doar să deschidă ferestrele camerei Sfinţiei Sale, ci şi să le lase aşa, deschise larg. Aerul de munte pătrundea în camerele noastre dimpreună cu lumina blândă de seară. După săptămâni în care ne simţiserăm izolaţi de lumea naturală şi de prezenţa dătătoare de viaţă a munţilor împăduriţi, infuzia de *prana* era încântătoare.

Aşezată pe pervaz, cu lăbuţele sub mine, mă simţeam inundată de mulţumire în timp ce vegheam curtea de dedesubt, unde ritmul circadian familiar îşi continua cursul firesc: umbre prelungi, asfinţit şi, în timp ce cădea întunericul, de-a lungul zidurilor mănăstirii apăreau pătrate de lumină portocalie.

Nu a durat mult să se aprindă luminile din templu, în timp ce călugării păşeau pe pavajul pietruit şi urcau treptele, lăsându-şi sandalele afară şi intrând pe uşile mari şi roşii. Pătrunzând pe porţile Mănăstirii Namgyal, soseau oameni de la McLeod Ganj, cu bagaje azvârlite pe umeri, cu pături acoperindu-le braţele, vorbind cu anticiparea tăcută, dar înfocată care preceda întotdeauna o clasă ţinută de unul dintre cei mai inspiratori maeştri de la Namgyal – Geshe Wangpo.

Unii dintre aceşti discipoli îmi erau prieteni dragi. Sid şi Serena mai în josul străzii. Sam şi Franc de la Himalaya Book Café, dimpreună cu iubita lui Sam, Bronnie. Ludo şi mai mulţi membri ai unui vechi grup de yoga, printre care Merrilee, Ewing şi Suki.

Faruri de maşină au luminat uşor dalele, în timp ce un vechi automobil break alb pătrundea în scuar. În general, singurele vehicule care pătrundeau pe porţile mănăstirii erau cele care îl transportau pe Dalai Lama sau pe oaspeţii săi VIP. Cine putea fi oare?

Am urmărit cum maşina intra în curte şi trecătorii se dădeau în lături, aşa cum se îndrepta direct spre templu. Odată ce a făcut manevre ca să fie cât mai aproape de clădire, s-a oprit. Farurile s-au stins. De pe locul şoferului, a coborât un bărbat în uniformă de infirmier, iar din spate, o asistentă. Înconjurând maşina, au deschis portiera pasagerului dinspre templu şi s-au aplecat înăuntru.

La început, am văzut doar o claie de păr alb şi am auzit un bombănit de disconfort. Dar, când pacientul lor a făcut câţiva paşi de la maşină, am recunoscut haina de tweed şi familiara siluetă încovoiată. Şi mai puţin familiarul tub de oxigen pe care asistenta îl căra pe lângă el, în timp ce doi infirmieri îl ajutau să urce treptele din templu. Evident,

Christopher îi urmase sfatul Sfinţiei Sale. Şi, cum se hotărâse să asiste la învăţăturile lui Geshe Wangpo, în ciuda multelor provocări pe care le aducea, m-am decis să fac şi eu la fel.

Un val de entuziasm însoţea mereu sosirea mea la templul Namgyal. Cei mai mulţi discipoli se dădeau în lături, pentru a-mi permite să intru oriunde doream, unii dintre ei împreunându-şi palmele în dreptul inimii, iar alţii, mai îndrăzneţi sau mai impulsivi, întinzându-se să mă atingă – tot ce poate fi mai apropiat de a atinge tivul robei lui Dalai Lama. Temeritatea!

Locul meu obişnuit din templu, un loc care se prea poate să fi fost contruit special pentru mine, era un raft din spate, care îmi permitea o poziţie avantajoasă de unde să observ evenimentele. Şi totuşi, pătrunzând în templu în acea seară, l-am văzut pe Christopher pe un scaun din rândurile din spate, cu tubul de oxigen la picioare şi un furtun ducând spre nas. Scaunul de lângă el era gol – pentru mine, fireşte.

Christopher privea în faţă contemplativ, când a observat mişcarea din spatele lui şi s-a întors.

Oh, *Gaudeamus Igitur*, Pisicuţa mea iubită! a exclamat el în şoaptă, mângâindu-mă. Nu am crezut că voi cunoaşte pe cineva aici şi tocmai atunci vine *semchen*-ul meu preferat!

M-am aplecat să-l împing uşor cu capul. Şi atunci am observat că pantalonii săi erau pătaţi cu vopsea roşie. Evident, lucrase la sarcina pe care i-o dăduse Sfinţia Sa.

Templul Namgyal pe timp de noapte, cu lămpile sale licăritoare luminând feţele statuetelor Buddha şi cu aromele sale plutitoare, era un sanctuar viu, un loc

deopotrivă de mirare şi pace. Observasem asta de multe ori în trecut şi am văzut-o din nou în seara asta pe chipul lui Christopher. După cum cerea tradiţia, călugării de la Namgyal stăteau pe perne în rândurile cele mai apropiate de tronul de propovăduire, iar persoanele nemonastice pe perne sau în scaune drepte, după cum preferau. Cum momentul sosirii lui Geshe Wangpo se apropia şi ultimii discipoli se furişau pe uşi şi se aşezau rapid, orice conversaţie şoptită s-a oprit. Atmosfera, plină de anticipare, era aşa de tăcută, încât puteai auzi zgomotul diblurilor din josul *thangka*-urilor lovindu-se de pereţi în briza nopţii.

Apoi a venit momentul şi el a intrat, prezenţa lui musculoasă fiind deopotrivă extrem de puternică şi de înduioşătoare. Îndreptându-se spre tron, s-a plecat de trei ori dinaintea buddhaşilor şi apoi a luat loc, privindu-şi audienţa cu acea combinaţie unică de vigoare, de ştrengărie şi de compasiune.

În seara asta, voi vorbi despre procesul morţii, a zis el, după recitarea afirmaţiilor tradiţionale – legământul, *bodhicitta* şi *lam rim*. Buddha a spus odată că cea mai mare meditaţie este contemplarea propriei morţi. Ne-a invitat să ne gândim la asta nu ca la o perspectivă îndepărtată, nu ca la ceva cu care vom avea de-a face cândva, ci ca la un eveniment care se va petrece fără doar şi poate. Poate mult mai curând decât credem. Aşadar, de ce aceasta emfază asupra efemerităţii şi a morţii?

Ca întotdeauna, discipolii săi erau captivaţi de prezenţa sa. Uitându-mă la Christopher, am putut vedea că a fost pe dată captivat, cum Geshe Wangpo vorbea despre realitatea cu care trăia acum. Un subiect pe care mulţi alţi oameni făceau tot posibilul să-l evite.

Când ne imaginăm propria moarte ca o perspectivă iminentă, a continuat Geshe-la, ca ceva sigur şi de neevitat, doar atunci recunoaştem adevărata valoare a vieţii. Preţiozitatea incredibilă a orelor noastre de veghe. Privilegiul uimitor de a fi sănătoşi şi liberi să alegem cum să ne petrecem timpul. Viaţa noastră ca fiinţe umane cu tihnă şi noroc nu trebuie irosită. Este o oportunitate rară şi nepreţuită. Când ştim cu adevărat asta, suntem profund recunoscători pentru tot ceea ce aduce fiecare zi.

Absorbit de învăţături, Christopher dădea convins din cap.

Prioritizăm destul de firesc ce are sens şi ce este important, şi nu ne irosim energia cu lucruri care au valoare trecătoare. De asemenea, învăţăm să nu luăm drept bună şansa de a spune „te iubesc”, sau „te iert”, sau „îmi pare rău”, căci e o şansă pe care s-ar putea să n-o mai avem niciodată. Asta este important.

Geshe Wangpo nu a ridicat vocea, căci nu era nevoie s-o facă, însemnătatea vorbelor sale fiind comunicată prin mai mult decât cuvintele în sine – o senzaţie palpabilă.

Christopher avea *în buzunarul hainei* dovada fizică a ceea ce Geshe-la spunea. Extrem de citita scrisoare pe care o primise de la Caroline, ca răspuns la propriile scuze după decenii de tăcere. Iertarea neaşteptată care îi fusese acordată, doar după ce primise diagnosticul terminal. Şi totuşi, asta îl ajutase să se despovăreze de emoţii nemărturisite, aprinzând flacăra artistică care revenise la viaţă cu o glorie aşa de neaşteptată.

Nu trebuie să fii budist ca să înţelegi aceste lucruri, a spus Geshe-la. Oricine poate vedea valoarea traiului în concordanţă cu acest adevăr. A aprecierii a ceea ce este preţios şi a valorificării la maximum a ceea ce avem. *Şi*

totuşi, există un set suplimentar de motive pentru care meditaţia asupra morţii este importantă pentru noi budiştii tibetani. Pur şi simplu, procesul morţii oferă o oportunitate unică în viaţă. Trebuie să avem încredere, nu în marii guruşi din trecut sau chiar în învăţăturile lor, deşi au aceeaşi viziune. Ci încredere în cei care meditează, capabili să atingă stări de conştiinţă subtilă, pe care noi începătorii n-o putem accesa.

Lui Geshe Wangpo îi plăcea să folosească cuvinte precum „noi începătorii”, deşi era fără doar şi poate mult mai puţin începător decât majoritatea celor din publicul său. Cât despre meditatorii avansaţi la care făcea referire, mi-am reamintit de conversaţia dintre Tenzin şi Oliver pe care o auzisem de pe dulap. Cum yoghinii din Orient aveau echivalentele lor în atleţii Iron Man din Occident. În ambele cazuri, fiinţe obişnuite a căror dedicare faţă de antrenament le-a făcut să atingă realizări care erau extraordinare – mult dincolo de capacităţile majorităţii fiinţelor.

Meditatorii avansaţi ai tradiţiei sunt capabili să facă lucruri pe care noi nu le putem face, a zis Geshe-la. Cei care au atins liniştea statornică – *samatha* –, care-şi pot concentra mintea asupra unui obiect al meditaţiei atât timp cât doresc, fără efort. Aceşti oameni sunt capabili să lucreze cu energiile subtile din trupul nostru, energii care cauzează apariţia fericirii supreme. O consecinţă a acţionării la acest nivel foarte subtil poate fi încetinerea bătăilor inimii, până când acestea se opresc complet. Respiraţia normală este suspendată. Apar opt viziuni, care-şi pun amprenta asupra experienţei morţii. Apropo, acestea sunt viziuni pe care le poţi avea uneori foarte repede, în timp ce adormi, în timp ce conştiinţa ta părăseşte tărâmul raţiunii. Uneori, sunt aceleaşi viziuni şi

sunt o descriere a procesului morţii. E foarte util să devenim familiari cu ele, să ştim la ce să ne aşteptăm. Cel mai util antrenament din viaţa noastră. Pentru că ştim despre oportunitatea care ne aşteaptă când murim, putem să o valorificăm la maximum. Avem o şansă unică de a sfârşi ciclul naşterii, al bolii şi al morţii. În schimb, am putea atinge nirvana, chiar iluminarea însăşi.

Geshe Wangpo a continuat să descrie procesul morţii. Cum, în timp ce trupul încetează să funcţioneze, o persoană simte o senzaţie de greutate şi de afundare, aparenţele devenind înceţoşate, ca un miraj. În a doua etapă, poate apărea o senzaţie de sete, dimpreună cu pierderea treptată a senzaţiei trupeşti. Poate părea ca şi cum a pătruns fum în cameră – atât de evident este lucrul acesta, încât lucrătorii de la ospicii raportează că pacienţii lor întreabă dacă e vreun incendiu prin apropiere. În a treia etapă, corpul îşi pierde căldura, senzaţiile dispar – persoana muribundă nu mai experimentează vederea, sunetele, senzaţiile şi mirosurile. Poate doar senzaţia subtilă a gustului. În a patra etapă, ultima înainte de moartea fizică, chiar şi senzaţia gustului se pierde. Tot ce poate fi perceput este un licăr subtil de forţă a vieţii, precum o lumânare în vânt. Până când şi acesta dispare.

În această fază, a explicat Geshe-la, o persoană este declarată moartă de către doctori. Fără activitate cardiacă, pulmonară şi cerebrală, se presupune că nu mai posedă conştiinţă. Dar din perspectiva budismului tibetan, nu acesta este sfârşitul. În timp ce procesele fizice încetează, conştiinţa subtilă rămâne în corp şi va trece prin cele patru etape de disoluţie, fiecare dintre ele fiind însoţită de o prezenţă interioară în mintea muribundului, culminând cu cea mai importantă experienţă dintre toate.

Mai întâi, o senzaţie de alb, ca lumina lunii. Apoi experienţa roşului radiant, ca un cer strălucind la apus. Urmează o beznă atotconsumatoare, în timpul căreia poate apărea o inconştienţă completă. Dar asta nu este nicicum sfârşitul. Urmează cea mai subtilă şi mai aparte experienţă – o viziune panoramică de claritate şi de pace, genul de *samatha* profundă la care aspirăm în meditaţie.

Chiar dacă aveţi impresia că nu puteţi medita, s-a simţit un fior de entuziasm în vocea sa. Chiar dacă nu vă puteţi concentra prea bine, dacă mintea vă rătăceşte şi credeţi că nu ajungeţi nicăieri. Chiar şi atunci, dacă v-aţi familiarizat oarecum cu acest obiect ales de meditaţie, veţi descoperi că apare destul de natural la sfârşitul procesului morţii. O luminozitate nemărginită, o luciditate vastă. Aceasta este natura de Buddha pe care noi toţi o avem. Lumina din interior. Cunoscută în sanscrită ca *tathagatagarbha.* Este mintea cunoaşterii clare, baza datorită căreia este posibilă iluminarea. Nu este minunat să ştii că zorii ei, cea mai subtilă conştiinţă a noastră, ne aşteaptă atunci când murim?

***

ATMOSFERA DIN TEMPLU avea o energie specială, lucru care se petrecea adesea când un lama inspirator se afla pe tronul de propovăduire. Se simţea deopotrivă o linişte adâncă şi o vibraţie, în timp ce impactul a ceea ce spunea rezona printre discipolii săi.

Ridicându-mi privirea, am văzut cum lui Christopher îi tremura buza de jos şi îi străluceau ochii, în timp ce absorbea învăţăturile lui Geshe-la. Expresia de convingere

de pe chipul lui sugera că învăţătura lui Geshe Wangpo era în total acord cu ceea ce îi era familiar din cartea sa *Mahamudra*.

Deşi întrebarea lui Geshe Wangpo fusese retorică, publicul său era atât de captivat, încât un bărbat, un turist occidental, nu s-a putut abţine să nu ridice braţul şi să întrebe:

Dacă toţi experimentăm lumina clară a minţii când murim, de ce mai trebuie atunci să mai meditǎm?

Tonul nu îi era nepoliticos, ci cât se poate de curios.

A urmat un cor de râsete, înainte ca Geshe Wangpo să răspundă cu o expresie sinceră:

E o întrebare bună. Şi foarte importantă. Atunci când ne antrenăm într-un anume domeniu, observăm lucruri pe care cei care nu sunt antrenaţi nu le observă. Un doctor poate observa simptome de boală la o persoană, simptome pe care cineva fără pregătire medicală nu le poate remarca. O călăuză de la ţară poate detecta imediat semne că în apropiere se află un leu, în timp ce un orăşean habar nu are până când e prea târziu. La fel este şi cu mintea. Fără pregătire, lumina clară a morţii poate apărea şi nu o vom cunoaşte sau recunoaşte drept ceea ce este. O oportunitate extraordinară se iveşte, şi totuşi majoritatea fiinţelor nu au idee ce se întâmplă, darămite ce să facă cu ea.

Geshe Wangpo s-a oprit pentru o vreme, stând aşa pe pernă şi închizând ochii, solicitând atenţia oricui din cameră, subliniind importanţa a ce urma să spună.

Cea mai mare tragedie, a zis el cu voce slabă, dar care reverbera în templu, este atunci când lumina clară a morţii este experimentată nu ca adevărata noastră natură, nu ca

subtila şi nemărginita conştiinţă din care apare totul, ci ca o senzaţie de anihilare personală. Şi totuşi, este cel mai comun răspuns. Ne-am pierdut trupul, ancora noastră în realitatea fizică. Ne-am pierdut percepţiile senzoriale şi activitatea mentală obişnuită cu care suntem atât de familiari. Şi, ca atare, reacţia noastră instinctivă este: „Dar ce *mi* se întâmplă? Unde am plecat? *Vreau* să exist!” Tocmai impulsul acesta, dorinţa aceasta de a ne manifesta într-o modalitate familiară, pe care o credem separată şi independentă, ne propulsează în viaţa viitoare. În loc să ne identificăm cu lumina clară ca fiind adevărata noastră natură, ceea ce şi suntem, noi ne propulsăm în reincarnare, din cauza obiceiului înrădăcinat al minţii noastre egoiste. Acesta – a dat el din cap spre bărbatul care pusese întrebarea – este un motiv important pentru care meditǎm. De a experimenta propria natură de Buddha. De a ne exersa moartea.

Vizitatorul şi-a împreunat mâinile în dreptul inimii şi s-a plecat dinaintea lui Geshe Wangpo.

Întrebarea sa a avut efectul deschiderii unui fluviu de întrebări. Geshe Wangpo fusese mereu adeptul şedinţelor interactive, în locul monologurilor aride, şi acum mai mult de douăsprezece braţe erau ridicate în aer.

Dacă dorinţa de autoexistenţă este ceea ce ne propulsează în viaţa viitoare..., a început Ewing Klipspringer, care, ca mulţi alţii, trebuise să vină la McLeod Ganj să găsească mântuire, atunci de ce unii dintre noi ne-am născut oameni, iar alţii animale etc.?

Din pricina karmei pe care ai acumulat-o în momentul în care cauţi autoexistenţă, a replicat Geshe-la.

Aşadar, dacă trebuie să renaştem, a continuat Ewing, cum putem fi siguri că va fi o karma bună pentru o renaştere pozitivă?

În general, karma apare din acele obiceiuri mentale care sunt cele mai puternice, mai apropiate, mai dese şi mai familiare nouă. Dacă de obicei suntem furioşi, egocentrici şi facem rău altora, asemenea gânduri pot rezulta doar în karma negativă. Şi invers, o minte care este paşnică, blândă şi binevoitoare va produce doar efecte pozitive. Un alt motiv pentru antrenamentul minţii în această viaţă.

Cum ştim când oamenii mor cu adevărat, dacă nu e vorba numai despre activitate cardiacă şi cerebrală? a întrebat o turistă din Europa.

Atât timp cât conştiinţa lor subtilă rămâne, va exista o uşoară căldură acolo, şi-a presat Geshe-la centrul pieptului. În inimă. Când asta se duce, s-a dus şi conştiinţa subtilă.

Asta înseamnă că nu trebuie să mişcăm oamenii imediat după moartea lor?

Doar dacă nu au o experienţă meditativă, a liniştit-o el, sunt şanse ca foarte curând după moartea convenţională, conştiinţa lor subtilă să părăsească trupul.

Nu ca *tukdam*? a sugerat unul dintre călugării occidentali de la Mănăstirea Namgyal.

Tukdam, termenul tibetan pentru „lumină clară”, este ceea ce se întâmplă după descompunerea corpului şi a conştiinţei conceptuale, când cei care meditatează sunt capabili să rămână în lumina clară a morţii. Este o experienţă incredibil de fericită, eliberată de agitaţie. Practicanţii extrem de avansaţi ai meditaţiei sunt capabili să rămână în această stare zile întregi, uneori chiar

săptămâni. În tot acest timp, trupurile lor sunt proaspete şi radiante, ca şi cum doar ar dormi, deşi sunt moarte din perspectivă medicală. Puteţi descoperi multe asemenea exemple, chiar recente. Căutaţi „tukdam”pe Tibet.net.

Din nou s-au ridicat multe mâini în aer de îndată ce Geshe Wangpo a încetat să vorbească. Pentru prima dată, Christopher a fost unul dintre ei. Ignorându-i pe toţi, Geshe Wangpo l-a luat în vizor pe Christopher, gesticulând spre el într-un fel care părea să-i permită să vorbească, dar şi cu o anume privire.

Odată ales, Christopher s-a ridicat în picioare cu o oarecare dificultate, pentru a-l vedea mai bine pe maestru.

Iertaţi-mă dacă nu am acest drept, încă învăţ, a zis el, cu o voce profundă, dar şovăitoare, şi cu accent britanic puternic.

Multe chipuri s-au întors spre vârstnicul cu haină de tweed şi furtunuri de oxigen care porneau din nas.

Numele meu este Christopher Ackland. Dacă am înţeles bine, mintea ne proiectează realitatea proprie. Oricât ne-am dori să experimentăm nirvana sau chiar iluminarea, karma şi iluziile ne pot propulsa să ne naştem ca animale sau, dacă suntem foarte norocoşi, să ne bucurăm de o preţioasă reincarnare ca fiinţă umană.

Geshe-la dădea din cap.

Nu vreau să sune ca insolenţă. Dar dacă nu ne dorim o reincarnare umană?

Din încăpere au izbucnit chicote.

Liniştit, Christopher a continuat cu mai mare încredere.

Am terminat-o cu singurătatea. Cu problemele financiare. Cu speranţe năruite. Ştiu însă şi că nu sunt suficient de pur în inimă şi în minte ca să ating nirvana, cu atât mai mult mintea unui Buddha. Aşa că presupun că întrebarea mea este dacă există o altă opţiune; există doar samsara *sau* nirvana?

După o clipă, a adăugat cu un zâmbet:

Asta este de mare importanţă pentru mine.

Dacă ar fi fost în cadrul unei comunităţi sau la o altă asemenea întâlnire, în timp ce s-a aşezat din nou cu grijă în scaun, nu ar fi stârnit asemenea aplauze frenetice. Nu numai din simpatie, ci pentru că s-a adresat inimii multora dintre cei prezenţi. Pusese direct o întrebare pe care mulţi alţii voiseră s-o adreseze şi o articulase cu o claritate rezonantă. Un val de energie de susţinere s-a revărsat în direcţia lui.

Geshe Wangpo a dat din cap, în timp ce privea în încăpere, conştientizând importanţa întrebării lui Christopher. Compasiunea pe care toţi o aveau faţă de situaţia sa – care avea, în schimb, să devină a noastră.

Ai dreptate că mintea ne proiectează propria realitate. Nirvana şi starea de Buddha nu sunt uşor de obţinut. Ce putem face? a reformulat Geshe Wangpo întrebarea pentru cei care poate nu au auzit-o. O fiinţă luminată, prin mare compasiune, a manifestat un tărâm pur pentru cei care doresc să se elibereze din samsara. Acest ţinut pur este o stare pe care o putem accesa sau proiecta, chiar dacă minţile noastre sunt încă întinate de karma. O stare în care putem stărui până ce ne-am purificat de toată negativitatea şi ne-am perfectat toate virtuţile. Acest ţinut pur este numit Sukhavati, locul fericirii. Şi Buddha al

Luminii şi al Vieţii Infinite care o manifestă în beneficiul nostru este Buddha Amitabha.

La menţionarea acestui nume, ochii lui Christopher s-au umplut de lacrimi. Amitabha! Acelaşi Buddha al cărui portret i-a fost dat drept sarcină de către Sfinţia Sa. Portretul la care lucra deja.

Şi alţii din templu au fost mişcaţi. Cu câteva rânduri mai în faţă, l-am observat pe Sid plecându-şi capul în semn de respect la menţionarea lui Amitabha. Franc a schimbat o privire cu Ludo.

Dacă dorim să cultivăm practica Amitabha ca *yidam*, drept o manifestare a minţii luminate, asta trebuie să se bazeze pe o bună înţelegere a *sunyata,* sau *Mahamudra*.

O carte răscitită pe acest subiect se afla chiar atunci în buzunarul hainei lui Christopher.

Trebuie să-i învăţăm şi mantra. Este drăguţă şi scurtă: *Om Amitabha hrih*.

Geshe-la a recitat în faţa clasei mantra lui Amitabha, repetând de trei ori, după cum o făcuse şi Dalai Lama când îl vizitase Christopher.

Pe baza înţelegerii conceptului de *sunyata* şi prin familiaritatea cu prezenţa şi numele lui Amitabha, în momentul morţii – s-a uitat Geshe Wangpo direct la Christopher –, este posibil să ne eliberăm de samsara şi să ajungem în Sukhavati.

Închizând ochii şi plecându-şi capul, şi-a împreunat mâinile sub bărbie, murmurând ceva uşor în tibetană. Pentru o clipă, toţi din templu s-au concentrat pe ce făcea, înţelegând rostul fără să fie nevoie să fie rostit. Geshe Wangpo îi oferea lui Christopher binecuvântarea.

***

DE OBICEI, DUPĂ CLASELE DE JOI SEARA ale lui Geshe Wangpo, oamenii părăseau templul Namgyal ferm, dar în linişte, călugării întorcându-se la camerele lor, iar vizitatorii străbătând curtea şi ieşind pe poartă.

Şi totuşi, în acea seară, starea de spirit era alta. Oamenii care ieşeau din templu păreau să ezite să plece. Era ca şi cum învăţăturile din acea seară îi captivaseră într-atât, încât nu erau pregătiţi să plece. Un punct de atenţie era Christopher, care ieşea încet din templu ajutat de câţiva discipoli.

Prudentă ca să nu mă împiedic printre picioarele celor din templu, am aşteptat să plece mare parte dintre ei înainte să sar de pe scaunul meu şi să-mi fac drum pe uşile marelui templu. Din vârful scării, am observat un grup de discipoli adunându-se în jurul lui Christopher, recunoscători şi preocupaţi, în timp ce aştepta maşina de la cămin care să-l ducă acasă.

Ce întrebare minunată! îl felicita Merrilee. Aţi întrebat exact ce voiam să ştiu, dar nu am ştiut niciodată cum s-o formulez.

Să-l faci pe Geshe Wangpo să vorbească despre *yidam*-uri e ceva.

Expresia lui Franc comunica urmarea a ceea ce tocmai se întâmplse.

Ştiţi, este de şcoală veche. De obicei, nici măcar nu menţionează tantra Kriya.

Nu l-am auzit niciodată pomenind de Sukhavati, asta o face doar faţă de discipolii pe care îi cunoaşte bine, a confirmat Serena.

În centrul grupului, în ciuda hainei sale ponosite, a tubului de oxigen şi a dependenţei de baston, Christopher avea ceva magnetic.

Eu... eu trebuie să mărturisesc că în această clipă mă simt ca un prost afurisit.

Vocea lui groasă stârnea atenţia celorlalţi.

În ultimii opt ani am locuit aproape, s-a întors el în direcţia căminului. În mare parte, rezonabil de sănătos. Nu am mai participat la nicio clasă până în seara asta. Şi a fost... o revelaţie! Mă întreb cum mi-ar fi fost calea dacă aş fi făcut-o mai devreme.

S-a făcut o pauză înainte ca Sid să spună pe tonul său calm, dar elevat:

Dar aţi ajuns într-o stare evoluată din punct de vedere spiritual, după cum spun prietenii noştri, a gesticulat el spre grup. V-aţi conectat cu Geshe Wangpo într-un mod excepţional.

Privindu-l pe Sid, pe chipul lui Chrstopher se citea emoţia. Părea gata să spună ceva, dar, deschizând gura, s-a aplecat în faţă şi a început să tuşească rău, abia respirând. Discipolii s-au strâns în jurul lui, printre care şi o asistentă, în timp ce trupul îi era zguduit de spasme violente. Îl sprijineau, când au apărut faruri pe poarta mănăstirii. Maşina care trebuia să îl ducă acasă s-a îndreptat cu grijă spre grup.

Când s-a oprit, Christopher era din nou în picioare, cu respiraţia încă greoaie, dar revenind la normal. Un

infirmier de la cămin a deschis portiera din spate şi s-a apropiat de el.

Înainte să plecaţi..., l-a privit iar Sid pe Christopher. Eu şi soţia mea suntem mari admiratori ai tabloului pe care i l-aţi oferit Sfinţiei Sale.

Zori primordiali, a zis Serena. L-a pus în camera de recepţie, spre bucuria tuturor oaspeţilor.

Cu adevărat? era uimit Christopher.

Sid a încuviinţat.

Ne întrebam dacă aveţi cumva lucrări de vânzare.

Am un atelier cu tablouri, a răspuns Christopher pe un ton care sugera că nu-i trecuse prin minte să le vândă.

Am putea să venim în vizită? a întrebat Serena.

Christopher s-a lăsat condus de infirmier spre maşină, aşezându-se pe bancheta din spate în aşa fel încât furtunul spre tubul de oxigen să rămână conectat.

Ar fi bine s-o faceţi curând, şi-a ridicat el privirea din maşină.

Mâine după-amiază? a întrebat Sid.

Pot veni şi eu? a zis şi Franc.

Mi-ar plăcea să vă văd munca! era entuziasmată Merrilee.

S-au alăturat şi alţii corului de voci.

Dumnezeule! radia de bucurie Christopher. E destul ca pentru un vernisaj! Dar va trebui să vă aduceţi şampania şi antreurile.

***

ÎN URMĂTOAREA DUPĂ-AMIAZĂ am străbătut grădina de la cămin şi l-am găsit pe Christopher cu un baston în mâna stângă şi cu o pensulă în cea dreaptă. Lucrând la o pânză foarte mare, pe fundalul unei muzici baroce, era transportat într-o stare extatică. S-a uitat scurt în timp ce săream pe un scaun, dar apoi şi-a concentrat toată atenţia asupra muncii sale. Nu existau vreo bufniţă sau vreo pisicuţă, nicio aluzie literară, niciun gest de mângâiere. Christopher era total absorbit.

Lăsându-se greoi în baston şi aplicând tuşe măsurate pe pânză, expresia lui era de o intensitate contemplativă. Urmărindu-l îndeaproape, aşa cum facem noi pisicile, i-am văzut buzele mişcându-se uşor şi constant. Alimentat cu oxigen din tubul de pe podea, după cum se obişnuise, deşi respiraţia îi era greoaie – uneori părea în pragul unui acces de tuse –, era atât de concentrat, încât ţinea departe de el orice întrerupere. Şi după ce l-am privit îndelung, am priceput ce îi rosteau buzele: Om Amitabha hrih.

Aplica vopsea roşie cu pensula. Multă, de pe o paletă de alături. Din poziţia în care mă aflam, nu puteam vedea pictura, dar îl puteam vedea pe el. Şi amintindu-mi de vizita sa la Dalai Lama, m-am gândit că mărturisirea sa că nu putea medita era ciudată pentru că, în realitate, concentrarea sa absolută era excepţională. Se simţea profundă, fără să fie forţată. Apărând nu prin puterea voinţei, ci foarte natural, ca şi cum ar fi practicat-o mult. Făcuse asta iar şi iar în întreaga lui viaţă. Era cea de-a doua lui natură.

Nu ştiu cât timp am stat să-l observ. Conştientă de schimbările de ritm, ca o melodie urmată de o alta. Absorbind mirosul de vopsea de ulei, înţepător şi terestru. Privindu-l pe artist în starea sa de fascinaţie sublimă. La cel puţin o oră după ce am ajuns, am simţit o prezenţă la uşa din spatele meu. Întorcându-mi capul, am văzut că aveam un oaspete – Sid.

Un minut sau două mai târziu, Christopher a observat figura din uşă, Sid fiind mult prea politicos pentru a întrerupe pe cineva aşa de implicat în ceea ce face. Lăsându-şi pensula pe paletă, Christopher s-a întors spre Sid şi a încercat să salute. Dar trupul nu i-a permis. Tuşind doar o dată în tot acel răstimp, de îndată ce a deschis gura, întocmai ca noaptea trecută, a izbucnit în cea mai violentă convulsie, chircindu-se şi încercând să respire.

Sid s-a şi dus lângă el, ţinându-l să nu cadă. În câteva clipe, Serena a apărut şi ea, ridicând tubul de oxigen care căzuse pe jos şi reataşându-l. Franc, Sam, Bronnie, Ewing şi Merrilee stăteau în prag, ţinând coşuri şi plase – evident, aşteptaseră în urma lui Sid.

În cele din urmă, după ce criza s-a încheiat, Sid l-a dus pe Christopher spre scaun ca să se poată odihni. Serena i-a turnat un pahar de apă, pe care l-a acceptat recunoscător.

Nu am vrut să..., a început Serena, cu mâna pe umărul lui Christopher.

Nu, nu, nu, scutura Christopher din cap. Emfizemul e de vină, a zis el, respirând greu de la efort.

Şi Sid, şi Serena s-au uitat în jur şi m-au văzut în obişnuitul meu scaun de răchită.

Rinpoche! m-a salutat Serena.

O ştii şi pe ea? a întrebat Christopher.

Este o prietenă apropiată a familiei, a zâmbit Serena. Mama o numeşte Cea Mai Frumoasă Fiinţă Care A Existat Vreodată.

Aşa şi este.

Uitându-se la mine, ochii lui Christopher străluceau. Apoi i-a observat pe ceilalţi în prag.

Aţi venit cu toţii?

Era surprins, dar încântat.

Mă tem că nu sunt într-o dispoziţie prea bună.

Ne-am adus propria sursă de bună dispoziţie, a arătat Merrilee o sticlă de şampanie.

Ştim să petrecem! a proclamat Ewing.

Dumnezeule! Mai bine aţi intra repede, a zâmbit Christopher. Nu trebuie să afle conducerea căminului. O să creadă că am deschis un club de noapte!

Curând, micul grup intra în încăpere, deschidea şampania, turna în pahare, scotea capacele tăvilor cu gustări şi se serveau unii pe alţii.

E chiar un vernisaj veritabil!

Christopher a trebuit să fie convins de Merrilee să accepte un pahar de şampanie. Cu ochi strălucitori, le-a spus:

Ştiţi, eram chiar sigur că acele zile nu aveau să se mai întoarcă niciodată.

Cred că e grozav să fii pictor, se holba Bronnie la toate pânzele aranjate la perete. Cum este să creaţi aşa ceva? a făcut ea semn în jur.

Christopher a chicotit.

Ştii, draga mea, oricine este pictor, numai că majoritatea oamenilor nu îşi dau seama de asta. Pictăm întreaga lume cu gândurile noastre.

Aţi vorbit ca un adevărat yoghin, a zis Franc.

Dar e adevărat, nu? a răspuns Christopher. Aplicăm tuşe de culoare unei persoane sau unui obiect, fără să ne dăm măcar seama de asta. O facem inconştient şi tot timpul faţă de orice şi faţă de oricine, aşa că întreaga noastră experienţă a realităţii este ca o pictură, o creaţie a propriei minţi.

Întâlnind privirea lui Bronnie, a repetat:

Suntem toţi pictori!

Le-a spus că se puteau uita la orice pictură, cu excepţia celei de pe şevalet, pentru că nu era terminată. Sam, Bronnie, Ewing şi Merrilee se uitau curând la picturile aranjate la perete, în sensul acelor de ceasornic. Serena mută cu discreţie şevaletul cu lucrarea curentă a lui Christopher ca să fie cu faţa la perete. Sid a păşit spre masa înaltă unde se afla tripticul. Precum Marianne Ponter, am observat eu, s-a uitat invers la tablouri. Şi totuşi, spre deosebire de ea, s-a dus imediat spre cealaltă latură a mesei şi s-a uitat la cele trei tablouri. Părea total vrăjit. Christopher, am observat, îl urmărea îndeaproape.

Sid s-a întors, privindu-l profund.

Le-aţi... dat vreun nume?

Christopher a dat din cap.

Umbre albastre.

Sid a continuat să se uite la ele cu atenţie.

Remarcabil!

I-a făcut semn Serenei, care i s-a alăturat şi era la fel de captivată.

Sunt de vânzare?

Christopher a ridicat din umeri.

Presupun că ar putea fi.

Aş vrea să vă fac o ofertă, a zis Sid. Una onorabilă. Aţi accepta 200 000 de rupii?

Sfinte! a exclamat Christopher. Eşti foarte sigur? Adică este o ofertă foarte decentă pentru un bătrân ca mine.

Mi-am făcut temele, a încuviinţat Sid. Expoziţia de Vară a Academiei Regale. Vânzări la Fillingdon. Colecţiile Skea şi Sommers-Cox. După părerea mea, aşa needucată cum este, această operă nu este doar echivalentă, ci depăşeşte expresia dumneavoastră anterioară.

Ai fost ocupat, a chicotit Christopher, cu o respiraţie şuierătoare care ameninţa să ia amploare, dar, din fericire, nu a fost cazul. Ca din întâmplare, asta e şi părerea mea.

Ştiu exact unde se potrivesc, s-a întors Sid spre Serena. Ştii peretele de lângă uşa biroului meu? Lumina este perfectă!

Ea a dat cu putere din cap.

Deci, ne-am înţeles? a întrebat Sid.

Când Christopher a consimţit, cei doi bărbaţi şi-au strâns călduros mâinile.

Apoi a venit rândul lui Franc să facă o ofertă – un tablou mai mic cu rododendroni pentru peretele de lângă bufetul nou de cafea de la Himalaya Book Café.

Va fi prima noastră piesă de artă matură! s-a entuziasmat el.

Un Christopher Ackland original! a încuviinţat Serena.

Franc a oferit 100 000 de rupii, dar Sid l-a sfătuit pe Christopher să nu accepte mai puţin de 150 000.

Un târg chiar şi acum!

Christopher a privit spre vraful de plicuri maronii aşezat pe raftul îngust de lângă ceainic.

Vreţi să-mi daţi unul dintre ele? a făcut el semn spre ele. Pe cel de sus.

Serena a făcut întocmai şi lui Christopher i-a luat ceva timp să îl deschidă, scoţând declaraţia din interior şi privind la ultimul rând.

Presupun că aţi putea ridica la 120 000? l-a întrebat pe Franc, cu un licăr în privire.

Fireşte, a încuviinţat Franc.

Suma de 320 000 are o semnificaţie aparte pentru mine, a scuturat el declaraţia, înainte de a i-o înmâna cu plicul Serenei.

Merrilee se plimba printre ei cu şampania, iar Ewing cu antreurile. Sam şi Bronnie l-au întrebat pe Christopher despre un mic tablou cu un cedru în mijlocul unei grădini –

o scenă pe care toţi am recunoscut-o din împrejurimile căminului.

Într-o zi, mă aştept să ne întoarcem în Statele Unite, a zis Bronnie. Nu mă pot gândi la un alt reminder mai frumos al şederii noastre aici la McLeod Ganj.

Christopher a stăruit o clipă cu privirea asupra mâinii lui Bronnie.

Sunteţi logodiţi?

Ei au încuviinţat.

Aţi stabilit data?

La primăvară! radia Bronnie.

Christopher a dat din cap.

Atunci, fie ca acesta să fie un cadou de nuntă pentru voi.

Cuplul era uimit.

Nu putem să-l acceptăm pur şi simplu! a exclamat Bronnie.

De ce nu? Cedrul şi banca de sub el au fost una dintre priveliştile mele preferate în ultimii ani. Mi-ar plăcea ca acest tablou să ajungă în casa cuiva care preţuieşte grădina aşa cum o fac eu.

O, noi o facem! i-a spus Sam.

E un loc special şi pentru noi, străluceau ochii lui Bronnie.

Păi şi atunci aţi refuza dorinţa unui muribund? îi privea Christopher cu bunăvoinţă.

***

DUPĂ CE S-AU BUCURAT DE TOATE PICTURILE, au întrebat despre portretul uimitor al lui Caroline şi au admirat noile achiziţii ale lui Sid şi Franc, s-au aşezat pe covor în faţa lui Christopher, sorbind şampanie şi servindu-se cu antreuri.

Ştiţi, le-a spus Christopher oarecum fără suflare, când discuţiile se mai potoliseră, nu aveţi idee ce aţi făcut pentru mine.

Se uita mai ales la Sid şi Franc.

Nu am deloc bani. Singurul motiv pentru care mi se permite să stau aici este că Marianne Ponter a convins conducerea căminului că sunt o cauză caritabilă. La fiecare două săptămâni, vine o nouă înştiinţare, a gesticulat el spre plicurile maronii. Potrivit celei mai recente, le datorez îngrijitorilor mei aceeaşi sumă pe care voi, domnilor, aţi agreat să mi-o oferiţi. Aşadar, pot să mă achit de obligaţiile mele financiare.

S-a oprit o clipă, cu o expresie de uşurare.

Asta este... ceva ce nu mai sperasem să fac. Nu mă deranjează un mormânt sărăcăcios, a cugetat el. Dar nu am vrut niciodată să las căminul lefter.

Sid şi Franc s-au grăbit să-l asigure cât de mult îi preţuiau munca. Conversaţia s-a concentrat apoi asupra expoziţiei celorlalte tablouri ale sale – poate la Himalaya Book Café?

Dar Christopher i-a oprit.

Foarte drăguţ din partea voastră, dar serios, mă apropii de sfârşitul vieţii. Mai am doar un lucru de făcut, a arătat el spre pictura întoarsă spre perete. Apoi, gata.

Toată lumea s-a uitat la el, uimită de candoarea de neclintit cu care spusese asta. Dimpreună cu mulţumirea curioasă din tonul său. Am luat tăcerea care a urmat drept o aluzie. Ridicându-mă de pe scaunul de răchită, am parcurs distanţa scurtă până la el şi m-am urcat în poala lui, rotindu-mă pe ţesătura de velur împroşcată cu stropi de vopsea, şi m-am aşezat. I-am simţit mâna pe ceafă, atingerea uşor tremurătoare cu care mă obişnuisem în ultimele săptămâni. Am tors protectoare.

Pictura dumneavoastră, a zis Franc, privind spatele şevaletului. Ne puteţi spune ce reprezintă?

Ultima mea operă, a zâmbit Christopher, este o însărcinare. De fapt, subiectul minunatelor învăţături ale lui Geshe Wangpo de seara trecută.

– Un subiect Dharma? a sugerat Serena.

Christopher a zâmbit enigmatic.

Procesul morţii? a întrebat Sam.

Ne-ar plăcea s-o vedem! s-a arătat entuziasmată Bronnie.

Draga mea, a privit-o el cu blândeţe. Nu e terminată. Nu arăt niciodată opera mea până nu e finalizată.

În ce stadiu este? şi-a etalat Sid abilităţile de negociator.

Expresia lui Christopher s-a îmblânzit.

E aproape gata, a mărturisit el.

Ar fi o onoare grozavă, şi-a împreunat Franc mâinile în dreptul inimii.

Se uitau toţi la el imploratori.

Christopher le-a privit rând pe rând chipurile şi a oftat.

– Păi, a zis el după o vreme, presupun că e aproape gata. Aşa cum sunt şi eu, i-a făcut gest Serenei să întoarcă pânza.

Din poala lui, i-am privit pe oaspeţii săi, şi nu pictura, în timp ce Serena rotea şevaletul. Mi-am dat seama de clipa în care au văzut pictura, nu numai pentru că expresia de pe chipul lor era una de uimire exaltată, ci şi pentru că întreaga atmosferă se schimbase. Se simţea ceva energetic care marca de altfel sosirea lui Dalai Lama în orice încăpere intra. Încărcătura viscerală era resimţită ca o senzaţie fizică de către cei care se găseau în prezenţa purităţii şi a bunăvoinţei nemărginite.

M-am întors să mă uit la viziunea care îi transfigurase pe toţi. Era Buddha Amitabha – dar nu cum era înfăţişat în *thangka*-urile tradiţionale, aşezat pe un lotus multicolor în mijlocul ţinutului său pur. Pânza lui Christopher era dedicată chipului şi bustului lui Amitabha, trupul său vibrant de culoare roşie apărând într-o lumină electrizantă beatifică. Imaginea avea o putere dramatică, de parcă Amitabha era chiar acolo. Christopher îi redase calităţile de lumină şi de iubire infinită cu un caracter imediat fascinant.

Ochii lui Sid erau plini de lacrimi. Serena îşi ţinea mâna la gură, iar Franc îşi dusese instinctiv mâinile împreunate spre inimă în semn de devoţiune.

Extraordinar, a vorbit el primul.

Nu am mai văzut aşa ceva, a încuviinţat Serena, emoţionată.

Sid s-a întors spre Christopher, plecându-şi capul înainte de a spune:

Este cea mai spectaculoasă viziune a lui Amitabha, a zis el plin de emoţie. Pot să vă întreb cine este persoana norocoasă care v-a însărcinat cu această lucrare? Şi cum de aţi ajuns să pictaţi aşa ceva?

Christopher, oarecum copleşit de reacţia vizibilă a audienţei sale, s-a gândit o clipă înainte de a spune:

Lăsaţi-mă să vă explic. Vedeţi, ultimele luni au fost chiar extraordinare. Începând cu diagnosticul meu terminal.

În propoziţii scurte, printre respiraţii greoaie, le-a spus ceea ce îl auzisem spunându-i şi lui Marianne Ponter. Cum se reapucase de pictură, pentru bucuria pe care i-o aducea. Cum, la impulsul pe care mi-l atribuia mie, îi donase tabloul *Zori primordiali* Sfinţiei Sale.

Motivul acestei întruniri minunate este al întâlnirii noastre de seara trecută prin intermediul lui Geshe Wangpo. Am venit acolo pentru că Dalai Lama mi-a spus s-o fac. Şi singurul motiv pentru care am vorbit cu Sfinţia Sa a fost micuţa asta.

În timp ce continua să mă mângâie, am tors cu o bucurie apreciativă.

Aşa că se poate spune că Buddha Amitabha s-a manifestat prin influenţa Pisicii lui Dalai Lama.

O fiinţă a cărei influenţă nu trebuie niciodată subestimată, a vorbit Serena cu şoapte de aprobare şi zâmbet în voce.

Ce daruri extraordinare aţi creat pentru Sfinţia Sa, a observat Sid.

Darurile pe care mi le-a oferit Sfinţia Sa sunt mult mai mari, a replicat Christopher.

În tăcerea care a urmat, era evident că grupul voia ca el să explice mai mult.

Nu am crezut niciodată că aş putea medita, a dat el din cap. Pentru multă vreme, am ştiut teoria. Înţelegeam oarecum concepte precum realitatea sublimă a *Mahamudrei*. Dar am crezut în mod greşit că nu pot întrupa o asemenea înţelepciune, pentru că nu eram în stare să meditez pe o pernă. Ceea ce m-a făcut Sfinţia Sa să realizez este că, atunci când pictez, sunt complet absorbit de obiectul muncii mele. Concentrarea mea este totală. De aceea mi-a dat sarcina să mă cufund într-un obiect cu cea mai mare valoare şi putere.

Christopher a gesticulat spre tabloul din spatele lui.

În timp ce pictam, toate s-au contopit, a zis el, cu emoţie în glas. Înţelegerea şi munca în sine. Pentru prima dată, am ajuns să realizez că viaţa mea nu a fost chiar o şansă irosită aşa cum am crezut până de curând. Chiar şi anii în care n-am făcut nimic au servit unui scop.

A dat convins din cap, în timp ce se uita rând pe rând la chipurile mirate.

Şi mai ales am ajuns să nu-mi mai fie teamă de moarte. Căci ce moare cu adevărat? Nu e nimic de care să mă tem – şi nici voi nu trebuie să vă temeţi de moarte. Sfârşim de pictat o realitate. Şi începem s-o zugrăvim pe următoarea. Ştiţi, nu am crezut că voi simţi vreodată asta, dar în cel mai ciudat mod, chiar sunt nerăbdător să văd ce urmează.

CAPITOLUL ŞASE

ZILELE PLOIOASE ERAU TOT MAI PUŢINE. Straturile groase de ceaţă au dispărut şi ele, iar când mai apăreau dimineaţa devreme, arătau diafane ca valurile de tămâie. De pe pervazul meu de la primul etaj, am observat cum trecea sezonul musonic şi începea una dintre perioadele mele preferate din an.

Toamna în Himalaya este o perioadă de desfătare – zile călduroase, vibraţii luxuriante şi culori strălucitoare oriunde priveşti. După ploi, plantele se dezvoltă cu exuberanţă, înflorind din abundenţă. Păsările cântă şi zboară prin aerul proaspăt de pin, plin de parfumul miilor de flori. Cerul de toamnă, o boltă clară, dezvăluie vârfurile îngheţate ale munţilor în toată transcendenţa lor sublimă. Deşi au fost acolo tot timpul, ascunşi privirilor, când norii trec şi nu-i mai învăluie, păzitorii noştri par întotdeauna mai aproape decât ne amintim.

În astfel de zile, fiecare fibră din corpul unei pisici îi transmite să se aventureze afară. Să exploreze. Să se bucure de minunile nedescoperite care o aşteaptă afară, după luni de stat înăuntru.

Se pare că şi oamenii simt la fel.

Într-o după-amiază, am fost ademenită de un parfum atrăgător care venea din grădina vecină. Era un miros vag de iarba-mâţei. Când am ajuns acolo, am fost surprinsă să o văd pe Bronnie Wellensky întinzând o pătură sub un cedru. Avea un coş de răchită plin cu mâncare şi cu băutură.

O ştiam pe prietena lui Sam de ani de zile. Îi văzusem pe amândoi împreună de când Bronnie venise la Himalaya

Book Café ca să pună un pliant pe panoul de informaţii, căutând voluntari dornici să ţină cursuri de calculator pentru copii. Sam, noul manager agitat al librăriei, nu-i putuse rezista vioaiei canadience de douăzeci şi ceva de ani, care aproape că-i ceruse să îşi ofere serviciile de profesor.

De atunci, relaţia dintre ei progresase, iar conduita plină de încredere a lui Bronnie îl ademenise pe Sam să iasă din carapacea lui. Cei doi se mutaseră într-un apartament deasupra apartamentului în care locuia doamna Williams, o femeie în vârstă care păruse o vecină de coşmar. Alături de ceilalţi clienţi fideli ai cafenelei, fusesem implicată în povestea care a urmat.

Bună, Rinpoche! m-a salutat Bronnie, pocnind din degete aşa cum o fac persoanele mai familiarizate cu căţeii.

Era genul de gest care poate că ar fi adus supărare în rândul felinelor, însă ştiam că Bronnie avea o inimă bună. Mai mult de-atât, în momentul în care m-am apropiat de ea, am simţit că ceva era schimbat la ea.

Curioasă, m-am îndreptat spre ea, mirosind-o cu o recunoaştere intuitivă, în timp ce am lăsat-o să mă scarpine pe gât. Apoi m-am dus în acel loc în care iarba-mâţei crescuse bogată.

Bronnie aranja pătura şi scotea câteva lucruri din coş. Era prima oară când o văzusem pregătind un picnic, însă o după-amiază ca asta nici că putea fi mai plăcută de-atât, magia zilei contrastând puternic cu vremea mohorâtă din săptămânile trecute.

Nu a durat mult până să vină Sam, care s-a aruncat pe pătură, lângă ea, şi i-a dat un sărut tandru.

Nu-i aşa că e minunat? a întrebat ea arătând cu braţele deschise spre cer.

Perfect! a spus Sam, care stătea întins, cu capul direct pe pătură, privind printre ramurile cedrului. Nu ştiam că îţi plac picnicurile.

Era o tradiţie în familia mea. Dar acesta este primul picnic în India. O ocazie specială pentru o zi specială.

Îl privea deschis. Părul ei negru, deseori ciufulit fiindcă era mereu grăbită, era acum pieptănat încadrându-i frumos chipul. După cum observasem deja, se rujase, îşi conturase uşor ochii, iar în loc de blugi, purta o rochie drăguţă.

Sam continuă să privească copacul.

Chiar *este* o zi specială, a spus el. Şi toată lumea vrea să fie afară, chiar şi la cafenea. Se numeşte biofilie. Este iubirea instinctivă pentru alte fiinţe vii – pentru natură, pentru animale, pentru plante.

Îhî.

Bronnie ştia că Sam era Sam. Pregătit imediat să explice minunăţiile zilei, era în lumea minţii lui, extrăgând informaţii relevante.

Psihologul Eric Fromm a inventat acest termen, dar desigur că tendinţa înnăscută de a ne conecta cu natura a existat dintotdeauna în noi. Aristotel credea că mersul în aer liber limpezeşte mintea – *solvitur ambulando*. Unele dintre minţile strălucite – Sf. Augustin, Einstein, Darwin şi Tesla – credeau acelaşi lucru. Nu mulţi oameni ştiu, însă Beethoven obişnuia chiar să îmbrăţişeze un copac din grădina lui. El a fost primul care a îmbrăţişat copacii.

Serios? s-a mirat Bronnie, care scotea farfuriile din coşul de răchită şi le punea pe pătură.

Ştiai că în Japonia şi Coreea de Sud există chiar o politică ce ţine de sănătatea publică ce recomandă să se crească păduri în afara oraşelor mari şi să se încurajeze oamenii să-şi petreacă timp în ele? Se cheamă *shinrin-yoku*. Expunere la păduri. Numărul celulelor albe creşte atunci când ne petrecem timp sub copaci şi respirăm compuşii organici antimicrobieni pe care ei îi emit.

Nu ştiam.

Mulţi oameni sunt surprinşi, a spus Sam. Nu-şi dau seama că ne schimbăm fizic atunci când suntem în natură. Scade nivelul de cortizol. Scade tensiunea arterială. Se întăreşte sistemul imunitar. S-a demonstrat că te vindeci mai repede dacă te afli într-un spital care are o fereastră care dă spre o grădină.

Da?

Iar acestea sunt doar câteva din efectele pozitive asupra corpului. S-au făcut teste care arată că, dacă ne petrecem timpul în natură, creativitatea noastră se îmbunătăţeşte.

Da?

Şi capacitatea de a ne concentra.

Mă întreb ce-ar zice despre asta, a cugetat ea, deschizând capacul unei cutii şi scoţând două porţii generoase de plăcintă cu brânză feta şi cu brânză de capră, pe care le-a pus alături de celelalte bunătăţi aranjate pe pătură.

E foarte interesant, a răspuns Sam. Se selectează un grup de oameni şi li se cere să se plimbe prin centru o oră. Un alt grup de oameni se plimbă printr-o zonă rurală. După aceea, toate persoanele primesc acelaşi articol de citit, care conţine diferite greşeli – de scriere, de gramatică. Ambele grupuri trebuie să încercuiască greşelile. Oamenii care se plimbă pe câmp depistează mult mai bine greşelile. Teoria susţine că minţile lor sunt mai puţin ocupate. Există mai puţină poluare a gândurilor. Au o claritate mentală mai bună, ceea ce-i ajută să se concentreze mai bine.

Ei bine, a spus Bronnie zâmbind. Acum ar fi timpul ca *tu* să te concentrezi.

O. La ce? a întrebat Sam.

Aici şi acum. La momentul prezent. Asupra mea!

Nu-i stătea în fire lui Bronnie să atragă atenţia asupra ei deliberat. Întins pe pătură, Sam s-a întors şi a observat-o cu adevărat pentru prima dată de când sosise.

Arăţi minunat, iubito, a spus el.

Mulţumesc.

Uitându-se la mâncarea şi la băuturile întinse pe pătură, a absorbit totul cu privirea.

Iar asta este plăcinta mea preferată.

Ştiu.

Te-ai dus până la prăvălia lui Jean Claude?

Da, a zâmbit ea fericită. Pentru tine.

S-a ridicat şi a sărutat-o, mângâind-o pe obraz.

Ce frumos!

Pentru o vreme, a privit zâmbetul ei luminos şi prezenţa ei strălucitoare, dându-şi seama că se petrece ceva, dar neînţelegând despre ce era vorba.

Ce? a întrebat el după un moment, în timp ce privirea ei strălucitoare era la fel de radioasă.

Cum adică, ce? a întrebat la rândul ei.

Despre ce e vorba?

Trebuie să afli, a răspuns ea jucăuş.

În regulă.

S-a uitat în coş şi a văzut o sticlă de vin.

Ai cumpărat pahare noi?

De picnic.

Vrei să bei ceva? a întrebat el.

Nişte suc de mere.

Nu vin?

Mai bine nu, a spus ea.

Apoi, după o pauză:

În starea mea.

Paharele astea sunt minunate! s-a entuziasmat Sam în timp ce a luat unul şi l-a ţinut de picior. Perfect proporţionate şi mult mai sigure.

Au mâncat, iar Bronnie a continuat să arunce câte o aluzie, fără însă ca Sam să-şi dea seama despre ce vorbea. Pentru o persoană atât de inteligentă, putea fi extrem de

greu de cap. Dar ştia suficient cât să-şi dea seama că-i scăpa ceva.

Când Bronnie s-a întins pe pătură în căldura după-amiezii idilice, m-am ridicat din patul de iarba-mâţei şi am traversat iarba. Dacă aveam noroc, mai rămâneau ceva resturi din plăcinta cu brânză pe farfuria ei.

Sam a observat prezenţa mea, iar Bronnie i-a explicat că deja ne văzuserăm.

După mult adulmecat, am găsit un pic de brânză, pe care am mâncat-o cu nespusă plăcere.

Sam era întins în căldura după-amiezei târzii, după ce îşi terminase primul fel şi băuse cam jumătate din paharul de vin. Arăta binevoitor şi nedumerit. M-am gândit că poate îl puteam ajuta să devină conştient de ceea ce-mi spuneau instinctele. Urcându-mă pe Bronnie, am făcut cercuri pe stomacul ei, aşa cum facem noi, pisicile, atunci când ne pregătim să ne aşezăm.

Ia uită-te la asta! a exclamat Sam, zâmbind larg. Lui Rinpoche îi place mult să stea în poală. A stat vreodată la tine?

Niciodată, a răspuns Bronnie cu ochi strălucitori. Până azi.

Pentru că Sam nu se prindea, am început să-i frământ stomacul cu gheruţele cu mişcări foarte încete. Când nici această pantomimă nu a reuşit să-i smulgă o reacţie lui Sam, mi-am aplecat capul de parcă de asta era nevoie ca să se observe schimbarea din ea.

Sam a privit mult timp, creierul lui înregistrând fără îndoială reacţia organului meu vomeronazal, bănuind că analizam cu atenţie vreo schimbare – chimică, hormonală,

poate – şi făceam legătura cu alte informaţii. Comentariul „zi specială”. Bronnie refuzând să bea vin. O aluzie la roz sau albastru. Într-un târziu, cu respiraţia oarecum tăiată, a întrebat:

Eşti... însărcinată?

În sfârşit! a spus ea exuberantă, ridicându-şi braţele deasupra capului.

Lui Sam nu-i venea să creadă.

Noi suntem însărcinaţi! l-a corectat ea.

S-a aplecat să o sărute, moment în care m-am dat jos din poala ei.

Nu pot să cred...!

Ştiu, a spus ea, ţinându-l la pieptul ei. Ei bine – am tot încercat.

Am crezut că o să dureze mai mult!

Era încântat peste măsură.

Unii oameni...

Am fost norocoşi. *Suntem* norocoşi!

Mai norocoşi decât mi-aş fi putut imagina vreodată, a spus el, sprijinindu-se într-un cot şi uitându-se la ea cuprins de uimire.

***

CÂTEVA MINUTE MAI TÂRZIU, în timp ce Bronnie şi Sam se bucurau de vestea minunată, a apărut o figură

cunoscută. Era Serena, în hainele ei de yoga, cu părul negru prins în coadă. Natalia şi Ricardo erau şi ei îmbrăcaţi în haine de yoga.

Când i-a zărit şi le-a observat expresiile vesele, le-a strigat:

Ia te uită!

Când le-au făcut cu mâna, Sam i-a murmurat lui Bronnie:

Să le spunem?

De ce nu? a întrebat ea zâmbind. Sunt ca şi parte din familie.

Staţi foarte confortabil! a observat Serena.

Avem nişte veşti, a anunţat Sam, zâmbind fericit.

Serena, Natalia şi Ricardo s-au oprit.

Deocamdată rămâne între noi, le-a spus el. Suntem însărcinaţi!

Jubila.

Imediat, cei trei s-au dus la Sam şi la Bronnie, care s-au ridicat în picioare, urmând apoi îmbrăţişări şi felicitări din belşug. Bronnie le-a spus că de-abia îi fusese confirmată sarcina în acea dimineaţă, aşa că era încă devreme. Răspunzând la complimentele lor legate de înfăţişarea ei, le-a explicat că picnicul era atât pentru a sărbători cu Sam, cât şi pentru ziua glorioasă, însă el îşi dăduse foarte greu seama despre ce era vorba – primul semn al unei poveşti care, cu siguranţă, avea să fie înfrumuseţată odată cu repetarea ei în lunile şi în anii care urmau.

Este uimitor cum se găsesc oamenii aici, în McLeod Ganj, a spus Serena cu priviri scânteietoare. Sid şi cu mine. Tu şi Sam, a continuat ea, ţinându-i mâna lui Bronnie într-a ei. Sunt sigură că o canadiancă deschisă şi sociabilă ca tine nu s-a gândit niciodată că ar putea fi împreună cu un american ciudat.

Niciodată! a zis Bronnie râzând.

Ricardo şi Natalia l-au îmbrăţişat pe Sam.

Păreţi a fi în drum spre yoga, dar studioul e într-acolo, a spus Bronnie, arătând în direcţia opusă celei în care mergeau ei.

Avem un alt plan în seara asta, având în vedere că este una atât de glorioasă, i-a spus Serena. Heidi ţine o oră de yoga şi de meditaţie în aer liber. Chiar de partea cealaltă a străzii, la Old Sanatorium, afară pe iarbă.

Sună minunat! a spus Bronnie.

Va fi deosebit, a menţionat Ricardo. Sunteţi bine-veniţi.

Mulţumim, dar nu suntem îmbrăcaţi potrivit şi, în plus, Sam este la cel de-al doilea pahar de vin.

Trecând mult timp fără să observe că eram acolo, de-abia când m-am frecat de picioarele Serenei, s-a aplecat ca să mă mângâie.

Rinpoche este în centrul atenţiei, ca de obicei.

Privindu-mă, Natalia era mai atentă la nevoile mele decât la ceilalţi.

Crezi că vrea să meargă la yoga? a întrebat ea.

Îl auzisem pe Franc când îi spusese că mă duceam la orele de yoga de la Şcoala de Yoga Downward Dog,

supervizând întinderile şi aplecările de pe un raft din spatele sălii. Uneori îmi puneau ghirlande de flori şi îmi spuneau „Swami”. Noua mea prietenă din Columbia îşi amintise.

Serena s-a lăsat pe vine şi m-a privit nesigură.

Old Sanatorium este în vârful unei coline. E un drum scurt, dar abrupt.

A urmat doar o secundă de tăcere, înainte ca Natalia să propună:

O duc eu, da?

***

ŞI AŞA, DRAGĂ CITITORULE, pentru a doua oară într-o lună, m-am trezit în braţele noii mele fane sud-americane, traversând strada şi urcând pe un drum atât de abrupt, încât niciodată nu aş fi luat-o pe acolo fără motive întemeiate.

Ce veşti minunate! a zâmbit Serena, întorcându-se să le facă semn cu mâna lui Bronnie şi Sam.

Sunt un cuplu drăguţ, a fost Ricardo de acord.

Iar Sam este foarte cumsecade, a spus Natalia. Îmi recomandă ce să citesc.

Te-am văzut cu recomandările lui Sam, a răspuns Serena, simulând un teanc de cărţi.

Când am venit în India, nu ştiam nimic despre budism. Provin dintr-o ţară catolică, *si*? a explicat Natalia. Şi dintr-

odată, văd că toţi oamenii din jurul meu sunt budişti şi vreau să ştiu cum gândesc.

Iar acum ţi-ai format o părere? a întrebat-o Serena.

Natalia a confirmat cu o mişcare a capului:

Dar încă sunt puţin nedumerită. Credeam că Buddha a fost un bărbat. Dar am citit despre femei Buddha.

Serena a zâmbit.

Buddha cel istoric care a trăit acum 2500 de ani, Shakyamuni Buddha, a fost bărbat. Dar iluminarea este o stare care depăşeşte condiţia de gen. Fiinţele iluminate pot alege să apară sub orice înfăţişare. Mulţi oameni au devenit iluminaţi după perioada lui Buddha. Aşa că...

Serena s-a oprit pentru o clipă, cu respiraţia întretăiată şi cu mâinile pe coapse.

Avem femei Buddha precum Tara cea Verde, Tara cea Albă, Prajnaparamita şi multe altele. În budismul tibetan, genul feminin este asociat cu o mare înţelepciune.

Natalia, mai tânără cu douăzeci de ani şi fără să aibă respiraţia întretăiată, dădea din cap.

Asta-i foarte interesant, a spus ea. Femeia este... apreciată.

Divinul feminin? Desigur! a spus Serena, care apoi a privit în urma ei şi a văzut că unii dintre colegii lor de la orele de yoga urcau pe colină.

Deci, aceste femei Buddha se numesc *yidami*, corect?

Serena a confirmat cu o mişcare a capului.

Putem spune aşa. *Yidamii* sunt şi femei, şi bărbaţi.

Care este diferenţa... dintre Buddha şi un *yidam*? a insistat Natalia.

Yidamul este un Buddha cu care cultivi o legătură personală, în minte şi în suflet, care să te ajute să obţii aceeaşi stare cu el. Oameni diferiţi sunt atraşi spre *yidami* diferiţi.

Aşadar, nu toţi budiştii trebuie să aibă acelaşi *yidam*? a întrebat surprinsă Natalia.

Nu. Ţine de fiecare persoană în parte. Unii dintre noi suntem atraşi spre anumiţi *yidami*, iar alţii, spre *yidami* diferiţi. Sunt zeci, poate chiar sute de *yidami*. S-ar putea spune că *yidamul* pe care îl alegem este cine dorim noi să devenim.

Cea mai bună versiune a noastră? a confirmat Natalia.

Pe dată m-am şi văzut în camera Sfinţiei Sale, în ziua în care a primit-o în vizită pe cântăreaţa pop. Cea cu Micii Monştri. Dalai Lama o felicitase pentru că îşi crease o versiune ideală a ei, apoi îşi imaginase că acea versiune era adevărată.

Exact, a spus Serena. Cu toţii dorim să fim iluminaţi. Calea pe care o alegem spre iluminare este la fel de unică precum suntem noi.

Drumul abrupt a devenit drept, iar în faţă se zărea o peluză verde, unde cursanţii îşi aşezau deja saltelele de yoga. La scurtă distanţă de ea, o clădire colonială nefolosită, cu două etaje, cu o galerie cu coloane şi o verandă largă, era orientată cu faţa spre ea şi spre munţii Himalaya, senini, cu vârfurile îngheţate, atotmisterioşi. Deşi clădirea în sine era dărăpănată, cu lemne bătute în ferestre, tencuială crăpată şi cu o parte din acoperiş

prăbuşită, în jurul ei, florile continuau să crească parfumate.

În ultimă instanţă, toţi *yidamii* sunt aspecte ale aceleiaşi minţi iluminate, ca faţetele separate ale unui diamant. Puncte diferite ale aceluiaşi lucru. Buddhaşii nu sunt ca nişte copii – dacă îi acorzi unuia atenţie, ceilalţi nu devin geloşi!

Au râs cu toţii înainte ca Natalia să spună:

Mulţumesc pentru explicaţie.

Vocea ei era caldă.

E foarte interesant.

***

ŞCOALA DE YOGA DOWNWARD DOG inclusese întotdeauna munţii. Studioul pe care Ludo îl construise cu mulţi ani în urmă, la sugestia lui Dalai Lama, avea uşi mari glisante care dădeau spre priveliştea panoramică. Pereţii erau îmbrăcaţi în oglinzi, pentru a atrage mai bine priveliştea în interior.

Chiar şi aşa, una era să fii înăuntru, privind munţii, şi cu totul altceva era să fii afară, să simţi briza în mustăţi şi după-amiaza caldă pe chip. Totul legat de *prana* acestei zile speciale părea o invitaţie de a ieşi în natură – o invitaţie la care răspunseseră mulţi.

În afară de cei care veneau în mod regulat la yoga, mai urcau dealul şi mulţi alţi oameni, cu salteluţe colorate la subraţ. Heidi sosise mai devreme, cu saltele pentru nou-veniţi, pe care le adusese de la studio. Când saltelele n-au

mai fost suficiente, cursanţii au trebuit să se folosească de prosoape. Mai erau şi câţiva privitori, care nu veniseră pentru yoga, ci doar să privească de pe margine. Niciodată nu mai văzusem atâţia cursanţi şi niciodată o astfel de oră. În aer era ceva de sărbătoare, o recunoaştere nerostită a minunii naturii.

La marginea peluzei se afla o grădină plină cu flori, la marginea căreia oamenii îşi lăsaseră pantofii, genţile şi diferite articole de îmbrăcăminte. Într-un capăt, un bolovan neted oferea locul perfect de unde o felină spectator putea urmări acţiunea.

Şi aşa am şi făcut, observând-o pe Heidi aşezându-se cu faţa la Old Sanatorium şi oferind cursanţilor beneficiul priveliştii oferite de munţii din spatele ei. Am urmărit uşurinţa cu care şi-a condus cursanţii printr-o varietate de posturi, în timp ce explica pe scurt scopul acestora, oferindu-le provocări practicanţilor mai flexibili, fără însă ca cei mai puţin flexibili să rămână în urmă.

Ludo era în grup, nu departe de mine. Am observat de câteva ori surprinderea de pe chipul lui, care apoi s-a transformat în îngrijorare. Pentru că observam mereu cum decurgeau orele lui Ludo, mi-am dat sema care era motivul. Ludo practica Ashtanga Yoga şi urma întotdeauna aceeaşi secvenţă de asane în ordinea lor recomandată. Fără improvizaţii. Fără scurtături sau idei noi. Perfecţiunea cerea rigoare şi disciplină.

Secvenţa de posturi pe care o urma Heidi părea să aibă acelaşi scop, însă era într-un format diferit. Erau posturi bune pentru cei care stăteau toată ziua la calculator, aplecaţi deasupra tastaturii, care să întindă părţi ale corpului care deseori erau încordate. Posturi inverse pentru a plasa capul, cel puţin pentru câteva minute, mai

jos decât restul corpului, astfel încât fluxul de *prana* din corpul lor să fie inversat, iar circulaţia sângelui către creier, îmbunătăţită. După o scurtă, dar viguroasă întindere şi mişcare a braţelor, a urmat o relaxare sistematică, iar apoi Heidi a invitat pe toată lumea să se relaxeze în poziţia de meditaţie.

După ce s-au aşezat şi au rămas nemişcaţi, ea le-a cerut să se concentreze pe fiecare simţ în parte. Primul a fost sunetul: vântul care sufla în pădurile din apropiere. Cântecul păsărilor. Traficul de pe strada de la poalele dealului. Trebuiau ascultate toate sunetele, fără monologul interior care ar apărea inevitabil dacă nu am rămâne vigilenţi.

Nu trebuia să existe nici o judecată – judecata conducea inevitabil la un dialog mental şi mai prelungit. Din perspectiva acestei meditaţii, sunetul nu era nici bun, nici rău. Nici plăcut, nici neplăcut. Era pur şi simplu sunet.

Trecând prin celelalte simţuri – simţul tactil, mirosul, vederea –, Heidi a încurajat aceeaşi conectare lentă la fiecare percepţie în parte, cu lux de amănunte. Era o perfecţionare a simţurilor, o concentrare îmbunătăţită a atenţiei.

Apoi Heidi ne-a cerut să observăm ceea ce percepeam cu *toate* simţurile – se simţea atât de eliberator, atât de liber, încât de-abia atunci ne-am dat seama cât de subtilă a fost trecerea de la monologul interior la prezenţa noastră totală în acel moment. Eram pur şi simplu aici şi acum, cu faţa înspre munţi, vârfurile lor îngheţate şi râurile reflectând culoarea soarelui care apunea – vârfuri aurite strălucind pe fundalul de azur al cerului. Aici, cu briza munţilor suflându-ne în faţă, cu strălucirea apusului în

spate, cu trilurile suave ale păsărilor din copacii de lângă noi şi cu parfumul fermecător al florilor.

– Când venim în natură, ne considerăm vizitatori, separaţi de copaci, de munţi şi de soare. Nu ne simţim conectaţi total. Credem că suntem nelegaţi de toate acestea, a spus Heidi cu o voce înceată şi mângâietoare precum sunetul vântului printre copaci.

După o pauză lungă, a continuat:

Dar cât de corectă este această idee? Să luăm ca exemplu respiraţia noastră. Viaţa noastră depinde de ea. Inspiraţia şi expiraţia definesc faptul că suntem în viaţă. Cu fiecare inspiraţie, inhalăm oxigenul pe care îl eliberează copacii, plantele, iarba. Cu fiecare expiraţie, eliberăm bioxidul de carbon de care plantele au nevoie ca să supravieţuiască. Prin urmare, nu suntem chiar atât de separaţi de copaci şi de plante. De fapt, suntem într-o strânsă relaţie cu ele. Noi avem nevoie de ele. Ele au nevoie de noi.

Pentru un timp, cursanţii au reflectat la această observaţie, adevărul ei rezonând la un nivel mai profund decât de obicei, acum că minţile lor erau mai tăcute.

Heidi aborda chestiunea dintr-o altă perspectivă.

Corpul nostru este alcătuit din 90% apă. De unde provine această apă? În ultimă instanţă, ea provine din râuri, din mări şi oceane, de la ploaie. O consumăm, într-o formă sau alta, iar pentru un timp, devine parte din ceea ce suntem. Apoi o eliminăm, exact aşa cum eliminăm bioxidul de carbon atunci când respirăm. Apa se reîntoarce în natură, avându-ne şi pe noi incluşi în cursul ei. Deci, ploaia şi râurile nu sunt separate de noi. Suntem complet dependenţi de ele. Noi suntem parte din ciclul apei.

Deasupra noastră s-a auzit gâgâit de gâşte. Un stol de şase gâşte cenuşii, în formaţie perfectă, au zburat încet pe cer dintr-o parte în alta.

Dar cum rămâne cu fiecare celulă din corpul nostru? a continuat Heidi meditaţia analitică. Celulele noastre vin de undeva din afara noastră. În ultimă instanţă, provin din pământ. Indiferent dacă suntem vegetarieni sau nu, sursa nutriţiei noastre este însuşi pământul, aşa cum este sursa fiecărei fiinţe vii. Procesăm hrana şi apoi o dăm mai departe. Nimeni nu are o celulă în corp despre care să spună că-i aparţine exclusiv. Că este numai şi numai a lui. Şi nicio celulă nu este mai bătrână de şapte ani, deoarece celulele noastre sunt mereu reciclate. Ne conectăm constant cu pământul. Fiecare parte solidă din noi provine din pământ.

S-a oprit.

Şi nimic din toate astea nu ar fi posibil fără soare. Dacă nu ar fi lumină şi căldură, nu ar fi copaci şi plante. Nu ar fi mâncare sau şanse de supravieţuire. Fără soare, am muri.

Dacă cineva nu ar fi reuşit să se conecteze până atunci cu siguranţă că acum nu mai avea niciun dubiu, cu soarele pe cale să coboare în spatele clădirilor, încălzind cu ultimele lui raze gâturile tuturor celor care stăteau vrăjiţi de acel moment.

Deci, departe de a fi vizitatori ai naturii, departe de a fi separaţi de copaci, de pământ şi de soare, este mai adevărat să spunem că suntem parte din toate astea. Nu mergem în natură; provenim din ea. *Suntem* manifestări ale pământului, ale aerului, ale apei şi ale soarelui. Încercaţi pentru câteva momente să acordaţi toată atenţia acestui gând: eu sunt natura. Natura sunt eu.

În spatele grupului, soarele coborâse, iar munţii reflectau strălucirea lui. Vârfurile lor semeţe erau acum de o nuanţă roşiatică, cu râuri topite de roşu curgând pe laterale.

Pentru mult timp, toată lumea a rămas complet nemişcată, mai conectată decât niciodată cu priveliştea extraordinară din faţa noastră, una nu doar cu transcendenţa, cu dansul mereu schimbător al luminii de deasupra, ci şi cu tot ceea ce era jos – pădurile şi râurile care treceau prin ele, plantele verzi şi florile, cerul, norii, pământul însuşi. Fiecare dintre noi recunoscând că este aşa cum este deoarece toate acestea sunt aşa cum sunt. Fiecare, un aspect diferit al aceleiaşi realităţi.

***

CURSANŢII AU PLECAT DE LA ORA din acea zi cu o veneraţie tăcută. Strângându-şi salteluţele şi coborând dealul, mai erau încă sub impactul experienţei trăite, dorindu-şi să continue în acea stare de legătură plină de respect.

Unii dintre cursanţii constanţi au ajutat strângând saltelele aduse de la studio. Câteva erau murdare de iarbă. Sid s-a lăsat pe vine la un robinet de lângă verandă şi a spălat petele de iarbă. Atrasă de sunetul apei, m-am dat jos de pe bolovan şi m-am dus la el. Şi atunci am descoperit că această oră nu fusese pe placul tuturor.

Pur şi simplu nu am înţeles ce făceai! i-a şoptit supărat Ludo lui Heidi pe verandă.

Am pregătit corpul înainte de a linişti mintea, aşa cum se obişnuieşte, a răspuns Heidi.

Asta nu a fost pregătirea corpului, a spus Ludo făcându-i semn cu degetul în semn de avertisment. Nu aşa cum trebuie. Nu ai făcut unele dintre cele mai importante *asane*.

Din cauza timpului, unchiule. Am avut doar o oră! Am vrut ca oamenii să facă şi yoga, şi meditaţie.

Şi nu au făcut nici una, nici alta, conform lui Guruji!

Auzind conversaţia, Sid s-a încruntat.

Mi-am adus imediat aminte de conversaţia cu Heidi de la Himalaya Book Café. Cât de tristă fusese din pricina acestui tip de critică. Cum credea că scotea la suprafaţă o imperfecţiune personală, ce provenea din copilăria ei.

La masă, prietenii ei încercaseră din răsputeri să o convingă de contrariu. Serena o avertizase să nu dea ascultare Comitetului de Doi Bani. Franc îi ceruse să se întrebe unde exact era acel sine imperfect – o cerinţă nu foarte diferită de cea pe care le-o solicitase cursanţilor, pe care îi ghidase în această seară cu atâta sensibilitate.

Cum avea să-i răspundă lui Ludo?

În mod evident, ascultase sfatul prietenilor ei, căci am auzit-o spunând:

Poate că ăsta este felul în care vezi *tu* lucrurile, însă cu tot respectul, alţii gândesc diferit.

Asanele sunt *asane*! a insistat Ludo. Trebuie să respectăm ordinea. Ea există cu un motiv. Nu putem să scoatem sau să introducem pur şi simplu chestii!

De ce nu?

Cum să obţii rezultate dacă nu creezi cauzele lor? a vorbit el cu convingere. Cum devii un yoghin de elită? Mai întâi seriile de bază. Apoi nivelul mediu. Iar la final, cel avansat.

Unchiule, majoritatea oamenilor nu vor reuşi nici măcar să stăpânească chestiile de bază! Ştii asta!

Pas cu pas, toate vor veni, a răspuns automat Ludo. Disciplină. Practică.

Nu toată lumea e făcută să fie yoghin, cu atât mai puţin unul de elită. Cei mai mulţi oameni se chinuie să facă faţă problemelor din viaţa de zi cu zi. Ar trebui să renunţăm la ei?

Dacă vor să facă altceva, atunci o pot face.

Dar avem puterea să-i ajutăm, oricât evoluează ei. Chiar dacă nu mai vin la nicio altă oră, a argumentat ea, arătând spre un grup de cursanţi care coborau dealul şi se făceau nevăzuţi. Dacă i-am făcut conştienţi de ceva cu totul deosebit azi, dacă le-am oferit fericire chiar şi pentru puţin timp, dacă am plantat o sămânţă...

Astea-s vorbe de înfrângere! a întrerupt-o Ludo. Ţelul cursanţilor Şcolii de Yoga Downward Dog este culmea. Nu ne vom opri până când nu ajungem acolo.

Perfecţiune pentru cei puţini, a ripostat Heidi cu tărie. Cum rămâne cu suferinţa celor mulţi?

Nu suntem elitişti. Primim pe oricine.

Nu eşti realist!

Tu nu eşti realistă! s-a opus Ludo cu vehemenţă. Nu este loc pentru o minte slabă!

Heidi a coborât în fugă pe treptele verandei cu ochii în lacrimi. A luat saltelele de la studio şi a coborât dealul. Ludo mergea şi el în ritmul lui, demn şi de neclintit.

Terminând de şters saltelele, Sid a oprit apa de la robinet şi m-a privit trist.

Ce e de făcut, Rinpoche? Ce ar spune Dalai Lama despre asta?

***

PUŢIN MAI TÂRZIU, l-am întâlnit pe Sfinţia Sa după ce am coborât pe drumul abrupt, dar scurt, şi m-am întors în apartamentul nostru. Luând-o pe scurtătura mea obişnuită, înconjurând clădirea pe-afară, urma să mă strecor printr-o fereastră care era ţinută deschisă pentru ca eu să pot intra. Dar astăzi, pe acelaşi pervaz exterior îngust, am observat că mai era deschisă încă o fereastră. Una care nu mai fusese deschisă înainte.

Trebuia, desigur, să investighez.

Nu ar fi trebuit să mă surprindă ce am descoperit. Ferestrele mari ale unei camere cu balcon care era rar folosită erau larg deschise, iar acolo, pe un scaun din ratan, era Dalai Lama.

A, Leul de Zăpadă! a chicotit el când am apărut. Şi tu ai fost afară?

Cu un mieunat, am sărit de pe pervaz pe podea, iar apoi, ceva mai târziu, în poala lui.

În zile ca astea, mi-ar plăcea enorm să fac şi eu la fel ca tine, a spus el mângâindu-mă. Să fiu liber să explorez lumea de-afară. Să merg în pădure. Să stau întins pe iarbă şi să simt soarele cum mă încălzeşte. Dar nu cred că le-ar plăcea celor de la securitate. Uneori, există limite cu privire la ceea ce este posibil. Nu putem face cu toţii acelaşi lucru. Dar asta e în regulă, nu-i aşa? Poate că lucrurile pe care le facem sunt diferite, dar nimic din asta nu contează, atâta vreme cât nu uităm că bucuria pe care o găsim în lumea exterioară provine din interior, din mintea noastră.

M-am rezemat de el, cu capul pe pieptul lui, şi am privit în depărtare, spre vârfurile muntoase care se înnegreau pe cerul senin precum cristalul. Sfinţia Sa descrisese de multe ori mintea unui meditator care atinge liniştea ca pe un cer de toamnă, care este de o claritate ce nu poate fi descrisă în cuvinte. Aşa era în seara asta. Cerul infinit fără nori era perfect în seninătatea lui, părând să nu aibă culoare.

Mai târziu, când soarele a apus şi mai mult la orizont, pe cer au apărut primele pete de culoare, vârfurile munţilor strălucind argintii într-o lumină de gheaţă. Sentimentul de frumuseţe şi de pace persista. La fel şi starea profundă de bine. Toate acestea, în ritmul torsului meu delicat şi al bătăilor inimii lui Dalai Lama.

CAPITOLUL ŞAPTE

DE UNDE VINE OARE MINUNĂŢIA, dragă cititorule? Dar opusul ei, hidoşenia? Ce face din anumite lucruri sau oameni o sursă de încântare, iar din alţii adevărate bestii? Şi cum de cineva poate deveni altcineva atât de repede şi de neaşteptat?

Acestea sunt întrebări la care merită să ne gândim, nu-i aşa? Mai ales când nivelul de bestialitate cu care trebuie să trăim devine insuportabil. Pentru o felină matură şi înţeleaptă, care caută să trăiască din plin, nu ar fi grozav să aibă o modalitate sigură de a-şi infuza în viaţă un flux constant dintr-una, în timp ce se asigură că are cât mai puţin posibil din cealaltă?

Aventurându-mă afară într-o dimineaţă anume, habar n-aveam că răspunsurile la aceste întrebări aveau să mi se dezvăluie – şi într-un fel care era departe de ceea ce mi-aş fi putut imagina.

***

BOUGAINVILLEA STREET era unul dintre drumurile şerpuite din McLeod Ganj care se strecoară printre magazine dărăpănate, case înghesuite şi petice aride de nimic anume, pentru ca apoi să dezvăluie jardinierele generoase ale unui bloc sau uşile extrem de ceruite ale unei clădiri oficiale. În susul acestei străzi se afla Şcoala de Yoga Downward Dog. Şi oarecum aproape de casă, vizavi de studioul de yoga, destinaţia mea finală a zilei: zidurile înalte şi văruite în alb şi porţile cu ornamente a ceea ce odată fusese locuinţa maharajahului din Himachal Pradesh.

Pe Bougainvillea Street nr. 108 se petrecuseră o grămadă de lucruri. În ultimii ani, auzisem fragmente de conversaţie între doamna Trinci şi Tenzin în bucătăria VIP, despre renovări majore ale dormitoarelor şi ale instalaţiilor. Serena îşi petrecuse majoritatea dimineţilor la

telefon cu grădinarii peisagişti. Schimbări radicale erau în derulare.

Chiar şi Franc şi Sam erau oarecum implicaţi. Avuseseră loc întâlniri spontane la librărie cu Serena, ca să discute chestiuni de marketing. Habar n-aveam ce însemna asta. Dar intenţionam să aflu. Şi astăzi era un moment important, se pare, pentru că Sid şi Serena erau în vizită să vadă renovările care erau în derulare. Erau însoţiţi de Yoghinul Tarchin ca oaspete de onoare.

Fosta locuinţă a lui Sid avusese mereu o înfăţişare impunătoare. Aşezată în mijlocul peluzelor şi înconjurată de cedri care asigurau intimitatea, mi-am reamintit clădirea cu două etaje, cu trepte de marmură, cu o intrare formală şi cu un aer curios de instituţional – un loc care nu avea nici impersonalitatea strălucitoare a unui vestibul de birou, nici căldura primitoare a unei case particulare.

Acolo locuise Sid împreună cu fiica sa Zahra înainte s-o întâlnească pe Serena. Pe atunci un văduv care încerca să se împace cu pierderea fostei soţii, Shanti, într-un accident de maşină. Acolo fusese şi sediul afacerilor sale.

În ultimii ani, de când Sid şi Serena se mutaseră în propria locuinţă cu turn, Sid o închiriase pe cea din Bougainvillea Street, aşa că, ori de câte ori treceam pe acolo, nu-i prea acordam atenţie. Şi totuşi, dacă mă opream uneori să adulmec porţile de fier şi să surprind mirosul aparte al unei perechi de câini, mă trecea un fior involuntar. Eu şi locul ăsta aveam o istorie.

Una dintre cele mai mari traume ale vieţii mele – sau cel puţin aşa am crezut o vreme – a fost atunci când am fost zărită de două bestii dezlănţuite în josul aceleiaşi străzi. Scăpaţi din lesă, au început să mă fugărească. Şi am aterizat într-un magazin de condimente, însă m-au urmat

şi acolo. Mayhem, proprietarul magazinului, a ţipat şi un nor de turmeric s-a împrăştiat în aer, goana nebună continuând. Abia am scăpat de acele fiinţe din iad şi de fălcile lor cu bale prin porţile casei lui Sid – o ispravă posibilă datorită adrenalinei care îmi pompa în sânge. Ore întregi, am stat, plină de condimente şi nefericită, pe zidul fostei locuinţe a lui Sid, până ce am fost salvată de Serena în drumul ei spre casă de la studioul de yoga.

Ajunsesem să mă gândesc altfel la ceea ce se petrecuse – şi la urmăritorii mei – când o urmărire similară, o săptămână mai târziu, m-a adus cu spatele la zidul lui Sid şi fără să am unde să mă caţăr. Nu am avut de ales decât să mă umflu cu furia unei zeiţe războinice şi să-mi arăt colţii către cele două bestii, care s-au oprit brusc, neştiind ce ar fi trebuit să facă. Înţepându-l pe unul în nas cu o lovitură fulgerătoare de gheară atunci când a avut curajul să-şi împingă botul în direcţia mea, amândoi au şters-o imediat. Din acel moment, nu mai eram o victimă îngrozită, ci Leul de Zăpadă cel Biruitor – Învingătorul Golden Retrieverilor!

***

ASTĂZI, OPRINDU-MĂ ÎN FAŢA PORŢILOR de pe Bougainvillea Street nr. 108, locul roia de activitate. Porţile erau deschise şi un camion mare era tras cu spatele spre intrare, iar curieri cărau în clădire o serie de articole pentru baie. Pereţii exteriori fuseseră revopsiţi şi împodobiţi cu plăci de gresie lucitoare, dând locului o senzaţie neaşteptat de opulenţă. O dubiţă de creatori de logouri a parcat şi nişte bărbaţi au început să facă

măsurători pentru semnele care trebuiau montate aproape de intrare.

Am păşit în curte şi am văzut că grădinile fuseseră transformate într-un loc numai bun de explorare pentru o pisică curioasă. Duse erau straturile austere de flori, fiind înlocuite acum de frunziş luxuriant. Tufişurile de hibiscus creau noi enclave în jurul zonelor de relaxare care nu existaseră anterior. Palmierii cădeau în cascadă, bogaţi în flori tropicale. Perimetrul cu cedri încă asigura intimitate liniştitoare – singurul lucru familiar la această nouă şi fastuoasă Arcadie.

După o vreme, camionul a fost în cele din urmă golit de accesoriile pentru baie, curierii, îngrămădiţi în el, iar vehiculul s-a depărtat în trombă într-un nor de fum negru. Cum aleea era pustie, am păşit pe dalele de piatră lucitoare spre veranda din faţă. Uşile de la intrare erau deschise şi dinăuntru se auzea zgomot de voci îndepărtate. Oare Sid şi Serena inspectau deja împrejurimile? Şi dacă da, îl aduseseră oare cu ei pe Rishi? Şi mai exact ce avea să devină locul ăsta? Avea atmosfera unui hotel de tip boutique, de genul celor de pe coperţile revistelor mondene. Dar nici Sid, nici Serena nu spuseseră vreodată că vor să devină hotelieri.

Uşile din faţă erau flancate de recipiente de alamă pline de camelii cu flori roz. Şi toate recipientele erau fixate pe suport cu roţi şi fuseseră udate recent. Balta care se formase sub găurile de drenaj era exact genul de lucru care trebuia inspectat cu atenţie.

Am dat târcoale unui recipient şi am adulmecat curioasă apa. Mi-am luat timp să inspir, detectând miros de nutrienţi argiloşi. Sunt câteva tipuri de apă mai încântătoare pentru o pisică decât una plină de pământ. În

timp ce lipăiam niscaiva stropi am devenit conştientă de un zgomot din apropiere. Unul care era dezarmant: un bolborosit repetitiv, care creştea în intensitate. Ascunsă vederii de recipient, am privit dincolo de el. Destul de sigur, Rishi intra pe uşa de la intrare, târându-se pe podea.

Din fericire, nu mă văzuse. A continuat fericit cu bolboroseala lui ritmică. Oriunde se afla el, Serena nu putea fi prea departe. Aveam să aştept să apară în scenă şi să-l ia în braţe înainte să-mi dezvălui prezenţa.

Cel puţin, asta plănuiam.

Situaţia s-a schimbat imediat odată cu o apariţie funestă. În mijlocul porţii deschise, doar la mică depărtare. Era un câine de la una dintre casele dărăpănate din josul străzii. O creatură rea, cu blană sârmoasă, pe care o evitam întotdeauna şi o urmăream cum se repezea să muşte trecătorii. Mereu în căutare de mâncare. Nu aveam idee de ce era aşa de fascinat de Rishi, asta până când am văzut ce ţinea băieţelul în mână. O bucată de sandvici.

Rishi văzuse câinele şi nu era câtuşi de puţin îngrijorat. Continuându-şi bolboroseala afonă, a ţopăit pe verandă, mişcând mâncarea în sus şi în jos. Câinele s-a apropiat, aţintind cu privirea prada şi calculându-şi şansele de a şterpeli bucata şi de a fugi cu ea.

Rishi avea să fie şocat de atacul neaşteptat. Trist de a-şi fi pierdut gustarea. Dar putea fi mult mai rău. În timp ce câinele continua să se apropie pe furiş, coborându-şi umerii, mi-am dat seama că situaţia putea să devină tare neplăcută. Câinele putea cauza răni serioase unei fiinţe atât de mici şi de fragede precum Rishi. Şi dacă Rishi nu putea să opună rezistenţă, atunci totul putea degenera într-un atac violent.

Oare ce era cu strada asta şi câinii? Cum de ajunseseră exact la aceeaşi adresă foştii mei atacatori cu colţi? Chiar dacă de data asta nu eram *eu* cea ameninţată, m-am simţit îndemnată de un impuls neaşteptat. Rishi putea să se sperie de mine fără niciun motiv. Dar era copilul Serenei. Nu avea nicio şansă în faţa unui câine de stradă violent. Lipsit de protecţia părinţilor săi devotaţi pentru câteva clipe, Rishi avea să se confrunte cu şocul vieţii lui.

M-am lăsat pe lăbuţele din spate, gata de atac.

Câinele se apropia din ce în ce mai mult, tupilat la pământ, cu trupul curbat la dreapta şi la stânga.

Rishi încă gângurea, numai că dispoziţia lui se schimbase. Holbându-se la câinele care se apropia, tonul vocii sale era altul. Îşi mişca mai puţin braţele, fiindu-i greu să înţeleagă de ce postura câinelui era atât de supusă, în timp ce buzele începuseră să-i freamăte în semn de agresiune.

Târându-se prin faţa lui, arătând clar că dorea bucăţica de mâncare, a venit la doar câţiva paşi de Rishi, dându-şi arama pe faţă şi mârâind sălbatic. Rishi a scos un gângurit speriat.

Am sărit din ascunzătoarea mea, luându-i prin surprindere pe Rishi şi pe câine. Obsedat de sandviciul lui Rishi, câinele nu mă observase în întuneric. Acum zburam spre el, asumându-mi rolul de învingător al câinilor. Cu ghearele din faţă scoase, am şfichiuit aerul.

În acel moment, timpul a devenit elastic, durând mai mult decât era firesc. I-am văzut expresia lui Rishi schimbându-se din şoc, când şi-a dat seama ce urmărea câinele, într-o retragere instinctivă a mâinii la spate ca să-şi protejeze mâncarea. Pe chipul lui se citeau teama şi

groaza. În acea clipă am apărut dinaintea ochilor săi, aterizând ca un ninja direct în botul câinelui. A scos un scâncet uimit şi a sărit înapoi. Tocmai când o dubiţă albă pătrundea pe poartă, forţându-l să se dea în lături de pe alee.

După mişcarea mea total atipică de kung-fu, ca de balet, am aterizat la mică distanţă de Rishi şi l-am privit direct în ochi. S-a holbat la mine, încercând să priceapă ce tocmai se petrecuse. Oare era o manifestare dramatică a şocului întârziat? O criză acută în timp ce îşi dădea seama ce se întâmplase?

Spre surpriza mea, după ce a privit cum câinele a dispărut în spatele dubiţei şi şi-a îndesat bucata de sandvici în gură, Rishi m-a privit contemplativ. Oare cât de conştient era de ce se petrecuse? Oare înţelegea, la un anume nivel, că salvasem atât viaţa lui, cât şi sandviciul?

– La-la-laaa! a zis el, sărind în sus şi în jos în funduleţ, înainte de a se îndrepta spre uşa de la intrare.

***

RISHI PĂTRUNDEA ÎN CASĂ în acelaşi timp în care vocile au devenit mai clare. Sid îi explica ceva Yoghinului Tarchin în timp ce amândoi coborau scările. Serena stătea deja în mijlocul a ceea ce fusese remodelat ca o zonă de recepţie luxoasă, toată aurie şi bej, cu ornamente roşii.

Le-a întrerupt brusc discuţia.

Priviţi! a arătat ea spre Rishi, care se târa bucuros pe podea, însoţit de mine.

Uimitor! era Sid încântat.

Yoghinul Tarchin a dat din cap zâmbind.

Cum s-a petrecut asta? a zis Serena, cu o expresie extatică.

O femeie în uniformă a apărut cu o tavă cu băuturi.

Limonadă? i-a făcut semn Serena Yoghinului Tarchin.

Mulţumesc, a zâmbit el, servindu-se cu un pahar.

Serena a venit să-l ridice pe Rishi şi cei trei adulţi au traversat camera spre verandă, plină cu mobilă nouă şi modernă. Privind spre grădinile înflorite, era ca şi cum ne aflam într-un sanctuar select, protejat şi liniştit. Nu că grădina sau casa erau chiar acum în gândurile Serenei.

Cum stăteam pe un covor de ierburi marine, la mică distanţă de locul în care Rishi se juca încă cu mâncarea, ea se holba la noi, scuturând din cap.

E uimitor! a murmurat ea. Rishi a fost speriat de PSS încă de când a văzut-o prima dată. Şi acum, a pocnit ea din degete, pare să o accepte. Oare ce se petrece?

Cine ştie? îi urmărea Sid privirea. Sunt doar uşurat.

Yoghinul Tarchin îi privea pe amândoi.

Totul se petrece în minte, a zis el, după o pauză. Teama lui Rishi de PSS nu avea de-a face cu PSS. Ea nu are calităţi inerente ca să fie temută.

O, nu? Am afişat o privire albastră ca safirul. Să fie întrebaţi câinii maidanezi. Sau Golden Retrieverii. Cred că ar susţine exact contrariul.

Dar de îndată ce imaginile lor mi-au trecut prin minte, mi-a trecut şi imaginea preşedintelui Asociaţiei Crescătorilor de Pisici din Swansea şi Aberystwyth, care m-a îndepărtat cu pantoful ca şi cum aş fi fost un rest scârbos. Cu câteva clipe înainte ca Natalia să mă ducă departe de acolo, declarându-mă „o alteţă” de pisică.

Indiferent ce calităţi posedam, se pare că ele existau doar în minţile celor care mă observau.

Aşa se întâmplă cu toate lucrurile, a zis Yoghinul Tarchin, ridicând paharul de limonadă. De unde vine savoarea limonadei?

Nu de la limonadă, a chicotit Sid. Chiar dacă aşa pare.

Exact! Dacă ar fi aşa, tuturor le-ar plăcea limonada. Dar multora nu le place. Sunt destui care o consideră prea dulce, prea acră, prea concentrată sau prea apoasă. Ceea ce înseamnă că savoarea ei vine din mintea persoanei care o percepe aşa. Şi orice fericire produsă de minte apare doar dintr-o cauză anterior creată.

Cum ar fi să oferi altcuiva o băutură gustoasă? a întrebat Serena.

Posibil, a încuviinţat Yoghinul Tarchin. Sunt atât de multe cauze posibile care ne modelează experienţa realităţii, clipă de clipă. E important să recunoaştem adevărata cauză a oricărei plăceri pe care o resimţim, şi nu cauzele aparente – precum limonada –, care sunt doar condiţii. Ceea ce se întâmplă *cu adevărat* e că ne bucurăm de rezultatele karmei anterior create.

Pauza care a urmat a fost întreruptă doar de ciripitul păsărilor din tufişurile din apropiere şi de motorul îndepărtat al unei maşini de tuns iarba din capătul celălalt al casei.

Când înţelegem cu adevărat că..., a zis Serena după o vreme. Când vrem s-o integrăm în vieţile noastre, e chiar motivant să începem să facem lucruri pozitive.

Yoghinul Tarchin i-a privit chipul serios cu o expresie jucăuşă.

Ea şi-a înclinat capul într-o parte, gânditoare.

El a zâmbit cu neastâmpăr.

Ce? a întrebat ea.

Fireşte că ai dreptate, i-a spus cu licăr în privire. Să facem lucruri pozitive. Aşa cum faceţi tu şi Sid aici. O să fie minunat, în beneficiul prietenilor voştri şi al multor altor fiinţe!

A contemplat priveliştea încântătoare a grădinilor şi a casei şi apoi i-a privit pe rând.

Dar puteţi crea cauze puternice pentru experienţe pozitive doar stând aici. Consider asta o lenevie inteligentă.

Adică să meditǎm? a întrebat Serena.

Să invocăm binecuvântările lui Buddha? a sugerat Sid.

Yoghinul Tarchin s-a aplecat înainte în scaun, ridicând paharul.

Sărbătorind! le-a zis, zâmbind. Sărbătorind propria fericire, dar şi pe a altora.

***

CÂND SĂRBĂTORIM CEVA, a explicat Yoghinul Tarchin, creăm o cauză surprinzător de puternică pentru a ne bucura de obiectul celebrării. Dacă sărbătorim o persoană

care este promovată la nivel de conducere, creăm cauză pentru a ne ridica noi înşine. Celebrând succesul şi fericirea altora, generăm cauzele karmice ale viitorului nostru succes şi ale viitoarei noastre fericiri.

Deşi este multă psihologie budistă, abordarea aceasta are şi pragmatism. Bucurându-ne de succesul altora, reuşim să învingem invidia. E mai puţin probabil să fim ranchiunoşi când înţelegem cum triumfurile altora oferă o cale spre propria împlinire. Este posibil să sărbătorim mai sincer succesul lor dacă ştim efectele pe care le creăm pentru propriul viitor. Şi dacă putem sărbători fericirea oamenilor care nu ne plac, vom învinge nu numai invidia, ci şi ura.

Cât de puternică este karma creată prin actul de a sărbători? Potrivit Yoghinului Tarchin, foarte puternică.

Ca budişti, aspirăm să atingem iluminarea, starea de Buddha, ceea ce poate părea ceva îndepărtat şi de neatins. Dar sărbătorind acţiunile cuiva de un nivel spiritual mai înalt decât al nostru, asimilăm jumătate din virtutea acestuia. Şi bucurându-ne de virtuţile Buddhaşilor sau ale bodhisattvaşilor putem atinge o zecime din beneficiile pe care ei le-au obţinut, pentru că nivelul lor de dezvoltare este mult mai înalt decât al nostru. Aşadar, bucuria este o afacere foarte profitabilă. Nu necesită efort fizic sau mental, ci este uşoară şi aduce rezultate minunate.

Ascultând atenţi, Sid şi Serena păreau fermecaţi.

Aş vrea să îţi sărbătoresc puterile de concentrare ca yoghin! a ridicat Sid paharul de limonadă, ca toast pentru Yoghinul Tarchin.

Şi eu aş vrea să mă bucur de compasiunea şi înţelepciunea ta! a intervenit Serena.

Sunt doar un meditator umil, a protestat el. Mai bine să ne bucurăm de virtuţile tuturor Buddhaşilor şi ale bodhisattvaşilor ai celor trei vremuri şi ai celor zece direcţii.

Ca în incantaţia noastră din fiecare dimineaţă, a confirmat Sid.

De aceea o şi facem, a încuviinţat Yoghinul Tarchin. Nu e doar un ritual. Nu numai din reverenţă. Creăm cauzele pentru a deveni Buddha noi înşine. Între timp, a dat el din cap spre amândoi, sărbătoresc succesul vostru de a crea acest loc frumos.

Păi, Rinpoche, nu cred că îmi pot asuma meritul pentru această idee, i-a întâlnit Sid privirea. Ci a ta a fost, când ai venit în vizită în ziua şedinţei.

Nu că ai priceput imediat, a zâmbit Serena.

E adevărat, a dat el din cap. Pe atunci, nici măcar nu ştiam că Binita avea probleme.

Privirea Serenei s-a îndreptat prima spre mine. Apoi cea a lui Sid şi a Yoghinului Tarchin. Şi chiar şi a lui Rishi. Unul câte unul, cei patru s-au întors spre mine.

Poate că ar trebui să sărbătorim că o avem pe PSS în vieţile noastre? a sugerat Serena.

Ori de câte ori este prin apropiere, se petrec lucruri neaşteptate, a observat Sid.

Rishi, care şedea pe covorul din apropiere, mă studiase cu atenţie. În acel moment, şi-a ridicat braţul şi s-a întins să mă atingă.

***

DRUMUL SPRE CASĂ m-a făcut să trec pe lângă Himalaya Book Café, pe latura unde se afla noul bufet pentru cafea. Fiind la amiază, nu era coadă la fereastră.

M-am oprit şi mi-am ridicat privirea. În zilele mele mai timpurii şi mai atletice, aş fi încercat să sar pe tejghea ca să ajung înăuntru. Dar ar fi fost o săritură cam imposibilă, dată fiind lipsa mea de flexibilitate ca senioară. Şi de la nivelul trotuarului nu puteam să privesc în interior. Aşa că a fost o întâmplare fericită ca în acel moment în care mă oprisem sub fereastră să apară nimeni altcineva decât Heidi.

Guten Tag, PSS! s-a aplecat ea să mă mângâie.

Apoi s-a auzit vocea Nataliei din cafenea. Heidi a răspuns, cerând un chai latte. Şi oare intuiţia mea felină era fidelă sau era ceva ciudat în felul în care s-a îndepărtat de fereastră şi s-a chircit iar, acordându-mi o atenţie neobişnuită?

În ultimele săptămâni, în timpul după-amiezelor în care moţăiam pe raftul de sus al standului de reviste, observasem cum Heidi obişnuia să stea la fereastra de servire. De obicei spre seară, când cafeneaua era mai liberă. Şi când Ricardo era la datorie.

Aveau conversaţii lungi, cu multe râsete şi tachinări. Stătea adesea la fereastră, aşteptând ca alţi clienţi să vină şi să plece, zăbovind doar cât să-şi bea chai-ul.

Dar astăzi nu mai era o asemenea conversaţie. După o vreme însă a răspuns la o întrebare a Nataliei, care părea să mă privească şi pe mine. Curând, m-a ridicat şi m-a pus

pe tejghea, unde Natalia a pus o farfurioară cu lapte cald, ochii ei închişi la culoare sclipind în timp ce mă urmărea lipăind.

S-a făcut o pauză în timp ce Natalia a turnat dintr-o carafă metalică apă fierbinte care conţinea o combinaţie exotică de condimente şi ghimbir. Pe chipul ei s-a aşternut o concentrare serioasă, înainte de a aşeza carafa pe tejghea cu o bufnitură fermă.

Începând să spumeze lapte, a schimbat o privire cu Heidi.

Ricardo te place foarte mult, a zis ea cu francheţe.

Pometii lui Heidi s-au colorat imediat.

Nu cred.

Ba da, i-a susţinut ea privirea. Ştiu cum e el. Vorbă, vorbă, vorbă. De câte ori îi place o fată, face acelaşi lucru. Vorbă şi iar vorbă.

Heidi a scuturat din cap.

Încă de când te-a văzut prima dată, la testarea cafelei, se citea hotărâre în ochii Nataliei. Tot vorbeşte despre chai. În faţa oricui, el vorbeşte. Aşa face când îi place o femeie.

Poate că era doar emoţionat, a zis Heidi, ridicând o mână să-şi înlăture o şuviţă care-i căzuse pe obraz.

Şi tu ai aceste lungi conversaţii...

Da, dar...

Am văzut cu ochii mei.

După-amiezile...

Voia să meargă la yoga doar din cauza ta. Nu l-a interesat înainte. În Barcelona, i-am zis odată: „Să încercăm yoga” şi el a reacţionat aşa..., a ridicat ea din umeri, schimonosindu-se ca să simuleze apatia.

Asta nu înseamnă că mă place. Nu l-am încurajat niciodată...

Dacă pari detaşată – expresia Nataliei era aprinsă –, e şi mai stârnit. Asta îl înnebuneşte.

Nu aş face niciodată nimic! a protestat Heidi.

E ceva în neregulă cu columbienii? a întrebat Natalia, vocea ei sunând foarte emoţionată.

Ce?

Heidi era uimită de întorsătura conversaţiei.

Pielea? a arătat ea spre a ei. Prea închisă pentru o nemţoaică?

Nu am spus niciodată...

E un om bun! Inteligent. Foarte muncitor, a spumat ea laptele furioasă.

Cu siguranţă, aşa este, era Heidi ambivalentă.

Turnând lapte în ceaşcă, Natalia a împins-o cu putere pe tejghea.

Şi atunci, ce e în neregulă cu el?

Gura lui Heidi s-a mişcat fără să scoată un sunet, încercând să rostească cuvintele. Apoi a izbucnit:

E iubitul tău.

Ricardo?!

Era rândul Nataliei să fie surprinsă. Dar şocul ei s-a transformat curând în amuzament.

E fratele meu! a râs ea zgomotos. Mezinul.

Ce?!

Iubitul *meu*, Federico, îşi dă examenele finale la Barcelona. Vine aici peste şase săptămâni.

Deci, Ricardo...

Heidi se chinuia să proceseze informaţia.

Punându-şi coatele pe tejghea, Natalia s-a aplecat înainte, fixând-o pe Heidi cu o expresie caraghioasă.

Te place. Dacă şi tu îl placi, ceea ce cred, atunci vă puteţi face fericiţi reciproc. Precum sunt eu cu Federico.

Ajungând la finalul porţiei mele de lapte, mi-am ridicat capul din farfurioară şi am fixat-o pe Heidi cu o privire albastră. Era uimită. Confuză. Străduindu-se să înţeleagă. Dar, pe lângă şoc, ochii i-au scânteiat. A început să zâmbească.

***

APOI, M-AM ÎNTORS LA NAMGYAL. După o zi plină de evenimente, am făcut drumul înapoi pe îndelete. M-am strecurat pe lângă şirul de gherete de dincolo de porţile mănăstirii, oprindu-mă cât să adulmec un nou miros înţepător, de mărar aruncat de la vreo tarabă în iarba din spatele ei. Şi am zăbovit să mă scarpin de un trunchi de copac noduros, care-mi ajungea până la bărbie, oferindu-mi un masaj uşor al fălcilor şi al urechiuţelor.

Era spre seară când am intrat pe poartă în curtea pavată. Câţiva turişti se plimbau în depărtare, admirând templul cu şirul de trepte roşii care duceau spre arhitectura tibetană elaborată, acoperişurile presărate cu ornamente aurii înălţându-se spre cer. Şi dincolo de toate acestea, Munţii Himalaya acoperiţi de zăpadă. În razele aurii şi piezişe ale soarelui, scena avea o magie ca un miraj care, asemenea unui curcubeu, se putea risipi dacă îţi întorceai privirea de la ea fie şi pentru o clipă.

În loc să mă îndrept spre clădirea care era căminul meu, m-am oprit la mică distanţă, privind spre pervazul pustiu care era punctul meu obişnuit de observaţie.

Astăzi, Rishi descoperise că presupunerea lui că eram o bestie ameninţătoare era greşită. Mă dovedisem unul dintre apărătorii lui cei mai neînfricaţi.

Heidi presupusese şi ea greşit că Natalia şi Ricardo aveau un alt fel de relaţie, intimitatea lor datorându-se faptului că erau fraţi, şi nu iubiţi.

În ambele cazuri, Rishi şi Heidi fuseseră ţinuţi departe de viaţă şi de dragoste de nimic altceva decât de idei. Gânduri care deveniseră în timp la fel de sigure ca faptele.

„Pictăm întreaga lume cu gândurile noastre”, spusese Christopher. „Aplicăm tuşe de culoare unei persoane sau unui obiect, fără să ne dăm măcar seama de asta. O facem inconştient şi tot timpul faţă de orice şi faţă de oricine, aşa că întreaga noastră experienţă a realităţii este ca o pictură, o creaţie a propriei minţi. Suntem toţi pictori!”

Astăzi, experimentasem acest adevăr, doar la o mustaţă distanţă. Era mereu mai uşor să-l văd la alţii, desigur. Să fiu martoră la schimbarea dramatică care năvălise peste

Rishi, când a început să mă perceapă diferit. Cum stângăcia extremă a lui Heidi dăduse naştere unor emoţii cu totul diferite.

Cum stăteam în soarele de toamnă, mi-am reamintit de ce spusese Yoghinul Tarchin despre sursa minunăţiei sau a hidoşeniei, a răutăţii sau a încântării: „Savoarea limonadei vine din mintea persoanei care o percepe aşa. Şi orice fericire produsă de minte... apare doar dintr-o cauză anterior creată. Cauzele aparente ale fericirii noastre – precum limonada – sunt doar condiţii. Ceea ce se întâmplă cu adevărat e că ne bucurăm de rezultatele karmei anterior create."

Era ceva profund liniştitor în înţelepciunea că adevărata sursă a stării de bine nu se găsea în lumea exterioară, ci în propria minte. Nu e nevoie de o schimbare dramatică a circumstanţelor pentru a experimenta fericirea supremă. Ci doar de o schimbare a conştiinţei noastre.

„Puteţi crea cauze puternice pentru experienţe pozitive doar stând aici", spusese Yoghinul Tarchin. Sărbătorind propria fericire, dar şi fericirea şi succesul altora."

Cu lumina soarelui pe blană şi pe faţă, am simţit mulţumire în acel moment. Mi-am reamintit că mulţumirea pe care o simţeam nu se datora soarelui în sine, ci minţii mele ca rezultat al bunătăţii anterioare.

Mulţumirea a apărut cu atât mai mult cu cât sărbătoream orice faptă bună făcusem, ca să trăiesc o asemenea fericire aici şi acum. Şi ştiind că, sărbătorind-o, cream cauzele unor viitoare momente de fericire, starea mea de bine sporea. Ce începuse ca o senzaţie lumească trecătoare devenea ceva profund şi dinamic, care îmi învăluia toată fiinţa, până la mustăţi.

Actul de a sărbători este marele multiplicator. Şi sărbătorirea înţelepciunii că mintea în sine este adevărata cauză a fericirii este un multiplicator dincolo de orice poate fi conceput. Am simţit acest adevăr adânc în inima mea. Întruparea înţelepciunii că, deşi lumii îi păream o pisică ce stă la soare într-o după-amiază obişnuită, propria mea experienţă a realităţii era extraordinară – cea a unei fericiri vibrante.

Şi în acel moment chiar s-a petrecut ceva aparent lumesc, şi totuşi ciudat de magic. La fereastră, a apărut Dalai Lama. O siluetă mică la început, dar care se amplifica pe măsură ce se apropia. S-a oprit, cuprinzând cu privirea curtea.

De nenumărate ori, de unde stătea acum, l-am privit ieşind din mănăstire, din templu sau pe poartă. În anumite momente, ridicase privirea ca să se uite la mine. Acum era prima dată când poziţiile noastre erau inversate.

Doar sărbătorind acţiunile cuiva de un nivel mai înalt decât noi, asimilăm jumătate din virtutea acestuia, spusese Yoghinul Tarchin. Şi bucurându-ne de virtuţile *Buddhaşilor şi ale bodhisattvaşilor, putem atinge o zecime din beneficiile pe care ei le-au obţinut, pentru că nivelul lor de elevare este mult mai mare decât al nostru.*

Oricărei fiinţe i-ar fi uşor să se bucure de bunătatea Sfinţiei Sale. Şi ca Pisică a Sfinţiei Sale, cu ce aş putea să încep? Poate cu felul cum m-a salvat de la moarte pe străzile din New Delhi. Cum m-a adus la Namgyal ca să-şi împartă locuinţa cu mine. Cum am meditat împreună nenumărate ore. Cum m-am bucurat de înţelepciunea, de umorul, de compasiunea pe care le oferea – intangibila, dar puternica *prana* pe care o ştiu atât de bine – şi resimţite de atâţia oameni care intră în legătură cu el.

Acum, surprinsă de sursa *pranei* – şi nu doar ca idee –, m-am simţit cuprinsă de avântul unei stări de bine puternice, neaşteptate. Şi aceasta putea proveni doar dintr-un singur loc!

Era oare adevărat că, asemenea altor fenomene exterioare, Dalai Lama era pur şi simplu un factor cauzator, un catalizator? Poate că acea veneraţie extraordinară pe care atât de multe fiinţe o simt în prezenţa sa – şi care este printre cele mai mari bucurii ale mele – apare în minţile noastre ca rezultat al unor cauze anterior create? Şi dacă da, ce spunea asta despre virtutea pe care am creat-o în trecut, ca să simţim o asemenea forţă? Despre faptul că Sfinţia Sa, precum Yoghinul Tarchin, îşi dedicase viaţa revelării acestui adevăr altora?

Capabil fiind de această recunoaştere, era uşor să simţi miracolul. Al valurilor de mulţumire profundă, spontană şi sinceră, care se revărsau de unde mă aflam spre locul lui de la fereastră. Al bucuriei amplificate de conştientizarea felului în care Sfinţia Sa întrupa înţelepciunea că totul se petrece în mintea noastră. Şi că minţile noastre sunt izvoare de transcendenţă radiantă, nemărginită.

Niciodată nu mi-a apărut realitatea mai minunată şi nu am fost mai fericită decât atunci când am stat pe pavaj în acea după-amiază tomnatică. Şi poate că Dalai Lama a perceput ceva din transformarea mea interioară, pentru că, în timp ce privirile ni s-au intersectat, şi-a dus palmele împreunate în dreptul buzelor şi a zâmbit.

CAPITOLUL OPT

PENTRU CĂ VREMEA SE ÎMBUNĂTĂŢEA pe zi ce trecea, îl vizitam mai des pe Christopher. De fiecare dată când ieşeam dintre crinii africani şi înconjuram azilul, până să

văd uşa de la studioul lui, auzeam muzică de cameră, un pian sau un cor. Muzica barocă nu fusese niciodată atât de liniştitoare.

Aş greşi să spun că Christopher nu mai picta. Mai era încă absorbit complet de munca lui. Fie că stătea în picioare, rezemându-se de scaunul cu spătar drept adus din sala de mese, fie că stătea pe scaun – mai des în ultima perioadă –, atenţia lui era atrasă de un singur lucru: Buddha Amitabha.

La fel ca în primele zile în care l-am vizitat, când îl observasem uitându-se lung la tabloul lui Caroline, înainte de a pune un strop de vopsea pe pânză, tot aşa era şi acum, de data aceasta cu Amitabha. Era atât de concentrat, că de-abia dacă recunoştea prin vreun gest prezenţa mea. Sărind pe scaun, ştiam că era conştient de faptul că muza lui era acolo. Din când în când, se întrerupea ca să amestece alte culori pe paletă sau să ia o altă pensulă, după care se apropia de pânză cu tot respectul cu care s-ar apropia de însuşi Buddha, ca să facă modificări mici cu pensula.

Acum purta mereu cu el tubul de oxigen. Şi, deşi mai era cuprins uneori de accese violente de tuse, simţind că se înecă fără aer, la un nivel profund, se petrecea ceva: se retrăgea. Într-un fel tăcut, nerostit, dar evident, se retrăgea din lumea lui. În timp ce stătea pe scaunul lui uitându-se îndelung la Amitabha, era aproape ca şi cum avea loc un transfer – de parcă, cu cât mai puţin relevantă sau importantă, ori chiar credibilă, îşi percepea prezenţa diminuată în lumea asta, cu atât mai vie şi mai energică devenea aceasta în realitatea lui Amitabha.

Şi ce putere transmitea! Ceea ce stârnise în Sid, Serena şi în ceilalţi reacţia la vederea tabloului şi legătura

emoţională instantanee pe care o simţiseră deveniseră încă şi mai măreţe – dacă un astfel de lucru era posibil. Christopher îl pictase pe Amitabha în haine de mătase şi cu o coroană cu bijuterii. Tânăr şi vibrant, ţinând în poală un vas cu elixirul nemuririi, Buddha al Vieţii şi al Luminii Infinite era mai degrabă un portret decât o *thangka*, iar cu asta venise glorioasa libertate artistică.

Din corpul lui Amitabha radia o lumină roşie, cu o putere care atrăgea privitorul spre o dimensiune diferită – roşul simbolizând culoarea comunicării iluminate, precum şi beatitudinea înţelepciunii. Văzând-o, am recunoscut că această viaţă infinită, această înţelepciune nu venea de la Amitabha, ci din mintea noastră. El era doar facilitatorul, o manifestare exterioară care îi făcea pe cei care erau foarte norocoşi să-l vadă conştienţi de nemărginirea şi de puritatea conştiinţei primordiale.

Cristopher exprima cu pensula sa atât de mult din ceea ce-l auzisem pe Dalai Lama explicând în cuvinte. Era o manifestare artistică a Dharmei; în particular, a adevărului că realitatea este o creaţie a propriei minţi, realitate pe care, dacă dorim, o putem crea mai pură, mai favorabilă şi mai nemărginită decât considerăm noi că este posibil. Exact aşa cum Sfinţia Sa îi spusese acelei vedete de muzică pop în ziua aceea întunecată şi ploioasă, când îţi imaginezi cum ar putea fi sinele ideal, el începe să se manifeste. A crede înseamnă a vedea.

Acesta era adevărul spre care era atras Christopher în toate acele ore petrecute în faţa tabloului, acest adevăr în care se cufundase la cererea Sfinţiei Sale. Pământul pur al lui Amitabha, numit în sanscrită „Sukhavati”, pământul purei bucurii. Uneori, vedeam cum i se mişcă buzele şi mă uitam la mărgelele *mala* din mâna lui dreaptă pe care i le dăduse Dalai Lama, în timp ce recita mantra *yidamului*

său: *Om Amitabha hrih. Om Amitabha hrih. Om Amitabha hrih.*

***

CÂND NU LUCRA, Christopher încă se mai bucura de ritualul pregătirii ceaiului pentru el, respectiv al laptelui pentru mine, deşi acum îi lua mai mult timp decât în trecut. Uneori, tot îmi mai murmura dezmierdări vesele despre Babou, ocelot, despre Vaske şi Minou. Uneori, recita un vers sau două din poezia lui preferată:

„– Dragă Porcule, vrei să-ţi vinzi inelul pentru un bănuţ? întrebă Purcica.

– Da.

Aşa că l-au luat, iar a doua zi Curcanul care locuieşte pe deal

I-a căsătorit.”

***

CU TOATE ASTEA, OBIŞNUIA SĂ-MI SPUNĂ că eram mesagerul lui ceresc, trimisul responsabil cu introducerea lui în prezenţa lui Dalai Lama şi, prin urmare, a lui Amitabha.

„Or fi avut Picasso, Dali şi Kandinsky feline, însă care felină îi făcea să simtă energia bunătăţii pline de iubire? Care felină îi impulsiona ca, prin munca lor, să atingă

transcendenţa?” obişnuia el să întrebe în astfel de momente.

Care, într-adevăr? Servindu-mă mereu cu lăptic, n-avea cum să audă vreodată vreo obiecţie din partea PSS!

Câteodată, când simţeam că i-ar plăcea să aibă companie, săream pe scaun lângă el; amândoi stăteam aşa, pur şi simplu, două fiinţe care împărtăşeau conştient acel moment.

Văzut din poziţia lui, de pe scaun, studioul arăta cam la fel ca întotdeauna, cu tablouri terminate proptite de pereţi. Numai că acum erau locuri libere. Ansamblul de trei tablouri *Umbre albastre* nu mai era acolo.

Ce cadou neaşteptat! exclama el bucuros uneori. Cine ar fi crezut că aş face asemenea vânzări chiar la sfârşitul vieţii? Că mă voi achita de toate datoriile! Acum pot să mor un om fericit.

Vraful de plicuri de culoare maro care se aflaseră mai înainte pe raftul din spatele lui dispăruseră.

Cu o altă ocazie, privind tabloul lui Caroline, a spus:

Am mai primit încă o scrisoare de la Caroline. Se pare că vrea să vină în vizită, s-a uitat el gânditor la mine. Nu mă lasă inima să-i spun că e deja prea târziu.

***

ÎNTR-O DIMINEAŢĂ, CHRISTOPHER ERA CUFUNDAT în Amitabha, privind îndelung pictura şi rostind mantre. S-a oprit după un timp, privirea rămânându-i neclintită. Nu se ridicase nici măcar o singură dată să adauge culoare în

timpul ultimelor mele vizite. Nici măcar o singură mângâlitură. Dar acum îşi aduna toată puterea, ridicându-se de pe scaun cu ajutorul braţelor, care-i tremurau din pricina efortului. S-a oprit pentru o clipă, încercând să respire, pe punctul de a avea un acces de tuse. Sprijinindu-şi mâinile de spătarul scaunului, a reuşit să-şi menţină echilibrul.

L-am privit întorcându-se spre tuburile lui de vopsea şi storcând puţină dintr-unul, înainte de a alege cu deosebită grijă o pensulă. Înmuind-o în vopsea, s-a apropiat de portretul lui Amitabha, înainte de a se întoarce cu faţa spre mine.

Ştii ce înseamnă asta, nu, pisicuţo?

Nu ştiam. Nu aveam nicio idee ce urma să facă şi, cu atât mai puţin, ce însemna. Dar era ceva decisiv în vocea lui şi, în acelaşi timp, neîmpovărat, de parcă se deschisese o uşă, iar el urma să intre pe ea.

Aplecându-se spre partea de jos din dreapta tabloului, s-a semnat în vopsea neagră, apoi a făcut un pas înapoi şi a spus:

Este gata.

Când s-a întors din nou cu faţa spre mine, lumina de-afară s-a mişcat în aşa fel încât o parte a căzut direct pe tabloul de-abia terminat, reflectându-i culoarea înapoi pe Christopher. Nu numai Amitabha era de un roşu strălucitor, ci şi chipul şi corpul lui Christopher. Aşa cum stătea el în picioare, aprins în reflexia pânzelor, care era la rândul ei o reflexie a propriei conştiinţe exaltate, delimitările dintre Amitabha şi Christopher erau mai greu de observat. Unde se sfârşea unul şi începea celălalt? Poate că la început fuseseră pânză şi pictor, însă în acea

clipă starea de unitate dintre cei doi nici că putea fi mai evidentă.

– Cea mai importantă sarcină a vieţii mele este îndeplinită, a spus Christopher.

***

CÂND AM PLECAT CEVA MAI TÂRZIU, m-am oprit să mă frec de piciorul lui. Deşi rostea mantre, i-am simţit degetele şi palma mângâindu-mi ceafa, timp în care am inhalat familiarul miros pătrunzător de vopsea de pe pantalonii de catifea. Am rămas îmbrăţişaţi pentru câteva momente.

M-am îndreptat spre camera de odihnă, ca să-mi intru în rolul meu de Pisică pentru Terapie – cu ocazia unei astfel de vizite l-am întâlnit prima oară pe Cristopher. Era întotdeauna o bucurie să văd o cameră întreagă de vârstnici care moţăiau devenind dintr-odată plini de viaţă când îmi făceam apariţia, flatându-mă şi convingându-mă prin linguşiri să le acord fie şi numai câteva clipe de atenţie.

Asistenta Chapman, care se opusese ferm prezenţei mele, crezând că eram o pisică vagaboandă „plină de boli”, care putea să declanşeze tot felul de reacţii alergice, devenise în cele din urmă cel mai credincios aliat al meu. După ce m-a aşezat în poala unora dintre cei mai fragili rezidenţi, astfel încât toţi să-şi petreacă timp cu Pisica pentru Terapie, a anunţat că prânzul urma să fie servit.

Unul câte unul, s-au îndreptat spre sufragerie, mulţi dintre ei cu cadre, iar alţii fiind împinşi în căruciorul cu rotile. De la o fereastră, am observat o infirmieră care s-a dus ca să-l anunţe pe Christopher că era ora mesei. Întorcându-se în grabă, chipul ei era brăzdat de îngrijorare.

Câteva momente mai târziu, a fost urmată de medicul de la azil, iar la scurt timp, şi de două infirmiere cu o targă.

Au apărut din nou după o aşteptare îndelungată. Christopher era întins pe targă cu un cearşaf tras pe faţă.

***

FUSESEM MARTORA UNOR LUCRURI care acum păreau inevitabile, din momentul în care Cristopher se semnase pe tablou. Şi, în cel mai ciudat mod posibil, mă simţeam uşurată pentru el. Înălţată sufleteşte chiar. Nu aveam niciun dubiu că plecase din lumea asta aşa cum voise el – nu fragil şi înspăimântat, ci terminându-şi cea mai semnificativă şi extraordinară lucrare a sa. Plecarea sa nu fusese precedată de săptămâni în care să se sufoce încet şi dureros; dimpotrivă, fusese precedată de o călătorie a transformării înălţătoare şi fermecătoare. Îndrumat cu măiestrie de Sfinţia Sa, Christopher îşi găsise calea spre Sukhavati. Lăsase chiar şi dovada pe şevaletul lui.

Şi totuşi. Îmi va lipsi acel ciudat sălbatic, cu vopselele, cu muzica şi cu linguşirile lui. Îmi va lipsi timpul petrecut împreună. Şi Edward Lear.

***

ÎNAINTE SĂ PLEC ACASĂ, am vrut să mă întorc în studioul lui. Uşa era deschisă, dar înăuntru domnea o linişte neobişnuită. Scaunul lui Christopher era împins într-o poziţie ciudată, însă nimic nu indica ce se petrecuse de curând. Am rămas acolo, inhalând mirosurile familiare, cuprinzând un loc care devenise o parte preferată din lumea mea.

Pe poteca de afară se auzeau paşi. Când m-am uitat, l-am văzut pe domnul Devi, administratorul clădirii. Era un bărbat scund şi rotofei, îmbrăcat într-un costum care nu i se potrivea, venind însoţit de şeful de echipă, Krish.

– Condoleanţe, PSS! m-a salutat domnul Devi cu respect în voce. Ştiu că tu şi Christopher eraţi buni prieteni. Bine...

S-a întors spre Krish, cu o expresie sinceră pe chip.

I-am promis domnului Naidoo că va putea folosi această cameră pentru contabilitatea lui, imediat ce se va elibera. Magazia lui e atât de plină, că dă pe-afară.

Da domnule, a răspuns respectuos adjunctul lui.

Krish purta blugi şi o cămaşă maro-gri. El conducea echipa de muncitori, grădinari şi alţi îngrijitori care se ocupau de azil.

Putem pune scaunele pe verandă şi în sufragerie, domnule. De-acolo le-am luat.

Privind în colţ, el a adăugat:

Banca, frigiderul şi ceainicul vor merge în atelierul de lucru.

Vopselele, pensulele şi pânzele nefolosite vor merge la Ergoterapie, a spus domnul Devi.

Krish a încuviinţat din cap.

Domnul Devi a aruncat o privire în cameră, părând mulţumit de cât de repede urmau să fie rezolvate lucrurile.

Mai rămân tablourile.

Le aruncăm? a propus Krish, mereu nerăbdător să rezolve probleme.

Ăsta merge alături, a răspuns domnul Devi, arătând spre Amitabha, dornic să-şi arate cunoştinţele superioare. Şefa mi-a spus că a fost comandat de Sfinţia Sa. Şi mai este încă un tablou, a adăugat el, uitându-se în jur până când a dat cu ochii de tabloul lui Caroline. Ăsta merge în biroul ei, a arătat el spre tablou. O să ia ea legătura cu doamna respectivă. Restul tablourilor..., a spus el, aruncând o privire cu o expresie deznădăjduită pânzelor sprijinite de pereţi şi împrăştiate pe bancă.

Le aruncăm? a repetat Krish întrebarea.

Hm. Dacă ar fi după mine, aş fi de acord. Întru totul. Dar poate că nu ar trebui să acţionăm atât de curând. S-ar putea ca cineva să ceară o parte din ele. Să fie interesat.

Le depozităm? a sugerat Krish.

Pentru o lună. Cred că va fi suficient. Ai un loc unde să le înghesui şi pe ele?

În garaj, în spatele tractorului, a răspuns Krish. E un raft acolo unde au loc dacă le punem unul peste altul.

Le vei înfăşura în ceva? a întrebat domnul Devi, deloc încântat de ideea de mizerie.

În saci menajeri.

Dacă nu le cere nimeni până luna viitoare...

Le aruncăm, a răspuns Krish cu fermitate.

Domnul Devi s-a întors, pregătit să plece.

Când să fie totul gata? a întrebat Krish. După-amiaza asta?

Tabloul cu Amitabha trebuie dus chiar acum. Şefa va suna la biroul Sfinţiei Sale ca să-i anunţe. În ceea ce

priveşte restul lucrurilor, mai lasă-le câteva zile din respect, a spus domnul Devi, mişcând din cap dintr-o parte în alta. Ceilalţi rezidenţi şi şefa îl simpatizau foarte mult pe domnul Ackland. Nu vrem să-i supărăm. Domnul Naidoo va fi foarte încântat de noul lui spaţiu de depozitare lunea viitoare.

Krish a dat din cap.

Atunci, vineri după-amiază, a confirmat el.

Îmi şi imaginam cum oamenii lui Krish intrau în studio, luau pânze, mutau scaune, strângeau vopsele şi pensule ca să le ducă de-acolo. Nu avea să dureze decât câteva minute până când lucrurile din încăpere aveau să fie duse în altă parte. Până când atelierul nu mai avea să fie atelier, ci doar o încăpere goală. Mandala lui Christopher Ackland urma să fie complet descompusă.

***

LA HIMALAYA BOOK CAFÉ, şedinţa de la ora prânzului era în plină desfăşurare când m-am suit la locul meu, pe standul de reviste. Am fost surprinsă când Sid şi Serena au sosit împreună, îndreptându-se spre bancheta din spate, care era cel mai aproape de mine. Spre deosebire de Serena, care trecea zilnic pe la cafenea, Sid venea rar. Ceva pe chipurile lor spunea că puneau ceva la cale.

Ceva mai târziu a apărut şi Heidi, uitându-se la mese ca şi cum căuta pe cineva, apoi verificând pe rând băncile, înainte de a-i vedea pe Sid şi pe Serena.

Cei trei au început să discute, iar eu mi-am amintit că Sid auzise discuţia lui Heidi cu Ludo după ora de yoga în

aer liber. Mi-am amintit cât de supărată fusese de distanţa care se crease între ei, un hău mult prea mare ca să se poată trece peste el. Venise la Dharamshala cu scopul de a-l ajuta pe Ludo cu şcoala de yoga până când acesta avea să se retragă, însă planurile ei fuseseră date peste cap.

Mă întrebam dacă nu cumva Sid venea cu vreo sugestie. Dacă era cineva potrivit pentru acest tip de provocare, atunci acea persoană era Sid, un om de afaceri deştept şi un diplomat. Însă în frânturile de conversaţie care-mi ajungeau la ureche, auzeam repetat numele „Binita” şi ale celor trei fiice ale ei, Hema, Diya şi Nisha. Am mai auzit menţionat şi Bougainvillea Street, numărul 108.

Heidi fusese abătută la început, însă a devenit mai însufleţită pe măsură ce conversaţia înainta. Aflat la aparatul de cafea, Ricardo o observase pe Heidi şi, când nu au mai fost persoane la coadă pentru cafea, a venit la masa lor ca să ia comanda, trecând peste protocolul de a primi comenzile de la chelneri. El şi Heidi s-au privit în ochi timp îndelungat.

Dar când a sosit Franc, toate celelalte lucruri au fost uitate. Cu ochii roşii şi încordat şi urmat deznădăjduit de Marcel, a intrat în cafenea, a mers drept înainte şi, în timp ce se pregătea să urce spre camera lui privată de la etaj, i-a zărit pe Serena, pe Sid şi pe Heidi. S-a aşezat pe banchetă lângă Serena, fără însă să fie nevoie să spună ceva.

O, Franc! Îmi pare atât de rău. Când? a întrebat Serena, care s-a întors ca să-l îmbrăţişeze.

Azi-noapte, a răspuns el cu faţa îngropată în umărul ei.

S-a smuls din îmbrăţişare şi a vorbit cu buzele ţuguiate de durere.

În somn.

Păi, tot e ceva, a spus ea. Măcar nu a trebuit să iei vreo decizie grea.

El a încuviinţat din cap.

Îmi pare foarte rău, Franc, a spus Sid, strângându-i braţul lui Franc.

Heidi arăta îngrijorată.

Încerc să rezist, a zis Franc. Se spune că lacrimile sunt ca grindina pentru fiinţele în starea de *bardo*. Mi-am petrecut toată dimineaţa meditând.

Cel mai bun lucru pe care îl puteai face, i-a spus Sid.

Serena l-a mângâiat pe braţ.

Da, a fost ea de acord. Concentrează-te pe binele lui Kyi Kyi, a spus aplecându-se sub masă ca să îl mângâie pe Marcel.

Văzând ce se petrecea, Sam a coborât treptele librăriei. S-a aşezat pe bancă lângă Sid, faţă-n faţă cu Franc, exprimându-şi condoleanţele.

Era clar că Franc nu voia să stea. Se chinuia mult să-şi păstreze cumpătul cu atâta lume care-i înţelegea durerea. Ridicându-se de la masă, a spus:

Dimineaţă i-am umplut castronelele, ca de obicei. Apă şi biscuiţi.

Şapte săptămâni, a dat Serena din cap. O să ne amintim de ea în timpul meditaţiei.

S-au auzit murmure de încuviinţare în rândul celor de la masă, în timp ce Franc s-a ridicat.

Dacă putem face ceva, orice?

Franc s-a întors cu spatele, dând din cap, înainte de a urca scările cu Marcel în urma lui.

După ce a plecat, s-a făcut liniște. Apoi, cu o expresie plină de uimire, Heidi a întrebat încet:

Șapte săptămâni?

Cel mai mult cât putem rămâne în *bardo*, a explicat Sid. Starea de conștiință dintre această viață și următoarea.

Apoi, în timp ce ea continua să fie uimită, Sid a explicat mai departe:

Când murim, ultimul lucru pe care îl trăim în această viață este lumina clară a morții. Este tot ceea ce rămâne după ce corpul și conștiința nu mai sunt. O stare foarte subtilă a minții. Dacă reacția noastră este *Ce-am păţit?* sau *Unde sunt?*, atunci aceste gânduri, declanșate de karma care se naște în mintea noastră – oricare ar fi ea – creează un nou „eu”. Acest „eu” ia inițial forma unei ființe aflate în *bardo*.

Serena dădea din cap.

Se spune că ființele din *bardo* pot fi atrase spre ceea ce le-a fost familiar, cum ar fi fosta lor casă, cei dragi. Din acest motiv, încercăm să nu le deranjăm locurile preferate. Așa că păstrăm castronelele animalelor noastre sau păturile în locurile lor preferate. În unele culturi budiste, se pune chiar și masa pentru cel decedat, pentru a arăta că nu a fost uitat.

M-am gândit la Christopher. Dacă exista vreun loc din această viață spre care să fie atras, acesta era atelierul

lui. Dar, în câteva zile, mult îndrăgitul lui spaţiu avea să fie golit, schimbat iremediabil şi de nerecunoscut.

E foarte diferit faţă de ce se spune în ţara mea, a comentat Heidi.

Telefonul Serenei a început să sune. Scuzându-se, s-a ridicat de pe bancă ca să iasă afară şi să răspundă la telefon.

După moartea bunicii, m-am dus în dormitorul ei săptămâni întregi. Ceilalţi au spus că era o prostie şi că bunica era în rai. Dar eu ştiam sigur că o puteam *simţi* acolo.

Fiinţele aflate în *bardo* sunt exact opusul nostru, a încuviinţat Sam dând din cap. Noi trebuie să mergem fizic undeva pentru ca mintea noastră să fie în acel loc. Fiinţelor din *bardo* nu le trebuie decât să se gândească la un loc, că se şi află acolo. Au acelaşi corp subtil pe care uneori îl experimentăm când visăm.

Asta este derutant, a menţionat Heidi.

Sam a aprobat-o.

Se spune că timpul petrecut în *bardo* este foarte confuz şi zgomotos şi nu avem un corp fizic în care să ne întoarcem. Suntem atraşi spre fiinţele cu care avem strânse legături karmice, care pot fi viitorii noştri părinţi. Dar la fel de bine am putea să fim traşi înapoi spre oamenii şi locurile din viaţa care tocmai s-a încheiat. Suntem traşi în toate direcţiile...

De aceea, a intervenit Sid, în *bardo*, putem fi ajutaţi mult de oamenii de care am fost foarte apropiaţi în viaţa noastră anterioară. Dacă ei meditează şi pot oferi alinare şi pace, atunci, ca fiinţe aflate în *bardo*, putem fi

influenţaţi, a spus el, înclinându-şi capul spre scările care duceau la camera de la etaj. În mijlocul confuziei şi al traumei, dacă ni se reaminteşte de ceea ce este virtuos, atunci, în starea de *bardo*, ca şi în viaţă, gândurile pozitive duc la experienţe pozitive. Şi, fiind o perioadă importantă de tranziţie, când ne putem îndrepta în direcţii atât de diferite, acele gânduri au puterea să ne ghideze spre o renaştere mult mai bună.

Heidi a privit uşa care ducea spre scări.

Asta face Franc acum?

Cei doi au dat din cap afirmativ.

În mănăstiri, când moare un călugăr, se ţin slujbe speciale, se rostesc mantre şi au loc *puja*, sau ceremonii de purificare, i-a spus Sam.

Funeralii? a întrebat Heidi.

El a infirmat scuturând din cap.

Nu se practică asta în budism. Budiştii se concentrează mai mult pe mintea persoanei decedate. Mantrele şi *puja* sunt în beneficiul lor.

În Occident, totul ţine de trupul neînsufleţit al persoanei şi de durerea simţită de toţi cei pe care i-a părăsit. Budismul pare să fie la capătul opus. Se ocupă de mintea persoanei care a murit. Pentru că încă mai există şi are nevoie de grijă.

Exact, a intervenit Sam.

Nu ţine atât de mult de cât de trist sunt *eu*. De pierderea suferită de *mine*.

Ceea ce este corect, a spus Sid. Pentru că noi încă suntem în viaţă. Încă mai avem casa noastră, familia, încă îi mai avem pe cei dragi. Nu noi suntem cei care pornim în călătoria periculoasă.

Heidi s-a încruntat.

Dar dacă nu poţi medita? Poţi să mai ajuţi persoana în *bardo*?

Noi hrănim păsările, a spus Sid dând din cap. Sau facem ofrande de orice tip altor fiinţe. Şi dedicăm virtutea actului nostru de bunătate persoanei din *bardo*.

Mi se pare logic, a răspuns Heidi, oprindu-se ca să asimileze cele spuse. Înţeleg de ce budiştii studiază acest subiect atât de mult. Când ne propunem să plecăm în India, de pildă, cu cât suntem mai pregătiţi, cu atât mai bine. Se pare că la fel e şi atunci când mori.

Ai dreptate, a zâmbit Sam. Iar dacă te pregăteşti suficient de bine, vei zbura la clasa întâi!

Serena s-a reîntors la masă, cu telefonul în mână şi cu o expresie de calm hotărât.

Era mama. Este la Namgyal. Tenzin i-a spus că Cristopher a murit în dimineaţa asta, a spus ea, aşezându-se din nou pe scaun.

Toţi cei de la masă au rămas şocaţi.

Sid a întins mâna spre Serena. Prinzându-i-o cu chipul tulburat, ea l-a privit şi i-a spus:

Iar Sfinţia Sa vrea să te vadă.

– E legat de Christopher? a întrebat el cu ochii mari.

Aşa se pare, a răspuns ea surprinsă.

Scuturând din cap, Serena a zis:

Chiar dacă ne aşteptam la asta, tot pare de necrezut. Acum câteva zile stăteam cu el şi beam şampanie...

***

ÎN DUPĂ-AMIAZA ACEEA, mă aflam la locul meu preferat pe pervaz, când Sid a fost condus înăuntru ca să îl vadă pe Dalai Lama. Portretul lui Amitabha, pe şevaletul lui, fusese pus în faţa unui rând de ghivece cu gălbenele, roşul puternic contrastând cu galbenul şi cu verdele florilor din spatele lui. Sfinţia Sa stătea lângă tablou atunci când a sosit Sid. După plecăciunile de rigoare şi după ce Dalai Lama şi Sid şi-au strâns palmele, Sfinţia Sa l-a privit direct în ochi şi l-a întrebat:

Ai auzit vestea despre prietenul nostru?

Da, a răspuns Sid abătut.

Un artist excepţional, a spus Sfinţia Sa, întorcându-se şi el cu faţa la tablou, astfel că acum amândoi îl priveau. Nu avea nicio pregătire în realizarea picturilor *thangka*. Simbolurile. Dimensiunile. Toate astea i-au dat multă libertate de expresie.

De care s-a folosit pentru un efect remarcabil, a comentat Sid apreciativ.

Da, a spus Dalai Lama. Uimitor, nu-i aşa? Cum te simţi când te uiţi la el, a zis el, ducându-şi mâna la inimă. Această legătură cu Buddha al Luminii şi al Vieţii Infinite.

Credeţi că l-a perceput cu simţurile pe Buddha Amitabha? a întrebat Sid

Sfinţia Sa a reflectat la întrebare.

Dacă e să ţinem cont de înţelegerea conceptului *sunyata*, de devotamentul lui faţă de guru, de *yidam*, atunci... cred că da. Există feluri diferite prin care putem experimenta starea de nondualitate faţă de mintea iluminării.

Sid arăta uluit, dar şi încântat.

Apoi Dalai Lama a spus:

Doamna Ponter spune că ai cumpărat deja câteva tablouri ale lui Christopher.

Săptămâna trecută, a confirmat Sid. După ce Serena mi-a spus despre *Zori primordiali* şi am venit să-l văd în sala de primire. Am fost foarte impresionat. Auzeam pentru prima dată de Christopher Auckland. Apoi a venit la ora lui Geshe Wangpo.

Sfinţia Sa a ascultat cum Sid i-a explicat despre grupul de discipoli care vizitaseră studioul lui Christopher. Atunci el lucra la tabloul lui Amitabha şi îşi arătase lucrarea neterminată fără tragere de inimă. I-a relatat despre impactul imediat pe care îl avusese asupra tuturor celor prezenţi.

Când a terminat, Dalai Lama i-a spus simplu:

Aş vrea să ai tu acest tablou.

Sid a rămas uluit.

Dar dumneavoastră l-aţi comandat!

Pentru Christopher.

Dar... este extraordinar!

Lui Sid îi venea greu să înţeleagă cum Dalai Lama dădea absolut totul.

Da. Dar mulţi dintre cei care vizitează mănăstirea sunt călugări tradiţionalişti. S-ar putea să fie îngrijoraţi dacă ar vedea o lucrare atât de neconvenţională la Namgyal. Am datoria de a păstra tradiţiile, a explicat el.

Sfinţia Sa a făcut un pas înainte, apropiindu-se de Sid.

De asemenea, un astfel de tablou ar putea deveni foarte valoros. Nu avem multe locuri unde să ştiu că ar fi în siguranţă. Cu toate astea, cred că ştii deja unde ar trebui să fie acest tablou? a întrebat el, luând mâna lui Sid într-a lui.

Privindu-l în ochi pe Dalai Lama, Sid a înghiţit cu greu.

Da, ştiu, a confirmat el.

***

SFINŢIA SA A LUCRAT PÂNĂ TÂRZIU în acea seară, revizuind manuscrisul final al cărţii traduse de Oliver. Era doar el, stând la birou, cu mine, stând pe pervaz. Cu trecerea orelor, ferestrele cu draperii portocalii ale călugărilor s-au întunecat una câte una, iar în cele din urmă, s-au stins şi luminile templului. Curtea mănăstirii şi toate clădirile erau îmbrăcate într-o culoare monocromă magică, care ne atrage pe noi, pisicile.

Uitându-mă fix la această privelişte rară, am reflectat la improbabilitatea celor petrecute: moartea a doi prieteni într-o singură zi. Unde erau acum minţile lor? Ce simţeau?

Kyi Kyi nici că putea avea un sprijin mai bun pe perioada cât se afla în *bardo*. O moarte paşnică, urmată de meditaţiile bunului ei prieten, dădea speranţa că eventualele karme pozitive create în trecut aveau cea mai bună şansă să o împingă spre o renaştere favorabilă, oriunde ar fi ea.

Dar, când Christopher murise, nimeni nu meditase. Pe lângă asta, eventuala linişte pe care ar căuta-o în lucrurile familiare s-ar putea transforma în disperare.

Dar avea nevoie de ea? Sau oare credinţa lui era suficientă pentru Sukhavati? Era oare deja acolo?

L-am auzit pe Sfinţia Sa împingându-şi scaunul de la birou. M-am întors şi l-am văzut ridicându-se şi întinzându-şi braţele obosite, înainte de a se întoarce spre portretul lui Amitabha. Şi-a împreunat mâinile în dreptul inimii în semn de rugăciune. Mişcându-şi buzele, deşi nu ştiam ce cuvinte rostea, ştiam fără îndoială pentru cine le spunea.

Putea oare fi vreo binecuvântare de mai bun augur?

În depărtare, poate de la o maşină în trecere, s-a auzit murmurul unui pian, împreună cu râsul unui om. Acele secunde efemere s-au dizolvat la fel cum luaseră naştere. Şi dacă a fost muzica sau râsul, ori poate o nuanţă de vopsea pe cerul negru, pentru o vreme, curtea argintie nu a mai fost pustie, ci a devenit locul în care s-a manifestat o iluzie fantomatică, însoţită de amintirea vocii vesele a lui Christopher:

Au avut la cină carne tocată şi felii de gutuie,
Pe care le-au mâncat cu furculiţa;
Şi mână în mână, la marginea nisipului,
Au dănţuit în lumina lunii,
Lunii, lunii,

Au dănţuit în lumina lunii.

CAPITOLUL NOUĂ

CHRISTOPHER ŞI KYI KYI poate că dispăruseră dintre noi, dar nu erau nicicum uitaţi. Ba chiar se vorbea mai mult despre ei decât înainte. Fie în biroul asistenţilor Sfinţiei Sale, fie în bucătăria de la parter, fie pe drumul spre Himalaya Book Café, am auzit despre acte de bunătate întreprinse în numele lor, ca energie virtuoasă ca să le îndrepte fiinţele din *bardo* spre lumină.

În fiecare săptămână de după moartea lor, micul grup al discipolilor lui Geshe Wangpo care stătuseră la picioarele lui Christopher, dimpreună cu Franc şi cu alţii de la cafenea, se reuneau în grădina din apropiere sub cedru. Acel loc fusese unul îndrăgit şi de Kyi Kyi, în plimbările ei zilnice, şi de Christopher. Seara devreme rosteau mantre şi versuri binefăcătoare până la căderea nopţii, când aprindeau lumânări, invocând binecuvântări şi lumină în numele prietenilor lor dragi.

La fiecare a şaptea zi după moarte este un reper extrem de important pentru fiinţele în starea de *bardo*. Dacă nu au reuşit să se reincarneze, tranzitează de la o formă de fiinţă din *bardo* la alta, un proces care oferă şansa unei schimbări în bine. În timp ce karma negativă determină iniţial o reincarnare mai dificilă, dar una care nu a avut loc încă, manifestarea karmei pozitive în ziua a şaptea poate schimba asta. Asta se întâmplă în fiecare a şaptea zi după dispariţie, până în ziua a 49-a.

Acţiunile binevoitoare, ceremoniile prielnice şi, mai mult decât orice, felul în care Christopher şi Kyi Kyi au fost păstraţi cu o asemenea dragoste în mintea oricui din mica

noastră comunitate erau cu adevărat ceva minunat. Şi, în felul său, profund liniştitor. Când va veni vremea mea, dragă cititorule, sper să primesc aceeaşi atenţie devotată.

În acelaşi timp în care procesele *bardo* erau urmate, se petreceau şi alte feluri de tranziţii. Unele dintre acestea erau îndeplinite de cei din jurul meu, în special de cei de pe Bougainvillea Street nr. 108. Aveau loc noi livrări. În jurul măsuţei de cafea din librărie se ţineau întâlniri urgente.

Încă nu-mi dădeam seama ce urma să devină fosta reşedinţă a lui Sid. Fără îndoială că adevărul avea să fie revelat la momentul potrivit. Şi totuşi, ştiam că viitorul Binitei şi al celor trei fiice ale sale avea legătură cu asta. Şi când au ajuns la Dharamshala, ştiam deja totul despre ele. De la simple nume în conversaţii, acum deveniseră însufleţite.

***

POTRIVIT SERENEI, care o ajuta pe mama ei în bucătăria VIP, cele patru femei au ajuns la Dharamshala de la New Delhi cu trenul. Sid se oferise să le asigure transportul, atât pentru ele însele, cât şi pentru puţinele bunuri pe care le posedau. Dar Binita era încă stânjenită de acest lucru şi voia să deranjeze cât mai puţin posibil, insistând că ar putea ajunge la Dharamshala pe cont propriu.

În după-amiaza cu pricina, Sid şi şoferul său s-au dus cu două maşini să le ia de la gară şi să le conducă direct pe Bougainvillea Street nr. 108. Observând opulenţa noii lor case, Serena i-a spus doamnei Trinci cum Binita fusese copleşită de emoţii şi prinsă între mulţumire înduioşătoare faţă de Sid pentru a le fi salvat de la sărăcie şi ruşine că permisese familiei sale să devină aşa de dependentă. Gemenele în vârstă de 21 de ani, Nisha şi Diya, s-au

acomodat de îndată cu noua lor locuinţă, explorând clădirea de sus până jos, certându-se asupra camerelor şi dorind să ştie dacă existau planuri pentru o terasă pe acoperiş. De îndată ce au descoperit codul wifi, cele două s-au pierdut într-o transă digitală pe canapeaua de pe verandă.

Hema însă, în vârstă de 23 de ani, a reacţionat total diferit. Părea să resimtă prezenţa ei aici: în legătură cu casa, cu implicarea mamei ei şi, mai ales, a lui Sid. Şovăind să facă ceva şi răspunzând scurt, s-a închis curând într-un dormitor, cu nasul într-o carte.

Hema resimţise din greu problemele lor, după cum avea să le spună mai târziu Binita lui Sid şi Serenei, care i-au vizitat pentru cina de bun venit. În timp ce fetele s-au uitat la televizor, care era în sine o noutate pentru ele, cei trei adulţi au stat în turn, care oferea o distanţă liniştitoare de la care să vegheze lumea.

Nu numai pierderea confortului şi a privilegiilor lor o tulburase pe Hema, le-a mărturisit Binita. Ca fiică mai mare şi ca preferată a tatălui său, Hema refuzase să accepte că Arhaan avusese de-a face cu ruina lor financiară. În plus, alesese să continue să creadă în mitul pe care îl întreţinuse tatăl ei până în ziua morţii sale – că declinul său avusese o singură cauză: trădarea fostului său prieten, Sid.

Era un mit în care crezuse la început şi Binita, care nu avea motiv să se îndoiască de soţul său. Chiar şi după infarct, când amploarea calamităţii familiei devenise înspăimântător de reală, ignorase mesajele de la prieteni de afaceri şi de la consilieri profesionali, unele discrete, altele mai evidente, că versiunea lui Arhaan asupra evenimentelor era o fantezie în care doar el credea. Felul

în care supraestimase bunuri şi subestimase datorii; exagerarea intereselor comerciale în noi afaceri şi ignorarea riscurilor. Toate astea ca să susţină o imagine pe care o avea despre sine ca fiind un magnat de succes. O idee care s-a dovedit a fi extrem de distructivă.

Pur şi simplu nu poţi să crezi că persoana căreia i-ai încredinţat viaţa ta, cea pe care o iubeşti şi în care ai încredere, ţi-a spus atâtea minciuni. Iar şi iar, le-a spus Binita lui Sid şi Serenei. Uneori mă întreb dacă el însuşi a crezut în propriile minciuni. Oare avea vreo problemă mintală care l-a făcut oarecum mai puţin responsabil?

Nu că ar fi făcut asta vreo diferenţă la final. Familia tot pierduse totul. Dar şi Binita îşi pierduse naivitatea în privinţa soţului său. Ea doar îşi dorea ca Hema să poată accepta adevărul şi să meargă mai departe.

***

AU FOST MAI MULTE DISCUŢII în săptămânile care au urmat. Cum se întâlniseră Binita şi Heidi – o întâlnire cu o oarecare semnificaţie, se părea, care mersese bine. Cum femeile participaseră la o probă pentru o anume vestimentaţie. Cum Hema dăduse, ca din întâmplare, peste una dintre cele mai bune prietene de la şcoală, acum avocat în Delhi. Presupunând că înţelesese cât de duplicitar fusese tatăl ei, prietena sporovăise cu uşurinţă despre zecile de procese deschise împotriva lui Arhaan, asigurând-o în acelaşi timp pe Hema de simpatia ei sinceră.

Auzind atât de multe despre nou-venite, m-am întrebat când aveam să le întâlnesc în sfârşit. Prima dată, a fost de

la distanţă. Patru femei indience, îmbrăcate în ceea ce păreau tunici medicale, păşind pe porţile deschise de pe Bougainvillea Street nr. 108. Mă întrebam ce se petrecea acolo, nereuşind să fac legătura între ele şi noii rezidenţi ai proprietăţii.

Printre schimbările evenimentelor de zi cu zi, cu un capitol al lumii noastre care părea să se încheie înainte ca următoarele să prindă contur clar, erau şi altele care erau în derulare. Unele erau neplănuite şi neaşteptate – adică neprevăzute, asta dacă nu se întâmpla să fii astrolog.

***

ÎNTR-O SEARĂ, ÎN TIMP CE MĂ DELECTAM dintr-un delicios plat du jour servit de atentul Kusali, am devenit conştientă că printre noi se afla o celebritate. Nu una de genul Bollywood, care trecea ocazional pragul cafenelei cu anturajul său de linguşitori. Nu, aceasta era mult mai interesantă. Un bărbat care putea intra sau ieşi dintr-un restaurant fără să atragă deloc atenţia, dar a cărui înţelegere profundă a configuraţiilor planetare şi a semnificaţiilor lor putea umple multe volume bine primite. Genul de persoană care putea fi anonimă faţă de cei mulţi, dar care era căutată de unii dintre cei mai puternici oameni ai lumii.

Fiind o pisică foarte discretă, nu pot să îţi spun exact cine este, dragă cititorule. Lasă-mă să-ţi spun doar că numele său aminteşte de o mare colecţie de copaci. Cu ochii săi sclipitori, cu părul şi cu barba cărunte, arăta la fel de magic ca oricine de calibrul său. Este unul dintre pionierii astrologiei evolutive.

Cel care sfătuieşte toate celebrităţile de la Hollywood. Da, el!

Reuniţi în jurul măsuţei de cafea din librărie, Franc, Sam şi Sid ţineau o altă întâlnire de-a lor. De mai multe ori, Sam aruncase priviri pe furiş în direcţia astrologului, care tot parcurgea rafturile librăriei, înainte să dea cu ochii de panoul comunitar din apropiere.

Cum întâlnirea se sfârşise, Sam nu s-a mai putut abţine. Apropiindu-se de bărbat, l-a întrebat dacă era cine credea el că era.

Astrologul a încuviinţat din cap.

Declarându-se adevărat fan al lui, Sam i-a strâns mâna şi l-a întrebat dacă-l deranja să semneze exemplare ale cărţilor sale disponibile în librărie, solicitare consimţită de astrolog.

Cu entuziasm, Sam l-a prezentat apoi patronului librăriei şi maharajahului din Himachal Pradesh drept „budist şi pionier al astrologiei evolutive”. Curând, toţi patru stăteau la masă, iar un chelner a mers la Natalia şi la Ricardo cu o comandă de cafele.

Astrologie *evolutivă*? a întrebat Franc, surprins de prezentarea oaspetelui lor. E diferită de cea obişnuită?

Astrologia evolutivă este o astrologie psihologică, au sclipit ochii oaspetelui dinapoia ochelarilor. Toţi astrologii sunt de acord că personalităţile şi circumstanţele noastre se reflectă în astrogramele noastre, corect?

Ceilalţi încuviinţau din cap.

Ei bine, dacă acceptăm conceptul de reîncarnare, are sens că personalităţile şi circumstanţele noastre au rădăcini în vieţile noastre anterioare. Aşadar, ce este o astrogramă? Aş sugera că este o hartă care arată varietatea de karme care ne-au propulsat în această viaţă.

Am putea găsi, în configuraţiile noastre natale, indicii despre influenţele karmice importante cu care ne vom confrunta – o consecinţă a ce am fost şi am făcut în vieţile anterioare.

Chipurile din jurul mesei erau captivate. Atrasă inevitabil de sursa de intrigă, nu a durat mult până când am urcat cele câteva trepte ale librăriei şi am sărit pe canapea între Sid şi Franc. Dacă oaspetele era surprins de apariţia mea, nu o arăta. Ci mai degrabă părea complet confortabil cu o prezenţă felină.

M-am întrebat adesea despre budism şi astrologie, spunea Franc. Mereu părea să existe o contradicţie între perspectiva budistă că noi ne creăm propria realitate şi ideea de predestinare, că indiferent ce facem, soarta ne face să trăim un lucru sau altul.

Ah, da, a chicotit oaspetele. Fatalitate astrologică. Nu e abordarea mea. Aş vedea astrologia ca un fel de previziune care ne ajută în deciziile noastre. Ca indivizi, fireşte că ne croim realitatea prin deciziile pe care le luăm. Ce mă interesează pe mine în special este că astrogramele noastre ne dezvăluie comorile şi rănile karmice. Ce aducem în viaţa prezentă.

Ideea de conştiinţă care evoluează de-a lungul vieţilor, a încuviinţat Sam, pare mult mai interesantă decât ghicitul.

Franc m-a mângâiat şi am tors în semn de apreciere. S-a uitat la mine o clipă şi apoi a întrebat:

Şi animalele au astrograme?

Fireşte, i-a susţinut privirea oaspetele. Şi ele au conştiinţă. Poate că au fost oameni în altă viaţă.

Aşa este, dragă cititorule. Yoghinul Tarchin deja ne revelase acest mare adevăr mie şi Zahrei.

Astrologia evolutivă este descoperirea ta? a întrebat Sam.

Oaspetele a scuturat din cap.

Sunt mulţi printre noi care au idei similare. Folosim cuvinte diferite, dar vorbim aceeaşi limbă. Sunt multe perspective. Şi ajungem la aceeaşi recunoaştere în acelaşi timp!

O hartă a călătoriei sufletului? a vorbit pentru prima dată Sid.

Exact, a încuviinţat oaspetele. Şi nu contează dacă foloseşti oricare dintre cuvintele „suflet”, „minte”, „Dumnezeu” sau „dharmakaya”. Chiar dacă cineva nu este convins literal de reincarnare şi se gândeşte la ea ca la o metaforă.

Mai există loc, a întrebat Franc, de predicţie în astrologia evolutivă?

Absolut! a exclamat oaspetele, în timp ce Natalia sosea cu cafelele. Astrograma în sine este predictivă în privinţa provocărilor noastre, dar şi a resurselor de a le face faţă. Şi poate conţine sugestii clare asupra timpului. Tranzite şi conjuncţii care arată oportunităţi într-o anume sferă a vieţii şi pericol în alta. Singurul lucru pe care îl predic – şi-a ridicat el cana de cafea la gură – este că astrologia este despre simbolism, imagini şi metafore, şi nu despre fapte în adevăratul sens al cuvântului.

Conversaţia despre astrologia evolutivă ca suport al călătoriei noastre interioare a continuat. Despre astrologia occidentală, cât şi despre cea practicată în Himalaya şi în

China. Şi despre ideea simplă, dar izbitoare că acea coincidenţă între ciclurile feminine şi cele lunare era probabil începutul legăturii dintre exterior şi interior, dintre stele şi sine, încă din vremurile primordiale.

Cafelele se consumaseră şi limbajul trupului sugera că întâlnirea se apropia de sfârşit. Franc a pus întrebarea care avea să aibă urmări memorabile.

Deci, ce te-a adus la McLeod Ganj?

Răspunsul la această întrebare era de obicei „Dalai Lama" sau vreo întrunire de budism tibetan. Dar oaspetele de azi a răspuns:

Nu e vorba despre ce anume, ci despre cine anume.

Văzându-le curiozitatea, a continuat:

Am fost în Delhi pentru o conferinţă şi am nişte zile libere. Am decis să vin la Dharamshala după ceva ce ar părea o goană după cai verzi pe pereţi. Vedeţi, fac o anumită cercetare astrologică şi speram să dau de urma cuiva.

Şi ai reuşit să faci asta?

A scuturat din cap.

Nu e uşor. Ar putea chiar să nu mai fie în viaţă. Or, dacă trăieşte, ar fi foarte în vârstă. Am căutat printre cele mai posibile locuri din Dharamshala. Nimeni nu a auzit de el.

Ai putea dezvălui numele? a întrebat Sid.

Desigur, l-a privit vizitatorul în ochi. Christopher Ackland.

Pictorul? părea surprins Sid, ca Franc şi Sam de altfel.

Dar nimeni nu era mai surprins decât astrologul. Părea neîncrezător.

Îl cunoaşteţi? i-au sclipit ochii.

Christopher a murit acum o lună, a zis Franc cu o voce moale.

Vizitatorul s-a prăbuşit din nou în scaun, stupefiat.

De pe canapea, Franc s-a întors gânditor spre Sid.

Tu ce ai spune? Nu l-am cunoscut cu adevărat. Nu atât de bine.

Era deja foarte bolnav când ne-am întâlnit acum două luni, i-a spus Sid oaspetelui. A venit la o clasă ţinută de Geshe Wangpo, lama nostru de la Namgyal, a gesticulat el spre mănăstire. Am aflat ce persoană extraordinară era.

Tabloul lui, vă aduceţi aminte? a sugerat Sam. *Zori primordiali*.

Da, exact! a zis Sid. Îi oferise un tablou Sfinţiei Sale. O expresie vizuală remarcabilă despre o stare meditativă extatică. Asta s-a petrecut înainte să vină la clasă, aşa că ştiam câte ceva despre el înainte să ne întâlnim.

Căra după el tubul de oxigen, a gesticulat Sam spre nas.

Bietul de el, a zis Franc.

A avut un impact mare la acel moment cu întrebarea sa despre moarte, a schimbat Sid un zâmbet cu Sam şi Franc.

Oaspetele a dat din cap, încurajându-l s-o repete.

„Nu am realizările necesare pentru a atinge nirvana sau iluminarea”, l-a parafrazat Sid pe Christopher. „Dar nu

vreau să renasc în samsara, cu durerea şi suferinţa ei. Există şi o a treia opţiune?”

Şi lama ce a răspuns? a întrebat oaspetele.

Sukhavati. Ţinutul pur al lui Amitabha. O realitate pe care chiar şi aceia dintre noi care ne menţinem încă în iluzie şi suntem supuşi karmei o putem percepe. Un loc unde ne putem continua călătoria spirituală.

Şi s-a petrecut ca Sfinţia Sa să-i comande un portret al lui Buddha Amitabha cu doar câteva zile înainte, a chicotit Sam.

S-a făcut o pauză înainte ca Sid să continue:

După clasa din acea seară, câţiva dintre noi am aşteptat alături de Christopher să vină maşina care-l ducea înapoi la cămin. Avea o anume... charismă, nu-i aşa? s-a uitat el la Franc şi Sam.

Fără îndoială, dădea Franc din cap. O întâlneşti la oameni care întrupează o anume înţelepciune. Oameni autentici care fac ceea ce spun.

A doua zi, ne-am dus să-l vizităm în atelierul său, a continuat nerăbdător Sam. Ne-a spus povestea sa, cum era să devină un pictor faimos în tinereţe, dar a fost copleşit de teama de eşec. Cum a renunţat. A plecat într-o altă ţară.... Şi doar când a primit diagnosticul fatal a început să picteze iar, doar din pasiune. A recunoscut că era cea mai bună operă a sa.

Ochii vizitatorului au sclipit. Sam confirmase ceva ce suspectase deja.

Nu avea bani, a zis Sam, până au apărut aceşti doi bărbaţi generoşi, a zis Sam.

Am fost foarte încântat să plătesc pentru tablou, a zis Sid.

Şi eu la fel, a zis şi Franc.

Voi deţineţi tablourile lui Christopher Ackland? a întrebat entuziasmat astrologul.

Sunt acolo, a gesticulat Franc spre peretele de lângă aparatul de cafea, unde tabloul cu rododendroni era acum înrămat şi atârnat.

Astrologul s-a întors şi l-a privit multă vreme, apoi a scuturat din cap:

Extraordinar!

De unde interesul faţă de Christopher? a întrebat Sid.

Oaspetele i-a privit pe rând, părând să se decidă cum să răspundă, înainte de a spune:

Înainte să vă spun despre Christopher, permiteţi-mi să vă ofer o perlă astrologică despre Vincent Van Gogh. Unul dintre cei mai renumiţi şi influenţi artişti din toată istoria. În timpul vieţii, a fost considerat un nebun şi un ratat. În ciuda miilor de tablouri, a reuşit să vândă doar unul. După ani de depresie şi de sărăcie, s-a sinucis în iulie 1890, la vârsta de 37 de ani. După aproape un secol, la 15 mai 1990, tabloul său *Portretul Dr. Gachet* s-a vândut cu 82 de milioane de dolari la licitaţie. La acea vreme, a fost cea mai mare sumă plătită vreodată pentru un tablou. După ce am auzit această poveste, am privit ceea ce i se petrecuse bietului Van Gogh din perspectivă astrologică. Apoi am început să mă întreb dacă nu cumva astrograma lui, la 100 de ani distanţă, dezvăluia ceva despre acel eveniment capital la un secol după moartea sa. Când am studiat în detaliu, am fost uimit de ce am descoperit. Era o triplă

conjuncţie a Lunii, a nodului sudic lunar şi a lui Jupiter în Săgetător şi în Casa a VI-a. În plus, Jupiter era în tranzit, formând cuadratură cu Soarele său în ziua în care tabloul său a depăşit toate recordurile. Au fost şi alte conjuncturi. Toate făceau referire la un eveniment fenomenal.

Hărţile natale încă funcţionează după ce murim! a exclamat Franc.

Astrologul a încuviinţat din cap.

Instrumente de previziune pentru moşteniri individuale.

Ca o stafie într-o maşină, a murmurat Sid.

Şi tu ai făcut-o pe a lui Christopher? a scurtat-o Sam, aplecându-se în scaun, dimpreună cu Sid şi Franc.

După ce am confirmat trendul cu alţi câţiva care au obţinut aceeaşi faimă neaşteptată fie spre sfârşitul vieţii, fie după moarte, a zâmbit el. M-am întrebat: „Dar cum e cu artiştii care sunt pe cale să devină faimoşi? Din astrogramele lor, am putea prezice cine ar putea deveni? Ca punct de plecare, am căutat artişti care au obţinut recunoaştere timpurie, dar dintr-un motiv anume au dispărut din vedere. Câştigători de premii şi expoziţii în tinereţe, de care nu s-a mai auzit. Artişti ale căror astrograme au arătat tranzite sau conjuncţii spectaculoase câteva decenii mai târziu. Dintre sutele pe care le-am studiat, cea a lui Christopher a fost de departe cea mai izbitoare. O aliniere pe care nu o puteai rata. Mi-a luat ceva timp să lucrez la ea. Când am fost sigur, am încercat să-i iau urma, începând din Anglia. Nu erau multe indicii. Doar printr-un noroc am descoperit că era undeva prin Dharamshala.

Lăsându-se pe spate în scaun, vizitatorul s-a uitat în jos spre masă.

Îmi pare atât de rău că l-am ratat. Mi-aş fi dorit să-i povestesc despre măreţiile astrogramei sale. O recunoaştere care îi ieşea în cale.

O perspectivă fascinantă! a exclamat Sid.

Nu am mai auzit de aşa ceva, a încuviinţat Franc. Şi totuşi are sens dacă ne gândim cum reputaţiile oamenilor se pot schimba semnificativ după moartea lor.

Asta explică ceva ce a afirmat Dalai Lama, a cugetat Sid. Ceva ce nu am înţeles la acel moment.

Continuă, l-a încurajat astrologul.

Sfinţia Sa l-a însărcinat pe Christopher să-l picteze pe Buddha Amitabha. Mai mult decât orice, cred, pentru a-i direcţiona gândurile lui Christopher în ultimele lui săptămâni şi zile. Ca să-l ajute să se unifice cu starea şi calităţile lui Amitabha. După ce Christopher a murit, Dalai Lama m-a rugat să iau tabloul. Era preocupat ca abordarea impresionistă a subiectului să nu fie greşit înţeleasă de oaspeţii săi mai conformişti. Părea şi să sugereze – şi-a coborât Sid vocea – că Mănăstirea Namgyal nu era locul potrivit pentru un tablou de o asemenea valoare. Oricât de valoroasă ar fi opera de artă, nu mă gândisem la ea în termeni de valoare financiară.

Şi poate că nu are, a spus oaspetele. Şi totuşi.

Privind spre Sid şi Franc, a întrebat:

Gândesc corect că sunteţi singurii care aţi achiziţionat un tablou al lui Christopher Ackland?

Şi eu, a zis Sam. Ne-a oferit un tablou mie şi logodnicei mele. Cadou de nuntă.

Ce cadou!

Astrologul l-a privit înainte de a întreba:

Ştiţi dacă a mai lăsat vreun tablou de vânzare?

Sid a clătinat din cap.

Atelierul său a fost demontat de îndată ce a murit. Marianne Ponter este mereu presată să găsească spaţiu. Am auzit că orice tablouri a lăsat în urmă aveau să fie duse la groapa de gunoi.

Astrologul şi-a rotit ochii.

Putem să verificăm, dacă vrei, a propus Franc. Căminul este în susul drumului.

Ce vreau să ştiu, l-a privit Sam pe astrolog, este când se va petrece magia astrogramei lui Chistopher? Vorbim de ani sau de decenii?

Sau, precum în cazul lui Van Gogh, de un secol? au sclipit ochii oaspetelui.

Apoi, a continuat, expresia lui devenind mai serioasă.

De zile, a murmurat el.

Toţi cei trei bărbaţi au rămas uimiţi.

Chiar acum, planetele îşi fac drum spre cea mai extraordinară configuraţie din astrograma lui Christopher. O conjuncţie astrologică propice care este rară. Nu vă pot spune cum se manifestă exact. Sunt prezente simboluri, imagini, metafore.

A dat din cap sobru.

Tot ce ştiu sigur este că orice se va petrece va fi important.

***

ERA SPRE SEARĂ, câteva săptămâni mai târziu. Din vârful dulapului din biroul asistenţilor, îl priveam pe Tenzin pregătindu-se să plece. Urma întotdeauna aceeaşi rutină, făcând ordine metodic pe birou, încuind sertarul, închizând calculatorul.

Vizavi de el, Oliver era cufundat adânc într-un text tibetan rar, descoperit într-o peşteră himalayană şi prezentat la Mănăstirea Namgyal chiar în acea dimineaţă. Un text original şi anterior necunoscut, scris aparent de nimeni altul decât Lobsang Chokyi Gyaltsan, primul Lama Panchen.

Păi eu plec, şi-a luat Tenzin geanta de pe birou.

Oliver şi-a ridicat privirea.

Seară acasă?

Tenzin a dat din cap.

Mai întâi acolo, a arătat el în direcţia grădinii cu cedru. Ziua a 49-a pentru Christopher şi Kyi Kyi.

O, aşa e? s-a uitat Oliver la ceas. Atunci, plec şi eu curând.

Numai că nu a făcut-o, dragă cititorule. Nici eu, de altfel.

Reuniunile de la apus aveau o calitate specială. Scurte, nu mai mult de douăzeci de minute. Pline de concentrare, obiectele concentrării fiind Christopher şi Kyi Kyi, în timp ce erau rostite mantre şi versuri dedicate. Singura diferenţă erau oamenii care veneau şi spiritul în care veneau. O comuniune săptămânală de conştiinţă – prieteni

apropiaţi şi aparent străini, meditatori experimentaţi şi oameni care nu mai rostiseră înainte vreun cuvânt în sanscrită. Fiecare dintre ei îşi oferea sprijinul faţă de fiinţe care încă treceau prin tărâmurile *bardo*.

Cu Franc şi Serena ca lideri ai incantaţiilor, aşezaţi pe bancă, ceilalţi stăteau pe iarbă sau pe scaune pliante, uneori în spate. Grupul începea prin a recita versurile practicii meditative a lui Lama Tsong Khapa – refugiu, *bodhicitta* şi cele şapte practici. Apoi rosteau mantre încet, mai ales mantra lui Buddha Amitabha – *Om Amitabha hrih*.

Dalai Lama spune că cel mai bun moment pentru concentrarea atenţiei este între zi şi noapte – zori şi crepuscul. Şi la acea ceremonie specială, întrunirea conştiinţelor nu se simţise niciodată mai coerentă şi nici concentrarea mai puternică. Oare era datorită faptului că aceasta a fost ultima ocazie de acest fel? Semnificaţia zilei a 49-a?

Potrivit învăţăturilor, în ziua a 49-a orice fiinţă aflată în *bardo* va atinge reincarnarea. Indiferent cât de liniştită sau de traumatică va fi călătoria sau de câte tranziţii de la o stare de *bardo* la alta sunt, în a şaptea zi a celei de-a şaptea săptămâni trecerea prin *bardo* se sfârşeşte pentru noi toţi. Scena este pregătită pentru un nou tărâm de experienţă.

Proaspătul început aduce cu el o senzaţie de învârtire a roţii. Cei dragi nouă şi-au continuat drumul. Oriunde i-au purtat minţile lor libere, acum sunt îmbarcaţi într-un nou capitol al călătoriei. Ceea ce este un semnal pentru cei care rămân. Nu mai e nevoie să se păstreze rufele în dulap, amintirile legate de prietenul plecat dintre noi sau alte obiecte la vedere – cel puţin, nu pentru binele lor. Coşul animăluţelor de companie şi bolurile de mâncare pot

fi puse deoparte. Cel drag nouă a pornit într-o altă călătorie. Este timpul să facem şi noi la fel.

Aşadar, este o senzaţie de rămas-bun. De recunoştinţă pentru vieţile împărtăşite şi de sprijin reciproc pentru cei rămaşi. Poate de aceea sunt mai mulţi oameni atraşi către acest priveghi final decât oricând anterior. De unde stăteam, pe bancă, între Franc şi Serena, vedeam cum din ce în ce mai mulţi oameni soseau în grădină, urcând scările din stradă, iar Sam şi Bronnie ofereau lumânări aprinse. Unul câte unul, grupul de sub cedru s-a lărgit şi mai mult şi s-a strâns mai aproape.

Printre ei se aflau membri ai personalului de la cămin, susţinători pe termen lung ai lui Christopher. Mulţi discipoli de la Şcoala de Yoga Downward Dog, conduşi de Ludo, precum şi clienţi obişnuiţi ai cafenelei care ajunseseră s-o cunoască pe Kyi Kyi de-a lungul anilor. Călugări din apropierea mănăstirii şi, desigur, Tenzin şi Oliver. Astrologul auzise de ceremonie şi venise să dea o mână de ajutor. Vocile se înmulţeau, oferind incantaţii mult mai răsunătoare. Corul în sanscrită intona mai mult decât o invocare de binecuvântări; repetiţia de incantaţii genera o energie specială – una care devenea asemenea unei flăcări, simţindu-se palpabilă.

Limbajul secret al *pranei,* corect angrenat, are puterea de a transforma din interior. De a ridica, de a amplifica, de a atinge noi dimensiuni de conştiinţă. Şi în ochii lucitori şi pe buzele fremătânde ale celor adunaţi ştiam că şi ei simţeau asta. Efervescenţa venea de undeva din interior, dar o puteai simţi urcând pe şira spinării. Senzaţia era electrizantă, se putea simţi cu tot trupul. Cât timp au fost rostite mantrele, energia s-a revărsat şi mai mult.

Aşa cum revelase Yoghinul Tarchin, atunci când ne amintim că această senzaţie nu e generată de sanscrita veche sau de magia lumânărilor, ci de mintea însăşi, bucuria absolută a momentului este simţită în cea mai pură şi mai nestăvilită formă. Minţile noastre ne fac să simţim asta. Virtutea este adevărata sursă a fericirii inexprimabile.

Era spre sfârşitul ceremoniei, fiecare incantând cu voce tare mantra lui Buddha Amitabha, când l-am văzut în capul scărilor, înconjurat de doi bodyguarzi.

Câteva clipe mai târziu, Franc şi Serena l-au observat şi ei.

Sfinţia Sa şi-a ridicat mâna, indicând că ar trebui să continue ca şi cum el nu era acolo, şi asta au şi făcut. Dar ceva fusese comunicat, pentru că în jurul cedrului se aruncau priviri furişe şi zâmbete secrete şi toţi eram conştienţi de prezenţa sa şi de importanţa celor petrecute. Dacă acest lucru era posibil, strălucirea momentului era chiar mai mare.

***

A DURAT CEVA PÂNĂ CA OAMENII SĂ PLECE, învăluiţi în uimire tăcută. Dorindu-mi să stărui în această stare magică, m-am strecurat într-un covor de flori, aşteptând ca toată lumea să dispară.

După ce mai toată lumea a părăsit locul, am observat că cineva zăbovea, evident negrăbindu-se să plece. Heidi s-a ridicat încet şi şi-a strâns salteaua de yoga. Fără îndoială că, asemenea mie, voia să prelungească senzaţia a ceea

ce simţise, să continue în această prana fericită evocată de ceremonia specială din acea seară.

Doar când s-a întors spre trepte am devenit amândouă conştiente de o mişcare pe pavaj. Ludo.

Era singur şi era limpede că o aştepta pe ea. L-a privit urcând treptele şi oprindu-se la mică distanţă.

– Draga mea Heidi. Îţi datorez scuze, a spus el, cu o expresie de remuşcare.

De la ceartă, fuseseră ca nişte corăbii în noapte, după cum le spusese Heidi lui Sid şi Serenei. Heidi continuase să-ţi ţină clasele ei la studioul de yoga. Iar Ludo, pe ale lui. Cu excepţia replicilor de curtoazie, nu-şi mai vorbiseră.

Cu permisiunea lui Heidi, Sid a spus că ar dori să vorbească cu Ludo. În plus, avea nevoie să lămurească nişte lucruri cu el privind casa de pe Bougainvillea Street nr. 108.

A fost... de neiertat din partea mea să-ţi spun acele lucruri.

Vocea lui Ludo era solemnă.

Îmi pare atât de rău.

A durat o vreme înainte ca Heidi să răspundă.

Mulţumesc, unchiule. Şi totuşi, ceea ce mi-ai spus e ceea ce crezi. Convingerile tale.

Da, a privit Ludo în jos. Dar afirmându-mi propriile convingeri nu e nevoie să le denigrez pe ale altora. Îţi înţeleg punctul de vedere, îl accept.

Tot aşa cum eu îl accept pe al tău, a zis Heidi. Calea unui yoghin care aspiră la măiestrie absolută. Mă umple de

admiraţie. Doar că nu cred că toată lumea este capabilă de asta în această viaţă. Poate nici chiar eu.

Ai o mare compasiune, Heidi, s-a apropiat el. Inima ta e mai mare decât a mea, s-a prăbuşit vocea lui cu o emoţie care nu-i stătea în fire.

Oh, unchiule! s-a îndreptat ea spre el şi l-a îmbrăţişat.

Pentru o vreme, au stat aşa, înainte ca el să se desprindă şi să-i ia mâinile într-ale lui.

Sid mi-a spus despre noua afacere.

Ea a încuviinţat din cap.

Pare ideală pentru tine.

Încă mai pot ţine clase la studio, i-a spus ea, întâlnindu-i privirea.

Mi-ar plăcea asta foarte mult, a zis el. Ca multe lucruri de pe lista ta pe care le poţi continua.

Ştiu că lucrurile nu au mers aşa cum ai sperat.

Aşa cum fiecare dintre noi spera, a replicat el. Dar care este învăţătura tuturor yoghinilor?

În întuneric, el a rostit una dintre zicalele uzuale ale claselor sale:

Dă tot ce poţi şi apoi lasă lucrurile în voia lor!

Să las lucrurile în voia lor, a zâmbit ea.

Apoi, după o pauză, a adăugat:

Amândoi am fost de acord cu asta.

Şi cu multe alte lucruri, a luat-o el de braţ. Vino. Am o parmigiana cu vinete în cuptor acasă. Hai să o savurăm împreună.

CAPITOLUL ZECE

Hrăneşte-ţi corpul făcând yoga pe peluză.

Stând la birou, Tenzin citea cu voce tare invitaţia care sosise în acea zi prin poştă.

Răsfaţă-te cu un tratament de cinci stele la una dintre esteticienele noastre profesioniste.

S-a uitat la Oliver, care stătea faţă-n faţă cu el, ţinând o invitaţie identică.

Invitaţia asta? a întrebat el vesel, privindu-l pe Oliver.

Da.

Încă îmbujorat de la mersul pe bicicletă din acea dimineaţă, Oliver s-a fâţâit în scaun.

Mă gândeam că ar fi bine pentru Sid şi Serena dacă ar merge unul dintre noi.

Elixir din pepene şi castravete..., a citit Tenzin altă frază la alegere, cu o voce plină de umor.

Înţeleg de ce vrei să mergi.

Mă duc mai mult pentru yoga..., a intervenit Oliver.

Desigur.

Şi ca să arătăm că le suntem alături.

Sfinţia Sa va insista! a râs Tenzin. Când te vei întoarce mâine, vei fi atât de revigorat, că nu o să te mai recunosc.

Poţi să râzi, a spus Oliver, scuturând din cap. Ştiu că vrei să mergi; pur şi simplu, nu eşti încă pregătit să recunoşti asta.

Tenzin s-a sprijinit din nou de spătarul scaunului său şi şi-a privit colegul cu o licărire amuzată în priviri.

Dragul meu Oliver, regimul meu pentru sănătate şi frumuseţe constă într-o plimbare de seară şi un duş. Dar sunt de acord că ar fi frumos să ne susţinem prietenii. Şi dacă te încântă toate acele tratamente cu loţiuni şi poţiuni...

O să le spun atunci că tu nu mergi, a zis Oliver.

Că regret că nu merg.

O, vei regreta, a spus Oliver cu un zâmbet. După ce mă voi întoarce de la răsfăţul meu de cinci stele.

***

LA PARTER, CEVA MAI TÂRZIU, din bucătărie răsunau inconfundabilele cadenţe ale doamnei Trinci. Ea şi Serena se întorseseră de la cumpărăturile necesare pentru o masă specială pe care doamna Trinci trebuia să o pregătească a doua zi. Au depozitat cu grijă bame, roşii verzi şi alte produse nefamiliare. Mă întrebam oare cine era musafirul exotic care îl vizita pe Sfinţia Sa a doua zi?

O, *tesorina*! Cea Mai Frumoasă Fiinţă!

Doamna Trinci m-a luat imediat în braţe şi m-a pus pe dulap, oferindu-mi o porţie generoasă de smântână.

Sunt atât de fericită că tu şi Rishi sunteţi acum prieteni.

Este o uşurare.

În bucătărie, Serena aranja produsele de pus în frigider.

Şi un mister cum s-a petrecut.

Doamna Trinci m-a mângâiat în timp ce lipăiam cu plăcere smântâna.

Cum ar putea băieţelul să reziste unei asemenea fiinţe? Uită-te la ea, atât de moale şi de blândă.

Dacă nu aş mai fi avut încă jumătate de porţie de smântână în faţa mea, i-aş fi aruncat doamnei Trinci o privire plină de mustrare. Moale şi blândă?! Nu acestea erau calităţile mele care îl făcuseră pe Rishi să mă placă – dimpotrivă. „Feroce” şi „ninja” erau mai degrabă mai aproape de adevăr.

Serena făcea nişte cafea, iar doamna Trinci îşi verifica o listă în telefon, când s-a auzit un ciocănit la uşă. Era Sid.

Mă gândeam eu că vă găsesc pe amândouă aici, a spus el intrând în bucătărie. Tocmai am fost la Marianne Ponter, a arătat spre proprietatea vecină.

Şi? a întrebat Serena, observându-i energia neobişnuită.

Încă mai au tablourile lui Christopher! a spus el, dar apoi i s-a aşternut pe chip o expresie îndurerată. Ei bine, majoritatea lor.

Aşezându-se pe băncuţa din bucătărie şi bându-şi cafeaua, Sid a povestit cum fusese cu astrologul la azil, unde stabiliseră o întâlnire cu Marianne. Nici măcar nu ajunseseră la intrare, că şi văzuseră ceva ce i-a umplut de groază. Înşirate pe alee, sprijinite de pietre, erau cam treizeci de tablouri abstracte. Doi muncitori aveau trafaleţi înmuiaţi în vopsea. Sarcina lor era să aplice un strat gros

pe fiecare tablou, făcându-le astfel pe toate să arate ca noi, spre a fi folosite în programul de reabilitare prin artă al azilului. Cam zece tablouri avuseseră parte de un astfel de tratament.

Sid şi astrologul au solicitat oprirea imediată a activităţii, iar muncitorii l-au consultat pe domnul Devi. Ceva mai târziu, în biroul lui Marianne, acesta din urmă a explicat planul lui de refolosire a tablourilor, în loc să le trimită la groapa de gunoi.

În acel moment, Sid, cu toată măreţia şi misterul de care putea da dovadă un maharajah, a dezvăluit profesia vizitatorului cu care venise. Marianne şi domnul Devi erau obişnuiţi să primească în vizită tot felul de specialişti, însă nu şi un specialist în ştiinţe oculte. Astrologul relatase povestea lui Van Gogh, menţionând asemănările cu Christopher Ackland, şi ipoteza sa referitoare la importanţa astrogramelor privind moştenirile.

Dar ce era de făcut? Previziunile astrologice erau o chestiune complicată pentru un manager care lua decizii numai pe baza dovezilor clare. Marianne Ponter era sceptică. Domnul Devi părea să aibă îndoieli legate de faptul că ceruse să se dea cu vopsea pe tablouri, dar, ţinând cont de expresia de pe chipul şefei lui, nu avea de gând să dea glas acelor îndoieli.

S-a vorbit apoi despre conjuncţii şi alinieri ale planetelor. Vizitatorul american şi-a comunicat aşteptările cu un entuziasm pe care nu toţi l-au împărtăşit, lucru care a dus la o discuţie despre tablouri. Chiar nu aveau oare valoare, iar dacă aşa stăteau lucrurile, erau de vânzare? Dacă nu erau bune decât ca material de lucru, atunci era azilul dispus să le dea la schimb pentru nişte pânze noi?

La un moment dat în timpul discuţiei, Marianne şi-a amintit ceva: ultima ei conversaţie cu Christopher, discuţie la care fusesem şi eu de faţă. Atunci încercase să-i distragă atenţia de la datoriile pe care le avea, încurajându-l să-şi imagineze cum ar fi fost dacă tablourile lui ar fi valorat o avere. El îi vorbise atunci de caritate. Mai exact, de Sanctuarul Bătrânilor Boemi Faliţi.

Atunci Sid a venit cu o propunere. În loc să le dea cu un strat de vopsea, nu mai bine le mai păstrau pentru încă o lună? Dacă până atunci poziţia lui Christopher în lumea artistică nu avea să se schimbe, atunci ideea domnului Devi putea fi implementată fără nicio grijă. Dacă însă exista vreo descoperire uluitoare, atunci Marianne avea să fie administratorul unor obiecte lăsate ca moştenire Sanctuarului Bătrânilor Boemi Faliţi.

Presupun că nu strică să procedăm aşa, s-a văzut Marianne nevoită să admită. Însă să fiu administrator, să înfiinţez o fundaţie sunt lucruri pe care nu le-am mai făcut niciodată.

Sid a asigurat-o că era foarte bucuros să o ajute, având în vedere că avea experienţă în astfel de chestiuni.

Până să plece ceva mai târziu, au ajuns cu toţii la o înţelegere. Astfel, tablourile au fost luate din drum, şterse de praf cu atenţie, apoi puse pe un raft în dulapul cu papetărie care se afla în interior. Era un progres faţă de garaj.

Sid şi astrologul au plecat mulţumiţi de la întâlnire. Deşi era cât se poate de adevărat că zece tablouri originale semnate Christopher Ackland se pierduseră definitiv pentru posteritate, alte douăzeci fuseseră salvate. Şi chiar şi cele zece puteau fi salvate, conform spuselor

astrologului, care citise că erau cazuri în care opere de artă fuseseră dezvăluite sub straturi ulterioare de vopsea.

Dar partea cea mai bună a lucrurilor era speranţa pe care o aveau amândoi, speranţă pe care Sid le-a transmis-o acum Serenei şi doamnei Trinci.

După cum a observat stimatul nostru vizitator, care erau şansele să intre chiar în acea cafenea, în acea zi, să ne întâlnească pe Sam, pe Franc şi pe mine chiar când încerca să dea de Christopher Ackland?

Un sanctuar pentru boemi! a exclamat doamna Trinci, fluturându-şi visătoare pleoapele. Cred că mi-ar plăcea să merg acolo când voi fi bătrână. Am purta caftane, am asculta muzică şi am dansa lângă piscină.

Serena a privit-o amuzată.

Aşa să faci, mamă! a spus ea.

Sid era mai serios.

Pare un miracol, a zis el, dând din cap. Dar dacă asta a fost intenţia lui Christopher şi dacă el a avut karma care să facă posibil asta, cine ştie?

***

ÎN ACEEAŞI ZI, LA HIMALAYA BOOK CAFÉ, stăteam întinsă sus, pe standul de reviste, când Heidi a venit însoţită de o indiancă despre care am presupus imediat că trebuie să fie Binita. Înaltă, cam la patruzeci de ani, cu trăsături bine definite şi ochi mari căprui care transmiteau

sensibilitate şi înţelepciune în egală măsură. Purta un sari auriu impresionant, avea părul prins într-un coc elegant, dar ceea ce impresiona era atitudinea ei. Avea aerul unei persoane relaxate care se aştepta la ceea ce era mai bun de la cei din jurul ei.

În faţa ei, blondă, cu pielea albă, îmbrăcată în blugi albi şi un tricou cu decolteu, Heidi s-a îndreptat spre bancheta din spatele cafenelei, cea care era cea mai retrasă şi mai aproape de mine. S-au aşezat faţă-n faţă.

Binita a privit-o pe Heidi în ochi.

Mult mai bine, a spus ea.

Toate aspiratoarele alea, a zis Heidi, acoperindu-şi urechile cu degetele. Oricum. Trebuie să strălucească până mâine.

Da, a dat Binita calm din cap.

Şi-au luat telefoanele şi au început să verifice lista cu toate aranjamentele finale, apoi au discutat despre programul special al zilei de deschidere. Binita, obişnuită să se ocupe de o casă mare şi de un personal numeros, nu era tulburată de numeroasele lucruri practice care trebuiau rezolvate. Heidi, care avea experienţă în a ţine diferite ore, ştia cum să alcătuiască un program care să atragă cât mai mulţi oameni. Cele două, deşi atât de diferite, făceau echipă bună, după cum păreau să descopere.

După ceva timp, Ricardo a venit să le ia comanda de cafea. În şorţul lui cu dungi, nu se grăbea să se întoarcă la aparatul de cafea, întrebând-o pe Heidi cum avea să se desfăşoare inaugurarea.

A zbughit-o când a venit Kusali.

Preiau eu, a spus şeful de sală înainte de a-şi îndrepta atenţia către Binita. Este prima dată când veniţi aici, doamnă? a vrut el să ştie.

În curând şi-au dat amândoi seama că îl aveau ca prieten comun pe maharajahul din Himachal Pradesh. Aceasta era o latură a lui Kusali pe care nu o mai văzusem niciodată. Era amabil, ca de obicei, dar se părea că politeţurile elaborate aveau de data asta şi un alt tip de interes.

Aş putea să recomand nişte macaron cu căpşuni odată cu cafeaua comandată? Sunt cele mai fine din toată India – cu complimente din partea bucătarilor şefi Jigme şi Ngawang Dragpa.

După ce Kusali a plecat, Heidi a privit-o pe Binita şi i-a spus:

Flirta cu tine.

Ba nu! a protestat Binita, deşi avea o strălucire în ochi.

O, ba da! a râs Heidi. *Macaron cu căpşuni*, l-a imitat ea pe Kusali. *Cele mai fine din toată India. Cu complimente!*

Binita a râs zgomotos, plecându-şi privirea, apoi aerul ei sofisticat s-a risipit cu totul, arătând acum neastâmpărată.

Cel cu cafeaua, a zis ea arătând spre aparatul de cafea.

Ricardo?

El, a confirmat ea. *El* flirta cu *tine*!

Ştiu, a spus Heidi, după care i-a povestit de întâlnirea ciudată cu Natalia, care se transformase în ceva cu totul diferit.

Arată foarte bine, a spus Binita, aruncându-i o privire pe furiş lui Ricardo.

Da.

Şi? a întrebat Binita, ridicând din sprânceană.

Am avut tot felul de probleme în ultimele săptămâni. Acum totul se rezumă la asta, a arătat spre telefoanele lor de pe masă.

Se uită la tine, i-a raportat Binita.

Heidi s-a uitat în jurul ei în restaurant.

Iar Kusali se uită la tine.

Binita a privit-o în ochi, abţinându-se să nu zâmbească.

Parcă aş fi din nou adolescentă.

Iar asta e un lucru rău? a întrebat Heidi.

Nu. Nu e rău, a răspuns ea, scuturând din cap. E bine să simt din nou speranţă pentru viitor.

***

FRANC ŞI SAM S-AU OPRIT LA MASA LOR în timpul conversaţiei celor două femei – toţi patru discutaseră deja despre Bougainvillea Street nr. 108. Sam a anunţat că tocmai trimisese e-mailuri tuturor din Dharamshala din lista lui de e-mailuri a librăriei. Franc a spus că avea să vină ceva mai târziu cu colecţia lui de boluri tibetane. Intrigată de toate acele activităţi care se desfăşurau în casa lui Sid, m-am hotărât să merg acolo a doua zi, ca să investighez marea inaugurare.

Ricardo a adus cafeaua în acelaşi timp cu Kusali, de data asta fără replici amuzante, dat fiind că şeful lor era prezent. Ceea ce a făcut Kusali după aceea i-a atras atenţia Binitei spre raftul din cafenea, cu consecinţe mai profunde decât mi-aş fi putut vreodată imagina.

Ca de obicei, şeful de sală mi-a adus un castronel cu *plat du jour*. Ridicându-mă ca să mănânc, atunci când m-am mişcat, Binita m-a observat pentru prima dată. A arătat cu degetul, cu o expresie de încântare pe chipul ei.

Pisica!

Văzând impactul pe care prezenţa mea l-a avut asupra ei, Kusali s-a întors imediat, spunând:

Nu este o pisică oarecare, doamnă.

Franc l-a privit amuzat.

Aceasta este... Pisica lui Dalai Lama.

În vreme ce ceilalţi dădeau din cap afirmativ, pe Binita părea să o intereseze mai mult un alt aspect, nu faptul că locuiam cu Dalai Lama.

Este himalayană?

Da, a confirmat Franc.

Rasă rară?

Corect.

Ce neobişnuit, a spus ea, uitându-se la Heidi. Trebuie neapărat să-i fac o poză şi să i-o trimit surorii mele, Yazhini. Are o pisică superbă, exact ca asta.

Era evident foarte impresionată de mine.

Ce coincidenţă!

Unde locuieşte Yazhini? a întrebat Franc.

În Mumbai. Au locuit în New Delhi. De acolo o au pe Maya.

Când mi se oferă de mâncat, de obicei nimic nu mă poate distrage. Dar la auzul acelui nume, rostit cu intonaţia Binitei, am avut cea mai extraordinară senzaţie. Ridicându-mi brusc capul ca să o privesc, mă simţeam de parcă fusesem izbită de o forţă invizibilă, ameţitoare. Trezită de mişcarea neprevăzută a unei falii din adâncul pământului despre care nu ştiusem că există.

În timp ce Binita mă privea la rândul ei, m-am întrebat dacă nu cumva şi ea a avut acel sentiment misterios şi apăsător.

***

AI CREDE POATE, DRAGĂ CITITORULE, ţinând cont de importanţa inaugurării, cu toate pregătirile pentru acea zi – ca să nu mai spun de misterul care înconjura lansarea – că m-aş fi dus a doua zi de dimineaţă pe Bougainvillea Street nr. 108, pregătită să observ evenimentele zilei.

Vai, dragă cititorule, nu.

După şedinţa mea obişnuită de meditaţie împreună cu Dalai Lama, eram într-o stare de claritate liniştită, cu mintea eliberată de toate cele lumeşti, aşa că nu mă gândeam la Bougainvillea Street sau la nimic altceva. Din obişnuinţă, m-am dus în biroul asistenţilor. M-am aşezat la locul meu obişnuit, conştientă de toate mişcările de du-te vino în acea stare semi-trează care ne caracterizează atât de bine pe noi, pisicile.

Dar când Oliver a sosit târziu, cu o salteluţă yoga de un verde aprins la subraţ, mi-am amintit brusc.

Mă duc direct acolo, i-a spus el lui Tenzin, punându-şi rucsacul pe scaun.

La răsfăţul de cinci stele? l-a întrebat în zeflemea Tenzin.

Să nu te surprindă dacă mai târziu o să te trezeşti cu un călugăr subţire şi tinerel, i-a spus Oliver. Eu voi fi ăla.

A plecat în curând, şi la fel am făcut şi eu, traversând curtea mănăstirii şi luând-o pe drumul către Himalaya Book Café, făcând apoi stânga pe Bougainvillea Street. Puteam vedea de la depărtare maşini parcate pe drum, pe locuri de parcare care de obicei erau goale. Grupuleţe de oameni îmbrăcaţi pentru yoga se îndreptau spre porţi, ale căror stâlpi laterali erau împodobiţi cu funde aurii.

Lângă porţi era un indicator nou care anunţa în litere aurii că la nr. 108 de pe Bougainvillea Street era Sukhavati Spa.

Sukhavati. Nu este tărâmul cel pur al lui Buddha Amitabha? am auzit eu pe cineva întrebând.

Sukhavati înseamnă loc al fericirii, a vorbit altcineva.

Ştii că „dukkha” înseamnă nemulţumire şi suferinţă? a explicat un al treilea. Ei bine, „sukha” este opusul.

Când am ajuns la poartă, am dat cu ochii de un loc care arăta ca un pământ al fericirii. Pe aleea scurtă care ducea de la poartă spre casă era întins un covor roşu între spirale de funde aurii. De ambele părţi ale uşilor deschise, pe piedestaluri erau aranjamente florale bogate. În zona de primire, cu marmură pe jos, angajaţi îmbrăcaţi în uniforme

crem cu fir auriu îi întâmpinau şi îi îndrumau pe oaspeţi. Se părea că se petreceau mai multe lucruri deodată.

Ocolind covorul roşu, am luat-o pe sub o fundă aurie, printr-un strat de flori, de unde puteam privi din spatele unui paravan bogat de crini. Peste douăzeci de oameni îşi întindeau salteluţele viu colorate pe peluza din faţă. Oliver era şi el acolo, arătând ciudat de neobişnuit în hainele lui de yoga. Erau câteva persoane cunoscute de la Şcoala de Yoga Downward Dog, însă majoritatea lor erau persoane tinere. Era un grup diferit de tot ceea ce văzusem în McLeod Ganj, iar atmosfera era şi ea distinctă. S-au aşezat pe saltele, unii stând întinşi cu ochii închişi şi cu faţa la soare, iar alţii îşi întindeau braţele şi picioarele în timp ce conversau încet. Cerul era limpede, cum numai cerul de toamnă poate fi, iar aerul de munte era plin de miros de pin. Parcă niciodată nu arătase mai luminoasă o dimineaţă himalayană.

Heidi a luat loc în faţa cursanţilor, invitându-i pe toţi la o oră de yoga şi de meditaţie. Continuau să sosească oameni, alăturându-li-se celor de afară, în timp ce începu prima oră la Sukhavati Spa în aer liber. Când toţi erau în postura războinicului, cu feţele îndreptate spre pădurea de cedri şi cu braţele întinse, am traversat neobservată stratul de flori spre verandă, apoi m-am strecurat înăuntru. Din marea sală de primire, cu marmură pe jos, covoare pufoase crem se întindeau pe un hol larg şi pe trepte. Rămânând la parter, m-am îndreptat în direcţia din care se auzea un sunet misterios şi vibrant, genul care-ţi face mustăţile să-ţi tremure de curiozitate.

Camera avea uşa întredeschisă. Spre deosebire de peluza de afară, camera era cufundată în întuneric, singura sursă de lumină provenind de la lămpile de sare tibetane rozalii de pe cei patru pereţi. Înăuntru, erau

oameni întinşi pe jos, pe prosoape, unii cu ochii acoperiţi, toţi părând să fie foarte relaxaţi. Aerul cald mirosea puternic a lavandă. Mi-a luat ceva până să-mi dau seama că în lumina slabă era o siluetă. Ewing, pianistul. Se apleca deasupra persoanelor culcate pe jos, cu un bol în mâna stângă, lovind uşor cu un băţ din lemn, mişcându-l de la cap la piept şi apoi punându-l într-un final pe stomacul lor, unde lovea din nou, făcându-l să vibreze prin tot corpul. Ewing îndepărta bolul numai după ce se estompa de tot şi ultimul sunet, apoi trecea la următoarea persoană şi repeta procedeul.

Procedeul avea o calitate hipnotică, ritmul sunetelor şi reverberaţiile lor evocând o stare nu de moleşeală, caracteristică altor forme de relaxare, ci una de luciditate, dar la un nivel mai profund decât de obicei. M-am aşezat pe covor în cameră, simţindu-mi corpul încântător de greu şi mintea neobişnuit de liberă.

Timpul a trecut. Aparent, destul de mult timp. Eram atât de absorbită de ceea ce se petrecea, atât de fermecată, încât nici nu am observat când s-au apropiat două persoane în spatele meu sau că una dintre ele s-a aplecat ca să mă ia în braţe.

Era Serena.

PSS! mi-a şoptit ea în ureche, sărutându-mă. Speram eu că o să vii!

Yoghinul Tarchin a întins mâna să mă mângâie pe faţă. Pentru un timp, am stat toţi trei în tăcere, observând activitatea din cameră, apoi Serena s-a întors în foaier şi a urcat scările.

Deschidea calea pe un hol cu lambriuri, când am simţit cu toţii nişte arome divine. Am luat-o pe un alt hol, mai

larg, cu uşi pe laterale care dădeau în camere de tratament. Mai în faţă erau oameni pe canapele şi în fotolii veniţi pentru şedinţe de aromaterapie.

Dintr-una din camerele de tratament a ieşit o tânără care îşi atingea faţa.

A fost uimitor! i-a spus ea cosmeticienei din urma ei, o europeancă îmbrăcată într-o uniformă elegantă crem. Ce ai folosit?

Lavandă, salvie şi patchouli, a răspuns ea. Încercăm să folosim aromele care se potrivesc nevoilor clienţilor. E o chestie de intuiţie.

Mă simt de parcă plutesc cu totul.

Serena şi Yoghinul Tarchin s-au uitat fericiţi unul la celălalt. Spaţiul consacrat tratamentelor de înfrumuseţare avea aceeaşi dispunere ca zona pentru aromaterapie. Totul era din marmură strălucitoare, erau prosoape pufoase şi lumină slabă.

Aici lucrează prietenele voastre? a întrebat el.

Ea a dat din cap.

S-au acomodat?

Mai bine decât aş fi sperat, a şoptit ea. Sid a crezut mereu că Binita, mama, va profita de această ocazie. A fost cu totul minunată. Nu eram foarte siguri de fete. Făceau parte din viaţa tumultoasă a unui oraş mare, iar gemenele obişnuiau să fie foarte active pe reţelele de socializare şi să aibă mulţi urmăritori. Binita s-a întrebat dacă nu cumva vor fi nefericite că se mută în Dharamshala. După dezastrul lor financiar, le-a fost prea ruşine să se afişeze on-line. Se pare că acum postează

imagini cu ele în acest spa luxos din Himalaya. Ele sunt cele mai active vânzătoare ale produselor noastre. E uluitor câte rezervări avem datorită lor.

Iar fata mai mare?

Şi pentru Hema lucrurile arată mai bine, a vorbit încet Serena. S-a îndrăgostit de tânărul arhitect care a lucrat la acest proiect.

Iubirea învinge totul? a întrebat Yoghinul Tarchin cu o sclipire în priviri.

Toate cele patru camere pentru tratament erau ocupate; la fel şi zona de aşteptare.

Înţeleg ce vrei să spui cu rezervările, a observat Yoghinul Tarchin.

Să sperăm că rămâne aşa, a spus Serena. Ştii, ocupându-mă de deschiderea centrului spa am avut o revelaţie. Adică, văzând ceea ce fac gemenele cu marketingul digital. Mă simt atât de bătrână.

Cu vârsta vine experienţa, a răspuns Yoghinul Tarchin după o pauză. Iar cu experienţa vine înţelepciunea. Întotdeauna vor fi oameni cu mai multe cunoştinţe despre reţelele de socializare şi mai mult entuziasm. Asta este bine.

Serena îl asculta cu atenţie.

În calitate de lider, trebuie să pui lucrurile în mişcare, să organizezi. Alţii vor duce lucrurile mai departe, poate chiar în moduri surprinzătoare pentru tine.

Ea dădea din cap.

Tu şi Sid aţi dat dovadă de bune calităţi de lideri cu afacerea voastră cu săculeţii de condimente. Acum, cu Sukhavati Spa. Poate că vor mai urma şi alte aventuri.

Crezi?

Când ne-am îndreptat spre trepte, din zona de recepţie s-au auzit voci. Yoghinul Tarchin i-a aruncat Serenei un zâmbet amuzat, apoi s-a uitat la ceas şi s-a retras pentru o pauză de meditaţie. Ea a dat din cap, apoi a coborât scările.

Pe covorul roşu veneau constant oameni. Franc şi Ludo erau şi ei în grup. La fel şi Sam şi Bronnie. Era clar că urma să fie o întâlnire la parter.

Trebuie să găsim un loc unde PSS să fie în siguranţă, i-a spus Serena Binitei, care se afla la recepţie.

Binita a aruncat o privire în jur, apoi a zărit o nişă în perete în care era o vază. A luat vaza de la locul ei şi a pus un prosop albastru dintr-un coş de nuiele din spatele ei. Apoi s-a răzgândit şi l-a schimbat cu unul crem.

Serena m-a ridicat până în dreptul nişei, unde m-am aşezat imediat confortabil, masând contemplativ cu gheruţele prosopul pufos.

O nişă perfectă pentru pisici, a spus Serena.

Semeaţă şi regală, Binita dădea impresia că prezenţa unei pisici himalayene care stătea deasupra recepţiei era *la pièce de résistance* pentru o astfel de locaţie.

Ieri am întâlnit-o pe micuţă, a spus ea. Cred că e foarte specială.

Este specială pentru toţi cei care o cunosc, a venit răspunsul cald al Serenei.

Când Binita şi-a întins mâna ca să mă mângâie pe fălcuţă, mi-am amintit de reacţia ei de la cafenea. Văzuse în mine un lucru la care nimeni nu mai reacţionase înainte. Ceea ce mă făcea specială pentru ea nu avea nimic de-a face cu faptul că eram Pisica lui Dalai Lama.

În cameră intrau din ce în ce mai mulţi oameni. Chelneri în uniforme Sukhavati Spa se plimbau cu băuturi din fructe, cu limonadă şi cu apă minerală. Erau servite platouri cu produse de patiserie, cu fructe şi cu alte bunătăţi. Serena şi Binita supravegheau personalul în timp ce întâmpinau oaspeţii la uşă. Marianne Ponter a întrebat dacă se puteau negocia tarife speciale pentru rezidenţii ei. Sam şi Bronnie vorbeau cu Ludo despre yoga în timpul sarcinii. Chiar lângă mine, Franc îi spunea Binitei în glumă că voia ca gemenele Diya şi Nisha să facă nişte postări pe reţelele de socializare pentru Himalaya Book Café, dat fiind că nu-i văzuse niciodată pe jumătate din oamenii din cameră.

Mai erau şi alte valuri de clienţi, acum că Heidi şi-a condus cursanţii înăuntru. Ewing şi-a direcţionat grupul care participase la terapie prin sunet de-a lungul holului. Era o adunare neobişnuit de relaxată şi, chiar dacă încăperea era plină de oameni de tot felul, mai era şi sentimentul genial că te aflai printre spirite înrudite.

Din camerele de tratament au coborât oameni învăluiţi în arome delicioase, însoţiţi de trei tinere indience frumoase. Cu aceeaşi ţinută elegantă ca mama lor, cu uniformele lor crem reliefându-le trăsăturile impecabile, parcă erau nişte modele prezentând moda.

A mai sosit şi un alt invitat, aducând oarecum cu el o schimbare a activităţii – astrologul. Împreună cu Sid şi cu Marianne, cei trei s-au dus la Franc.

A sosit azi-noapte.

El printase mai multe exemplare ale unui articol pe care îl primise şi le-a înmânat celor trei câte o copie.

„O retrospectivă a anilor 1970. Reevaluarea curentelor artistice la cincizeci de ani distanţă”, a citit Franc titlul cu voce tare.

Era un articol de o pagină, scris foarte mărunt, dar a zărit numele lui Christopher Ackland într-un paragraf de la început.

„Fără îndoială, unul dintre cei mai neglijaţi artişti ai timpului său”, a citit el entuziasmat. „Ackland a fost pionierul nerecunoscut al unei noi mişcări.” Cine a scris asta? a întrebat el.

H. A. Wallace, a răspuns astrologul. Este un foarte respectat critic de artă al Academiei Regale.

„Indiferent de subiectul ales, a pictat cu o intensitate orbitoare”, a început acum Sid să citească. Păi ştim asta. „Recunoscându-i-se de timpuriu valoarea, criticii nu au apreciat subiectele lui mai obscure, iar artistul a dispărut din lumea noastră artistică, fără să mai fie văzut vreodată. Este una dintre cele mai mari tragedii că nu am văzut opera din perioada maturităţii a unui artist care a fost fără îndoială unul dintre cei mai excepţionali impresionişti ai Marii Britanii. Opera artistică a lui Ackland ar fi fost magnifică.”

Sid şi-a ridicat privirea şi atunci am văzut că făcuse ochii mai mari ca niciodată.

Extraordinar! a spus Franc.

Christopher al nostru! a exclamat şocată Marianne.

Persoana care a trimis asta mi-a spus de vânzarea unui tablou Ackland din Colecţia Skea. Rezerva a fost stabilită la 50 000 de dolari. După publicarea acestui articol, suma a ajuns la un milion.

Sid a scuturat din cap.

Nu pot să cred! a zâmbit Franc.

Ar trebui să ştiţi că sumele astea pot fi depăşite cu uşurinţă, a continuat astrologul. Uneori pot fi dublate, triplate. Iar produsul vândut de Skea este de dimensiune mică. Nici nu se compară cu dimensiunile tablourilor pe care le aveţi.

Toţi trei au privit-o pe Marianne, dintr-odată conştienţi că acum era în custodia unor tablouri rare care valorau pe puţin douăzeci de milioane de dolari.

Ieri am pus un lacăt nou la dulapul cu papetărie, le-a spus ea. Dar nu cred că ajută cine ştie ce.

Am un seif acasă, s-a oferit Sid. Rezistent la foc şi la bombe. Poţi păstra tablourile acolo până când te vei hotărî ce să faci.

E o idee bună, a spus Marianne, dând din cap.

Va trebui să ne gândim cum le putem aduce la cunoştinţă celor din lumea artistică faptul că Ackland *chiar* a pictat în perioada maturităţii.

Şi cum le vom spune că am permis ca zece dintre tablourile pictate de el să fie distruse, a spus Marianne făcând o grimasă.

Să luăm lucrurile pe rând, a liniştit-o Sid.

Se pare că în curând veţi fi foarte ocupaţi cu noul sanctuar, a spus astrologul, mutându-şi privirea de la Marianne la Sid. Pentru bătrâni boemi faliţi!

Dacă aşa vor sta lucrurile, va fi în special datorită ţie, i-a spus Sid cu o expresie caldă în priviri.

Cine ştie ce s-ar fi petrecut dacă nu ai fi venit în vizită, a spus Franc.

O, ba cred că ştim cu toţii, a spus Marianne încă stânjenită, scuturând din cap. Nici nu vreau să mă gândesc. Încă de la început a mai fost cineva implicat în toate astea, a spus ea după o pauză.

Întorcându-se, a arătat spre locul unde stăteam în noua mea ascunzătoare, fără să-mi dau seama că mă observase.

PSS! a exclamat Franc.

Christopher a răsfăţat-o, a spus Marianne. Îi spunea în tot felul. Se pare că mulţi pictori mari, ca Picasso şi Dali, au avut propriile pisici.

E adevărat, a confirmat astrologul. Afinitate felină.

Ea a fost cea care l-a inspirat pe Christopher să-i dea un tablou lui Dalai Lama, a continuat Marianne.

Iar acesta i-a spus să vină la clasă, unde ne-am întâlnit cu toţii, a aprobat şi Franc.

Din multe puncte de vedere, nimic din toate astea nu s-ar fi petrecut dacă nu ar fi fost PSS, a vorbit Sid enigmatic, în timp ce toţi mă priveau cu mirare.

E cu mult mai mult decât o simplă pisică, a aprobat Franc.

Astrologul m-a privit mângâindu-şi gânditor barba.

Astrograma ei ar fi foarte interesantă.

***

CEVA MAI TÂRZIU, SID A URCAT LA ETAJ, revenind însoţit de oaspetele lor de onoare. Camera era plină de vizitatori. Serena a atins uşor paharul cu marginea cuţitului ca să se facă linişte. Sid, cu toată prestanţa unui maharajah, le-a mulţumit tuturor pentru prezenţa la Sukhavati Spa, prezentându-le pe Heidi şi pe Binita, directori ai centrului spa, şi pe Hema, pe Diya şi pe Nisha, personal permanent. Cele trei fete, toate radioase, li s-au alăturat mamei lor la recepţie.

Această proprietate aparţine familiei mele de mulţi ani de zile. A fost uneori folosită ca reşedinţă, alteori ca sediu pentru afacerile familiei. Văzând cum s-au concretizat toate aşa de bine, nu mă îndoiesc că aceasta este cea mai minunată destinaţie a ei. Un sanctuar unde oamenii pot veni să se relaxeze şi să se vindece, rezidenţi şi turişti, indiferent de vârstă. Nu eu am fost cu această viziune. Ea a venit direct de la bunul meu profesor, Yoghinul Tarchin.

Întorcându-se, a spus:

Suntem foarte norocoşi că eşti astăzi cu noi, Rinpoche, şi foarte onoraţi că ai fost de acord să spui câteva cuvinte.

Sid a coborât de pe podium, făcându-i loc profesorului său. Yoghinul Tarchin i-a privit pe cei adunaţi în jurul lui şi, ca şi Dalai Lama, era ca şi cum privirea lui oferea binecuvântări. În cămaşa lui aurie şi pantalonii cafenii,

părea că o rază de lumină cădea pe podea – luminoasă şi radioasă, dar în acelaşi timp intangibilă.

Mulţumesc pentru cuvintele atât de frumoase, a început el. Dar în ciuda a ceea ce v-a spus Sid, nu l-am îndrumat niciodată să deschidă un centru spa, cu atât mai puţin unul în numele lui Amitabha Buddha.

S-au auzit râsete în timp ce Rinpoche, cu o strălucire zburdalnică pe chip, a împărtăşit publicului un secret:

Ceea ce i-am spus a fost o sugestie pe care aş dori să o împărtăşesc astăzi cu voi, deoarece este deosebit de importantă. Ne putem gândi la tărâmul pur Sukhavati ca la un loc divin al unei mari bucurii. Undeva unde mergem când murim, dacă am fost buni. Asta este ideea de bază, poate puţin cam primitivă. Deoarece, chiar dacă ne-am duce cu mintea, aşa cum e ea acum, către un pământ pur, cu ideea restrictivă de „eu”, nu va dura mult până când vom deveni puţin plictisiţi. Frustraţi.

Sugestia lui a fost primită cu o aprobare amuzată.

Poate că după trei săptămâni ne săturăm de toată lumina şi iubirea şi vrem să ne întoarcem acasă, unde nu totul merge bine, dar unde lucrurile ne sunt familiare.

S-au auzit râsete.

Aşadar, dacă suntem capabili de gândire metaforică evoluată, ar fi mai folositor să ne gândim la Sukhavati ca la o stare de conştiinţă, deoarece ceea ce este în mintea noastră proiectăm în lumea exterioară. Pas cu pas, dacă ne schimbăm felul în care gândim şi renunţăm la mintea care se agaţă de ea însăşi, atunci schimbăm şi realitatea. Creăm Sukhavati oriunde ne-am afla. Dacă ne dorim asta, dacă ne dorim fericire şi pace interioară, o bună cale este

să ne îndreptăm mai mult atenţia asupra celorlalţi. Căci oferind, atunci primim.

Ras în cap şi cu barbă, Yoghinul Tarchin nu avea numai înfăţişarea unui guru arhetipal, ci şi prezenţa unuia – toată atenţia celor prezenţi era îndreptată asupra lui.

Ştiu că mulţi dintre voi ştiţi deja asta. Prin urmare, ceea ce i-am spus lui Sid şi ceea ce vreau să vă sugerez şi vouă astăzi este că *felul* în care îi ajutăm pe alţii este crucial. Dacă scopul nostru este să ne dezvoltăm conştiinţa, să devenim capabili de a simţi cea mai profundă stare de bucurie, Sukhavati, atunci trebuie să fim autentici. Nu putem fi falşi, dar în acelaşi timp să ne aşteptăm ca lucrurile să funcţioneze cum trebuie. Să ne uităm la acele fiinţe care fac parte din viaţa noastră, cele pentru care simţim cu adevărat afecţiune, iar dacă sunt în suferinţă, să le ajutăm pe ele întâi.

Când Rinpoche a spus asta, am observat cum Binita s-a schimbat imediat la faţă. I s-au umplut ochii de lacrimi, iar buzele au început să-i tremure atunci când Yoghinul Tarchin a expus clar motivaţia lui Sid.

Nu este necesar să facem donaţii generoase. Instituţii filantropice. Să schimbăm întreaga lume – deşi asta ar fi bine! Mai întâi să căutăm să ne deschidem inimile şi minţile. Deci, să începem cu cei pentru care simţim dragoste şi afecţiune. Cei cu care avem deja o legătură karmică. Apoi, bazându-ne pe o înţelegere a echităţii, pas cu pas, să învăţăm să cultivăm aceeaşi compasiune şi pentru alţii.

Lângă mama lor, gemenele au tras-o pe Binita mai aproape de ele, luând-o de mijloc, curgându-le lacrimi pe obraji. Chiar şi Hema şi-a plecat privirile, uimită de puritatea mesajului lui Rinpoche.

Ceea ce vedem în jurul nostru este expresia bunătăţii pline de iubire. Prin urmare, se cade să fie numită după pământul pur al lui Buddha al Luminii şi al Vieţii Infinite. Mai ales că putem sărbători în prezenţa unei reprezentări a lui cu totul specială.

Până atunci, nu dădusem nicio atenţie mătăsii roşii de pe peretele din spatele lui Rinpoche, cu modelul său elaborat şi cu un şnur auriu într-o parte. Dar când Yoghinul Tarchin s-a întors, luând şnurul în mână şi schimbând o privire cu Sid, care a dat din cap, mi-am dat seama că mătasea roşie era acolo doar temporar. Un văl, care acoperea ce era în spatele lui. Trăgând tare de şnur, atât şnurul, cât şi mătasea roşie au căzut la pământ, dezvăluind tabloul lui Christopher cu Buddha Amitabha.

În încăpere s-a auzit cum celor prezenţi li s-a oprit respiraţia. Captivaţi de imensa lui prezenţă roşie ca focul, care părea să ne atingă pe fiecare în parte, era ca şi cum camera s-a umplut cu o energie anume. Luând speranţele şi dorinţele fierbinţi ale tuturor celor de acolo şi transformând fiecare dorinţă şi aspiraţie. Nu mai avea importanţă ce simţiserăm cu toţii până atunci, căci eram cuprinşi de o senzaţie diferită, care părea să vină din adâncul fiinţei noastre şi adusă la suprafaţă sub forma unei puteri catalizatoare a compasiunii, a unei forţe energice a bunătăţii pline de iubire.

În acel moment, în încăpere erau mulţi ochi înlăcrimaţi. Multe evocări create de acea conectare puternică – sau era oare reconectare – cu acel aspect al minţii iluminate.

Iar între Amitabha şi cei adunaţi de faţă, ca un intermediar către conştiinţa înflăcărată, se afla Yoghinul Tarchin. Guru. Cel care nu numai că a arătat calea spre Sukhavati, dar care o întruchipa, prezenţa lui fiind la fel de

nepământeană ca Buddha al cărui portret tocmai îl dezvăluise.

Este plăcerea mea să anunţ că Sukhavati Spa este acum deschis!

EPILOG

AM PĂRĂSIT LOCUL PUŢIN MAI TÂRZIU. Indiferent de starea de conştiinţă a cuiva, un loc plin de oameni entuziaşti nu este potrivit pentru o pisică senioară. A fost deja prea mult să fiu martoră la transformarea de pe Bougainvillea Street nr. 108 şi să ştiu că mandala PSS includea acum nemaipomenitul Sukhavati Spa. Fără îndoială că aveam să mă obişnuiesc cu rezidenţii săi şi să-i explorez fiecare colţişor de grădină şi ascunzătoare din interior în zilele care aveau să vină.

La Namgyal, în bucătăria de la parter, i-am văzut pe doamna Trinci şi pe bucătarii ei muncind din greu la pregătirea mesei pentru oaspetele VIP din acea zi. Iar la etaj, Dalai Lama era la biroul său. Am urcat până pe pervaz şi m-am aşezat, supraveghind orice mişcare din curte.

Nu după multă vreme s-a auzit un ciocănit în uşă şi a apărut Oliver pentru a discuta aranjamente pentru oaspetele din acea zi. L-am recunoscut imediat, dragă cititorule. Şedinţa lui individuală de yoga pe pajiştea de la Sukhavati Spa nu l-a schimbat – fără îndoială, în ceea ce priveşte meditaţia, e nevoie de mai mult de o şedinţă. În timp ce a vorbit cu Sfinţia Sa, au fost menţionate cuvinte precum „însărcinatul cu afaceri” şi „Alabama”. În acest răstimp, novici sfioşi se strecurau în cameră în spatele său ca să şteargă praful şi să lustruiască.

Când era pe punctul să plece, Oliver a aruncat o privire spre pervaz.

O, şi-a adus el aminte. Am nişte veşti bune de la veterinar. Rezultatele analizelor de sânge ale PSS au venit în dimineaţa asta. Totul este în regulă.

Analizele de sânge! Brusc, m-am trezit iar în acea cameră a groazei, unde locţiitorul veterinarului declarase că mare parte din viaţa mea se scursese deja. Că avusesem deja „o viaţă bună”. Bătrâneţea şi decrepitudinea erau viitorul meu acum.

Fără îndoială că ar fi trebuit să fiu uşurată că analizele de sânge ieşiseră bine. Dar de mai mare impact, în acel moment, era amintirea acelei întâlniri îngrozitoare şi a celui mai nedorit prognostic.

Şi Sfinţia Sa, şi Oliver au privit în direcţia mea.

Sunt veşti extraordinar de bune! s-a ridicat Sfinţia Sa de la birou şi a început să se îndrepte spre mine.

Scuzându-se, Oliver a părăsit camera.

Sunt atât de bucuros, draga mea, s-a aşezat Dalai Lama lângă mine, aplecându-se să mă privească în ochi.

Apoi, aşa cum se întâmplă adesea, a răspuns direct gândurilor mele.

Când ştim cât de repede se poate schimba sănătatea noastră, cât de scurte sunt vieţile noastre, atunci descoperim adevăratul scop. Poate ne reaprindem entuziasmul care este atât de firesc la pisicuţe.

Dacă nu experimentasem eu însămi adevărul, mi-ar fi fost greu să cred. Dar în timp ce Sfinţia Sa mi-a masat fruntea cu degetele, m-am gândit cum acceptarea faptului

că cei mai buni ani ai cuiva au trecut – dimpreună cu mare parte din viaţa sa – nu trebuie să fie cauză a depresiei, dimpotrivă. După cum spunea Sfinţia Sa, doar când înţelegi pe deplin şansa rară a fiecărei zile îţi doreşti să beneficiezi din plin de ea. Valoarea unei vieţi este determinată nu numai de lungimea sa, ci şi de ce îţi doreşti de la ea. Şi sunt mereu lucruri care merită să fie făcute.

Chiar şi când a primit diagnosticul terminal, Christopher nu s-a prăbuşit în depresie. Ci a fost mai însufleţit ca niciodată. Ştiind că zilele îi erau numărate, făcuse pace cu trecutul şi îşi urmase pasiunea. Lucrând cu o libertate şi cu o bucurie care îi fuseseră mult timp refuzate, produsese cea mai transcendentală operă a sa, aspirând chiar la starea de nondualitate cu Buddha Amitabha.

Dacă ne dorim să trăim cu bucuria unei pisicuţe, după cum aflasem de la prietenii mei dragi de la Himalaya Book Café, avem nevoie să pătrundem dincolo de straturile acumulate de dezamăgire şi de cinism care s-au format de-a lungul anilor. Să fim propriii noştri prieteni şi să practicăm acceptarea radicală de sine. Să punem capăt lucrurilor de doi bani. Dacă am fi capabili să ajungem la adevărul obiectiv că sinele pe care îl judecăm atât de aspru nu este altceva decât un concept, o idee cu mai puţină substanţă decât o pană trecătoare, în vânt, cât de eliberator ar fi!

În inocenţa noastră din primii ani, când percepem lumea ca un teren de joacă senzorial, găsim fericire în apă, în muzică, în mişcare şi în lumină. Observasem ceva special la Franc, care stătuse la etajul cafenelei alături de Marcel şi de Kyi Kyi, transfiguraţi de o muzică frumoasă. La Binita, care trecuse prin cele mai mari greutăţi, mângâiată de ape şi de sunetul bătăilor inimii ei. La Christopher, atât de

implicat în munca sa, încât îşi pierduse simţul egoului. Dacă dorim să ne recâştigăm bucuria de a trăi, *la joie de vivre*, ar trebui să facem ceva ce adeseori ne face sufletul să zburde. Să ne angajăm într-o activitate fără alt motiv decât fericirea simplă pe care ne-o aduce.

Şi, dacă ne amintim, putem amplifica acea fericire readucându-ne aminte că fericirea pe care o simţim, oricare ar fi ea, vine nu din muzică, sau din apă, sau din expresia creativă în sine, ci din minte. Este rezultatul pozitiv al unei cauze create în trecutul îndepărtat de fiinţa necunoscută care eram la acea vreme. Cât de norocoşi suntem! Ce noroc să culegem roadele unei vieţi bine trăite altcândva.

Să ne amintim asta şi să celebrăm adevărata cauză a fericirii ne amplifică starea de bine. Şi ne inspiră să trăim cu mai mare virtute şi bunătate, ca să ne asigurăm că fericirea noastră sporeşte. În plus, bucurându-ne de norocul altcuiva, nu dăm doar şansa de a experimenta realizările lor spirituale. Când renunţăm la invidie, conferim putere purităţii unei viziuni eliberate de ceaţa obscură a dualităţii. Ne eliberăm de ataşamentul de un sine separat care nu poate fi găsit.

Ca vârstnici, cu experienţă de viaţă din plin, putem deveni amorţiţi de oceanul de suferinţă în care ne găsim. Înconjuraţi de atât de multe cauze nobile, fiecare cu nevoia sa urgentă, este greu să nu ne retragem în noi sau ca bunăvoinţa noastră să nu fie redusă la un exerciţiu steril de transferuri bancare şi de donaţii caritabile.

Yoghinul Tarchin ne arătase cum să trăim cu o compasiune autentică. Să practicăm mai întâi bunătatea iubitoare cu cei cu care ne simţim conectaţi sufleteşte. Cât de puternică este trăirea pe care o avem atunci când îi

ajutăm pe alţii cu această motivaţie, indiferent de greutăţile acestei vieţi sau de experienţele stării de *bardo* care urmează. Şi cât de înălţătoare este transformarea suferinţei în transcendenţă. Să reaprindem bunătatea pe care altădată o manifestam spontan – şi apoi să facem asta din nou.

Fusesem reconectată la alte instincte de mult uitate de către Heidi, în timpul acelui crepuscul evocator de pe pajiştea de la Old Sanatorium. Atât de mult mă obişnuisem cu noţiunea de PSS, de Rinpoche, o pisică cu multe roluri şi nume, încât, fără să-mi dau seama, mă izolasem de realitatea evidentă că sunt aer, apă, pământ şi căldură. O manifestare a naturii drept copac, cascadă sau orice altă fiinţă vie. Redescoperirea acestui adevăr fusese ca un fel de întoarcere acasă. O reamintire a faptului că orice fibră din fiinţa mea mă conecta cu orice altceva pe pământ.

În misterul lumânărilor aprinse din templu, Geshe Wangpo explicase cum sfârşitul formei noastre fizice nu trebuie să fie o cauză a fricii. În lumina clară a morţii, ca şi în viaţă, ne creăm propria realitate. Suntem impulsionaţi de un instinct al unui sine separat? Ne identificăm în schimb cu strălucirea nemărginită dincolo de toate conceptele cu care ne confruntăm? Alternativ, precum Christopher, suntem atraşi de o formă anume de transcendenţă, într-un ţinut pur precum Sukhavati?

Mintea este totul, a murmurat acum Sfinţia Sa.

Şi nu resimţisem niciodată mai puternic acest adevăr.

S-a auzit brusc agitaţie în josul scărilor, în timp ce comis-voiajori pe motocicletă, cu lumini de urgenţă sclipind, au intrat în curtea mănăstirii. Au urmat mai multe vehicule cu geamuri fumurii, dintre care unul arbora steagul Statelor Unite.

De lângă mine, Dalai Lama a privit în jos la agitaţia agenţilor din Serviciile Secrete şi a ofiţerilor de securitate ai mănăstirii, ca şi cum era un spectacol dramatic la televizor.

Sosire şi plecare, viaţă şi moarte, sinele şi celălalt – toate astea sunt concepte, a zis el cu acea luminozitate inefabilă, care nu numai că surprindea tot ce învăţasem, ci şi arăta cum să trăiesc în concordanţă cu ea. O stare care mă includea pe mine şi orice altă fiinţă într-un câmp de lumină radiantă, profund liniştitor, fără început şi fără sfârşit. Cu cât renunţăm la concept, dragul meu Leu de Zăpadă, cu atât mai deplin sălăşluim în adevărata noastră natură.

DEDICAŢIE

Prin lectură, gândire şi meditaţie
Şi acţiunile care decurg din ele,
Fie ca oricine care citeşte această carte
Să alchimizeze toată karma negativă şi să acumuleze virtute infinită.

Înflorind sub îndrumarea maeştrilor,
Fie ca noi toţi să avem viaţă lungă, sănătate perfectă şi prosperitate profundă.
Renunţând la egoul nostru,
Fie ca noi toţi să gustăm din bucuria exaltată a iluminării.

Apoi am putea, ca buddhaşii,
Să sprijinim toate fiinţele vii în spaţiul universal.
Manifestându-ne spontan şi fără efortîn miriade de forme,

Fie ca noi să-i ajutăm pe cei care se simt separaţi şi plini de suferinţă
Să realizeze repede natura lor de Buddha,
Pentru a sălăşlui în starea sublimă
A compasiunii radiante şi a înţelepciunii nemărginite,
A fericirii nonduale şi a sunyata.

GLOSAR

- *Abidharmakośa* – un text budist venerat al scriitorul din secolul al patrulea Vasubandhu, cu aplecare asupra multor subiecte, inclusiv asupra cosmologiei.

- *bardo* – starea de conştiinţă dintre sfârşitul unei vieţi şi începutul următoarei vieţi.

- *bodhicitta* – pentru binele altora, dorinţa de a atinge iluminarea. Motivaţia centrală în budismul tibetan/mahayana.

- *Buddha Amitabha* – cândva un om obişnuit care a jurat să atingă iluminarea pentru a crea un ţinut pur, Sukhavati, unde pot renaşte fiinţele obişnuite. Amitabha este Buddha al Luminii şi al Vieţii Infinite.

- *dukkha* – nemulţumire sau suferinţă, de la cea mai subtilă la cea mai profundă.

- *Geshe* – un grad monastic în budismul tibetan, echivalentul aproximativ al doctoratului.

- *khata* – eşarfă albă, care se oferă în mod tradiţional, din respect, unui maestru/oaspete ales.

- *mahamudra* – natura supremă a minţii şi realitatea percepută nonconceptual. Poate apărea atunci când un

practicant al meditaţiei are un control total asupra minţii sale, o stare cunoscută ca s*amatha* /calm durabil.

- *maharishi* – de obicei, în tradiţia hindusă, o persoană cu o mare realizare spirituală sau iluminată.

- *mala* – un şir de mărgele, precum un rozariu, folosit de obicei pentru a număra rostiri ale unei mantre.

- *mandala* – de obicei o operă de artă descriind elemente-cheie ale unei călătorii spirituale sau ale unei cosmologii. În sens mai larg, propria lume, propriul cosmos sau propria experienţă a realităţii ale unei persoane.

- *nirvana* – sinonim cu *moksha* şi cu *mukti*, starea unei minţi eliberate de karma şi de iluzie, minte ce există într-o stare de pace de dincolo de naştere şi de moarte. Presupune, deci, sfârşitul renaşterilor succesive în lumea fizică.

- *nondualitate* – o stare de conştiinţă în care nu se distinge între observator şi observat.

- *prana* – forţa sau energia vieţii care pătrunde toate fiinţele vii.

- *puja* – o ceremonie de adorare utilizată de obicei în budismul tibetan pentru purificarea manifestărilor nefaste şi acumularea virtuţii.

- *sadhu* – de obicei în tradiţia hindusă, un bărbat care a renunţat la activităţile lumeşti pentru a duce o viaţă spirituală, ascet, sfânt.

- *sadhvi* – de obicei în tradiţia hindusă, o femeie care a renunţat la activităţi lumeşti pentru a duce o viaţă spirituală, sfântă.

- *samatha* – numită şi calm profund. O stare în care un meditator se poate concentra asupra oricărui obiect, fără efort, într-o stare de nondualitate, pentru orice perioadă.

- *samsara* – stare a minţii impulsionate de karma şi de amăgire, ca atare condiţionată să se reincarneze.

- *semchen* – literal, „posesor de minte”. Orice fiinţă care posedă conştiinţă sau simţire.

- *Siddhartha Gautama* – numele dat la naştere, conferit lui Buddha istoric din secolul al V-lea î.e.n.

- *siddhi* – putere paranormală care apare firesc din practici meditative avansate.

- *sukha* – fericire, bucurie sau extaz.

- *sunyata* – premisa că toate fiinţele şi fenomenele sunt lipsite de natură intrinsecă, fiind dependente de părţi, de cauze şi de participarea minţii; vidul care constituie realitatea ultimă; sunyata nu este văzută ca o negare a existenţei, ci mai degrabă ca nediferenţierea din care se nasc toate entităţile aparente, distincţiile şi dualităţile.

- *tantra kryia* – o categorie de practici în care o persoană caută să întrupeze calităţile unui Buddha, precum Tara cea Verde sau Buddha al Medicinei.

- *tathagatagarba* – natura lui Buddha, sau puritatea naturală a minţii, care poate fi transformată în conştiinţa lui Buddha.

- *thangka* – ornament budist tibetan înfăţişându-l pe Buddha sau un alt obiect de concentrare.

- *tonglen* – o practică meditativă de evoluţie spirituală ce înseamnă literalmente „a lua şi a da”. Ne imaginăm, prin urmare, că luăm toată suferinţa pe care o simt ceilalţi

şi că le dăm tot ceea ce le trebuie ca să fie fericiţi şi împliniţi.

- *tukdam* – o practică meditativă folosită în starea de după moarte de către un meditator avansat, care este capabil să transforme procesul morţii şi să rămână în lumină clară zile sau săptămâni întregi.

- ţinut pur – o stare de conştiinţă caracterizată de fericire, de virtute şi de înţelepciune.

- *vajra acharya* – în budismul tibetan, un maestru vajrayana calificat.

- *vajrayana* – calea ezoterică în budismul tibetan.

- *yidam* – o manifestare a minţii luminate sub forma unui Buddha cu care practicantul poate dezvolta o legătură. De obicei, reprezintă calităţi specifice care trebuie cultivate, precum înţelepciune, compasiune sau putere.

- *yoghin,-ă* – un bărbat sau o femeie a cărui/cărei viaţă este devotată practicii spirituale meditative.

DESPRE AUTOR

David Michie este autorul bestsellerurilor internaţionale: seria *Pisica lui Dalai Lama*, seria *Aventurile iniţiatice ale lui Matt Lester*, dar şi al altor cărţi de nonficţiune: *Budism pentru oameni ocupaţi*, *De ce mindfulness e mai bun decât ciocolata* sau *Puterea transformatoare a minţii pline de compasiune*.

În 2015, a iniţiat Safariurile Mindful în Africa, combinând perspectiva vieţii sălbatice cu şedinţe de meditaţie în

călătorii spre locuri neexplorate, atât interioare, cât şi exterioare.

Pentru mai multe detalii despre opera sa, vizitează: https://davidmichie.com.

Mai jos găseşti câteva informaţii despre titlurile sale deja apărute în limba română.

Seria Pisica lui Dalai Lama

Înfometată şi demnă de milă, o pisicuţă murdară este salvată din cartierele sărăcăcioase din New Delhi şi are şansa unei vieţi pe care nu şi-o imaginase vreodată. Într-un sanctuar frumos care dă spre munţii Himalaya acoperiţi de zăpadă, ea îşi începe noua existenţă ca pisică a lui Dalai Lama.

Iubitoare, sarcastică şi înţeleaptă, această pisică cu nenumărate nume deschide o fereastră spre sanctuarul interior al vieţii din Dharamsala. Ca un mic spion care observă fluxul constant de întâlniri private dintre Sfinţia Sa şi diverse persoane, de la celebrităţi hollywoodiene la filantropi şi autori motivaţionali, pisica lui Dalai Lama ne oferă o perspectivă asupra modului în care putem găsi fericire şi sens într-o lume ocupată şi materialistă. Povestea ei va aduce un zâmbet pe chipul oricui a fost binecuvântat cu torsul mărinimos şi lăbuţele fremătătoare ale unei pisici.

Această serie cuprinde (până acum) cinci titluri:

Pisica lui Dalai Lama

Arta de a toarce

Puterea lui miau

Cele patru lăbuţe ale succesului spiritual

Trezirea pisicuţei interioare

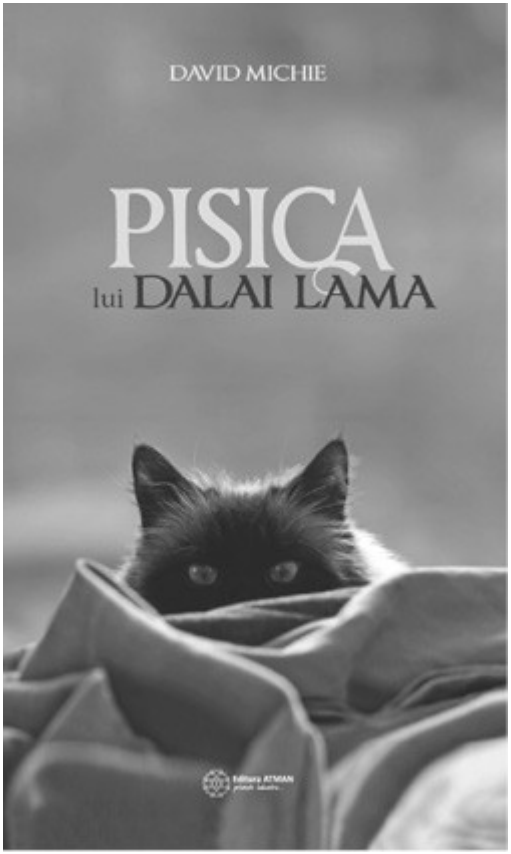
DAVID MICHIE
PISICA
lui DALAI LAMA
Editura ATMAN

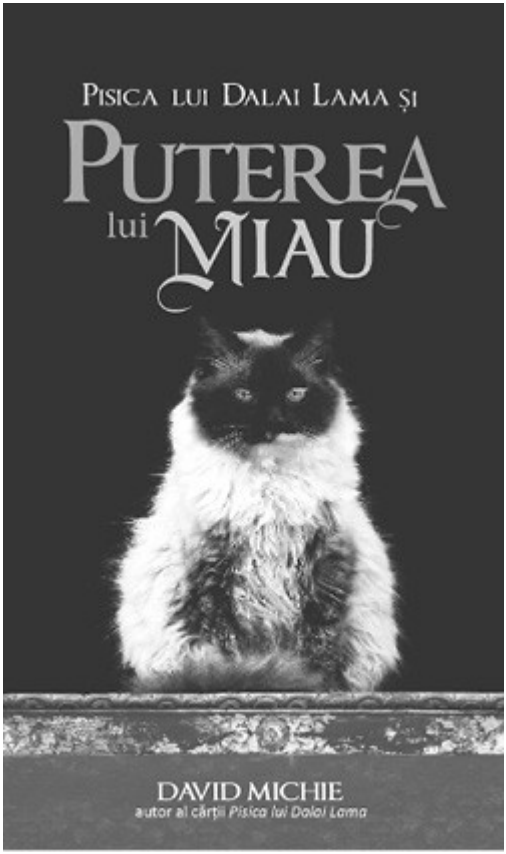
Pisica lui Dalai Lama și
Puterea lui Miau
DAVID MICHIE
autor al cărții Pisica lui Dalai Lama

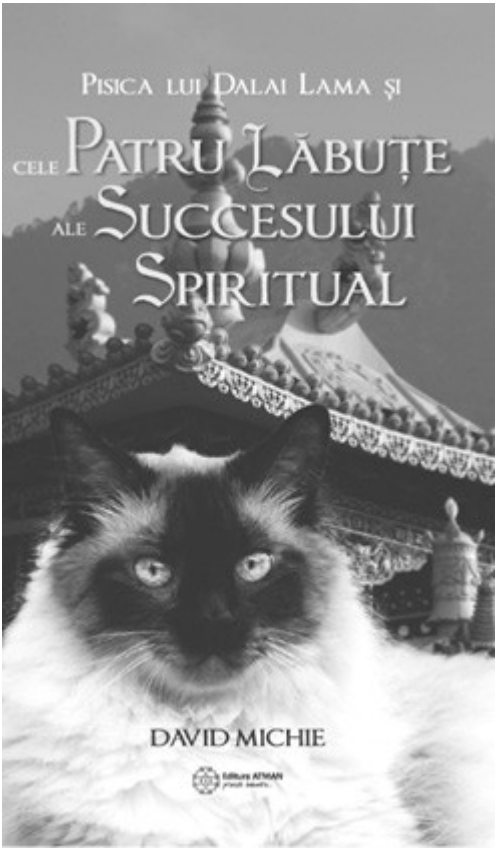

Urmăreşte site-ul Editurii ATMAN pentru a fi la curent cu alte apariţii din această serie.

Seria Aventurile iniţiatice ale lui Matt Lester

Atunci când călugărul novice Tenzin Dorje află de la gurul său că Armata Roşie invadează Tibetul, cel mai sumbru moment din istoria ţării sale îi prilejuieşte, în mod paradoxal, o conştientizare a scopului său existenţial. Acceptă misiunea de a transporta în siguranţă prin munţii Himalaya două texte antice ţinute în secret. O jumătate de veac mai târziu după evenimentele din Tibet, într-un paradox de circumstanţe tulburător de similare, lui Matt Lester îi este dat să îşi transmită înţelepciunea aparte ca om de ştiinţă, atunci când proiectul nanotehnologic este transferat în mod misterios de la Londra la un incubator de cercetare din Los Angeles.

Tenzin şi Matt pornesc în aventuri paralele, cu legături între ele care ne dau fiori. Călătoria periculoasă a lui Tenzin prin munţii Himalaya, prinsă între dificultăţile fizice covârşitoare şi oroarea omniprezentă a capturării sale de către Armata Roşie, se reflectă în realitatea modernă a lui Matt, însă nu cu provocări mai puţin traumatice, dat fiind că relaţia pasională cu logodnica sa, Isabella, şi cariera sa înfloritoare trec prin crize de proporţii. Exact în momentul în care şi Tenzin şi Matt înfruntă catastrofa, poveştile lor converg, transformându-ne în mod spectaculos înţelegerea asupra lucrurilor petrecute anterior.

În cea de-a doua carte a seriei – *Mantra secretă*, acţiunea începe cu Matt revenind dintr-o retragere meditativă. Au trecut cinci ani de când a venit pentru prima data la mănăstirea Tiger’s Nest iar el este acum un

cu totul alt om. Fostul său guru doreşte să-i ofere o iniţiere specială dar este găsit ucis de către doi hoţi care au furat şi o statuie preţioasă cu Buddha al Medicinei în care se afla un pergament secret.

Încercarea de recuperare a statuii furate îl implică pe Matt în tot felul de aventuri şi situaţii limită într-un maraton spiritual prin mai multe ţări: Bhutan, Statele Unite ale Americii, Italia, Irlanda şi apoi înapoi la Mănăstirea Tiger’s Nest.

Această serie cuprinde (deocamdată) următoarele 2 titluri:

Magicianul din Lhasa

Mantra secretă

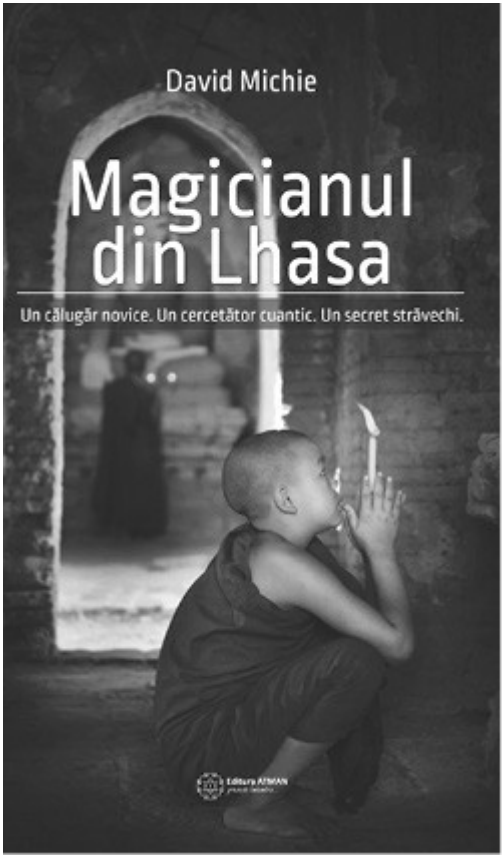
David Michie
Magicianul din Lhasa
Un călugăr novice. Un cercetător cuantic. Un secret străvechi.
Editura ATMAN

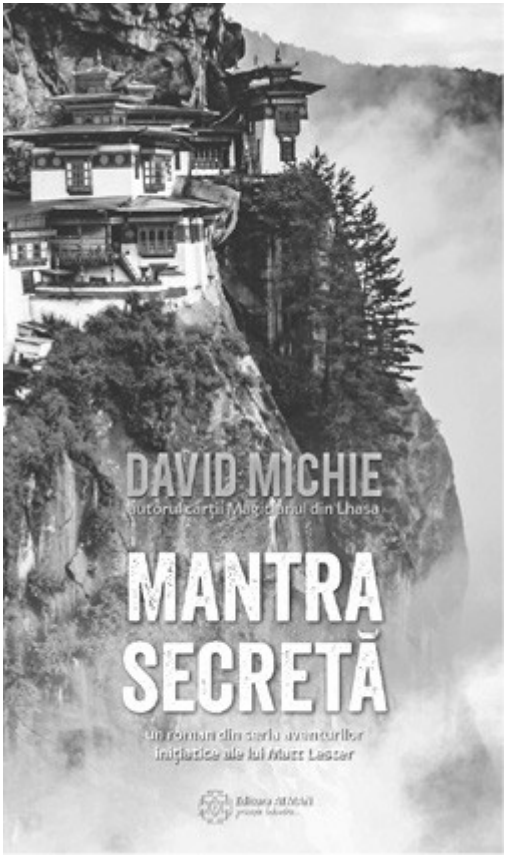
DAVID MICHIE
autorul cărții Milionarul din Lhasa
MANTRA SECRETĂ
un roman din seria aventurilor inițiatice ale lui Mutz Lester

Ce ne face cu adevărat fericiţi?

În *Budism pentru oameni ocupaţi*, suntem iniţiaţi în învăţăturile esenţiale ale budismului tibetan. Cu un umor subtil, autocritic, autorul ne arată cum a început să includă practici budiste în viaţa lui de zi cu zi şi cum a ajuns să înţeleagă diferenţa dintre plăcerile efemere ale vieţii cotidiene şi sentimentul profund de bunăstare şi

seninătate sinceră care izvorăşte din conectarea la natura noastră interioară.

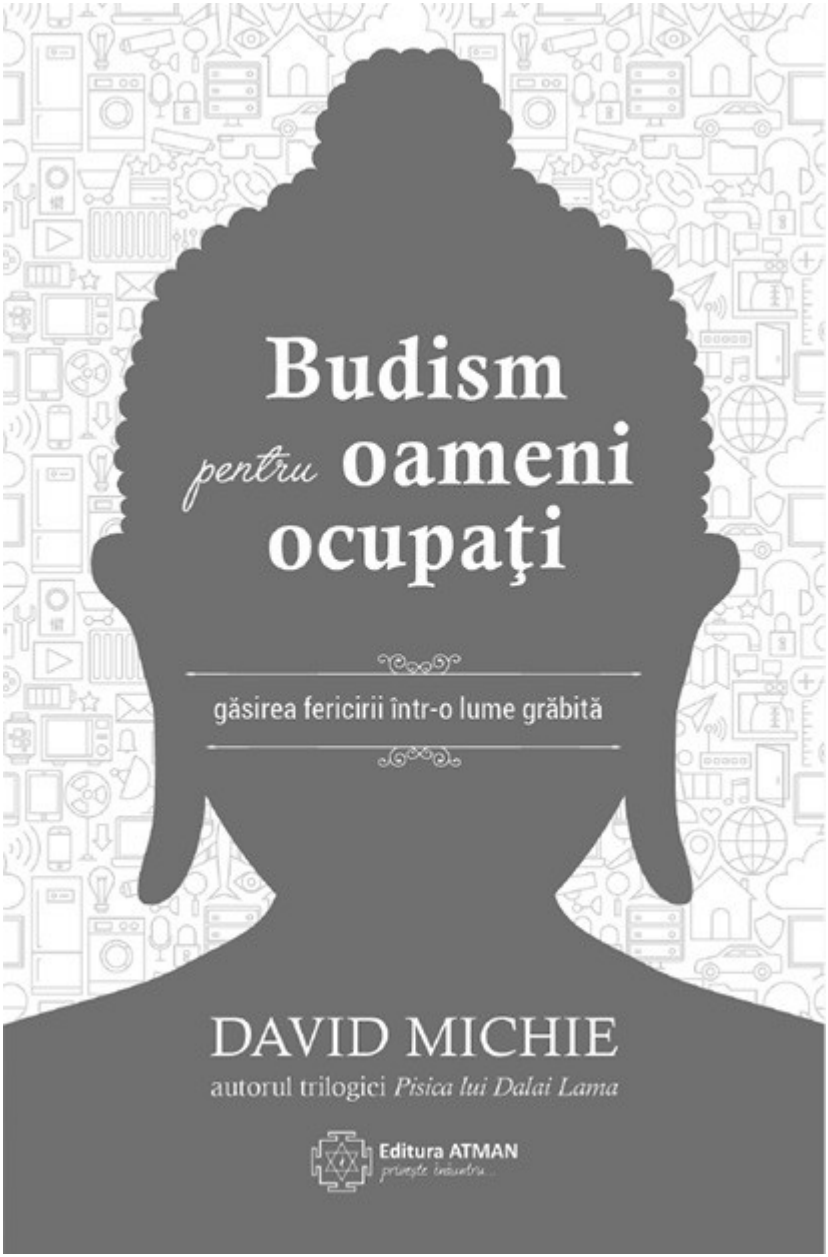
Budism
pentru oameni
ocupaţi
găsirea fericirii într-o lume grăbită
DAVID MICHIE
autorul trilogiei Pisica lui Dalai Lama
Editura ATMAN
prinzește înțelepciune

Nu îţi face griji – fii mindful!

În ziua de azi, este la ordinea zilei ca atenţia să ne fie distrasă. Gândurile noastre rătăcesc ba la ceea ce avem de făcut mâine, ba la ceea ce nu a mers bine ieri. Până şi lucrurile care ne aduc plăcere, precum savurarea unei ciocolate, nu primesc toată atenţia noastră. Ratăm chiar şi plăcerea care ne este la îndemână! Citeşte *De ce mindfulness este mai bun decât ciocolata*.

David Michie

autorul trilogiei *Pisica lui Dalai Lama*

de ce mindfulness este mai bun decât ciocolata

ghidul tău pentru pace interioară, concentrare sporită și fericire profundă

Editura ATMAN
privește înăuntru

Puterea transformatoare a minţii pline de compasiune

În toţi cei 40 de ani de propovăduire a învăţăturilor sale, Dalai Lama a răspuns într-un singur mod, consecvent, la rugăminţile de a recomanda o carte în care se explică modalitatea de punere în practică a ideilor budiste: „Citiţi Guide to the Bodhisattva's Way of Life a lui Shantideva." Fiind una dintre cele mai importante opere clasice din budismul tibetan, ea conţine toate sfaturile şi toată motivaţia necesare pentru a face din învăţăturile lui Buddha o parte din realitatea zilnică.

Să citeşti Shantideva deconectat, într-un fotoliu confortabil poate fi intimidant, tot aşa cum cineva nefamiliarizat cu muzica clasică poate fi intimidat de perspectiva de a sta aşezat pe durata unei simfonii beethoviene sau cineva nefamiliarizat cu arta ar putea ezita pe treptele unei galerii faimoase – deşi ne-am putea simţi atraşi de un nou demers, ne trezim în faţa unei probleme simple: de unde să începem?

Având însă un ghid care să ne reveleze aspectele importante şi, mai ales, care să ne trezească entuziasmul şi voinţa, noul nostru interes se poate dezvolta firesc într-o sursă de inspiraţie proaspătă. Sper ca această carte să constituie şi ea un astfel de ghid.

Partea I-a a cărţii *Puterea transformatoare a minţii pline de compasiune* tratează despre mintea iluminată plină de compasiune din perspectivă budistă. În budism, cuvântul „minte" este adesea folosit cu sensul de „stare de spirit" şi astfel vedem cum pot fi ele dezvoltate, ce beneficii de

dezvoltare a lor pot exista şi cum diferă ele de stările mentale pe care le experimentăm în mod curent.

Partea a II-a face trecerea de la teorie la practică. Cum putem, mai exact, să cultivăm un fel de a fi iluminat? Ce presupune asta mai exact? Care sunt elementele de bază – uneltele psihologice, practicile meditative, metodele şi tehnicile – pe care le putem aplica pentru o transformare personală la cel mai profund nivel?

DAVID MICHIE

autorul seriei **Pisica lui Dalai Lama**

puterea *transformatoare a* minții pline de compasiune

Editura ATMAN
privește înăuntru...